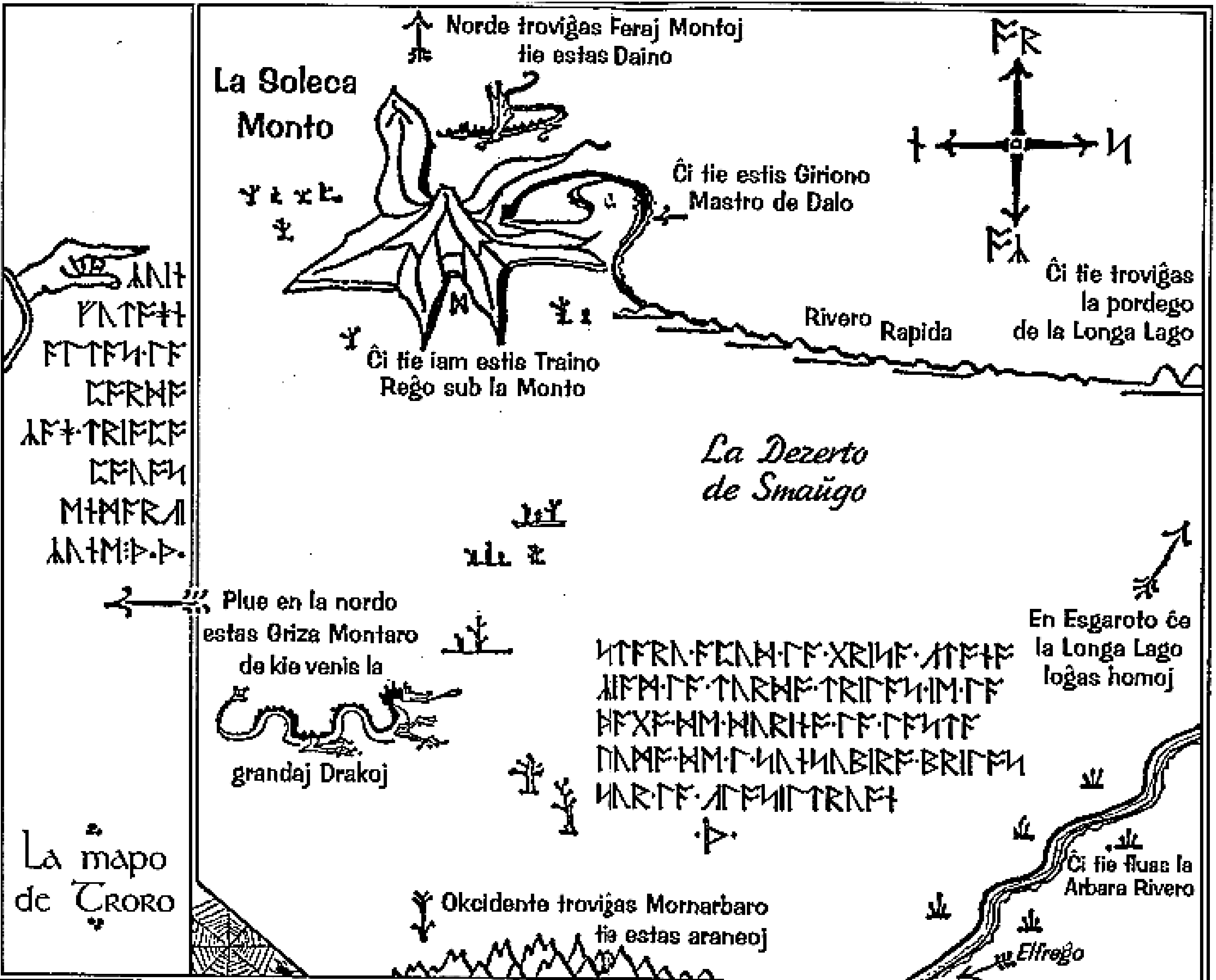
J.R.R. Tolkien

LA HOBITO

aŭ tien kaj reen

John Ronald Reuel Tolkien
La hobito

La mapo de Troro
La Soleca Monto
Norde troviĝas Feraj Montoj tie estas Daino
Ĉi tie estis Giriono Mastro de Dalo
Ĉi tie iam estis Traino Reĝo sub la Monto
River Rapida
Ĉi tie troviĝas la pordego de la Longa Lago
La Dezerto de Smaŭgo
Plue en la nordo estas Griza Montaro de kie venis la grandaj Drakoj
En Esgaroto ĉe la Longa Lago loĝas homoj
Okcidente troviĝas Mornarbaro tie estas araneoj
Ĉi tie fluas la Arbara Rivero
Elfreĝo

ᛚᚪ·ᚻᚩᛒᛁᛏᚩ
ᚪᛟ
ᛏᛁᛖᚾ·ᛣᚪᛄᚱᛖᛖᚾ

Jen rakonto pri epoko pasinta jam de longe. Tiam la lingvoj kaj literoj estis tre malsimilaj al tiuj de hodiaux. Mi esperantigis ilin kiel eble plej bone. Tamen, oni devus noti du punktojn.

1) La vorto gnomo estas uzata anstataux nano, kiam temas gxuste pri la antikva popolo de Torino Kverkasxildo kaj ties kunuloj.

2) Orko ne havas rilaton kun la Esperanta vorto. Mi uzas gxin malofte, sed kiam gxi aperas, gxi estas tradukita per gobleno — aux hxobgobleno, kiam mi celas la pli grandajn goblenojn, Orko estas nomo siatempe uzata de hobitoj por tiuj kreitajxoj, kaj gxi rilatas nek al la dio de Infero, nek al delfeneca marbesto, kiel oni indikas en niaj vortaroj.

La runoj estis antikvaj literoj. Oni kutime uzis ilin por gravuri lignon, sxtonon aux metalon, kaj tial ili estis maldikaj kaj angulaj. Dum la epoko de nia rakonto nur la gnomoj uzis ilin, precipe por privata aux sekreta skribado. Oni reprezentas iliajn literojn cxi tie per anglosaksaj runoj, kiujn nun konas malmulte da homoj. Se oni komparas la runojn sur la mapo de Troro kun la transskribo en modernaj literoj, oni povos malkovri la abocon de la runoj, kaj legi la runan titolon cxi-supre. Sur la mapo estas skribitaj cxiuj runoj por la romana alfabeto, krom ᚳ por C. Ne ekzistis runoj por Q (uzu ᛢ) aux X (se oni dezirus cxapelitan literon, oni rajtus uzi la gnoman runon ᛉ).

Same, la runoj por I kaj U egalas J kaj V. Estas notinde tamen, ke kelkaj unustaraj runoj reprezentas diversajn nacilingvajn sonojn, ekzemple ᚦ — th, ᛣ — cx, ᛄ — jx, ᛟ — ux.

La sekreta pordo havis la gravurajxon P — . Je unu flanko mano indikis gxin, kaj sube estis skribite:

La du lastaj runoj estas la nomliteroj de Troro kaj Traino. Kaj la lunrunoj legitaj de Elrondo tekstis jene:

Sur la mapo runoj ankaux indikas la kompasdirektojn, kun oriento supre. Kiel kutime sur la gnomaj mapoj, oni legas dekstrume: Or(ienten), S(uden), Ok(cidenten), N(orden).

1. Neatendita festo

En truo en tero vivis hobito. Ne acxa, malpura, malseka truo plena je vermstumpoj kaj sxlima odoro; nek seka, dezerta, sabla truo sen sidlokoj aux mangxajxoj. GXi estis hobitotruo, kaj tio signifas komforton. GXia pordo estis perfekte ronda kiel luko, verde farbita, kun brila flava latuna anso fiksita cxe l’ centro. La pordo kondukis al vestiblo tub-forma, kiel largxa tunelo: tre komforta, senfuma lignopanela tunelo, kahelita kaj tapisxita cxe l’ planko, meblita per vaksitaj segxoj, kaj kun amaso da hokoj por cxapeloj kaj manteloj — la hobito tre sxatis gastigi. La tunelo serpentumis plu, sed iom nerekte, en la flankon de l’ monteto — la Monteto, kiel nomis gxin cxiuj logxantoj en la multmejla cxirkauxajxo — kaj de ekstere vidigxis multaj etaj rondpordoj, komence cxe unu flanko, kaj poste cxe la alia. La hobito ne bezonis grimpi sxtuparon: dormocxambroj, bancxambroj, keloj, provizejoj (multe da), vestejoj (cxe li, kompletaj cxambroj estis destinitaj al vestoj), kuirejoj, mangxejoj… cxiuj estis sametagxaj, kaj ecx en la sama koridoro. La plej bonaj cxambroj trovigxis maldekstre (de la enirejo), cxar nur tiuj havis fenestrojn, kiuj estis rondaj kaj profundaj, kaj ili rigardis al la gxardeno kaj poste al gresejo etendigxinta gxis la rivero.

CXi tiu hobito estis suficxe prospera, kaj li nomigxis Baginzo. La Baginzoj logxis apud la Monteto jam de neimageble longe, kaj oni taksis ilin respektindaj, ne nur cxar multaj el ili estis ricxaj, sed ankaux cxar ili ne spertis aventurojn kaj faris nenion neatenditan, kaj cxar oni povis diveni la opinion de ajna Baginzo pri iu ajn temo sen la peno rekte demandi lin pri gxi. CXi tiu rakonto temas pri Baginzo kiu tamen spertis aventuron, kaj malkovris, ke li faris kaj diris aferojn tute ne atenditajn. Li eble perdis la respekton de la najbaroj, sed li gajnis… nu vi vidos, cxu li gajnis fine ion ajn.

La patrino de nia hobito… Cetere, kio estas hobito? Mi supozas ke hodiaux la hobitoj bezonas priskribon, cxar ili igxis maloftaj kaj nun timas Grandulojn, kiel ili nomas nin. Ili estas (aux estis] popolo de etuloj, je duono de nia alteco, pli malgrandaj ol barbaj gnomoj. La hobitoj estas senbarbaj. Ili havas preskaux nenion magian, krom la cxiutaga rimedo sin kasxi silente kaj rapide, kiam grandaj stultuloj kiel vi kaj mi cxirkauxstumblas, bruegante kiel elefantoj, auxdataj de ili longe for. Ili estas dikventraj, emas vestigxi tre hele (cxefe. per verdo kaj flavo), ne portas sxuojn, cxar sur iliaj piedoj kreskas nature ledaj plandoj kaj dikaj varmaj brunaj piedharoj — kiuj aspektas kiel ilia hararo (kutime bukla). Ili havas longajn lertajn fingrojn, bonkorajn vizagxojn, kaj eksplodas per sulkoplenaj ridegoj — cxefe post la vespermangxo, kiun ili gxuas du fojojn tage se tio eblas. Nu vi jam scias suficxe… Kiel mi ekrakontis, la patrino de tiu cxi hobito nomigxis Beladona Tjuko, unu el la tri mirindaj filinoj de l’ Maljuna Tjuko, la superulo de l’ hobitoj, kiuj logxis trans la Akvo — rivereto kiu fluis malsupre de l’ Monteto. Oni ofte diris cxe aliaj familioj, ke antaux longa tempo unu el la praTjukoj nepre havigis al si elfan edzinon. Tio absurdas, kompreneble, sed tamen io cxe ili ne estis tute hobita, kaj foje anoj de la Tjuka familio ekiris aventuri. Ili kasxe kaj subite malaperis, pri kio la tuta familio silentis; sed la fakto estas ke la Tjukoj ne estis same respektataj kiel la Baginzoj, kvankam ili estis sendube pli ricxaj.

Sed Beladona Tjuko ja ne spertis aventurojn post kiam sxi edzinigxis kun Bungo Baginzo. Bungo — la patro de Bilbo — konstruis por sxi (kaj parte per sxia mono) la plej luksan hobitotruon, kiun oni povus trovi sub la Monteto, aux post la Montejto, aux ecx trans la Akvo, kaj tie ili restis gxis la fino de siaj tagoj. Tamen, ja estas eble ke Bilbo, sxia ununura filo, malgraux tio ke li aspektis kaj kondutis kvazaux kopio de sia solida kaj komfortuma patro, heredis strangan karakteran econ el la Tjuka flanko, kaj tiu eco prokrastis sian aperon

gxis certa momento. Tiu momento ne venis, antaux ol Bilbo Baginzo estis plene matura, je sia kvindeka jaro, kiam li jam logxadis belan hobitotruon konstruitan de sia patro, kiun por vi mi jxus priskribis, kaj gxis kiam li sxajne establigxis finfine kaj definitive.

Tute hazarde unu matenon en tiu fora tempo, kiam en la mondo estis trankvile, kiam estis malpli brue kaj pli verde, kaj kiam la hobitoj pli oftis kaj prosperis, dum Bilbo Baginzo staris apud sia pordo post matenmangxo, fumante pipegon el ligno, kiu preskaux tusxis liajn lansxtofajn (kaj nete kombitajn) piedojn — al li venis Gandalfo. Gandalfo! Se vi auxdus pri li almenaux kvaronon el tio, kion mi auxdis — kaj mi auxdis nur tre malmulte el tio, kio auxdindas — vi devus antauxgxui mirindan rakonton. Lia vojiro supersxutis rakontojn kaj legendojn en la plej eksterordinara maniero. Li ne vizitis la Monteton jam de jaroj, fakte depost la morto de sia amiko Maljuna Tjuko, kaj la hobitoj preskaux forgesis lian aspekton. Li havis aferojn fore de la Monteto kaj la Akvo, jam de kiam ili cxiuj estis etaj hobit-knaboj kaj hobit-knabinoj.

Tiumatene la nesuspektanta Bilbo vidis nur maljunulon kun bastono. Li havis altpintan bluan cxapelon, longan grizan mantelon, argxentan skarpon, kiun kovris lia longa blanka barbo pendanta gxis la zono, kaj grandegajn nigrajn botojn.

— Bonan matenon! — diris Bilbo, kaj tion li celis. La suno brilis, kaj la herbo tre verdis. Sed Gandalfo rigardis lin de sub longaj tufaj brovoj, kiuj preterpasis la randon de lia ombra cxapelo.

— Kion vi celas? — li diris. — CXu vi deziras al mi bonan matenon, aux vi trovas la matenon bona, cxu mi konsentas aux ne, aux vi fartas bone cxi tiun matenon, aux estas mateno, kiam indas bone farti?

— CXion samtempe! — diris Bilbo — Kaj cetere ni havas bonan matenon por fumi pipon da tabako eksterdome. Se vi kunportis pipon, sidigxu kaj prenu do iom da mia tabako! Ne urgxas, restas la tuta tago!

Kaj Bilbo sidigxis sur segxo apud sia pordo, krucis la krurojn, kaj elblovis belan ringon da griza fumo, kiu supersxvebis en la aeron sen disigxi, transflosante la Monteton.

— Tre bele! — diris Gandalfo — Sed cxi-matene mi ne havas tempon por elblovi fumoringojn. Mi sercxas iun, kiu partoprenos aventuron, kiun mi organizas, kaj estas tre malfacile trovi iun.

— Nepre ne en nia regiono! Ni estas simpla gento, kaj al mi mem ne utilas aventuroj. Acxaj, konsternaj, nekomfortaj aferoj! Oni riskas malfrui vespermangxon! Mi ecx ne imagus kiel oni gxuas ilin, — diris nia sinjoro Baginzo, sxovante sian dikfingron sub la sxelkon, kaj denove elblovante ankoraux pli grandan fumoringon. Li prenis siajn matenajn leterojn, kaj eklegis sxajnigante ne plu rimarki la maljunulon. Li jam decidis, ke tiu vere ne estas tauxga persono, kaj ke li prefere foriru. Sed la maljunulo ne foriris. Li restis apoge de sia bastono, fikse rigardante la hobiton sen paroli, gxis kiam Bilbo igxis malkvieta kaj ecx kolera.

— Bonan matenon! — li diris fine. — Ni cxi tie ne deziras aventurojn, dankon! Vi eble provu sercxi post la Monteto aux trans la Akvo. — Tiel li volis diri, ke la konversacio estas finita.

— Kiom da sencoj havas via esprimo “Bonan Matenon”! — diris Gandalfo. — Nun vi diras tion por forigi min, celante ke estos bone nur kiam mi estos for.

— Certe ne, certe ne, estimata sinjoro. Mi ja konas vian nomon, cxu ne?

— Jes ja, estimata sinjoro. Mi konas la vian, sinjoro Bilbo Baginzo. Kaj vi ja konas la mian, kvankam vi ne memoras ke gxi apartenas al mi. Mi estas Gandalfo, kaj Gandalfo estas mi! Mi ne imagis, ke mi vivis tiel longe, por ke filo de Beladona Tjuko forsalutu min, kvazaux mi kolportus butonojn cxe l’ pordo!

— Gandalfo, Gandalfo! CXiele! CXu tiu vaganta sorcxisto, kiu donacis al la Maljuna Tjuko paron da magiaj juvelbutonoj, kiuj fermigxis senpere kaj malfermigxis nur je lia komando? CXu la ulo, kiu rakontis mirindajn fabelojn dum festoj pri drakoj, kaj goblenoj, kaj gigantoj, kaj liberigo de princinoj, kaj neatendita bonsxanco de idoj de vidvinoj? CXu la viro, kiu fabrikis tiel belajn artfajrajxojn! Mi memoras tiujn! La Maljuna Tjuko mendis ilin por la Somermeza Vespero. Grandioze! Ili supreniris kiel liliegoj, lupfauxkaj antirinoj kaj fajrocitizoj, sxvebante en la areo dum la tuta vespero.

Vi sendube rimarkis ke sinjoro Baginzo ne estis tiel senpoezia, kiel li emis pensi, kaj ke li ankaux tre sxatis florojn.

— Bona cxielo! — li dauxrigis. — Tiu Gandalfo kiu igis, ke tiom da kvietaj personoj ekiru en la naturon por frenezaj aventuroj. Por grimpi arbojn, viziti elfojn, veli sxipe al foraj strandoj! CXielego, la vivo estis tiel interes… mi volas diri, ke en la pasinteco vi tiom perturbis niajn kutimojn. Mi petas vian pardonon, sed mi tute ne sciis ke vi ankoraux praktikas.

— Kion mi do faru? — diris la sorcxisto. — CXiuokaze, mi kontentas ke vi memoras ion pri mi. Vi almenaux gxentile memoras miajn artfajrajxojn, kaj tio ankoraux estas esperiga. Pro la memoro de via avo Tjuko, kaj de kompatinda Beladona, mi certe donos al vi tion, kion vi petis.

— Mi pardonpetas, sed mi nenion petis!

— Jes ja! Dufoje. Mian pardonon. Mi donas gxin al vi. Fakte, mi intencas sendi vin al tiu aventuro. Tio amuzos min, kaj igos vin pli sana — kaj ankaux pli bonhava, versxajne, se iel vi travivos gxin.

— Pardonon! Mi ne volas aventurojn, dankon. Ne hodiaux. Bonan matenon! Sed bonvolu do veni iam por temangxi — iam ajn! Kial ne morgaux? Jes, venu morgaux, gxis revido!

La hobito turnis sin, kuretis post sian rondan verdan pordon, kaj fermis gxin kiel eble plej rapide, penante montrigxi ne tro malgxentila. CXar sorcxistoj estas sorcxistoj, malgraux cxio.

— Kial do mi nesingarde invitis lin temangxi? — li diris al si, enirante la provizejon. Li jam matenmangxis, sed sxajnis al li sane, post tia granda timo, ke li trinku ion kaj mangxu unu-du kukojn.

Tiutempe Gandalfo ankoraux staris antaux lia pordo, ridante longe sed silente. Poste li proksimigxis kaj per pinto de sia bastono gravuris strangan simbolon sur la bela verda antauxa pordo de la hobito. Poste li formarsxis, dum Bilbo formangxis sian duan kukon, pensante ke li sciis bone eviti aventurojn.

La sekvan tagon li preskaux forgesis Gandalfon. Li ne bone memoris aferojn, krom se li notis ilin en sia agendo por Rendevuoj tiele: “Gandalfo, Temangxo, Merkredon.” Sed hieraux li estis tro konfuzita por fari tion.

Antaux la temangxa horo sonoregis la antauxporda sonorilo, kaj li subite rememoris! Li kuris por varmigi la akvujon, preparis duan tason, subtason, plian kukon, kaj kuris porden.

“Mi pardonpetas pro la atendigo!” — li pretis diri, sed li vidis ke tie estis tute ne Gandalfo. Trovigxis gnomo, kun la barbo sxovita en oran zonon, kun la brilegaj okuloj sub ombre verda kapucxo. Tuj kiam malfermigxis la pordo, li pusxe eniris, kvazaux li estus atendata. Li pendigis sian mantelon sur la plej proksiman hokon kaj profunde riverencis:

— Dvalino, je via servo!

— Bilbo Baginzo, je la via! — diris la hobito, tro surprizita por starigi tujajn demandojn. Kiam la posta silento igxis tro malkomforta, li aldonis: — Mi estas trinkonta teon, bonvolu veni kaj kuntrinki. — Iom peza parolmaniero, sed li estis sincera. Cetere, kion vi farus se neinvitita gnomo venus pendigi siajn vestojn en via enirejo sen klarigoj?

Ili ne cxetablis longe, fakte ili jxus komencis la trian kukon, kiam sonoris ecx pli lauxte.

— Pardonu, — diris la hobito, kaj ekiris al la pordo.

“Jen vi alvenis, finfine!” — li dirus al Gandalfo cxi-foje, sed ne Gandalfo trovigxis. Anstataux li staris sur la sxtupo tre maljunaspekta gnomo kun blanka barbo, kaj skarlata kapucxo; ankaux li ensaltis tuj, kvazaux invitito, kiam la pordo estis malfermita.

— Mi vidas, ke ili jam alvenas, — li diris kiam li ekvidis la pendantan verdan kapucxon de Dvalino.

Li pendigis la sian, kiu estis rugxkolora, apude.

— Balino, je via servo! — li diris, tenante la manon sur la brusto.

— Dankon! — anhelis Bilbo.

Ne estis la gxusta esprimo, tamen “ili jam alvenas” perturbis lin. Li sxatis gastigi, sed li ankaux sxatis antauxkoni la gastojn, kaj li preferis propravole ilin inviti. Venis la terura ideo, ke baldaux mankos kukoj, kaj tiuokaze — li konis siajn devojn de la gastiganto, kaj li obeus ilin malgraux la gxeno — li devos mem rezigni pri mangxado.

— Venu, venu, kaj kuntrinku teon, — li sukcesis diri post profunda enspiro.

— Iom da biero pli tauxgus al mi, se estas al vi egale, kara sinjoro, — diris Balino kun la blanka barbo, — kaj ne tro gxenus min kuko, grenumita kuko, se vi havas iom.

— Multe da, — la hobito auxdis sin diri, kaj li sentis sin ankaux forkuri al la kelo por plenigi krucxon da biero, kaj poste al la provizejo por preni du bele rondajn grenkukojn, kiujn li jxus bakis dum la posttagmezo por sia post-vespermangxa mangxeto.

Kiam li revenis, Balino kaj Dvalino cxetable parolis kiel bonaj amikoj — fakte ili estis fratoj. Bilbo surtabligis la bieron kaj kukojn antaux ili, kiam lauxte sonoris kaj resonoradis.

“Certe Gandalfo nun “elvenis, — li pensis anhelante gxis la fino de la koridoro. Sed ne. Jen du novaj gnomoj, ambaux kun bluaj kapucxoj, argxentaj zonoj, kaj flavaj barboj, kaj ambaux portis sakojn kun laboriloj kaj fosilon. Ili ensaltetis tuj, kiam malfermigxis la pordo, kaj Bilbo ecx ne surprizigxis.

— Kiel mi servu vin, karaj gnomoj? — li diris.

— Kilio je via servo! — diris unu.

— Kaj Filio! — aldonis la alia, kaj ili riverencis, majeste forsvingante siajn kapucxojn.

— Je la viaj, kaj je tiu de viaj familioj! — respondis Bilbo, memorante la formulon cxi-foje.

— Dvalino kaj Balino jam estas, mi vidas, — diris Kilio. — Ni iru al la amaso.

“Amaso! — ekpensis Bilbo, — tio ne sxajnas al mi placxa. Mi devas nepre sidigxi por momento kaj revigligxi, kaj trinki ion”. Li nur guteton trinkis — en angulo, dum la kvar gnomoj cxirkauxtablis kaj parolis pri minejoj, oro, goblenaj gxenoj, drakaj damagxoj, kaj pri multaj aliaj aferoj, kiujn li ne komprenis, kaj ja ne volis kompreni, cxar ili sxajnis troe aventuraj — kiam, dinga-donga-lango-dango, lia sonorilo resonis, kvazaux malica hobitido klopodus fortiri la tenilon.

— Iu sonorilas cxe l’ pordo, — li diris, palpebrumante.

— Jes, kvar, mi konjektas laux la sono, — diris Filio. — Krome, ni vidis ilin iri malproksime post ni.

La kompatinda hobiteto sidigxis en la vestiblo, kaj kunpremis la kapon per la manoj, demandante al si, kio okazis, ja okazas, baldaux okazos, kaj cxu ili restos vespennangxi. Tiam resonoris plej lauxte, kaj li devis kuri al la pordo. Temis ne pri kvar, sed pri kvin! Unu plia gnomo aldonigxis, dum li hezitadis malantaux la pordo. Li apenaux finturnis la anson, antaux ol ili envenis, riverencis kaj salutis “Je via servo” unu post la aliaj. Dorio, Norio, Orio, Oino kaj Gloino ili nomigxis; kaj baldaux pendis sur la hokoj du kapucxoj purpuraj, unu griza, unu bruna kaj unu blanka kapucxo; kaj jen ili formarsxis, kun largxaj manoj sub oraj kaj argxentaj zonoj, por renkonti la aliajn. Jam farigxis preskaux amaso. Iuj mendis bieron, aliaj porteron, kaj unu kafon, kaj cxiuj mendis kukojn, tiel ke la hobito estis tre okupita dum longa tempo.

Granda krucxo da kafo jam estis en la kameno, la grenumitaj kukoj jam estis formangxitaj, kaj la gnomoj jxus ekmangxis la buteritajn skonojn[1], kiam auxdigxis lauxta frapo. Ne sonorado, sed forta frap-frapado cxe la bele verda pordo de la hobito. Iu frapegis per bastono!

Bilbo kolerege hastis laux la koridoro tre konfuzita kaj konsternita — estis la plej gxena merkredo, kiun li iam ajn spertis. Li sxire malfermis la pordon, kaj jen ili cxiuj enfalis, unu sur la aliajn. Pliaj gnomoj, ankoraux kvar! Kaj post ili trovigxis Gandalfo, apoganta sin je sia bastono kaj ridanta. Li ja vere faris kavon sur la bela verda pordo, kaj cetere li ankaux forbatis la sekretan signon, kiun li faris hieraux matene.

— Atentu, atentu, — li diris. — Ne estas via maniero, Bilbo, atendigi homojn cxe l' sojlo, kaj poste malfermi la pordon kiel sxtoppafilon! Mi prezentu Bifuron, Bofuron, Bomburon, kaj precipe Torinon!

— Je via servo, — diris Bifuro, Bofuro kaj Bomburo, starantaj vice. Poste ili pendigis du flavajn kapucxojn, unu palverdan kaj unu lazuran kapucxon kun longa argxenta kvasto. Tiu lasta apartenis al Torino, tre grava gnomo, efektive, la granda Torino Kverkasxildo mem, al kiu tute ne placxis terenfali sur la piedmaton de Bilbo, sube de Bifuro,

Bofuro kaj Bomburo. Krome, Bomburo estis ege grasa kaj peza. Torino ja estis tre fiera, kaj nenion diris pri servo; sed Bilbo tiel petis pardonon, ke fine li gruntis “ne gravas” kaj cxesis sombre mieni.

— Nun, cxiuj ni estas cxi tie! — diris Gandalfo, vidante sur la hokoj la linion de dek tri kapucxoj, kiuj estis krome la plej bonaj demeteblaj kapucxoj destinataj al festoj, kaj sian cxapelon. — Bela renkontigxo! Mi esperas, ke restas io por

mangxi kaj trinki por la malfruintoj. Kion? Teon? Ne, dankon! Glaseton da rugxa vino, por mi, mi petas.

— Ankaux por mi, — diris Torino.

— Kaj framb-marmeladon, kaj pomtorton, — diris Bifuro.

— Kaj sek-fruktajn tortetojn, kaj fromagxon, — diris Bofuro.

— Kaj pork-pastecxon, kaj saladon, — diris Bomburo.

— Kaj pli da kukoj, kaj da biero, kaj da kafo, se estas egale al vi, — kriis la aliaj gnomoj de malantaux la pordo.

— Kuiru kelkajn ovojn, jen bravulo! — postkriis Gandalfo, dum la hobito forstamfis al la provizejo. — Kaj ne forgesu la malvarman kokidajxon kaj peklitajn kukumetojn.

“Kvazaux li scius, kion mi scias pri la enhavo de miaj provizejoj!” — pensis sinjoro Baginzo, kiu konsternite demandis sin, cxu aventuracxo alvenis gxuste cxi tien, en lian domon. Post kiam li kunigis la botelojn, telerojn, trancxilojn, forkojn kaj aliajn ajxojn sur grandajn pletojn, li igxis tre varma, rugxmiena, kaj gxenita.

— Estu konfuzitaj kaj damnitaj tiuj gnomoj, — li vocxis.
— Kial ili ne helpas min!

Sed jen! Staris Balino kaj Dvalino cxe la pordo de l’ kuirejo, kaj malantauxe Filio kaj Kilio, kaj antaux ol li povis ecx diri “trancxilo”, ili metis la pletojn kaj du tabletojn en la salonon kaj pretigis cxion.

Gandalfo havis la cxefan sidlokon, kun la dek tri gnomoj cxirkauxe, kaj Bilbo sidis sur tabureto cxe la kameno, mordetante biskviton — lia malsato jam malaperis — sxajnigante, ke cxio estas en ordo, kaj entute ne temas pri

aventuro. La gnomoj ade mangxis, ade parolis, kaj pasis horoj. Finfine, ili forpusxis siajn segxojn, kaj Bilbo ekhastis por kunigi la telerojn kaj glasojn.

— Mi supozas ke vi restos vespermangxi? — li diris, per sia plej gxentila kaj neurgxa maniero.

— Kompreneble! — diris Torino, — Kaj poste. Ni ne arangxos la aferon gxis malfrue, kaj devos antauxe gxui muzikon. Ek al la ordigo!

Je tio la dek du gnomoj — sed ne Torino, kiu estis tro grava kaj plu parolis kun Gandalfo — ekstaris, kaj stakigis cxion alte. Kaj ili foriris, ne atendinte pletojn, jxonglante per unu mano stakojn da teleroj kun botelo supre, dum la hobito postkuris ilin preskaux pepante pro timo: “Atentu, mi petas” kaj “Bonvolu ne gxeni vin, mi mem povas”. Sed la gnomoj nur ekkantis:

La glasojn dissplitu, fendigxu la vazoj!
Trancxilojn difektu, kurbigu la forkojn!
CXar Bilbon cxagrenas tiaj okazoj —
frakasu botelojn, brulumu la korkojn!
Trancxu la tukon, la grason surtretu!
Versxu la lakton jam provizoj-planke!
Sur maton dormcxambran ostaron demetu!
La pordojn makulu per vin’ cxiuflanke!
En akvon bolantan mergegu fajencojn;
ilin per stango pistadu skrupule;
se iuj cxefine rezistis l’ atencojn,
ilin tra l’ halo jxetegu disrule!
CXar Bilbon cxagrenas tiaj okazoj,
zorge, tre zorge traktu pri l’ vazoj.

Kaj kompreneble, ili ne faris tiujn fiajxojn, kaj cxion netigis kaj ordigis fulmorapide, dum la hobito rondiris en la centro

de la kuirejo, klopodante kontroli, kion ili faris. Poste ili revenis kaj trovis Torinon fumi pipon kun la piedoj sur la fendro. Li elblovis grandegajn fumoringojn, kiuj iris tien, kien li ordonis — supren en la kamentubon, malantaux la horlogxon sur la kamenbreto, sub la tablon, aux cirkle sub la plafono; sed kien ajn ili iris, ili ne suficxe rapidis por eviti Gandalfon. Hop! Li sendis malpli grandan fumringon el sia mallonga argila pipo gxuste tra la ringoj de Torino. Tiam la fumringo de Gandalfo verdigxis kaj revenis sxvebi super la kapo de l' sorcxisto. CXirkaux li jam estis nubo da ili, kaj en la ombra lumo li aspektis stranga kaj magieca. Bilbo staris fikse, kaj rigardis, cxar li sxatis fumringumi, kaj li rugxigxis, rememorante, kiom fiera li estis hieraux matene pri la fumringoj, kiujn li blovis en la venton trans la Monteton.

— Nun, ek al la muziko! — diris Torino. — Alportu la muzikilojn!

Kilio kaj Filio hastis al siaj sakoj kaj alportis etajn violonojn, Dorio, Norio kaj Orio prenis flutojn el siaj jakoj, Bomburo havigis al si tamburon el la vestiblo. Ankaux Bifuro kaj Bofuro eliris kaj revenis kun klarnetoj, kiujn ili estis lasintaj en la bastonujo. Dvalino kaj Balino diris:

— Pardonu, sed ni lasis la niajn antaux la pordo.

— Alportu ankaux la mian, — diris Torino.

Ili revenis kun vjoloj, tiel grandaj kiel ili, kaj kun la harpo de Torino, pakita en verda tolo. GXi estis bela, ora harpo, kaj kiam Torino gxin plukis, la muziko tuj komencigxis, tiel subite kaj dolcxe, ke Bilbo forgesis cxion, kaj forportigxis en ombrajn landojn sub fremdaj lunoj, for de la Akvo, kaj tre longe for de sia hobitotruo sub la Monteto.

La mallumo envenis la cxambron tra la fenestreto, kiu estis sur la flanko de la Monteta deklivo; la fajro flagretis — estis

aprilo — kaj ili plu ludis, dum la ombro de l’ Gandalfa barbo svingigxis sur la muro.

La mallumo plenigis la tutan cxambron, la fajro formortis, la ombroj forpasis, kaj ili ankoraux ludadis. Kaj subite, unu post la alia, ili ekkantis, samtempe kun la ludado, cxantante la gorgxprofundajn kanzonojn de la antikvaj gnomoj el la profundaj hejmoj. Jen fragmento de ilia kanto, se gxi povas simili ilian kanton sen ilia muziko:

Transmonten en nebulo frida
al kavernar’ profunde sida
ni devas for je la tagauxror’
cele al pala or’ sorcxita.
Pragnomoj sorcxis plej fortike
dum gongis martelbat’ efike
cxe l’ fundoj kasxaj de l’ tenebrajxoj
en kavaj haloj suberike.
Por elfaj princoj, regxoj avaj,
oron el amasegoj ravaj
ili adaptis, kaj lumon kaptis
kasxotan en teniloj glavaj.
Argxentkolcxenojn ili ligis
el floraj steloj, surkronigis
la drakofajron, kaj lum-emajlon
de sun’ kaj lun’ al drat’ aplikis.
Transmonten en nebulo frida
al kavernar’ profunde sida
ni devas for je la tagauxror’
plene al pala or’ sorcxita.
Por si pokalojn ili muldis
kaj orajn harpojn; tie multis
kantad’ belsona en lok’ sennoma:
tion nek elf nek hom’ auxskultis.
La pinoj sur altajx’ turbulis,
la ventoj en la nokt’ ululis;

la fajro rugxa disflamis mugxa;
la arboj torcxe lumorbrulis.
Sonoris sonoriloj vale
kaj supren gapis homoj pale;
kolero draka, feroc-ataka,
detruis domojn, turojn fale.
La monto fumis sub la luno;
la gnomoj pro cxi misfortuno
forfugxis el la minaco pela
de lia pasxo, sub la luno.
Transmonten en nebulo frida
al kavernar' profunde sida
ni devas for je la tagauxror'
sur voj' al reakir' abunda!

Kaj dum ilia kantado, la hobito spertis la amon al belajxoj faritaj per mano, ruzo kaj magio, amon ferocan kaj jxaluzan, la deziron de gnomaj koroj. Kaj io Tjuka ekscitis lin, kaj li volis ekvidi la montegojn, kaj auxdi la pinojn kaj la akvofalojn, kaj esplori la kavernarojn, kaj porti glavon anstataux promenbastonon. Li rigardis el la fenestro. La steloj aperis sur malluma cxielo super la arboj. Li pripensis la gnomajn juvelojn brilantajn en la ombraj kavernoj. Subite en la arbaro trans la Akvo flamo flagris— supozeble iu ekbruligis lignofajron — kaj li ekpensis pri la entrudo de rabemaj drakoj sur la Monteto, perflame ekbruligantaj gxin. Li tremetis kaj tuj refarigxis simpla sinjoro Baginzo de Bag-Endo en Submonteto.

Li sxanceligxe starigxis. Li duonintencis sercxi lampon, kaj pli ol duone intencis kasxi sin malantaux la kelajn bierujojn kaj ne reveni, antaux ol cxiuj gnomoj foriros. Li tuj trovis ke la muziko kaj kantado jam haltis, kaj ke ili cxiuj gvatis lin per la okuloj brilantaj en la mallumo.

— Kien vi iras? — diris Torino per vocxo, kiu versxajne auxdigis, ke li divenis la du duonojn de la hobita spirito.

— Kial ne iom da lumo? — diris Bilbo, bedauxresprime.

— Al ni placxas la ombroj, — diris cxiuj gnomoj.— Decas ombro por afero sombra! Kaj restas multaj horoj antaux la tagauxror'.

— Kompreneble! — diris Bilbo kaj sidigxis haste. Li maltrafis la tabureton kaj sidigxis sur la fendron, faliginte la fajrostangon kaj la sxovelilon.

— CXit! — diris Gandalfo. — Torino parolu. Kaj Torino komencis tiele:

— Gandalfo, gnomoj kaj sinjoro Baginzo. Ni estas kunvenintaj en la domo de nia amiko kaj kunkonspiranto, tiu cxi plej bonega kaj auxdaca hobito — liaj piedfingraj haroj neniam forfalu, kaj cxiuj lauxdu lian vinon kaj bieron!

Li pauxzis por respiri kaj por ke Bilbo gxentile respondu, sed la flatoj pretersxutis la kompatindan Bilbon, kiu busxklapis proteste pro la etikedo auxdaca kaj ecx pli malbona kunkonspiranto, kvankam neniu sono elbusxis, cxar li tre konsternigxis. Do Torino dauxrigis:

— Ni estas kunvenintaj por diskuti niajn planojn, niajn artifikojn, metodojn, politikojn kaj rimedojn. Ni baldaux, antaux la tagauxror', komencos longan vojagxon, vojagxon de kiu iuj el ni, aux cxiuj ni — krom nia amiko kaj konsilanto, la ingxenia sorcxisto Gandalfo — eble neniam revenos. Temas pri solena momento. Nia celo estas, supozeble, konata de ni cxiuj. Por la estimata sinjoro Baginzo, kaj eble por unu-du junaj gnomoj — mi eble rajtas mencii Kilion kaj Filion, ekzemple — la gxusta situacio indas je mallonga klarigo.

Tia estis la stilo de Torino. Li estis grava gnomo. Se oni estus permesinta al li, li dauxrigus, gxis kiam li haltus por enspiri, sen diri ecx unu aferon, kiun oni ne jam scius. Sed li estis malgxentile interrompita. La kompatinda Bilbo ne plu povis prokrasti. Je eble neniam revenos komencigxis sxiri en li krio, kaj baldaux gxi eksplodis, kiel fajfo de lokomotivo el tunelo. CXiuj gnomoj eksaltis, renversante la tablon planken. Gandalfo bruligis bluan lumon cxe l’ pinto de sia magia bastono, kaj en gxia blua fajrobrilo oni vidis la kompatindan hobiton genui sur la cxekamena mato, tremante kiel fandigxanta jxeleo. Li platfalis planken, kriante “fulmotrafita, fulmotrafita!” —tio estis la sola parolo, kiun ili povis havigi dum longa dauxro. Ili do prenis kaj kusxigis lin flanke de la vojo sur sofon en apuda salono, kun trinkajxo cxe l’ kubuto, kaj revenis al siaj sombraj aferoj.

— Nervoza ulo,— diris Gandalfo, dum ili residigxis.
— Malgraux kuriozaj paroksismoj, li estas unu el la plej bonaj, unu el la plej bonaj — feroca kiel atakita drako.

Se iam vi vidus atakitan drakon, vi ekscius, ke tio cxi estis nur poezia troigo pri iu ajn hobito, ecx pri la prapraonklo de l’ Maljuna Tjuko, Bovblekulo, kiu tiom altis (por hobito), ke li kapablis rajdi cxevalon. Li sturmis la goblenajn armeojn de Monto Gramao dum la Batalo sur Verdkampoj kaj forfrapis la kapon de la goblena regxo Golfumbulo per ligna klabo. GXi flugis cent jardojn for, kaj falis en kuniklotruon, kaj tiel estis samtempe gajnita la batalo kaj inventita la golf-ludo.

Tamen dume la pli milda posteulo de Bovblekulo revigligxis en la salono. Post momento kaj trinko, li sxtelpasxis timeme gxis la pordo de la gastocxambro. Jen tio, kion li auxdis. Parolis Gloino:

— Fu! (aux ia grunto plimalpli simila). Li tauxgos, cxu? Trankviligas, kiam Gandalfo priparolas la ferocon de tiu

hobito, sed unu tiaspeca krio dum momento de konsternigxo suficxus por veki la drakon kaj ties parencojn, kaj mortigus nin cxiujn. Mi opinias, ke li pepis pli timo ol nervoze! Fakte, se ne temus pri la surporda signo, mi certus ke ni estus venintaj al la malgxusta domo. Kiam mi ekvidis la uleton kauxri kaj anheli sur la mato, mi tuj dubis. Li pli similas spiciston ol rompsxteliston!

Tiam sinjoro Baginzo turnis la anson kaj eniris. La Tjuka flanko ja gajnis. Li subite kaj firme decidis ne enlitigxi kaj matenmangxi, por ke oni konsideru lin feroca. Kaj kio pri uleto kaj kauxri sur la mato? Tio preskaux ferocigis lin. Multfoje poste la flanko Baginza bedauxris tion, kion li nun faris, kaj li diris al si: “Bilbo, vi estis naivulo; vi eniris kaj sidigxis gxuste en la kacxon.”

— Pardonu min, — li diris, — pro tio, ke mi estas auxdinta la vortojn, kiujn vi estis dirantaj. Mi ne sxajnigas, ke mi komprenas tion, kion vi priparolas, nek viajn komentojn pri rompsxtelistoj, sed mi kredas certi (jen maniero, kiun li cxiam nomis “digna sinteno”), ke vi supozas min esti nesuficxe tauxga. Mi malpravigos vin. Mi ne havas signon sur mia pordo, kiu estis farbita pasintsemajne, kaj mi certas, ke vi venis al la malgxusta domo. Tuj kiam mi vidis viajn strangajn vizagxojn sursojle, mi tuj dubis. Sed traktu gxin kvazaux la gxustan! Diru al mi tion, kion vi volas farigi, kaj mi faros, ecx se mi devos marsxi gxis la plej orienta Oriento, kaj batali kun la Homserpentoj en la Lasta Dezerto. Mi estas ido de mia pra-pra-pra-praonklo, Bovblekulo Tjuko, kaj…

— Jes ja, sed tio estis antaux longa tempo, — diris Gloino, — mi parolis pri vi mem. Kaj mi certigas, ke tamen estas signo sur tiu pordo — la kutima signo de l’ metio, almenaux laux la tradicio. Rompsxtelisto deziras bonan laboron, kun multa ekscito kaj suficxa salajro — tiel gxi kutime legigxas. Vi rajtas diri: Sperta Trezor-sercxisto anstataux

Rompsxtelisto se vi deziras. Iuj tiel faras. Iuj ne. Estas tute al ni egale. Gandalfo diris al ni, ke trovigxis tia persono en la najbarajxo, sercxanta tujan Laboron, kaj ke li arangxis renkontigxon cxi-merkrede je la horo de l’ temangxo.

— Kompreneble signo estas,— diris Gandalfo. — Mi mem gxin faris. Pro kialoj tre bonaj. Vi petis, ke mi trovu la dekkvaran anon de la ekspedicio, kaj mi elektis sinjoron Baginzo. Se iu el vi dirus, ke mi elektis malgxustan personon aux malgxustan domon, vi povos resti dektriope kaj sperti cxiajn malfelicxojn, aux ecx reveni al karbofosado.

Li grimacis tiel kolere al Gloino, ke la gnomo repremigxis en sia sidloko; kaj kiam Bilbo malfermis la busxon por demandi ion, li turnis sin, kaj grimace gvatis lin, alsxovante siajn hirtajn brovojn, gxis kiam Bilbo klakfermis la busxon.

— GXuste, — diris Gandalfo. — Ni ne plu disputu. Mi elektis sinjoron Baginzo, kaj tio devus suficxi por vi cxiuj. Se mi diras, ke li estas rompsxtelisto, li ja estas aux estos rompsxtelisto, kiam venos la momento. Li havas pli da lerto, ol vi opinias, kaj multe pli ol li mem kredas. Vi travivos cxiuj, eventuale, kaj dankos min. Nun, kara Bilbo, alportu lampon, ke sur la afero estu iom da lumo!

Sur la tablon en brilo de granda rugxsxirma lampo, li rulis pecon de pergameno simila al mapo.

— Tion faris Troro, via avo, Torino, — li diris responde al la ekscititaj demandoj de la gnomoj. — GXi estas plano de la Monto.

— Mi ne vidas, ke gxi nin multe helpos, — diris Torino, post ekvido. — Mi memoras suficxe bone la Monton kaj la cxirkauxajn landojn. Kaj mi scias, kie trovigxas Mornarbaro, kaj la Velka Erikejo, kie la drakoj sin bredis.

— Estas rigxmarkita drako flanke de l’ Monto, — diris Balino, — sed estus suficxe facile lin trovi sen tio, se iel ni alvenus tien.

— Sed restas unu signo, kiun vi ne rimarkis, — diris la sorcxisto, — kaj tio estas la sekreta enirejo. CXu vi vidas tiun runon cxe la okcidenta flanko, kaj la manon, kiu gxin indikas de la aliaj runoj? Tio signas sekretan eniron al la Subaj Haloj. (Rigardu la mapon cxe la komenco de tiu cxi libro, kaj vi vidos tie la runojn).

— GXi eble iam estis sekreta, — diris Torino, — sed kiel ni povas scii, ke gxi ankoraux sekretas? Maljuna Smauxgo jam vivas tie suficxe longe por malkasxi cxion scieblan en tiu kavernaro.

— Li ja scius, sed li ne povas uzi gxin jam de multaj jaroj.

— Kial?

— CXar gxi tro malgrandas. “Kvin futojn altas la pordo kaj triopo povas enmarsxi kune”, diras la runoj, sed Smauxgo ne povus enrampi truon de tia grandeco ecx kiam li estis juna drako, certe ne post kiam li forvoris tiom da gnomoj kaj homoj de Dalo.

— GXi SXajnas al mi tre granda truo, — pepis Bilbo, kiu neniam spertis drakojn, sed nur hobitotruojn. Li ekscitigxis kaj interesigxis denove, kaj tial li forgesis teni la busxon fermita. Li sxatis mapojn, kaj en la vestiblo pendis granda promenmapo de la regiono kun rugxe indikitaj itineroj, preferataj de Bilbo. — Kiamaniere tiu granda pordo povas resti sekreto al eksteruloj, kaj al la drako?

Vi devas konstati ke li estis ankoraux nur tre malgranda hobito.

— Multmaniere, — diris Gandalfo. — Sed kiamaniere tiu cxi estas kasxita ni ne scias sen veni kaj vidi gxin. Laux la teksto de l’ mapo mi supozas, ke iuloke estas sxlosita pordo, kiun oni fabrikis simile al montoflanko. Jen la kutima artifiko de la gnomoj, cxu mi ne pravas?

— GXuste tiel, — diris Torino.

— Krome, — aldonis Gandalfo, — mi forgesis mencii, ke la mapon akompanas sxlosilo, malgranda kaj kurioza sxlosilo. Jen gxi! — li diris kaj donis al Torino sxlosilon el argxento kun granda stango kaj labirintaj ornamajxoj. — Gardu gxin zorge!

— Ja tiel mi faros, — diris Torino, kaj fiksis gxin al fajna cxeno, pendanta cxirkaux lia kolo sub la jako. — Nun la afero sxajnas pli esperiga. CXi tiu novajxo des pli bonigas gxin. GXis nun ne estis al ni klare, kio estis farenda. Ni planis iri orienten, kiel eble plej kasxe kaj atenteme, gxis la Longa Lago. Post tiam, la gxenoj komencigxus.

— Longe antaux tiam, se mi konas la vojojn al la Oriento, — interrompis Gandalfo.

— Ni irus de tie laux la Rivero Rapida, — dauxrigis Torino, kvazaux ne auxdante, — kaj poste al la ruinoj de Dalo, la antikva urbo en la valo, sub la ombro de la Monto. Sed al neniu el ni placxis la ideo, ke ni eniru tra la CXefpordo. La rivero trafluas gxin, trans la klifego cxe l’ sudo de la monto, kaj eliras tra gxi ankaux la drako: tro ofte, se li ne sxangxis siajn kutimojn.

— Tio ne tauxgas, — diris la sorcxisto, — sen fortega Militisto, aux Heroo. Mi klopodos trovi unu el ili, sed militistoj batalas inter si en foraj landoj, kaj en cxi tiu regiono herooj estas maloftaj, aux ne troveblaj. Glavoj cxi tie estas malakraj, kaj hakiloj uzigxas por trancxi arbojn, sxildoj

servas kiel luliloj aux potkovriloj, kaj drakoj estas komforte distaj, do fabelaj. Tial mi finelektis rompsxteladon — cxefe kiam mi rememoris la ekziston de la Flanka Pordo. Kaj jen nia malgranda Bilbo Baginzo, la rompsxtelisto mem. La elektita kaj selektita rompsxtelisto. Nun, ek al la kreo de veraj planoj.

— Nu, bone, — diris Torino, — supozeble la sperta sxtelisto povus doni al ni iujn ideojn aux sugestojn. — Li turnis sin mokgxentile al Bilbo.

— Unue, mi sxatus scii iom pli multe pri kelkaj aferoj, — li diris, sentante sin konfuzita kaj iom interne tremema, sed ankoraux Tjuke agordita sekvi la aferon. — Mi volas diri: pri la drako, oro kaj cxio cxi, kaj kiel gxi alvenis tien, kaj al kiu gxi apartenas, kaj tiel plu.

— CXielo gardu min! — diris Torino, — cxu vi ne havas mapon? Kaj cxu vi ne auxdis nian kanton? Kaj cxu ni ne priparoladis tion dum horoj?

— Tamen, mi sxatus scii cxion simple kaj klare, — li diris obstine, prenante sian negocan manieron (kutime destinata al dezirantoj prunti lian monon), kaj penante sxajnigi sin sagaca, prudenta kaj profesia, kaj inda je la Gandalfa rekomendo. — Mi dezirus scii ankaux pri la riskoj, neplanitaj spezoj, tempo bezonota, salajro kaj simile.

Per tio li volis diri: “Kiel mi profitos? Kaj cxu mi revenos viva?”

— Ho, nu, en ordo, — diris Torino. — Jam delonge dum la epoko de mia avo Troro, nian familion oni forcxasis el la Fora Nordo, kaj gxi revenis kune kun nia trezoro kaj nia provizaro al la Monto, kiu estas sur la mapo. GXin unue malkasxis mia praulo, Traino la Antikva, kaj poste ili minis, kaj tunelis, kaj faris pli grandegajn halojn kaj laborejojn, kaj krome mi

kredas, ke ili trovis amason da oro kaj ankaux multajn juvelojn. CXiuokaze, ili farigxis treege ricxaj kaj konataj, kaj mia avo estis denove Regxo Sub la Monto, kaj lin traktis tre gxentile la homoj, kiuj logxis sude, kaj kiuj iom post iom okupis la bordojn de la Rivero Rapida, gxis la valo sub la ombro de la Monto. Tie ili starigis la gajan urbon Dalo en tiu epoko. Regxoj invitis niajn forgxistojn kaj rekompencis plej ricxe ecx la malplej bonajn. Familiestroj petis, ke iliaj filoj lernoservu cxe ni, kaj ili pagis al ni malavare, precipe per vivprovizoj, kiujn ni mem neniam kutimis kultivi aux sercxi. Vere tiuj tagoj estis por ni bonaj, kaj la plej malricxaj el ni havis monon por elspezi kaj disprunti, kaj liberan tempon por fabriki, simple por sin distri, la plej belajn ajxojn, sen paroli pri la plej mirindaj kaj magiaj ludiloj, kies speco ne plu trovigxas en la hodiauxa mondo. Tiel la haloj de mia avo plenigxis je kirasoj kaj juveloj, skulptajxoj kaj pokaloj, kaj la ludila bazaro de Dalo estis la mirindajxo de l' Nordo.

»Sendube tio alvenigis la drakon. Kiel oni scias, drakoj sxtelas oron kaj juvelojn de homoj, elfoj kaj gnomoj, ie ajn ili trovas ilin, kaj ili gardas la rabitajn trezorojn dum sia tuta vivo (gxi estas efektive eterna, se oni ne mortigas ilin), kaj ili ne gxuas en tio ee unu latunan moneron. Fakte, ili apenaux distingas majstroverkon de fusxajxo, kvankam ili kutime scipovas diveni ilian merkatan valoron; sed ili ne scias kiel fabriki ion ajn, ecx ne fiksi skvameton de sia kiraso. Trovigxis multaj drakoj en la Nordo dum tiu epoko, kaj la oro tie supozeble maloftigxis, kaj samtempe la gnomoj forfugxis suden aux formortis, kaj pliigxis la dezertigxo kaj damagxo, kiujn kauxzis la drakoj. Tie vivis aparte avara, forta, kaj fia drako, nomata Smauxgo. Unu tagon li ekflugis aeren kaj venis suden. Ni nur ekauxdis uraganan bruegon el la Nordo, kaj la pinoj sur la Monto klinigxis kaj krakis pro la vento. Iuj gnomoj staris ekstere — felicxe, unu el ili estis mi, bele aventurema gnometo, cxiam vaganta, kaj je tiu tago tio savis mian vivon — nu, de tre fore ni vidis la drakon sursxuti

nian monton flamigante gxin. Poste li malsupreniris laux deklivoj, kaj kiam li atingis la arbaron, cxio ekbrulis. Samtempe cxiuj sonoriloj sonoris en Dalo, kaj la militistoj armigxis. La gnomoj hastis tra sia pordego, sed la drako tie ilin jam atendis. Neniu eskapis tiuvoje. La rivero ekvaporigxis, kaj la vaporo surfalis Dalon, kaj ene de la nebulo la drako sturmis ilin kaj detruis la soldatan plimulton — la kutima malgaja historio, kiuj okazis ofte en tiu epoko. Sekve li retroiris kaj enrampis tra la CXefpordo kaj purigis la halojn, koridorojn, tunelojn, vojetojn, kelojn, salonojn kaj pasejojn. Poste ne plu restis vivantaj gnomoj, kaj li prenis por si ilian ricxajxon. Versxajne, cxar tia estas la draka maniero: li malsupre stakis cxion en grandan amason, kaj uzas gxin kiel liton. Pli malfrue li kutimis elgrimpi tra la Pordego celante Dalon, kaj li forportis homojn, cxefe frauxlinojn, por mangxi ilin, gxis kiam Dalo ruinigxis, kaj cxiuj mortis aux foriris. Kio tie okazas nun, mi ne scias, sed mi supozas, ke neniu logxas en tiu cxi epoko pli proksime al la Monto ol en la fora bordo de la Longa Lago.

»La malmultaj el ni, kiuj restis ekstere, kasxe sidigxis kaj ploris, malbenante Smauxgon, kaj tie nin surprize renkontis miaj patro kaj avo, kun bruletigitaj barboj. Ili tre severe mienis kaj diris tre malmulte. Kiam mi demandis, kiel ili eskapis, ili diris ke mi haltigu la langon, kaj ke unu tagon en tauxga momento mi ja scios. Poste ni foriris, kaj devis gajni nian vivtenon kiel eble plej bone en disaj landoj, ofte tiel malnoble kiel cxevalforgxistoj aux ecx karbministoj. Sed ni neniam forgesis nian rabitan trezoron. Kaj ecx nun, kiam (mi konfesas) ni havas suficxe por travivi, kaj ne tro malricxas, — Torino karesis sian oran kolcxenon, — ni ankoraux intencas rehavigi gxin al ni, kaj realigi nian malbenon kontraux Smauxgo, se eble.

»Mi cxiam scivolis pri la eskapo de miaj patro kaj avo. Mi nun konstatas, ke ili havis privatan flankopordon, pri kiu sciis ili

solaj. Sed tiam sendube ili faris la mapon, kaj mi sxatus scii kiel Gandalfo havigis gxin al si, kaj kial gxi ne alvenis al mi, la vera heredanto.

— Mi ja ne “havigis gxin al mi”, gxin al mi oni donis, — diris la sorcxisto. — Vian avon Troro mortigis Azogo la Gobleno, vi memoras tion, en la minejoj de Morio.

— Malbenata nomo, jes, — diris Torino.

— Kaj via patro Traino foriris la dudekunuan de aprilo, jam de cent jaroj la pasintan jxauxdon, kaj vi neniam plu vidis lin…

— Vere, vere, — diris Torino.

— Nu, via patro donis cxi tion al mi, por ke mi gxin donu al vi; kaj se mi elektis mian momenton kaj manieron gxin transdoni, vi ne povas kulpigi min, cxar estis malfacile vin trovi. Via patro ne memoris sian propran nomon, kiam li donis al mi la paperon, kaj neniam diris al mi la vian, do fine mi kredas, ke mi indas lauxdon kaj dankon! Jen gxi, — li diris enmanigante al Torino la mapon.

— Mi ne komprenas, — diris Torino, kaj Bilbo pensis, ke li demandus same. La klarigo sxajnis ne klarigi.

— Via avo, — diris la sorcxisto malrapide kaj sombre, — donis la mapon al sia filo por sekureco antaux ol iri al la minejoj de Morio. Via patro foriris provi sian sxancon kun la mapo, post kiam via avo estis mortigita, kaj multajn aventurojn malagrablajn li spertis, sed li neniam proksimigxis al la Monto. Mi trovis lin en la kavkarceroj de la Nekromanciisto, sed mi neniam scios, kiel li venis tien.

— Kion vi faracxis tie? — demandis Torino treme, kaj la gnomoj kune tremis.

— Ne sxovu vian nazon. Mi sercxis ion, kiel kutime, kaj temis pri tre fia kaj dangxera afero. Ecx mi, Gandalfo, apenaux eskapis. Mi klopodis savi vian patron, sed estis tro malfrue. Li estis senvigla mense, kaj vaganta, kaj li jam cxion forgesis krom la mapon kaj la sxlosilon.

— Ni jam delonge traktis la goblenojn de Morio, — diris Torino, — ni devus atenti nun la Nekromanciiston.

— Ne absurdu! Li estas malamiko ekster la potenco de cxiuj gnomoj kunmetitaj, se iu povus ilin rekunmeti el la kvar mondanguloj, La sola deziro de via patro estis, ke lia filo legu la mapon kaj uzu la sxlosilon. La drako kaj la Monto estas pli ol suficxe imponaj taskoj por vi.

— Ek! Ek! — diris Bilbo, kiu neatendite parolis lauxtvocxe.

— Ek al kio? — cxiuj diris, sin turnante al li tiel, ke li konsternigxis, kaj respondis:

— Ek al tio, kion mi volas diri!

— Kio estas tio? — ili demandis.

— Nu, mi dirus, ke vi devus iri orienten kaj vidi. Malgraux cxio, restas tiu Flankpordo, kaj drakoj devas dormi, mi supozas. Mi imagas, ke se vi sidus sur la pordosojlo suficxe longe, al vi venus bona ideo. Kaj nun, vidu, mi pensas, ke suficxas tiom da parolado cxi-nokte, se vi min komprenas. Kial nun ne estu enlitigxo, kaj frua foriro, kaj cxio tia? Mi preparos bonan matenmangxon, antaux ol vi ekiros.

— Antaux ol ni ekiros, cxu ne? — diris Torino. — CXu ne vi estas la rompsxtelisto? Kaj cxu ne pordosojlo kaj trapordigxo estas la taskoj de la rompsxtelistoj? Sed mi konsentas pri lito kaj matenmangxo. Mi preferas ses ovojn kun mia sxinko,

kiam mi komencas vojagxon; frititaj ne pocxitaj, kaj ke ili ne rompigxu!

Post kiam la aliaj mendis siajn matenmangxojn, ecx sen diri “bonvolu”, kio tre gxenis Bilbon, ili cxiuj ekstaris. La hobito devis trovi cxambron por cxiu, kaj li plenigis cxiujn siajn kromcxambrojn kaj preparis litojn sur segxoj kaj sofoj, antaux ol ili cxiuj estis lokitaj, kaj li eniris sian liteton lacega kaj iom ne kontenta. Li certis nur pri unu punkto: ke li ne klopodos ellitigxi frue, kaj ne preparos por la aliaj ian matenmangxacxon. Lia Tjukeco jam forvelkis, kaj li ne plu certis, ke li foriros aventuri la venontan matenon.

Dum li kusxis enlite, li ankoraux auxdis Torinon zumi al si en la apuda kaj plej bona cxambro:

Transmonten en nebulo frida al kavernar’ profunde sida ni devas for je la tagauxror’ cele al oro longperdita.

Bilbo ekdormis kun tiu kanto en siaj oreloj, kaj pro gxi li songxis tre maltrankvilige. Jam estis longe post la tagauxroro, kiam li vekigxis.

2. Rostita sxafajxo

Bilbo saltis el sia lito, surmetis matenrobon kaj eniris la mangxocxambron. Neniu restis tie, sed li vidis spurojn de granda kaj rapide finita matenmangxo. Trovigxis terura malordo en tiu loko, kaj stakoj da nelavitaj teleroj en la kuirejo. SXajne oni uzis la tutan teleraron. La lavendajxoj aspektis tiel senkuragxige realaj, ke Bilbo estis devigita kredi, malgraux lia unua inklino, ke la hierauxa festeno efektive ne estis premsongxo. Sed poste trankviligis lin la penso, ke almenaux ili cxiuj foriris sen li (“tamen sen danko”, —li pensis. Sed li ne povis malhelpi sin senti, ke liaj esperoj estis trompitaj. La sento surprizis lin.

“Ne estu stultulo, Bilbo Baginzo, — li diris al si, — estas ridinde pensi pri drakoj kaj aliaj sensencajxoj, je via agxo!” Tiam li surmetis antauxtukon, bruligis fajron, boligis akvon kaj lavis la telerojn. Li bone matenmangxis en la kuirejo antaux ol reordigi la mangxocxambron. Tiam la suno jam brilis, li malfermis la cxefpordon, kaj eniris varma printempa venteto. Bilbo komencis fajfi lauxte kaj forgesis la pasintan vesperon. Li jxus eksidis por dua matenmangxeto en la mangxejo apud malfermita fenestro, kiam eniris Gandalfo.

— Kara mia, — li diris, — kiam vi venos? Kio pri la frua foriro? Kaj jen vi ankoraux matenmangxas, aux kiel vi nomas tion, je la deka kaj duono! Ili lasis por vi la mesagxon, cxar ili ne plu povis atendi.

— Kiun mesagxon? — konfuzite diris la kompatinda sinjoro Baginzo.

— Mil mamutoj! — diris Gandalfo. — Vi tute ne lertas cxi-matene, cxu vi ankoraux ne senpolvigis la kamenbreton?

— Kiel tio koncemas min? Suficxas, ke mi lavis la teleraron por la dekkvaropo!

— Se vi senpolvigus la kamenbreton, vi trovus cxi tion sub la horlogxo, — diris Gandalfo enmanigante al Bilbo noton, skribitan, kompreneble, sur la propra notpapero de Bilbo.

GXi tekstis jene:

> De Torino kaj Kompanio al Rompsxtelisto Bilbo, saluton! Pro via gastigemo, ni dankas vin, kaj ni akceptas vian proponon de profesia asisto. Kondicxoj: pago nur je taskofino, ne pli ol dekkvarono de la tuta profito (se estos); garantio de cxiuj eventualaj vojagxkostoj; funebraj kostoj pagotaj de ni aux niaj anstatauxuloj, se tio okazus kaj se tion oni ne arangxus alimaniere.
>
> Ne dezirante gxeni vian estimatan pludormon, ni antauxeniras por fari necesajn preparojn, kaj atendos vian bonvolan alvenon cxe la taverno Verda Drako, en Apudakvo, precize je la dekunua. Esperante, ke vi venos akurate,
>
> Kun dauxra honoro
>
> Profunde salutas
>
> Torino kaj K^{io}.

— Tio lasas al vi nur dek minutojn. Vi devos kuri,—diris Gandalfo.

— Sed… — diris Bilbo.

— Ne, vi ne havas tempon por tio.

— Sed… — rediris Bilbo.

— Nek por tio. Nun foriru!

GXis la fino de siaj tagoj Bilbo neniam memoris, kiel li trovis sin eksterdome sen cxapelo, sen bastono, ecx sen mono kaj aferoj kiujn li kutime kunportis, nek kiel li foriris post duonfinita kaj neordigita matenmangxo, lasinte siajn sxlosilojn en la manoj de Gandalfo, kurinte tiel rapide, kiel liaj vilaj piedoj permesis laux la sxoseo, preter la granda Muelejo, trans la Akvon, kaj ankoraux unu mejlon plu.

Li estis senspira, kiam li alvenis Apudakvon gxuste je la dekunua, kaj trovis, ke li ne kunportis ecx naztukon!

— Brave! — diris Balino, kiu atendis lin sur la sojlo de la taverno. GXuste tiam la aliaj gnomoj aperis el post la vilagxa stratangulo. Ili rajdis poneojn, kaj cxiu poneo estis sxargxita de sakoj, pakajxoj, ujoj kaj ilaroj. Trovigxis malgranda poneo, versxajne destinita por Bilbo.

— Surponeigxu, kaj ni ekiru! — diris Torino.

— Bonvolu pardoni min, — diris Bilbo, — sed mi ne havas mian cxapelon, mi ne kunportis mian naztukon, kaj mi ne havas monon. Mi ricevis vian noton nur post la deka kaj kvardek kvin minutoj, por esti preciza.

— Ne estu preciza, — diris Dvalino, — kaj ne maltrankviligxu! Vi devos travivi sen naztukoj kaj multaj aliaj aferoj gxis la vojagxofino. Pri cxapelo, mi havas kroman kapucxon kaj jakon en mia kofro.

Tiel ili ekiris, trotante de la taverno je iu bela mateno, fine de aprilo, sur sxargxitaj poneoj, kaj Bilbo portis malhelan kapucxon (iom makulitan de la vetero) kaj malhelan jakon pruntitajn de Dvalino. Ili tro grande mezuris por li, kaj li aspektis iom komika. Oni apenaux imagus, kion lia patro

Bungo opinius pri li. Almenaux trankviligis lin, ke li ne aspektis tro gnoma, cxar li estis senbarba.

Ili ne vojagxis longe, kiam venis Gandalfo, majeste rajdanta blankan cxevalon. Li kunportis amason da naztukoj, pipon kaj tabakon de Bilbo. La grupo foriris do gaje, kaj ili intersxangxis fabelojn kaj kantojn dum ili plu rajdis gxis la tagfino, krom kiam ili haltis por mangxi. La mangxoj ne tiom multis, kiom dezirus Bilbo, sed li komencis opinii, ke aventuroj ne estas tiel malbonaj.

Unue ili trapasis Hobitlandon, kamparon liberan kaj respektatan, kie trovigxis decaj uloj, bonaj vojoj, pluraj tavernoj, kaj kie foje gnomo aux farmbienisto trapasxis pro siaj aferoj. Poste ili venis al landoj, kie la homoj parolis fremde, kaj kantis kanzonojn, kiujn Bilbo ne konis. Kaj plue ili vojagxis malproksime en la Solecajn Landojn, kie ne plu estis homoj, nek tavernoj, kaj kie la vojoj kadukigxis. Ne malproksime antaux ili mornaj montetoj etendigxis supren sub sombraj arboj. Sur kelkaj montoj antikvaj kasteloj aspektis tiel malice, kvazaux konstruitaj de misaj homoj. CXio sxajnis griza, cxar tiun tagon la vetero farigxis malbona. Pli frue estis bone, cxar dum majo estas kutime bela vetero, ecx en fabelaj rakontoj, sed nun estigxis malvarme kaj malseke. En la Solecaj Landoj ili devis bivaki lauxokaze, sed tie almenaux estis seke.

— CXu vere baldaux venos junio, — grumblis Bilbo, kaj li plauxdis post la aliaj en tre kota vojo. Estis post la tehoro, kaj pluvegadis dum la tuta tago. Akvo de lia kapucxo gutis en la okulojn, lia mantelo estis trempita je akvo, la poneo lacis kaj stumblis sur sxtonoj. La aliaj tro malkontentis por paroli. “Mi certas ke la pluvo jam atingas la sekajn vestajxojn kaj la mangxajxajn sakojn, — pensis Bilbo. — Damninda rompsxtelado kaj cxio simila! Mi deziras esti hejme, en mia

bela truo apud la fajro, kun kantanta teujo!” Ne estis la lasta fojo, kiam li deziris tion!

La gnomoj plu trotis, kaj nek turnis sin nek auxskultis la hobiton. Ie malantaux la grizaj nuboj la suno supozeble subiris, cxar jam mallumigxis, dum ili venis en profundan valon kun rivero malsupre. Ekventis, kaj la apudbordaj salikoj kurbigxis flustrante. Felicxe la vojo transiris malnovan ponton el sxtono, cxar la rivero sxvelinta pro pluvo torentis de la nordaj montetoj kaj montoj.

Estis preskaux nokto, kiam ili transiris. La vento disigis la grizajn nubojn, kaj vaganta luno aperis super la montetoj inter la sxvebantaj nubostrioj. Tiam ili haltis, kaj Torino murmuris ion pri vespermangxo “kaj kie ni trovos sekan lokon por tranokti?”

Nur tiam ili rimarkis, ke mankas Gandalfo. GXis tiam li kunrajdis laux la sama vojo, kaj neniam diris cxu li kunaventuras, aux cxu li simple akompanas ilin gxis iu momento. Li estis la plej mangxema, plej parolema kaj plej ridema. Sed nun li efektive ne plu trovigxis!

— Guste kiam plej utilus sorcxisto! — gxemis Dorio kaj Norio, kiuj konsentis kun Bilbo pri mangxoj regulaj, multaj kaj oftaj.

Fine ili decidis bivaki tie, kie ili trovigxis. Ili venis al grupeto da arboj, kaj malgraux tio, ke tie estis pli seke, la vento forskuis la pluverojn de la folioj, kaj la sencxesa gutado agacis ilin. Ankaux la fajro malicis. Gnomoj kapablas bruligi fajron preskaux cxie, preskaux el cxio, kun vento aux ne; sed ili ne kapablis tiun nokton, ecx ne Oino kaj Gloino, kiuj precipe spertis pri tio.

Subite unu el la poneoj ektimis ion kaj forkuris. GXi atingis la riveron antaux ol ili povis gxin kapti, kaj antaux ol ili elakvigis gxin, Filio kaj Kilio preskaux dronis. CXiuj sakoj,

kiujn gxi portis, estis forportitaj de la akvo. Kompreneble, ili entenis mangxajxojn, kaj restis ege malmulte por vespermangxi, kaj ecx malpli por matenmangxi.

Tie ili sidis, malgajaj, malsekaj kaj grumblantaj, dum Oino kaj Gloino dauxre kaj kverelante klopodis bruligi fajron. Bilbo triste konstatis, ke aventuroj ne cxiam estas vojagxoj sur poneo en maja sunlumo, kiam Balino, kiu estis ilia vacxanto, diris:

— Jen tie estas lumo!

Iom malproksime vidigxis monteto, supre de kiu estis arboj, foje tre densaj. El la sombra arbaro ili vidis brilan lumon, rugxan komfortan lumon, kvazaux fajron aux torcxojn briletantajn.

Post kiam ili jam gvatis tion dum momento, ili ekdisputis. Kelkaj diris “ne”, kaj aliaj diris “jes”. Kelkaj diris, ke ili devis simple iri kaj vidi, ke tien iri estus pli bone ol magra vespermangxo, malpli da matenmangxo kaj tranokto kun malsekaj vestajxoj. Iuj diris:

— La regiono ne estas konata kaj tro proksima al la montaro. Vojagxantoj nun maloftas cxi tie. La malnovaj mapoj trompas, aferoj malbonigxis, kaj la vojo ne estas gardata. Oni malofte auxdas pri la regxo cxi tie, kaj ju pli scivoleme oni vojiras, des pli malbone oni trapasas.

— Tamen ni estas dekkvaropo, — diris aliaj. Kaj kelkaj diris:

— Kien iris Gandalfo?

CXiu ripetis tion. Tiam la pluvo falegis pli forte, kaj Oino kaj Gloino komencis interbatali. Tio decidis la aferon.

— Malgraux cxio ni havas rompsxteliston, — ili diris kaj ekiris, direktante siajn poneojn, atente kaj kasxe, al la lumo. Ili venis al la monteto kaj baldaux eniris la arbaron. Ili supreniris la deklivon, sed ne trovigxis oportuna vojo por atingi domon aux farmobienon, kaj ili ne povis movigxi sen susuroj kaj kraketoj kaj knaroj (kaj multe da grumbloj kaj blasfemoj), dum ili transiris la arbojn en la nokta nigro.

Subite la rugxa lumo brilis de inter la trunkoj gxuste antaux ili.

— Estas nun la momento elsxteligxi, — ili diris, celante Bilbon.

— Vi devos iri tien kaj eltrovi cxion pri tiu lumo, kial gxi estas tie, kaj cxu cxio estas sekura kaj sendangxera, — diris Torino al la hobito. — Ekiru nun kaj revenu rapide, se cxio estas en ordo. Se ne, revenu se vi povos! Se vi ne povos, ululu dufoje kiel strigo kaj unufoje kiel gufo, kaj ni faros, kion ni kapablos.

Bilbo devis do foriri, antaux ol li povis klarigi, ke li kapablis ululi. kiel strigo ecx malpli ol flugi kiel vesperto. Sed cxiuokaze, la hobitoj scias movigxi senbrue en arbaroj, tute senbrue. Ili fieras pro tio, kaj dum la vojagxo Bilbo jam plendis pri, kiel li nomis tion, “la gnoma bruacxo”. Tamen mi ne supozas cxu vi aux mi rimarkus ion ajn dum tia venta nokto, ecx se la tuta kavalkado pasus nur unu metron for. Kaj mi dubas, ke dum la proksimigxo de Bilbo al la rugxa lumo ecx mustelo movus unu vangharon. Do, tute nature, li venis gxuste apud la fajron — cxar ja temis pri fajro — kaj perturbis neniun. Kaj jen kion li vidis.

Tri grandeguloj sidis apud grandega fajro el fagsxtipoj. Ili rostis sxafajxon sur longaj lignaj rostostangoj, lekante la sauxcon de siaj fingroj. Alblovetis bona apetitoveka odoro.

Trovigxis apude ankaux barelo da bona trinkajxo, kaj ili trinkis el krucxoj. Sed ili estis troloj. Evidente troloj. Ecx Bilbo, malgraux sia sxirmita vivo, povis tion vidi: pro iliaj pezaj vizagxegoj, ilia grandeco, la formo de iliaj kruroj, ne forgesante ilian parolmanieron, kiu tute iris kontraux la moroj de la salono.

— SXafajxe hieraux, sxafajxe hodiaux, kaj diable, sxafajxe morgaux ni denove mangxos, — diris unu el la troloj.

— Ni ne gxuis homan kamon jam de diable longe, — diris dua tro lo. — Kion damne Vilcxj’ fusxpensis, kiam li venigis nin cxi tien, jen kio konfuzacxas min. Plie, ni jam fordrinkis cxion, — li diris pusxegante la kubuton de Vilcxjo, trinkanta el sia krucxo.

Vilcxjo preskaux sufokigxis.

— Fermu la fauxkon! — li diris, tuj kiam li povis. — Oni ne povas atendi ke l’ homoj restu cxi tie suficxe longe, por ke ci kaj Alcxjo mangxacxu ilin. Vi ambaux forvoris jam vilagxon kaj duonon de kiam ni venis de l’ montar’. Kion pli vi volas? Kaj antauxe, kiam ni estis hejme, vi estus dankintaj min por tiom da bela grasa vala sxafajxo kiel tio cxi. — Li sxovis pecegon da sxafkruro, kiun li jam rostis, en sian busxon, kaj visxis la lipojn per sia maniko.

Jes, mi konfesas ke troloj ja kondutas tiel, ecx tiuj kun nur unu kapo. Auxdinte cxion cxi, Bilbo devis agi senprokraste. Aux li devis retroiri silente por atentigi siajn amikojn, ke li trovis tri grandajn kaj malbonhumorajn trolojn, kiuj pretas gustumi rostitan gnomon, aux ecx poneon por variigi la menuon, aux li devis fari iom da rapida rompsxtelado. Vere unuaranga kaj legenda rompsxtelisto en tiu momento prisxtelus la posxojn de la troloj — tio valoras la penon, se oni povas — forprenus la sxafajxon de la rostostangoj,

proprigus al si la bieron kaj forpromenus, dum ili rimarkus nenion. Aliaj, pli praktikaj sed kun iom malpli da metia fiero, ponardus ilin cxe l’ dorso, antaux ol ili observus tion. Tiam oni gaje tranoktus.

Bilbo sciis tion. Li jam legis multajn aferojn, kiujn li neniam vidis nek faris. Li tre timis, li sentis nauxzon, kaj li deziris esti longe for de cxi tie, tamen… tamen li ne povis reveni al Torino kaj Kompanio kun la manoj malplenaj. Li do restis kaj hezitis en la ombroj. El cxiuj sxtelistecaj heroajxoj li opiniis, ke estus pli facile posxsxteli la trolojn, kaj finfine li rampis malantaux arbon apud Vilhelmo.

Alcxjo kaj Tocxjo reiris al la barelo. Vilhelmo restis trinki. Bilbo kuragxigis sin, kaj sxovis sian malgrandan manon en la posxegon de Vilhelmo. Ene trovigxis monujo, kvazaux sako por Bilbo. “Ha! — li pensis ekgxuante sian laboron, dum li atente eligis gxin,—jen la komenco!”

Efektive, nur komenco! Trolaj monujoj ja estas malicaj, kaj cxi tiu ne estis escepta.

— Ej, kiu ci estas? — gxi ekpepis, kiam gxi eliris la posxon, kaj Vilhelmo tuj turnis sin kaj kolkaptis Bilbon, antaux ol tiu povis resalti post la arbon.

— Damne, Alcxjo, rigardu kion mi kaptis! — diris Vilhelmo.

— Kio gxi ’stas? — diris la aliaj alkurante.

— Ne scias mi! Kio ci estas?

— Bilbo Baginzo, romp… hobito, — diris la kompatinda Bilbo, tremante, kaj scivolante kiel ululi, antaux ol ili strangolos lin.

— Romphobito? — diris ili iom konsternitaj. Troloj estas iom malviglaj, kaj tre suspektas novajn aferojn.

— Tamen kion faracxis la romphobito en mia posxo? — diris Vilhelmo.

— Kaj cxu ni povos lin kuiri? — diris Tocxjo.

— Ci povas provi, — diris Alcxjo prenante rostostangon.

— Li ne konsistos el pli ol busxpleno, post kiam oni senhauxtigos kaj senostigos lin, — diris Vilhelmo, kiu jam satis post vespermangxo.

— Eble ’stas pli da ili en la cxirkauxajxo, kaj ni povos fari pastecxon, — diris Alcxjo. — Hoj, cxu cxirkauxkuras aliaj de cia speco cxi tie en la arbaro, kuniklacxo? — li diris, rigardante la vilajn piedojn de la hobito, levis lin je la piedfingroj kaj skuis lin.

— Jes, multe da, — li diris, sed li memoris ne malkasxi siajn amikojn. — Ne, neniom da, neniu, — li tuj aldonis.

— Kion ci celas? — diris Alcxjo, tenante lin la kapon supren, sed cxi-foje je la haroj.

— Mi celas kion mi diras, kaj bonvolu ne kuiri min, estimataj sinjoroj! Mi estas bona kuiristo, kaj mi kuiras pli bone ol mi kuirigxas, se vi komprenas min. Mi kuiros regale por vi, tute bonan matenmangxon por vi, se nur vi ne havos min kiel vespermangxon.

— Kompatindulo, — diris Vilhelmo. Li jam plene mangxis satege, kaj ankaux trinkis multe da biero. — Kompatindulo, ni lasu lin foriri.

— Ne antaux ol li klarigos, kion li celas per “multe da” kaj “neniom da”, — diris Alcxjo. — Mi ne volas, ke oni trancxu mian gorgxon dum mi dormos! Metu liajn piedfingrojn en la fajron, por ke li parolu!

— Mi ne akceptos tion! — diris Vilhelmo. — Krome mi kaptis lin!

— Ci estas grasa kreteno, Vilhelmo, — diris Alcxjo. — Kiel mi diradis antaux cxi tiu vespero.

— Kaj ci estas krudulo.

— Mi ne akceptos tion de ci, Vilcxjo Huginzo, — diris Alcxjo kaj pugnofrapis la okulon de Vilhelmo.

Poste sekvis belega kverelo. Bilbo ankoraux suficxe spritis, kiam Alcxjo lasis lin fali, por rampi for de iliaj piedoj antaux ol ili ekbatalis kiel hundoj, lauxtvocxe kriante unu al la alia entute verajn kaj trafajn insultojn. Baldaux poste ili tumulte kaptis sin per brakoj, kaj rulis sin gxuste apud la fajro, pied- kaj pugno-batante, dum Tocxjo frapis ilin per brancxo klopodante ilin trankviligi—kaj kompreneble tio nur plifrenezigis ilin.

Nun estis favora momento por ke Bilbo eskapu. Sed liaj kompatindaj piedoj estis premitaj de la manego de Alcxjo, kaj li restis senspira, kun granda kapturno, kaj li do tie restis anhelante, ekster la luma rondo de la fajro.

GXuste en la mezo de la batalo alvenis Balino. La gnomoj jam auxdis bruojn de malproksime, kaj post kiam ili iom atendis la revenon de Bilbo, aux ian ululan krion, ili rampis unu post la alia al la lumo kiel eble plej rapide. Tuj kiam Tocxjo vidis Balinon eniri la lumon, li ekhurlis. Troloj treege malamas vidi gnomojn, precipe kiam tiuj ne estas kuiritaj. Alcxjo kaj Vilcxjo tuj finis interbatali, kaj diris: “sakon,

rapide, Tocxjo”. Dum Balino scivolemis, kie trovigxis Bilbo, kaj antaux ol li komprenis kio okazis, oni ensakigis lian kapon, kaj li terenfalis.

— Ankoraux venos multe pli da tiuj, — diris Tocxjo, — se mi ne trompas min. Multe da aux neniom, — li diris. — Ne romphobitoj, sed multe da tiaj gnomoj. Jen plimalpli kiel la afero rezultos.

— Ci sxajne pravas, — diris Alcxjo, — kaj ni prefere kasxu nin ekster la lumo.

Kaj tiel ili faris. Ili enmanigis sakojn, kiujn ili kutime uzis por forporti sxafojn kaj aliajn rabajxojn, kaj atendis en la ombroj. Kiam cxiu gnomo alvenis kaj surprize rigardis la fajron, la renversitajn krucxojn, la rongxitan sxafajxon, hop! fetora sakacxo surkapigis lin, kaj li terenfalis. Baldaux apud Balino kusxis Dvalino, kaj Filio kun Kilio, kaj Dorio, kaj Norio, kaj Orio en amaso, kaj Oino kaj Gloino kaj Bifuro kaj Bomburo stakigxis malkomforte apud la fajro.

— Tio lernigos ilin, — diris Tocxjo, cxar Bifuro kaj Bomburo ilin rezistis kaj luktis furioze, kiel kutime, kiam gnomoj estas alpremitaj.

Fine venis Torino — kaj li estis antauxavertita. Li venis atendante malicon, kaj ne bezonis vidi la elstarajn krurojn de siaj ensakigitaj kunuloj por kompreni ke ne cxio estas en ordo. Li tenis sin en la ombroj malproksime, kaj diris:

— Pro kio tiom da malordo? Kiu frakasis mian genton?

— Estas troloj, — diris Bilbo malantaux arbo. La troloj tute forgesis lin. — Ili kasxas sin en la densejo kun sakoj.

— Ho, cxu vere? — diris Torino, kaj li saltis antauxen al la fajro, antaux ol ili povis kapti lin.

Li prenis brancxon kun brulanta ekstremo, kaj Alcxjo ricevis tion en la okulon antaux ol li povis eviti gxin. Tio metis lin for de la batalo. Bilbo strebis helpi. Li prenis la kruron de Tocxjo — kiel eble plej bone, sed gxi grandis kiel trunko de junarbo, kaj forjxetis lin kiel turbon gxis la arbustosuproj, dum Tocxjo piedsxovis fajrerojn en la vizagxon de Torino.

Rekompence Tocxjo ricevis brancxofrapon sur la busxon, kaj tio forbatis al li denton. Vi povas diveni, kiom tio hurligis lin. Sed gxuste tiam Vilhelmo aperis malantaux Torino kaj ensakigis lin de la kapo gxis la piedoj. Tiel la batalo cxesis. La gnomoj nun estis en granda embaraso: ili estis ligitaj en sakoj, kun tri koleraj troloj, du el ili bruligitaj kaj kontuzitaj, kiuj sidis proksime kaj kverele sin demandis, cxu oni rostu ilin malrapide, cxu haketigu ilin je pecetoj kaj boligu ilin, aux simple oni sidigxu sur ilin unu post la alia por kacxigi ilin. Bilbo ankoraux estis en arbusto kun sxiritaj vestajxoj kaj hauxto kaj ne riskis movi sin, timante ke oni auxdos lin.

Tiam subite Gandalfo revenis. Sed neniu vidis lin. La troloj interkonsentis tuj rosti la gnomojn, kaj poste ilin mangxi — tion elpensis Alcxjo — kaj post multe da disputado ili akceptis lian proponon.

— Ne indas nun rosti ilin; tio dauxrus la tutan nokton,—diris vocxo. Alcxjo konjektis, ke parolis Vilhelmo.

— Ne rekomencu la disputon, Vilcxjo, — li diris, — aux tio vere dauxros la tutan nokton.

— Kiu disputas? — diris Vilhelmo, kiu kredis, ke parolis Alcxjo.

— Ci ja disputas, — diris Alcxjo.

— Ci mensogas, — diris Vilhelmo, kaj tiel la disputo rekomencigxis. Fine ili decidis haketigi ilin je pecetoj, kaj

boligi ilin. Ili starigis grandan nigran kaldronon kaj eligis siajn trancxilojn.

— Ne indas boligi ilin! Ni ne havas akvon, kaj la puto ’stas malproksima, — diris vocxo. Alcxjo kaj Vilhelmo kredis, ke parolis Tocxjo.

— La fauxkon fermu! — diris ili, — aux gxi neniam finigxos. Kaj ci mem sercxu la akvon, se ci reparolos.

— Al ci same, — diris Tocxjo, kiu kredis, ke temis pri la vocxo de Vilhelmo. — Mi sxatus scii, kiu disputas krom ci?

— Ci estas stultulo, — diris Vilhelmo.

— Stultulo ci mem, — diris Tocxjo.

Kaj rekomencigxis la disputo, pli kverele ol antauxe, gxis kiam fine ili decidis sidigxi sur la sakojn, unu post la alia por kacxigi la gnomojn, kaj poste ilin boligi.

— Sur kiun ni sidigxu unue? — diris la vocxo.

— Plej tauxgus unue la lasta ulo, — diris Alcxjo, kies okulon vundis Torino. Li kredis, ke parolis Tocxjo.

— Ne parolu kun ci mem, — diris Tocxjo, — sed, se ci volas sidigxi sur la lastan, sidigxu do. Kiu ’stas la lasta?

— Tiu kun la flavaj sxtrumpetoj, — diris Alcxjo.

— Sensensajxoj, tiu kun la grizaj sxtrumpetoj, — diris Vilhelma vocxo.

— Mi certis, ke ili estis flavaj, — diris Alcxjo.

— Ja ili flavis, — diris Vilhelmo.

— Kial do ci diris, ke ili estis grizaj? — diris Alcxjo.

— Mi ja nenion diris, — diris Tocxjo. — Tion diris ci!

— Du kontraux unu, do fermu la fauxkon! — diris Alcxjo.

— Kiun ci alparolas? — diris Vilhelmo.

— Suficxas! — diris kune Alcxjo kaj Tocxjo. — La nokto pludauxras, kaj la auxroro fruos. Ni agu tuj!

— La auxroro vin forprenu, por ke vi el sxtono estu! — diris vocxo, kiu sonis Vilhelme. Sed ne temis pri li. CXar tiumomente lumo aperis super la monteto, kaj birdoj pepetis en la brancxoj. Vilhelmo nenion diris, cxar li sxtonigxis dum li klinigxis, kaj dum ili rigardis lin, ankaux Alcxjo kaj Tocxjo fiksigxis kiel rokoj. Kaj tie ili ankoraux staras gxis hodiaux, tute solaj, krom birdoj kiuj sxatas sidi sur ili. CXar se troloj, kiel vi eble jam scias, ne iras subteren antaux la auxroro, ili sxtonigxas kiel la montara materialo el kiu ili unue fabrikigxis, kaj ili neniam plu movigxas. Jen tio okazis al Alcxjo, Tocxjo kaj Vilhelmo.

— Bonege! — diris Gandalfo, aperante de malantaux arbo, kaj helpis Bilbon grimpi de la dornarbusto. Tiam Bilbo komprenis cxion. La vocxo de la sorcxisto mem dauxrigis la kverelon kaj disputon de la troloj, gxis la sunlumo venis kaj cxesigis ilin.

Poste ili malnodis la sakojn kaj liberigis la gnomojn. Tiuj jam preskaux sufokigxis kaj tre koleris. Ili ne sxatis resti surtere, auxskultante la planojn de la troloj por ilin rosti, kacxigi, aux dishaketigi je pecetoj. Ili devis auxdi la klarigon de Bilbo dufoje antaux konvinkigxi.

— Maltauxga momento por praktiki posxosxteladon, — diris Bomburo, — kiam ni volis nur varmon kaj vespermangxon!

— Sed cxiuokaze tiuj uloj tion ne permesus al vi sen batalo, — diris Gandalfo. — Krome, vi perdas tempon nun. CXu vi ne konstatas, ke la troloj nepre logxis en kaverno proksime de cxi tie por kasxi sin de la sunlumo? Ni devos gxin sercxi!

Ili cxirkauxsercxis kaj baldaux trovis la sxtonbotajn signojn de la troloj, kiuj plu iris en la arbaron. Ili sekvis la spurojn supren de la monteto, gxis kiam arbustoj kasxis ilin, kaj ili venis al sxtona pordo, kiu kondukis al kaverno. Sed ili ne kapablis malfermi gxin, ecx kiam ili kune pusxis, dum Gandalfo provis diversajn sorcxojn.

— CXu tio cxi tauxgas? — diris Bilbo, kiam ili jam estis lacaj kaj koleraj. — Mi trovis gxin surtere, kie la troloj kunbatalis. — Li tenis suficxe grandan sxlosilon, kvankam Vilhelmo estus konsiderinta gxin suficxe malgranda kaj sekreta. GXi sendube falis el lia posxo, felicxe antaux ol li sxtonigxis.

— Kial cxiele vi ne diris pri gxi antauxe? — ili kriis. Gandalfo prenis gxin kaj metis gxin en la seruron. Tiam post pusxo la pordo svingigxis malantauxen, kaj ili cxiuj eniris. Trovigxis ostoj surtere, kaj fluis acxa odoro, sed estis multe da mangxajxoj sur senzorge malordaj bretoj, ankaux sur la planko, kun malneta fatraso da rabajxoj cxiuspecaj, de latunaj butonoj gxis potoj da oraj moneroj lokitaj en angulo. Estis ankaux multe da vestajxoj pendantaj sur la muroj, tro malgrandaj por troloj, sendube apartenintaj al iliaj viktimoj, kaj kune kun tiuj trovigxis diversaj glavoj de variaj specoj, formoj kaj grandecoj. Du glavoj allogis la atenton de la gnomoj, cxefe pro siaj belaj ingoj kaj juvelplenaj teniloj.

Gandalfo kaj Torino havigis al si po unu glavon, kaj Bilbo prenis ponardon en leda ingo. Por troloj gxi estus eta posxtrancxilo, sed gxi egalis mallongan glavon por la hobito.

— Jen belaj klingoj, — diris la sorcxisto, parte elingigante la glavojn kaj gvatante ilin scivoleme. — Ilin fabrikis ne troloj, nek homaj forgxistoj en tiuj cxi regiono kaj epoko, kaj kiam ni povos legi iliajn runojn, ni pli multe scios pri ili.

— Ni eskapu el tiu fiodoro! — diris Filio. Ili do elportis la potojn kun moneroj, kaj la mangxajxojn netusxitajn kaj mangxeblajn, kaj ankaux unu barelon da biero ankoraux plenan. Ili volis matenmangxi, kaj cxar ili ankoraux malsatis, ili ne rifuzis tion, kion ili trovis en la trola mangxosxranko. Iliaj propraj mangxajxoj malmultis. Nun ili havis panon kaj fromagxon, kaj multe da biero, kaj lardon por rosti gxin super bragxoj.

Poste ili dormis, cxar ilia nokto estis interrompita, kaj ili nenion plu faris gxis la posttagmezo. Tiam ili alkondukis la poneojn, kaj forportis la orplenajn potojn, kaj subterigis ilin tre sekrete ne malproksime de la apudrivera vojo, jxetante sorcxojn sur ilin, por la okazo, se ili revenus kaj retrovus ilin. Fininte tion, ili surseligxis kaj trotetis laux la orienta vojo.

— Kien vi iris, se mi rajtas demandi? — diris Torino al Gandalfo dum ili kunrajdis.

— Mi rigardis antauxen, — li diris.

— Kio revenigis vin gxuste en minuto de nia bezono?

— Mi rigardis malantauxen, — li diris.

— Klare! — diris Torino, — sed cxu vi povas plu klarigi?

— Mi iris vidi nian vojon. GXi baldaux farigxos dangxera kaj malfacila. Mi ankaux malkvietigxis pro replenigo de niaj malmultaj provizoj. Mi tamen ne longe iris antauxen, gxis mi renkontis du amikojn de Rivendelo.

— Kio estas tio? — demandis Bilbo.

— Ne interrompu! — diris Gandalfo. —Vi venos tien post kelkaj tagoj, se vi estos bonsxancaj, kaj vi scios cxion pri gxi. Kiel mi diris, mi renkontis du kunulojn de Elrondo. Ili hastis pro timo de la troloj. Ili diris al mi, ke tri troloj venis malsupren de l’ montaro kaj eklogxis en la arbaro proksime de la vojo. Ili jam fortimigis cxiun el la regiono, kaj ili embuskis por kapti vojagxantojn. Mi tuj sentis, ke oni bezonas min malantauxe. Retrorigardante, mi vidis fajron malproksiman kaj venis al gxi. Do jen vi scias cxion. Bonvolu esti pli atentaj la sekvan fojon, aux ni neniam antauxeniros.

— Dankon! — diris Torino.

3. Mallonga ripozo

Ili nek kantis nek rakontis fabelojn dum tiu tago, kvankam la vetero plibonigxis, nek la sekvan tagon, nek la tagon poste. Je cxiu flanko ili komencis senti pli proksiman dangxeron. Ili bivakis sub la steloj, kaj kvankam restis suficxe da herbo por la poneoj, al ili mankis nutrajxoj malgraux la provizoj, kiujn ili prenis de la troloj. Unu matenon ili transvadis largxan riveron, kiu murmuris kaj sxauxmis sur sxtonoj. La kontrauxa bordo estis kruta kaj glita. Kiam ili atingis la bordosupron kondukante la poneojn, ili vidis, ke la granda montaro estis proksima. SXajnis, ke ili estis nur unu tagon for de la piedo de la plej proksima monto. Malluma kaj moraa gxi aspektis, kvankam sur gxiaj brunaj deklivoj vidigxis makuloj de sunlumo, kaj malantaux la montosxultroj brilis negxkovritaj pintoj.

— CXu gxi estas nia Monto? — demandis Bilbo solene, gapante gxin rondokule. Li neniam antauxe vidis tiel grandan objekton.

— Kompreneble ne! — diris Balino. — GXi estas nur la komenco de la Nebulecaj Montoj, kaj ni devos iamaniere trairi, supreniri, aux subiri ilin, antaux ol veni al Sovagxejo, kiu trovigxas longe for. Kaj restas longa marsxo ekde la transflankaj deklivoj al la Soleca Monto en la oriento, kie Smauxgo kusxas sur nia trezoro.

— Ho! — diris Bilbo, kaj tiam li sentis sin treege laca. Li denove — kaj ne lastfoje! — sopiris sian komfortan segxon apud la fajro en la plej sxatata salono de sia hobitotruo, kun kantanta teujo.

Gandalfo nun gvidis ilin.

— Ni devos ne mistrafi la vojon, aliel ni pereos,—li diris. — Ni devos trovi mangxajxojn kaj pli malpli sekuran ripozejon. Kaj plie vi devos sekvi la gxustan vojon inter la Nebulecaj Montoj, aliel vi perdigxos tie kaj devos reveni por rekomenci cxion — se iel vi sukcesus reveni.

Ili demandis per kiu vojo li intencis konduki ilin, kaj li respondis:

— Vi estas venintaj al la limo de la Sovagxejo, kaj tion iuj el vi jam scias. Ie antaux ni estas kasxita la bela valo Rivendelo, kaj tie logxas Elrondo en la Lasta Hejmeca Domo. Mi sendis mesagxojn pere de miaj amikoj, kaj ni estas atendataj.

Tio sxajnis placxa kaj kuragxiga, sed ili ankoraux ne atingis gxin, kaj ne estus tiom facile trovi la Lastan Hejmecan Domon okcidente de la montaro. Antaux ili vidigxis nek arbaro, nek valo, nek montoj, nur unu grandega deklivo, kiu supreniris iom post iom antaux ol veni al la unuaj montopiedoj. La vasta regiono estis kovrita de eriko kaj fenditaj rokoj, kun elstaraj verdaj makuloj kaj strekoj da musko kaj herbo, kie eble trovigxis akvo.

La mateno pasis kaj venis la posttagmezo, sed en la tuta dezerto ne vidigxis spuro de logxejo. Ili farigxis maltrankvilaj, cxar ili vidis, ke la domo estis kasxita ie ajn inter ili kaj la montaro. Ili malkovris neatenditajn valojn, mallargxajn kaj krutajn, kiuj subite fendigxis sub iliaj piedoj. Ili rigardis suben kaj vidis arbojn kaj fluantan akvon. Estis ravinetoj, kiujn ili povis preskaux transsalti, sed tiuj estis tre profundaj kun akvofaloj. Estis malhelaj ravinoj, kiujn oni povis nek transsalti nek engrimpi. Estis marcxoj, kelkaj verdaj kaj placxaj kun altaj kaj brilaj floroj. Sed poneo, kiu eble malsuprenirus tien kun kofro, ne kapablus eliri.

Oni ne povis antauxe imagi, kiom vaste etendigxis la lando ekde la travadejo gxis la montaro. Bilbo miregis. La sola vojeto estis markita de blankaj sxtonoj; kelkaj estis malgrandaj kaj aliaj duonkovritaj de musko aux eriko. Entute necesis longa vojagxo por sekvi tiun vojstrekon, ecx kiam gvidis Gandalfo, kiu sxajne bone konis la gxustan direkton.

Liaj kapo kaj barbo skuigxis tien kaj reen, sercxante la sxtonojn, kaj ili sekvis lian kondukadon. Sed ili ne sxajnis proksimigxi al la celo, antaux ol la tago komencis forvelki. La tehoro jam pasis, kaj same pasus baldaux la vespermangxa horo. Flirtis noktaj papilioj, kaj estigxis mallume, cxar la luno ankoraux ne levigxis. La poneo de Bilbo ekstumblis pro la radikoj kaj sxtonoj. Ili venis al rando de profunda deklivo tiel subite, ke la cxevalo de Gandalfo preskaux glitis suben.

— Ni estas cxi tie finfine! — li kriis, kaj la aliaj venis al li, kaj rigardis trans la randon. Malproksime sube, ili vidis valon. Ili auxdis akvon flustri kaj hasti laux la rokplena fluejo. Arbara bonodoro sentigxis en la aero, kaj vidigxis lumo en la transrivera valo.

Bilbo neniam forgesis, kiel ili subeniris dum la vesperigxo, glitante kaj stumblante sur la zigzaga vojo al la sekreta valo Rivendelo. La aero varmigxis, dum ili malsupreniris, kaj la pina odoro tiel ripozigis lin, ke foje li duondormis kaj preskaux elseligxis antaux ol lia nazo trafis la kolon de sia poneo. La malsupreniro kuragxigis ilin. La arboj sxangxigxis al kverkoj kaj fagoj, kaj ili sentis sin pli komfortaj en la krepuska mallumo. La herba verdo apenaux forpaligxis, kiam ili venis fine al maldensejo proksime de la riverbordo.

— Ho, mi flaras elfojn! — pensis Bilbo, kaj li suprenrigardis al la steloj. Ili flagretis brile kaj blue. GXuste tiam auxdigxis rida kanto el la arboj:

Vi kien descendas,
al kia fincelo?
La hufoj ferendas!
Fluadas rivero!
O! tra-la-la-lale
cxi-sube envale!
Vi kion nazumas,
kaj kien vi vagas?
Brulsxtipoj parfumas,
Platkukojn ni bakas!
O! tril-lil-lil-lole
envale petole, ha! ha!
Al kia stacio
dum barboj flirtemas?
Sen scio pro kio
Baginzo alvenas
Kaj Balin kaj Dvalin
descende envalen
junie
ha! ha!
CXu restos vi plue
Aux cxu vi forkuros?
Jam estas malfrue!
Taglumo obskuros!
Forkuro malspritas,
Restado gxojridas.
Do restu festene
gxis morgaux matene
arie ha! ha!

Tiel ili ridis kaj kantis en la arboj; kaj eble vi opinias, ke temas nur pri belaj sensencajxoj. Sed ili ne zorgas pri tio, kaj ili ridus ecx pli lauxte, se vi tion dirus al ili. Evidente ili estis elfoj. Baldaux Bilbo ekvidis ilin, dum la mallumo densigxis. Li sxatis elfojn, kvankam li malofte renkontis ilin, sed li ankaux iom timis ilin. La gnomoj ne tro amikas kun la elfoj.

Ecx decaj gnomoj kiaj Torino kaj kompanio opinias ilin malsagxaj (kio estas tre malsagxa opinio), kaj trovis ilin gxenaj. CXar la elfoj incitetas kaj mokas ilin, cxefe pro iliaj barboj.

— Nu, do! — diris vocxo. — Rigardu do! Hobito Bilbo sur poneo. Kara mia, cxu ne cxarme?

— Absolute mirige kaj rave.

Tiam ili ekkantis ridindan kanzonon kiel tiun, kiun mi jxus transskribis. Finfine, unu el ili, alta junulo, venis el la arboj kaj riverencis antaux Gandalfo kaj Torino.

— Bonvenon al la valo, — li diris.

— Dankon, — diris Torino, iom malafable, sed Gandalfo jara elseligxis kaj interparolis gaje kun la elfoj.

— Vi iomete misvojigxis, — diris la elfo, — se efektive vi celas la unikan vojon trans la riveron kaj al la domo aliflanke. Ni gvidos vin al la gxusta vojo, sed estus pli facile iri piede gxis kiam vi transiros la ponton. CXu vi restos cxi tie iomete por kanti kun ni, aux cxu vi intencas pluiri al la domo? La vespermangxo estas tie preparata, — li diris, — kaj mi jam flaras la lignofajron pretan por kuirado.

Kvankam Bilbo estis laca, li preferus iomete resti. Elfa kantado auxdindas sub la somera stelaro, kaj auxdendas se oni sxatas tion. Kaj li ankaux volis paroli kun anoj de tiu raso, kiu sxajnis koni lin kaj lian nomon, kvankam li neniam antauxe renkontis ilin. Kaj li tre sxatus scii ilian opinion pri la aventuro. La elfoj scias multon, kaj ekscias novajxojn pri la popoloj kaj landoj tiel rapide kiel kuranta akvo, aux ecx pli rapide.

Sed la gnomoj insistis tuj vespermangxi kaj ne volis atendi. CXiuj do pluiris, kondukante la poneojn, gxis kiam ili estis gviditaj al bona vojo, kaj finfine al la bordo de la rivero. GXi fluis rapide kaj brue, kiel montara rojo dum la someraj vesperoj kiam la suno varmigis la negxokovritajn montopintojn. La ponto estis el sxtono sen randomuro, kaj suficxe largxis nur, por ke la poneoj kapablu transiri gxin. Ili do pasis malrapide kaj atenteme, unu post la alia, kondukante la poneojn perbride. La elfoj alportis brilajn lanternojn al la bordo, kaj ili kantis gajan kanzonon dum la transiro.

— Ne trempu la barbon en la sxauxmon, Mosxto, — ili vokis al Torino, kiu iris preskaux kvarpiede. —GXi jam estas suficxe longa sen akvumado.

— Kaj atentu, ke Bilbo ne formangxu la kukojn, — ili vokis. — Li estas ankoraux tro grasa por pasi tra sxlosiltruo!

— CXit, cxit, Bona Popolo! Kaj bonan nokton! — diris Gandalfo, kiu venis laste. — La valoj havas orelojn, kaj kelkaj elfoj havas tro gajajn langojn. Bonan nokton!

Kaj tiel fine ili cxiuj venis al la Lasta Hejmeca Domo, kaj trovis la pordon largxe malfermita.

Nu, estas strange, ke bonaj aferoj kaj plezuraj okazoj bezonas nur mallongan klarigon, kaj ne tre rakontindas, kvankam aferoj malkomfortaj estas nerezisteble allogaj, kaj teruroj naskas multajn bonajn fabelojn, kiuj krome necesigas multe da rakontado. Ili restis en tiu domo almenaux dek kvar tagojn, kaj estis malfacile je la fino foriri. Bilbo volus tie resti por cxiam, kaj ecx magio ne forportus lin senpene al lia hobitotruo. Tamen oni ne povas rakonti multon pri tiu pauxzo.

La domestro estis elfamiko — unu el tiuj homoj, kies patroj rolis en la strangaj fabeloj pri prahistorio kaj la militoj inter malicaj goblenoj, elfoj kaj la unuaj homoj en la Nordo. Dum la epoko de nia rakonto ankoraux trovigxis homoj, kiuj estis praidoj de la elfoj kaj la herooj de la Nordo, kaj la domestro Elrondo estis ilia cxefo.

Li estis nobla, belvizagxa kiel elfestro, forta kiel militisto, sagxa kiel sorcxisto, respektinda kiel gnomregxo, kaj afabla kiel la somero. Li aperas en multaj fabeloj, tamen lia rolo en la glora aventuro de Bilbo estas eta sed grava — kiel vi konstatos, se iel ni atingos la finon. La hejmo de Elrondo perfekte tauxgis por mangxi, dormi, labori, rakonti legendojn kaj kanti kanzonojn, ecx por simple sidi kaj pensi, aux fari cxion samtempe. En tiu valo malico tute mankis.

Mi tre sxatus disponi tempon por priskribi almenaux unu-du rakontojn aux kantojn, kiujn ili auxdis en tiu domo. CXiuj, inkluzive de la poneoj, refresxigxis kaj plifortigxis post kelkaj tagoj. Oni rebonigis iliajn vestajxojn, kontuzojn, humorojn kaj esperojn. Iliajn sakojn oni plenigis per provianto suficxe nutra kaj fortiga por la transmonta vojagxo. Oni plibonigis ilian vojagxplanon per bonaj konsiloj. Sed venis la vespero antaux la somermezo, kaj ili pretis ekiri je la somermeza auxroro.

Elrondo sciis cxion pri runoj cxiuspecaj. Tiutage li studis la glavojn portitajn el la trolaj kavernoj kaj diris:

— Tiuj ne estas fabrikitaj de troloj. Ili estas malnovaj glavoj, tre malnovaj glavoj de miaj parencoj, la Altaj Elfoj de l’ Okcidento. Ili fabrikigxis en Gondolino dum la militoj kontraux goblenoj. Ili supozeble devenas de draka trezoro, aux goblena rabajxo, cxar drakoj kaj goblenoj detruis tiun urbon antaux multaj epokoj. La vian, Torino, la runoj nomas Orkristo, Kiu Disfendas Goblenojn en la malnova lingvo de

Gondolino. GXi estis fama klingo. La via, Gandalfo, nomigxas Glamdringo, Kiu Martelas Malamikojn, kiun portis iam la Gondolina regxo. Gardu ilin bone.

— Kie sxtelis ilin la troloj, mi scivolas, — diris Torino rigardante sian glavon kun nova intenco.

— Tion mi ne scias, — diris Elrondo, — sed oni povas diveni, ke viaj troloj rabis aliajn sxtelistojn, aux la restajxon de antikvaj rabajxoj kasxitaj en kaverno de la malnova montaro. Mi auxdis, ke ankoraux trovigxas perditaj trezoroj en la forlasitaj minejoj de Morio depost la milito inter gnomoj kaj goblenoj.

Torino pripensis tiujn vortojn.

— Mi gardos cxi tiun glavon kun honoro, — li deklaris. — Ke gxi baldaux disfendu goblenojn denove!

— Jen deziro eble baldaux plenumota en la montaro! — diris Elrondo — Sed nun vi devas montri al mi vian mapon!

Li prenis kaj profunde rigardis gxin, malrapide skuante la kapon, cxar kvankam li ne tute aprobis la gnomojn kaj ties avidon al oro, li ja malsxatis drakojn kaj ties malican kruelon. Lin cxagrenis la ruinigita urbo Dalo kun la gajaj sonoriloj, kaj la bruligitaj bordoj de la bela Rivero Rapida. La krescenta luno brilis argxente. Li levis la mapon kaj lasis la lumon trabrili gxin.

— Kio estas tio? — li diris.—Jen lunliteroj, apud la simplaj runoj, kiuj diras: “Kvin futojn altas la pordo, kaj triopo povas enmarsxi kune”.

— Kio estas lunliteroj? — demandis la hobito, tre ekscitita. Li sxatis mapojn, kiel mi menciis antauxe, kaj li sxatis ankaux

runojn, literojn kaj sekretajn manskribajxojn, kvankam kiam li skribis ilin, tiuj sxajnis pikecaj kaj malnetaj.

— Lunliteroj estas runliteroj, kiujn oni ne povas vidi, — klarigis Elrondo. — Ne videblaj, kiam oni rigardas ilin rekte. Ili videblas, nur kiam malantauxe brilas luno, samforma kaj samsezona kiel en la tago, kiam ili unue skribigxis. La gnomoj inventis ilin, kaj skribis ilin per argxentaj skribiloj, kiel povas konfirmi viaj kunuloj. Tiuj estis skribitaj jam delonge, gxuste antaux la somermezo cxe krescenta luno.

— Kion ili diras? — demandis kune Gandalfo kaj Torino. Ili estis iom gxenitaj, cxar Elrondo malkovris tion antaux ili, kvankam ili ne povis tauxge malkovri ilin antauxe, kaj oni ne sciis kiam oni retrafus tiun okazon en la estonteco.

— “Staru apud la griza sxtono, kiam la turdo trilas. Je la Tago de Durino la lasta lumo de la sunsubiro brilos sur la sxlosiltruon”.

— Durino, Durino! — diris Torino. — Li estas la prapatro de la plej malnova gnoma popolo, la Longbarbuloj, kaj mia unua praulo. Mi estas lia heredanto.

— Kion signifas la Tago de Durino? — demandis Elrondo.

— La unua tago de la gnoma jaro, — diris Torino, — estas, kiel cxiu devus scii, la unua tago de la lasta lunciklo, inter auxtuno kaj vintro. La Tago de Durino okazas, kiam la lasta luno de auxtuno kaj la suno kunbrilas en la sama cxielo. Sed tio ne helpos nin, bedauxrinde, cxar oni perdis la kapablon kalkuli, kiam tiu horo reokazos.

— Ni vidos cxu vi pravas pri tio, — diris Gandalfo. — CXu restas aliaj skribajxoj?

— Ne dum tiu cxi luno, — diris Elrondo. Li redonis la mapon al Torino kaj iris al la rando de l’ rivero por vidi la elfojn danci kaj kanti je la lasta vespero antaux la somermezo.

La sekva mateno anoncis somermezon belan kaj fresxan, kun blua sennuba cxielo, kaj la suno dancanta sur la akvo. Ili forrajdis, dum elfoj adiauxis ilin per kantoj kaj bondeziroj. Iliaj koroj ardigxis pri estontaj aventuroj kaj ili pripensis la vojon, kiun ili devos sekvi trans la Nebulecaj Montoj al la foraj landoj.

4. Tramonte kaj submonte

Multaj padoj kondukis supren al tiu montaro, kaj multaj pasejoj transiris gxin. Sed pluraj padoj estis falsaj kaj trompaj, kaj multaj estis sen fino kaj kondukis nenien. Preskaux cxiuj pasejoj estis infestitaj de malicajxoj kaj teruraj dangxeroj. Gvidite de la sagxaj konsiloj de Elrondo kaj la sagaca memoro de Gandalfo, la gnomoj kaj la hobito sekvis la gxustan padon al la gxusta pasejo.

Multajn longajn tagojn post kiam ili elgrimpis la valon kaj lasis longe for la Lastan Hejmecan Domon, ili ankoraux supreniris. La pado estis malfacila kaj dangxera, kaj gxi estis nerekta, soleca kaj longa. Ili nun povis retrovidi la landojn, kiujn ili lasis, longe etenditajn malsupre. Bilbo sciis, ke en la fora okcidento, kie estis blue kaj nebule, trovigxis lia lando de sekuraj kaj komfortaj aferoj, kun lia eta hobitotruo. Li tremis. La monta aero akre malvarmigxis, kaj la vento fajfegis inter la rokoj. Foje sxtonegoj liberigxis de la deklivoj pro la sunfandita negxo kaj falis malsupren inter la vojagxantoj (bonsxance!) aux foje super iliaj kapoj (terure!). La noktoj estigxis malkomfortaj kaj frostaj. Ili ne kuragxis kanti aux tro lauxte paroli, cxar la ehxoj estis misteraj, kvazaux la silento volus, ke oni auxdu nur la bruon de l’ akvofluo, la flustron de l’ lamenta vento kaj la frakasan fluon de sxtonetoj.

“Ankoraux someras sube de ni, — pensis Bilbo. — Kaj oni rikoltas fojnon kaj piknikas. Oni finos la rikolton kaj amasigos rubusojn, antaux ol ni ecx komencos la subiron, se ni dauxre marsxos tiel malrapide”.

Ankaux la aliaj sopiris, kvankam kiam ili adiauxis Elrondon dum kuragxiga mezsomera mateno, ili gaje parolis pri la transmontiro, kaj pri rapida rajdado al la foraj landoj. Ili

supozis veni al la sekreta pordo de la Soleca Monto eble je la unua auxtuna lunociklo. “Kaj eble tio okazos dum la Festo de Durino”, — ili diris. Nur Gandalfo skuis la kapon, kaj nenion diris. Gnomoj ne plu vojagxis tien depost jaroj, sed Gandalfo jes. Li sciis kiom malico kaj dangxero kreskis kaj prosperis en Sovagxujo, de kiam la drakoj pelis homojn for de tiuj landoj, kaj la goblenoj disvastigxis sekrete post la batalo de la Minejoj de Morio. Ecx la bonaj planoj de lertaj sorcxistoj kiel Gandalfo kaj de bonaj amikoj kiel Elrondo devojigxas kelkfoje, kiam oni riskas aventuri trans la Limo de Sovagxujo. Kaj Gandalfo estis suficxe sagxa sorcxisto por scii tion.

Li sciis, ke povus okazi ia ajn hazardo, kaj li ne kuragxis esperi, ke ili pasus senriske trans tiuj altaj montegoj kun solecaj pintoj kaj valoj, kie regis neniu regxo. Kaj prave. CXio iris glate, gxis kiam iutage ili frontis fulmotondron — pli gxuste fulmobatalon. Vi scias kiom terura estas tre forta fulmotondro en la kampoj kaj valoj, cxefe kiam du sxtormoj kunvenas kaj konfliktas. Ecx pli teruraj estas fulmo kaj tondro en la montara nokto, kiam sxtormoj venas el la oriento kaj okcidento, kaj kunbatalas. La fulmo frapas la montopintojn, kaj rokoj tremas frakasante la aeron, disrulante kaj resaltante en cxiun kavernon kaj kavon. Kaj tiam la mallumon plenigas netolerebla bruo kaj subita lumo.

Bilbo neniam antauxe vidis nek imagis tian spektaklon. Ili trovigxis en loko alta kaj mallargxa, apud timige apika kaj sombra valoflanko. Tie ili tranoktis sxirmitaj de sxtonbreto, kaj li kasxis sin sub kovrilo kaj tremis de l’ kapo gxis la piedoj. Kiam li kuragxis sxtelrigardi la fulmon ekstere, li vidis promeni du sxton-gigantojn, kiuj lude jxetis rokegojn inter si, kaptante ilin kaj skuante ilin en la mallumon, kie tiuj frakasigxis malproksime en la arbaro aux dispece eksplodis. Tiam venis vento kaj pluvo, kaj la vento vipis la gutojn kaj hajlon cxiudirekte, gxis la klifa breto ne plu sxirmis ilin. Ili

baldaux estis gxisoste malsekaj. La poneoj klinis siajn kapojn suben, kun vostoj inter siaj kruroj, kaj kelkaj henis pro timo. Ili povis auxdi la gigantojn ridegi kaj krii inter la montoj.

— Estas malutile! — diris Torino. — Se ni ne estos forblovitaj, dronigitaj aux fulmofrapitaj, unu el tiuj gigantoj forprenos nin kaj piedbatos nin cxielen kiel pilkojn.

— Nu, se vi konas pli tauxgan lokon, konduku nin! — diris Gandalfo, kiu sentis sin grumblema, kaj mem ne tre kontentis pro la gigantoj.

La kverelo finigxis kiam oni sendis Filion kaj Kilion por sercxi pli ŝirmitan lokon. Ili estis tre akrokulaj, cxar ili estis kvindek jarojn pli junaj ol iu ajn el la aliaj gnomoj. Ili kutime ricevis tian taskon, kiam cxiu vidis, ke nepre ne utilus sendi Bilbon. Valoras cxiam la peno okule sercxi, se oni volas trovi ion (almenaux tiel Torino diris al la junaj gnomoj). Oni certe ofte trovas ion se oni sercxas, sed egale oni ne cxiam trovas la aferon, kiun oni unue celis. Kaj temis gxuste pri tio cxi-foje.

Baldaux Filio kaj Kilio revenis rampante en la vento, tenante per la ungoj la cxirkauxajn rokojn.

— Ni trovis sekan kavernon, — ili diris, — ne longe post la proksima vojturno, kaj ni cxiuj kun la poneoj povos eniri.

— CXu vi gxisfunde esploris gxin? — diris la sorcxisto, kiu sciis, ke montaj kavernoj ne ofte estis sen okupantoj.

— Jes, jes, — ili diris, kvankam cxiu sciis, ke ili ne estis tie suficxe longe kaj revenis iom tro frue. — GXi estas ne tro granda kaj ne tro longa.

Tio estas la risko pri kavernoj. Oni foje ne scias kiom profundaj ili estas, nek kien iras la plej profundaj pasejoj,

nek kio atendas ene. Sed cxi-foje la informoj de Filio kaj Kilio sxajnis suficxe bonaj. Ili do levigxis por ekiri. La vento hurlis kaj la tondro mugxis, kaj ili malfacile vigligis sin kaj la poneojn. Tamen ili ne devis iri tro longe, kaj baldaux ili venis al elstara roko en la pado. Kiam ili pasis post gxin, ili trovis malaltan arkon en la monta flanko. Estis nur suficxeda spaco, por ke la poneoj trapasu sen siaj sakoj kaj seloj. Kiam ili eniris sub la arkon, estis kontentige auxdi la venton kaj pluvon ekstere anstataux cxirkauxe, kaj ili sentis sin sekuraj for de la gigantoj kaj iliaj rokoj. Sed la sorcxisto ne deziris riski. Li lumigis sian bastonon — samkiel li faris jam delonge en la mangxocxambro de Bilbo, se vi memoras tion — kaj per tiu lumo ili esploris la kavernon gxisfunde.

GXi estis pli malpli ampleksa, sed ne tro granda kaj mistera. GXi havis sekan plankon kaj komfortajn nicxojn. CXe unu fino trovigxis loko por la poneoj; kaj tie ili staris tre kontentaj pro la translokigxo, vaporante kaj macxante en siaj muzelsakoj[2]. Oino kaj Gloino volis bruligi fajron cxe la pordo por sekigi siajn vestajxojn, sed Gandalfo ne permesis tion. Ili do etendis siajn trempitajxojn sur la plankon, eligis sekajn ajxojn el siaj pakoj, arangxis siajn litkovrilojn, prenis siajn pipojn kaj komencis blovi fumoringojn, kiujn Gandalfo kolorigis kaj dancigis sub la tegmenton por ilin distri. Ili longe parolis, kaj forgesis pri la sxtormo, diskutante kion cxiu el ili faros pri sia parto de la trezoro — se ili tion amasigus, kaj tio sxajnis suficxe farebla tiumomente. Kaj jen ili ekdormis unu post la alia. Kaj tio estas la lasta fojo, kiam ili uzis la poneojn, sakojn, pakajxojn, ilojn kaj ilarojn, kiujn ili kunportis.

Tamen tiunokte montrigxis bonsxance, ke ili konvinkis Bilbon kunvojagxi. CXar ial li longe ne sukcesis ekdormi, kaj kiam li komencis dormi li spertis kosxmarojn. Li songxis, ke fendo profunde de l’ kaverno farigxis pli largxa kaj granda. Li tre timis sed ne kapablis krii aux agi, krom kasxi sin kaj

spekti. Tiam li songxis, ke la kaverna planko disvelkis kaj li forglitis malsupren, suben kaj suben gxis oni ne scias kien.

Je tio li vekigxis kun terura tremo, kaj trovis, ke lia songxo parte pravis. Fendo ja aperis fine de la kaverao, kaj jam farigxis largxa pasejo. Li vekigxis gxustatempe por vidi la voston de lasta poneo malaperi en la truon. Kompreneble li tre lauxte kriis, tiel lauxte kiel hobitoj povas krii. Tia lauxto surprizas, se oni konsideras ilian etecon.

Tuj elsaltis goblenoj, grandaj goblenoj, malbelaj goblenegoj, amasoj da goblenoj, antaux ol oni povus diri “blokoj kaj rokoj”. Ili venis almenaux sesope por cxiu gnomo, kun ecx du por Bilbo, kaj ili estis kaptitaj kaj forportitaj en la fendon, antaux oni povus diri “saliko kaj tindro”. Sed ne Gandalfo. Almenaux la krio de Bilbo sukcesis averti lin, kaj li tuj vekigxis. Kiam la goblenoj venis por lin kapti, terura fulmo ekbrilis en la kaverno, kaj multaj el ili falis mortintaj.

La fendo subite fermigxis, kaj Bilbo kaj la gnomoj sin trovis cxe la malgxusta flanko! Kie estis Gandalfo? Tion sciis nek ili nek la goblenoj, kaj la goblenoj ne scivolis suficxe por sercxi lin. Ili kaptis Bilbon kaj la gnomojn, kaj haste marsxigis ilin suben. La vojo estis profunda kaj senluma, kaj nur la goblenoj, kiuj kutimis vivi en la submontaj profundajxoj, povis vidi gxin. La pasejoj estis plektitaj kaj implikitaj en cxiu direkto, sed la goblenoj konis la vojon tiel bone kiel ni scias atingi la posxtoficejon. La vojo subiris plu, kaj estigxis tre sufoke. La goblenoj perfortis ilin, pincxante senkompate kaj ridante per rauxkaj rokecaj vocxoj. Bilbo estis ecx pli malfelicxa ol kiam la trolo kaptis lin per la piedfingroj. Li sopiris denove sian belan brilan hobitotruon. Ne por la lasta fojo.

Nun glimis rugxa luno antaux ili. La goblenoj komencis kanti, aux pli gxuste graki, stamfante la plauxdan ritmon per

siaj piedoj sur la tona planko kaj samtempe skuante siajn kaptitojn.

Klak! Krak! Nigra vrak’!
Pen, prem! Pincx, gxem!
Kaj laux kurb’ al Koboldurb’
jen vojo, knab’!
Macx, bat! Drasx, sxpat!
Martel-ambose! Ferme kaj sxlose!
Pistsufero sub la tero!
Oj-oj-o, knab’!
Pulsa vibro! Vipa siblo!
Frapo, lamento! Kricxo kaj plendo!
Labor’, laboro! Sen torporo,
dum la koboldoj drinkas, ridas,
karusele sub-subtere
sen gxojo, knab’!

La bruo estis terura. La muroj resonis per “klak, krak!” kaj “drasx, sxpat!”, kaj malbela ridado de ilia “oj-oj-o, knab’”. La senco de la kanto estis suficxe klara, cxar la goblenoj nun tenis vipojn kaj ilin frapis “vipa siblo”, pelante ilin antauxen kiel eble plej rapide. Pluraj gnomoj estis lamentantaj kaj blekantaj, kiam ili subite stumblis en grandan kavernon.

GXin lumigis granda rugxa fajro meze de l’ halo kaj torcxoj cxirkaux la muroj, kaj gxin plenigis la goblenaro. Ili ridis, stamfis kaj aplauxdis, kiam enkuris la gnomoj kun la kompatinda Bilbo cxe la fino plej proksime de l’ vipoj, dum la pelantaj goblenoj gxojkriis kaj svingis siajn vipojn malantaux ili. La poneoj jam kunpremigxis tie en angulo, kaj trovigxis ankaux la sakoj kaj pakajxoj, kiujn la goblenoj jam malfermis kaj sercxis kaj jam pridisputis.

Mi bedauxras, ke temis pri la lasta fojo, kiam ili vidis la poneojn, inkluzive de bela forta poneeto, kiun donacis

Elrondo al Gandalfo, cxar ties cxevalo ne tauxgis por la monta vojo. La goblenoj kutimas mangxi cxevalojn, poneojn kaj azenojn — kaj krome pli terurajn aferojn — kaj ili cxiam malsatas. Sed tiam la kaptitoj pensis nur pri si. La goblenoj katenis iliajn manojn malantaux la dorsoj, ligis ilin per cxenoj kaj trenis ilin gxisfunde de l' kaverno kun la eta Bilbo tirita cxe la fino.

Tie en la ombroj sur granda plata sxtono sidis horora gobleno kun grandega kapo, cxirkauxita de armitaj goblenoj kun hakiloj kaj kurbaj glavoj, kiujn ili emas uzi. Efektive, goblenoj estas kruelaj, malicaj kaj malbonkoraj. Ili fabrikas ne belajn ajxojn, sed lertajn ilojn. Ili fosas tunelojn kaj minas preskaux tiel bone kiel la plej kompetentaj gnomoj, kiam ili faras al si la penon, kvankam kutime ili estas malordaj kaj malnetaj. Ili havis talenton por marteloj, hakiloj, glavoj, ponardoj, piocxoj, tenajloj kaj cxiuj torturiloj, aux ili fabrikigis ilin laux siaj planoj fare de sklavoj kaj kaptitoj, kiuj devis labori gxismorte pro manko de aero kaj lumo. Estas probable, ke ili inventis multe de la masxinoj, kiuj nun tiom cxagrenas la mondon, nome ingxeniajn murdilojn por amas-mortigo. GXuste pistmasxinoj kaj eksplodiloj cxiam placxis al ili, cxar ili ne sxatis troe labori per siaj propraj manoj. Sed en tiu epoko kaj tiu sovagxa lando, ili ne progresis tiom (kiel oni kutimas diri). Ili ne specife malamis gnomojn, ne pli ol ili malamis aliajn personojn kaj aferojn, cxefe ordemulojn kaj ricxulojn, kaj foje gnomoj en kelkaj lokoj aliancis kun ili. Tamen ili sentis apartan malamon al la popolo de Torino pro la milito, kiun mi menciis antauxe, sed kiu ne rolas en tiu cxi rakonto. CXiamaniere, al goblenoj estas egale, kiun ajn ili kaptas — kondicxe ke la kaptado farigxu vigle kaj kasxe, kaj ke la kaptatoj ne povu sin defendi.

— Kiuj estas tiuj mizeruloj? — diris la Granda Gobleno.

— Gnomoj. Kaj tio! — diris unu el la pelistoj, tirante la cxenon de Bilbo, por ke tiu falu surgenuen. — Ni trovis ilin sxirmitaj en nia cxefenirejo.

— Kion vi celis fari? — diris la Granda Gobleno, turnante sin al Torino. — Malutilon, supozeble. Vi venis spioni la privatajn aferojn de mia popolo, laux mia konjekto! SXtelistoj, murdistoj kaj elfamikoj vi versxajne estas! Diru! Kion vi respondas?

— Gnomo Torino, je via servo, — li respondis, sed temis nur pri gxentila formulo. — Pri cxiuj viaj suspektoj kaj supozoj, ni ignoras cxion. Ni sxirmis nin kontraux la sxtormo tie, kie sxajne estis oportuna kaj neuzita kaverno. Neniel ajn ni intencis gxeni goblenojn. — Kaj li ne diris malveron.

— Hm! — diris la Granda Gobleno. — Tion vi pretendas! CXu mi rajtas demandi, kion vi faris en la montaro, kaj de kie vi venis, kaj kien vi iris? Fakte, mi tre sxatus scii cxion pri vi. Sed tio ne helpos vin, Torino Kverkasxildo. Mi scias jam tro multe pri via popolo. Sed nun ek al la vero, aux mi preparos ion aparte malagrablan por vi!

— Ni vojagxas por viziti niajn parencojn, niajn genepojn, gekuzojn kaj pragekuzojn kaj aliajn praparencojn, kiuj logxas cxe la orienta flanko de tiuj cxi tre gastigemaj montoj, — diris Torino, kiu ne tuj sciis kion respondi, kiam la vereco evidente ne tauxgis.

— Li mensogas, ho Mosxto tre Terura! — diris unu el la pelistoj. — Kelkaj el ni estis frapitaj de fulmo en la kaverno, kiam ni invitis tiujn estajxojn subiri, kaj nun ili kusxas mortaj kiel sxtonoj. Kaj li ne klarigis cxi tion! — Kaj li eltenis la glavon, kiun portis Torino kaj kiu venis de la trola kusxejo.

La Granda Gobleno hurlegis pro kolero, kiam li rigardis la glavon, kaj liaj soldatoj grincigis la dentojn, frapis siajn

sxildojn kaj stamfis. Ili tuj rekonis gxin. GXi mortigis centojn da goblenoj siatempe, kiam la belaj elfoj de Gondolino persekutis ilin inter la montoj aux batalis antaux iliaj muroj. La elfoj nomis gxin Orkristo, Kiu Disfendas Goblenojn, sed la goblenoj simple nomis gxin Mordanto. Ili malamis gxin kaj plie malamis tiun, kiu portis gxin.

—Murdistoj kaj elfamikoj! — kriis la Granda Gobleno.
— Trancxu ilin! Frapu ilin! Mordu ilin! Grincigu ilin! Forportu ilin al la serpent-plenaj truoj, kaj igu, ke ili ne plu vidu lumon! — Li tiel koleregis, ke li saltis de sur sia segxo kaj hastis al Torino kun gapanta fauxko.

Guste tiam en la kaverno cxiu torcxo estingigxis, kaj la granda fajro sxvelis supren en brila blua kolono alta gxis la plafono, disjxetante pikantajn blankajn fajrerojn sur la goblenojn.

La sekvintaj hurloj kaj ploracxoj, kricxoj, krioj, bojoj kaj blasfemado, gruntado kaj grakado, sxirkrioj kaj plorplendoj ne estis priskribeblaj. La bruo de kelkaj centoj da sovagxaj katoj kaj hundoj kunrostataj ne suficxus por kompari gxin. La fajreroj bruligis la goblenojn, kaj la fumo nun falis de la plafono kaj densigis la aeron, malhelpante la goblenojn travidi gxin. Ili baldaux stumblis unu sur la alian, falante surtere en amasojn, interbatante kaj mordante sin kvazaux ili cxiuj frenezigxus.

Subite glavo ekbrilis propralume. Bilbo vidis gxin tratrancxi la Grandan Goblenon, dum tiu staris konsternite en sia kolerego. Li falis mortinta, kaj la goblenaj soldatoj fugxis antaux la glavo hurlante en la mallumo.

La glavo revenis en sian ingon.

— Sekvu min, rapide! — diris arda sed trankvila vocxo, kaj antaux ol Bilbo komprenis kio okazis, li denove hastis

antauxen en tunelojn mallumajn, kiel eble plej rapide cxe la fino de la vico, dum la krioj en la goblena halo farigxis malpli fortaj malantaux li. Nun pala lumo kondukis ilin.

— Pli rapide, pli rapide! — diris la vocxo. — Oni baldaux relumigos la torcxojn.

— Momenteton! — diris Qorio, deca gnomo, kiu staris antaux Bilbo. Li sursxultrigis la hobiton tiel bone kiel eblis pro iliaj kunligitaj manoj, kaj tiam ili pluiris kurante, kun la tint-tintado de la cxenoj, kaj multe stumblante cxar ili ne povis ekvilibrigi sin per siaj brakoj. Ili dauxrigis dum longa tempo, kaj ne cxesis antaux ol ili venis almenaux al la plej profunda monta koro.

Tiam Gandalfo lumigis sian bastonon. Kompreneble temis pri Gandalfo, sed tiam ili estis tro okupitaj por demandi, kiamaniere li aperis tie. Li eligis denove sian glavon, kaj denove gxi propralume brilis en la mallumo. GXi brilis pro kolero, kiu sxaltis gxin kiam goblenoj proksimigxis. Kaj nun gxi flamis per blua brilo, cxar gxi gxojis pri la mortigo de la Granda Kavernestro. GXi sengxene trancxis la goblenajn cxenojn, kaj ili rapide liberigxis. La nomo de la glavo estis Glamdringo, Kiu Martelas Malamikojn, se vi bone memoras. La goblenoj simple nomis gxin Murdanto, kaj malamis gxin pli ol Mordanton. Ankaux Orkristo estis savita, cxar Gandalfo kunportis gxin, forpreninte gxin de unu el la goblenaj gardistoj. Gandalfo atentis pri multaj aferoj, kaj kvankam li ne povis fari cxion, li kapablis efektivigi multon por amikoj en embaraso.

— CXu cxiu cxeestas? — li diris, kaj redonis al Torino lian glavon riverencante. — Ni vidu. Unu — jen Torino, du, tri, kvar, kvin, ses, sep, ok, naux, dek, dek unu; kie estas Filio kaj Kilio? Jen ili! Dek du, dek tri; kaj jen sinjoro Baginzo; dek kvar! Nu, bone! La rezulto povus esti pli malbona. Sed

tamen, ni ne jam fineskapis. Ni ne plu havas poneojn, mangxajxojn, ni ne konas la vojon kaj nin sekvas la goblenaj hordoj. Do ni pluiru!

Kaj ili pluiris. Kaj Gandalfo entute pravis, cxar ili auxdis goblenajn bruojn kaj terurajn kriojn malantauxe en la tuneloj, kiujn ili jam trapasis. Tio hastigis ilin pli ol antauxe. Estas notinde, ke kiam ili estas devigataj, gnomoj povas kuri tute rapide. Sed cxar la kompatinda Bilbo ne povis egalpasxi la aliajn, ili lauxvice portis lin surdorse.

Sed goblenoj iras pli rapide ol gnomoj. La goblenoj konis pli bone la vojon, cxar ili mem kreis tiujn tunelojn, kaj ili tiel akre koleris, ke la gnomoj, malgraux siaj klopodoj, auxdis la kriojn kaj hurlojn proksimigxi. Ili baldaux auxdis la batadon de multegaj goblenaj piedoj, kiuj alvenis cxirkaux la lasta angulo. Malantaux ili en la tunelo briletis rugxaj torcxoj, kaj ili sentis sin terure lacaj.

— Kial finfine mi foriris de mia hobitotruo! — diris la kompatinda sinjoro Baginzo, skuigxante sur la dorso de Bomburo.

— Kial finfine mi kunportis mizeran hobiton por trezorsercxado! — diris la kompatinda Bomburo, kiu estis grasa kaj stumblis antauxen kun sxvito kuranta laux lia nazo pro varmo kaj timo.

Tiumomente, Gandalfo malantauxeniris kun Torino. Ili cxirkauxiris abruptan angulon.

— Turnigxu, — li kriis. — Elingigu vian glavon, Torino!

Ili ne havis elekton, kaj la goblenoj ne sxatis la rezulton. Tiuj rapide trotis el post la angulon kun lauxtaj krioj, kaj trovis Tiujn, Kiuj Disfendas Goblenojn kaj Martelas Malamikojn, brilantaj fride kaj brule en iliajn surprizitajn okulojn. La

antauxuloj faligis siajn torcxojn kaj ekkriis unufoje antaux ol ili mortis. La postirantoj kriis pli forte, kaj saltis malantauxen faligante tiujn, kiuj sekvis ilin. “Mordanto kaj Murdanto!” — ili sxrikis, kaj baldaux ili konfuzigxis, pusxegante unu aliajn reen al la vojoj, de kie ili venis.

Nur post longa tempo ili riskis cxirkauxiri tiun angulon. Sed tiam la gnomoj jam pluiris longe antauxen en la mallumajn tunelojn de la goblena regno. Kiam la goblenoj malkovris tion, ili estingis siajn torcxojn, surpiedigis molajn sxuojn kaj elektis la plej rapidajn kuristojn kun la plej akraj okuloj kaj oreloj. Tiuj kuris antauxen, rapide kiel nokt-vagantaj musteloj, kaj senbrue kiel vespertoj.

Tial nek Bilbo, nek la gnomoj, nek Gandalfo auxdis ilin veni. Kaj ili ecx ne vidis la goblenojn. Sed la goblenoj ja vidis ilin, kaj rapide postkuris ilin, cxar Gandalfo lasis pale brili sian bastonon por helpi la gnomojn dum ilia vojo.

Subite Dorio, kiu nun postmarsxis portante Bilbon, estis kaptita de malantaux si en la mallumo. Li kriis kaj falis. La hobito ruligxis de sur lia dorso en la mallumon, frapis sian kapon kontraux malmolan rokon kaj nenion plu memoris.

5. Enigmoj en la mallumo

Kiam Bilbo malfermis la okulojn, la mallumo estis tiel profunda, ke li apenaux kredis ke liaj okuloj estis malfermaj. Neniu restis proksime, kaj li trovis sin tute sola. Oni povas imagi lian timon. Li povis auxdi nenion, vidi nenion, kaj li sentis nenion krom la sxtonan plankon.

Tre malrapide li levis sin kaj rampis kvarpiede, gxis li palpis tunelan muron. Sed kiam li esploris gxin ambauxdirekte, li trovis nenion; nek goblenajn spurojn nek gnomajn. Li havis vertigxon kaj ne certis pri la direkto, kiun la aliaj sekvis, post kiam li falis. Li lauxeble divenis la vojon, kaj palpiris dum longa tempo, gxis subite li metis la manon sur etan malvarman ringon kusxantan sur la subajxo de l’ tunelo. Temis pri turnopunkto en lia kariero, sed tiam li ne konsciis tion. Kvazaux senpense li enposxigis gxin, cxar gxi ne sxajnis tre utila tiumomente. Li haltis, kaj sidigxis sur la malvarman plankon, kaj lasis sin malesperi dum longa tempo. Li revis pri frititaj ovoj kaj lardo en sia hejma mangxejo. CXar li de longe sentis interne ke jam venis la tempo por mangxi, sed tio nur plie senkuragxigis lin.

Li ne povis elpensi planon, kaj havis neniun ideon pri kio okazis, kial oni postlasis lin, aux kial, se oni ja efektive fugxis sen li, la goblenoj ne jam rekaptis lin, aux ecx kial lia kapo tiel doloris. La vero estis ke li senspure kusxis en senviva kaj senluma loko dum suficxe longa tempo.

Post momento li palpe sercxis sian pipon. Felicxe gxi ne estis rompita. Tiam li sercxis sian saketon kaj iom da tabako trovigxis ene. Jen pluso. Tiam li sercxis alumetojn, sed malsukcesis trovi ecx unu, kaj tio tute malesperigis lin. Des pli bone, li opiniis poste, kiam li plene revigligxis. CXielo scias, kia estajxo vekigxus kaj grimpus el la senlumaj truoj,

se oni bruligus alumetojn kaj fumus tabakon en tiu horora loko. Sed tiumomente li sentis sin plene venkita. Sed cxar li gxisfunde cxirkauxpalpis sin kaj siajn posxojn sercxante alumetojn, li metis sian manon sur la tenilon de sia troldevena glaveto, kiun li tute forgesis, kaj kiun la goblenoj entute malatentis, cxar li portis gxin ene de sia pantalono.

Li nun elingigis gxin. GXi brilis pale kaj malhele antaux liaj okuloj. “Do ankaux gxi estas elfa klingo, — li pensis, — kaj goblenoj nek tro proksimas nek tro foras”.

Sed ial li eksentis sin pli komforte. Estis honore porti klingon fabrikitan en Gondolino por la kontrauxgoblena milito, pri kiu refrenis multaj kantoj, kaj li ankaux rimarkis, ke tiaj armiloj tre impresis la goblenojn, kiuj okaze alfrontis ilin.

“CXu iri reen? — li pensis. — Senprospere! CXu flanken? Maleble! CXu antauxen? Restas nur unu ebleco: Pluen!”

Li levigxis kaj plupasxis, kun sia glaveto antauxtenita, kaj kun unu mano sur la tunela muro, dum malkviete lia koro pulsis.

Bilbo certe trovigxis en tio, kion oni nomas embarasa situacio. Sed vi devas memori, ke gxi ne estis tiel embarasa, kiel por mi aux vi. La hobitoj ne estas tute kiel ordinaraj homoj, kaj kvankam ili logxas en tre bonaj komfortaj truoj, kiuj estas suficxe bone aerumataj kaj tre malsimilaj al la goblenaj tuneloj, ili tamen pli bone konas tunelojn ol ni, kaj ili ne facile perdas sian direkton subtere, ecx kiam iliaj kapoj resanigxas post dolora frapo. Ili egale scias movigxi silente, sin kasxi, kaj mirige resanigxi post faloj kaj kontuzoj. Ili ankaux konas multajn sagxajxojn kaj proverbojn, kiujn la homoj neniam konis aux forgesis jam delonge.

Tamen mi ne sxatus anstatauxi sinjoron Baginzon en tiu situacio. La tunelo sxajnis senfina. Li nur konsciis, ke gxi

konstante subeniris kaj gardis la saman direkton, malgraux kelkaj turnigxoj kaj volvigxoj. Trovigxis foje disdirektaj pasejoj ambauxflanke, kiujn li sentis per sxangxo de la glava brilo, aux kiam li tusxis la muron. Sed li malsekvis ilin, kaj hastis por postlasi ilin, cxar li timis, ke el ili saltus goblenoj aux aliaj ombrecaj estajxoj, laux lia imago. Pluen li ade marsxis, pli kaj pli suben, sed li ankoraux nenion auxdis, krom la flirtadon de vespertoj cxirkaux siaj oreloj, kiu unue timigis lin, sed poste tiel oftis, ke li ne plu rimarkis gxin. Mi ne scias kiom da tempo dauxris lia subiro — kiu teruris lin, sed kiun li ne povis rezigni — gxis kiam li estis plene laca. GXi sxajnis dauxri la tutan tagon, gxis morgaux kaj preter tiam.

Subite li plauxdis en akvon! Brr! La akvo estis tiel akre malvarma, ke li tuj haltis kaj konsternigxis. Li ne sciis cxu temis pri flako, aux subtera rivero kiu transiris la tunelon, aux pri bordo de granda submonta lago. La glavo apenaux brilis. Li staris senmove, kaj kiam li zorge auxskultis, li auxdis gut-gutadon de sur iu nevidebla plafono al la malsupra akvo. Tio estas la ununura sono, kiun li kapablis auxdi.

“GXi estas do aux flako aux lago, kaj ne subtera rivero”, — li pensis. Tamen, li ne kuragxis vadi en la mallumon. Li ne sciis nagxi, kaj li timis acxajn sxlimajn estajxojn kun grandaj sxvelantaj okuloj, eble tordigxantaj en la akvo. Strangaj bestoj vivas en la subteraj basenoj kaj lagoj: fisxoj kies parencoj ennagxis tien jam de multaj epokoj kaj neniam elnagxis, dum iliaj okuloj sxvelis grandaj por vidi en la senlumo. Kaj ekzistas tie ajxoj pli strangaj ol fisxoj. Ecx en la tuneloj kaj kavernoj fositaj de goblenoj vivas estajxoj de ili ne konataj, kiuj enrampis de ekstere por sin kasxi en la mallumo. Kelkaj el tiuj kavernoj devenas de epokoj antaux la goblenoj, kiuj nur plilargxigis ilin kaj ligis ilin kun aliaj

tuneloj, kaj la originaj logxantoj ankoraux sxtele vagas kaj snufas tie en diversaj anguloj.

En tiu cxi profundajxo apud la senluma akvo vivis la maljuna Golumo, kreitacxo sxlimoza kaj malgranda. Mi ne scias de kie li venis, nek kiu aux kio li estis. Li simple estis Golumo, tiel malhela kiel la mallumo, krom du grandaj rondaj okuloj en sia magra vizagxo. Li posedis etan boaton, kaj li remis gxin tute senbrue en la lago. Kaj efektive temis pri lago, kiu estis largxa, profunda kaj glacie malvarma. Li padelis per siaj grandaj piedoj pendantaj de la boataj flankoj, sed li ne kreis ondetojn. Li efektive tre lertis. Liaj palaj ampolecaj okuloj sercxis blindajn fisxojn, kiujn li klake kaptis per siaj longaj fingroj. Sed li sxatis diversajn viandojn. Goblenkarnon li tre alte taksis, kiam li povis akiri gxin, sed li tre atentis, ke ili ne eltrovu lin. Li simple strangolis ilin de malantauxe, se ili okaze aventuris gxis la akvobordo dum li spionvagis. Tamen ili tre malofte venis, cxar ili suspektis, ke io malagrabla kauxris tie en la montofundo. Ili trafis tiun lagon, kiam ili fosis tunelojn jam tre delonge, kaj ili ne povis plu iri. La vojo do cxesis tie, kaj ne plu restis kialo veni tien, krom kiam la Goblenestro tion ordonis. Foje li kaprice mendis fisxon el la lago, kaj kelkfoje nek gobleno nek fisxo revenis.

Golumo fakte logxis sur sxlima roka insulo meze de l’ lago. Li jam delonge gvatis Bilbon per siaj palaj teleskopecaj okuloj. Bilbo ne povis vidi lin, sed tiu tre scivolis pri Bilbo, cxar li konstatis, ke Bilbo ne estis gobleno.

— Ssankta ssango, trezoro mia! Mi vetus, ke gxi provizus bonan festenon, almenaux bonan mangxopecon por ni, golum’! — Kaj kiam li diris “golum’”, li eligis teruran glutan bruon. el sia gorgxo. Jen kial li nomigxis tiel, kvankam li cxiam nomis sin “trezoro mia”.

La hobito tiel ektimis kiam li auxdis la sibladon, ke li preskaux saltis el sia hauxto kaj tuj vidis la elstarantajn palajn okulojn, kiuj gvatis lin.

— Kiu vi estas? — li diris, sxovante sian ponardon al Golumo.

— Kio li estass, trezoro mia? — flustris Golumo kiu cxiam parolis al si, cxar li kutimis paroli al neniu alia. Li ja venis rigardi Bilbon, cxar tiumomente li ne estis tro malsata sed simple scivolema. Aliokaze, li unue kaptus kaj mangxus sian predon, kaj al si parolus nur poste.

— Mi estas sinjoro Bilbo Baginzo. Mi perdis la gnomojn, kaj mi perdis la sorcxiston, kaj mi ne scias kie mi estas. Kaj tion mi ne tro volas scii, cxar mi nur volas eliri de cxi tie.

— Kion li havas en siaj manetoj? — diris Golumo, rigardante la glavon, kaj gxin ne sxatante.

— Glavon. Klingon, kiu devenas de Gondolino!

— Sss, — diris Golumo, kiu tuj igxis gxentila. — Eble, ni sidigxu cxi tie kaj klacxu iom kun gxi, trezoro mia? Eble placxass al gxi enigmoj, cxu?

Li volis montri sin agrabla, almenaux tiumomente, gxis kiam li povus eltrovi pli da informoj pri la glavo kaj la hobito, cxu li vere tie venis sola, cxu li estis bongusta, kaj cxu Golumo mem vere estis malsata. Nur enigmoj venis en lian cerbon tiumomente. Starigi kaj solvi enigmojn estis la sola ludo, kiun li ludis kun la aliaj strangaj kreitajxoj en siaj truoj jam de tre longe, antaux ol li perdis siajn amikojn, kaj forpeligxis, fugxante sola al la profunda mallumo de la submontoj.

— Konsentite, — diris Bilbo, kiu deziris kunlabori, gxis kiam li lernus pli multe pri tiu estajxo, cxu li estis tute sola, cxu li estis kruela aux malsata, kaj cxu li estis amiko de la

goblenoj. —Vi starigu la unuan, — li diris, cxar li ne jam havis la tempon elpensi enigmon.

Do Golumo siblis:

Kio sen radikoj
pli altas ol salikoj,
supren-supren krestas
sed neniam kreskas?

— Facile! — diris Bilbo. — Monto, mi supozas.

— CXu gxi divenass faccile? GXi devus havi konkursson kun ni, trezoro mia! Se trezoro mia starigos enigmon, kaj gxi ne solvos gxin, ni mangxos gxin, trezoro mia. Se gxi starigos gxin, kaj ni ne solvos, tiam ni faross kion gxi volass, cxu ne? Ni montross al gxi la elirejxon, jes!

— Nu bone! — diris Bilbo, kiu ne kuragxis malkonsenti, kaj freneze strecxis sian cerbon por trovi enigmojn, por ne esti formangxita.

Tridek cxevaloj rugxmonte sin trovas,
unue krampas,
poste stamfas,
poste senmovas.

Jen la sola kiu venis al li, cxar tiumomente la ideo pri mangxado iom okupis lian spiriton. Tio estis iom ordinara enigmo, kaj Golumo sciis la respondon, kiel vi ja scias gxin.

— Malfresxa sxerco, — li siblis. —Dentoj, dentoj! Trezoro mia, sed ni nur havass seson da ili!

Tiam li starigas sian duan enigmon:

Senvocxe kriacxas,

sen-ale veturas,
sendente gxi macxas,
senbusxe murmuras.

— Momenteton! — kriis Bilbo, kiu ankoraux pensis malkviete pri mangxado. Felicxe, li auxdis ion similan antauxe, kaj revigle trovis la solvon. — La vento, la vento, kompreneble! — Li diris, kaj li tiel kontentis, ke li tuj inventis enigmon senhezite. “GXi ja mistifikos tiun etan subteran kreitacxon”, — li pensis:

Okulo sur blua vizagxo
vidis okulon sur verda vizagxo.
“Similas l’ okulon l’ okulo, —
diris l’ unua okulo, —
sed malaltaloke,
Ne altloke”.

— Ss, ss, ss, — diris Golumo. Li jam delonge vivis subtere, kaj forgesis pri tiaj aferoj. Sed dum Bilbo esperis, ke la mizerulo ne povus respondi, Golumo revenigis al si memorojn pri fora epoko, kiam li logxis cxe sia avino en truo en tero apud rivero. — Sss, sss, trezoro mia, — li diris. — Temas pri suno super la lekantetoj, jes.

Sed lin enuigis enigmoj pri cxiutagaj superteraj aferoj. Kaj ili ankaux memorigis lin pri tagoj, kiam li estis malpli soleca, sxtelema kaj sxlimoza, kaj tio igis lin malbonhumora. Plie, tiaj ideoj malsatigis lin, do li provis ion pli malfacilan kaj malagrablan:

Nevidebla, nepalpebla,
neauxdebla, neflarebla,
malantaux steloj, submontete,
plenigas truojn gxi komplete,
antauxiras kaj postfinas,

vivon, ridojn, mortdestinas.

Malfelicxe por Golumo, Bilbo auxdis ion similan antauxe, kaj krome, la respondo cxirkauxis lin.

— Mallumo, — li diris, sen ecx grati al si la frunton, aux cerbumi.

Sen kovro, sen cxarniro la skatolo.
Tamen enestas gxin valora oro.

GXis li povus elpensi vere malfacilan enigmon, tiun li starigis por gajni tempon. Li konsideris gxin facila vortludo, kvankam li ne uzis la kutiman formulon. Sed gxi tre perpleksis Golumon. Li siblis al si, kaj kiam li ne trovis respondon, li flustris kaj balbutis.

Post longa dauxro, Bilbo igxis malpacienca.

— Nu, kio gxi estas? — li diris. — La respondo ne estas supersxutanta bolilo, laux la bruo de via pensado.

— Donu al ni sxancon. Ke gxi al ni donu unu sxancon, trezoro mia. Ss, ss.

— Nu, — diris Bilbo, post kiam li donis longan sxancon al li. — Kio pri via respondo?

Subite Golumo rememoris, ke li sxtelis el nestoj jam delonge, kaj sidis sub la rivera bordo, kie li rigardis la kukolon demeti… rigardis la kukolon demeti…

— …Ovon! — li siblis. — Temas pri ovo! Tiam li demandis:

Senspire vivkarna,
mortece malvarma;
nek soifas, nek trinkas,

kirasite ne tintas.

Siavice li konsideris tiun terure facila, cxar li cxiam revis pri la respondo. Sed, li ne povis elpensi ion pli malfacilan, cxar li estis tre konsternita de la ovo-provo. Tamen gxi sxajnis tre malfacila al Bilbo, kiu nenion sciis pri akvo, kaj nenion deziris scii. Mi supozas, ke vi jam scias la respondon, kompreneble, aux povus diveni post palpebrumo, cxar vi sidas trankvile hejme, kaj vin ne gxenas la risko, ke oni mangxos vin. Tiam Bilbo sidis kaj nervoze tusis, sed ne havis respondon. Baldaux Golumo komencis sibli al si kun memkontento.

— CXu gxi estass bona, trezoro mia, cxu gxi estass sukoza? CXu gxi estass bonguste krakmacxebla? — li komencis gvati Bilbon el la mallumo.

— Momenteton! — diris la hobito, tremetante. — Mi jxus antauxe donis al vi tre longan sxancon!

— GXi devas hassti, hassti! — diris Golumo, kiu grimpis el sia boato al la lagobordo por aliri Bilbon. Sed kiam lia piedo tusxis la akvon, fisxo elsaltis pro timo kaj falis al la piedfingroj de Bilbo.

— Acxe! GXi estas malvarma kaj humidacxa, — li diris, kaj dank’ al tio li divenis. — Fisxo, fisxo! — li kriis. — Temas pri fisxo!

Tio senkuragxigis Golumon, sed Bilbo starigis novan enigmon kiel eble plej rapide, por ke Golumo revenu al sia boato por cerbumi.

Senkruro sur unukruro restis,
dukruroj sur trikruroj sidis,
kvarkruroj kelkon ricevis.

Ne estis la bona momento por tia enigmo, sed Bilbo ne disponis tempon. Se li starigus gxin alitempe, gxi estus malfacila por Golumo. Sed pensante pri fisxoj, "senkruro" ne estis tiom malfacila: "Fisxo sur tableto, viro apude sur trikrura tabureto, kaj la ostoj restas por la kato". Jen evidente la solvo, kiun Golumo tuj diris. Nun li opiniis, ke venis la momento starigi tre malfacilan kaj malagrablan enigmon. Li parolis jene:

Ci tiu voras cxiujn estojn: arbojn, florojn, birdojn, bestojn; macxas feron, sxtalon mordas; durajn rokojn piste tordas; regxojn, urbojn, mortsvenigas, altajn montojn ebenigas.

La kompatinda Bilbo sidis en la mallumo kaj pensis pri cxiuj nomoj de gigantoj kaj ogroj, kiujn oni rakontis en fabeloj, sed neniu el ili rolis kiel en la enigmo. Li emis pensi, ke la solvo estis tute alia, kaj ke li devus scii gxin. Sed li ne povis gxin elpensi. Li komencis timi, kaj timo ne tauxgas por cerbumado. Golumo grimpis el sia boato. Li plauxdis en la akvon, kaj vadis al la bordo. Bilbo vidis liajn okulojn alproksimigxi. Lia lango sxajnis fiksigxi en sia busxo, kaj li volis ekkrii "Donu al mi pli da tempo! Mankas al mi tempo!" Sed li balbute nur pepis:

— Tempo, tempo!

Bilbo estis savita de bona fortuno. CXar li diris, kompreneble, la gxustan respondon. Golumo denove senkuragxigxis, kaj nun kolerigxis kaj enuigxis pri la ludo. Kaj tio komencis tre malsatigi lin. CXi-foje li ne revenis al la boato. Li sidis en la mallumo apud Bilbo. Tiu igxis tre malkomforta kaj konfuzita.

— GXi devass al ni starigi demandon, trezoro mia, jes, jess, jesss. La lastan demandon, jes, jess, — diris Golumo.

Sed Bilbo absolute ne povis elpensi demandon por tiu estajxo frida kaj humidacxa, kiu sidis apude, tusxante kaj

palpante lin. Bilbo gratis sian frunton kaj pincxis sin, sed ne kapablis trovi ion ajn.

— Demandu nin, testu nin.

Bilbo repincxis kaj manfrapis sin, li tenajle tenis sian glaveton, kaj li ecx sercxis en sia posxo per sia libera mano. Tie li trovis la ringon kiun li prenis de la tunela planko kaj pri kiu li entute forgesis.

— Kion mi havas en mia posxo? — li diris lauxtvocxe. Li parolis al si, sed Golumo kredis, ke temis pri enigmo kaj farigxis terure konsternita.

— Nejuste! Nejuste! — li siblis. — Ne estas juste, trezoro mia, ke gxi al ni demandas kion gxi havass en siaj acxaj posxoj?

Bilbo konstatis la reagon de Golumo, kaj cxar li ne havis pli bonan demandon, li persistis je sia enigmo.

— Kion mi havas en mia posxo? — li diris pli lauxte.

— S-s-s-s, — siblis Golumo. — GXi devas doni al ni provojn, trezoro mia, tri provojn.

— Konsentite! Divenu do! — diris Bilbo.

— Manojn! — diris Golumo.

— Malgxuste, — diris Bilbo, kiu felicxe jxus eltiris la sian.
— La dua provo!

— S-s-s-s, — diris Golumo, pli malkontente ol cxiam. Li pensis pri cxio, kion li gardis en siaj posxoj: fisxostoj, goblenodentoj, humidaj konkoj, vesperta flugilo, akra sxtono por akrigi siajn dentojn, kaj aliajn acxajxojn. Li provis pensi, kion aliaj personoj gardas en siaj posxoj.

— Trancxilon! — li diris, fine.

— Malgxuste! — diris Bilbo, kiu perdis la sian jam de longe. — La lasta provo!

Nun Golumo statis pli malbone ol kiam Bilbo starigis al li la ovo-provon. Li siblis kaj balbutis, li sxancelis sin antauxen kaj reen, kaj stamfis siajn piedojn, tordigxante cxiudirekte, sed li ne kuragxis uzi sian lastan provon.

— Respondu do, — diris Bilbo. — Mi atendas! — Li deziris sxajni auxdaca kaj gaja, sed li ne certis, ke la ludo bone rezultus, cxu Golumo gxuste respondus aux ne.

— Via tempo finigxis, — li diris.

— SXnureton aux nenion! — sxirkriis Golumo, nejuste, cxar li enmetis samtempe du respondojn.

— Ambaux malgxustaj! — kriis Bilbo, trankviligita, kaj li tuj starigxis, metis sin dorse al muro, kaj antauxmetis sian etan glavon. Li sciis, kompreneble, ke la enigmoludo estis fidinda antikva tradicio, kaj ke ecx fiaj kreitajxoj ne kuragxis prifriponi gxin. Sed li sentis, ke li ne povis fidi je iaj promesoj de tiu sxlima ajxo. Tiu probable profitus de ajna kialo por malplenumi la promeson. Kaj, krome, lia lasta demando ne estis auxtenta enigmo laux la antikvaj reguloj.

Sed cxiuokaze Golumo ne tuj atakis lin. Li povis vidi la glavon en la mano de Bilbo. Li sidis senmova, tremante kaj flustrante. Fine Bilbo ne plu povis atendi.

— Nu? — li diris, — kio pri via promeso? Mi volas eliri de cxi tie. Vi devas al mi montri la vojon.

— CXu ni diris tion, trezoro? Montri al la acxcxa Baginzzo la elirejon, jes, jes. Sed kion gxi havas en siaj posxoj, ha? Ne

sxnureton, kaj ne nenion. Ho ne, golum'!

— Ne insistu, — diris Bilbo. — Promeso estas promeso.

— Malkontenta gxi estas, malpacienca, trezoro, — siblis Golumo. — Sed gxi devas atendi, jes gxi devas. Ni ne povas supreniri tro haste en la tunelojn. Ni devas antauxe sercxi kelkajn aferojn, jes, aferojn por helpi nin.

— Nu bone, sed ne prokrastu! — diris Bilbo, kiu almenaux kontentis pensi, ke Golumo forirus. Li kredis ke Golumo fabrikis kialon kaj ne intencis reveni. Pri kio tiu parolis? Kion utilan tiu povus gardi en malluma lago? Sed Bilbo malpravis. Golumo ja intencis reveni. Li nun estis furioza kaj malsata. Kaj tiu mizera fiulo jam havis planon.

Ne longe for trovigxis lia insulo, pri kiu Bilbo sciis nenion, kaj tie en kasxita loko li gardis tre belan kaj tre mirindan ajxon. Li havis oran kaj multvaloran ringon.

— Mia naskigxdata donaco, — li siblis al si, kiel ofte li faris dum la senfinaj mallumaj tagoj. —Jen kion ni volas nun, jes, ni volas gxin!

Li volis gxin, cxar gxi estis ringo de potenco, kiu nevidebligis tiun, kiu surfingrigis gxin, kaj tiu revideblis nur dum la plensuno — kaj ecx tiam nur per svaga kaj pala ombro.

“Mia naskigxdata donaco! GXi venis al mi je mia naskigxtago, trezoro mia”. Tion li cxiam diris al si. Sed kiu scias, kiamaniere Golumo ricevis tiun donacon, jam en praepoko, kiam tiaj ringoj ankoraux ofte trovigxis en la mondo? Eble ecx la Mastro, kiu regis ilin, ne povus diveni. Golumo portis gxin komence surfingre, gxis gxi lacigis lin, kaj tiam li gardis gxin en posxeto cxe sia hauxto, gxis gxi agacis lin, kaj nun li kutime kasxis gxin en truo sur roko sur sia insulo, kaj li ade revenis por gxin miri. Kaj li ankoraux

foje surmetis gxin, kiam li ne plu povis toleri gxian foreston, aux kiam li estis tre ege malsata kaj enuigxis pri fisxkarno. Tiam li enrampis la mallumajn tunelojn, sercxante perditajn goblenojn. Li foje ecx aventuris en lokojn lumigitajn de torcxoj, kiuj palpebrumigis kaj pikis liajn okulojn, cxar li tamen estis sendangxera. Li efektive estis tre sekura. Neniu kapablis lin vidi, neniu rimarkis lin, gxis kiam li surfingris iun gorgxon. Unu-du horojn antauxe li estis portinta gxin, kaj estis kaptinta gobleneton. GXi ja pepis lauxte! Li ankoraux havis unu-du ostojn por mordeti, sed li emis rongxi ion pli sukoplenan.

— Sendangxere, jes, — li flustris al si. — GXi ne vidos nin, cxu ne, trezoro mia? Ne, gxi ne vidos nin, kaj gxia fia glaveto malutilos, jes gxuste.

Jen kio venis al lia malica fispirito, dum li glitis subite for de Bilbo, plauxdis al sia boato, kaj foriris en la mallumon. Bilbo kredis, ke li senigxis de li. Sed li atendis lin, cxar li ankoraux ne havis ideon kiel trovi senpere la elirejon.

Tiam li auxdis subitan kricxon. GXi tremigis al li la dorson. Golumo blasfemis kaj lamentis en la malhelo, sxajne ne tro malproksime laux la bruo. Li rampis sur sia insulo, vane sercxante kaj strebante.

— Kie gxi estas? Kie gxi estass? — Bilbo auxdis lin krii. — Perdita mia trezorego estass, perdita, perdita! Mi estu damnita kaj pistita, mia trezoro perdigxis!

— Kio estas? — vokis Bilbo, — Kion vi perdis?

— GXi ne rajtas nin demandi! — kriis Golumo. — GXi zorgu pri siaj propraj aferoj, jess! Perdita, gxi estas, perdita! Golum’, golum’, golum’!

— Nu ankaux mi estas perdita, — kriis Bilbo. — Kaj mi deziras esti malperdita! Mi gajnis la ludon, kaj vi promesis. Venu do! Venu, kaj liberigu min, kaj poste vi povos dauxrigi la sercxadon.

Kvankam Golumo sxajnis kortusxe malfelicxa, Bilbo apenaux sentis kompaton kaj konstatis, ke se Golumo tiom deziris ion, tio ne povus esti bona.

— Venu do!, — li kriis.

— Ne, ankoraux ne, trezoro! — respondis Golumo. — Ni devas sercxi gxin, gxi estas perdita, golum'.

— Sed vi ne solvis mian lastan enigmon, kaj vi promesis, — diris Bilbo.

— Ne solvis! — diris Golumo, kaj subite el la mallumo venis akra siblado: — Kion gxi havas en siaj posxoj? Diru do. GXi devas diri.

Bilbo ne havis kialon por ne diri. Golumo jam divenis la veron pli rapide ol li, cxar kompreneble Golumo pensis pri la objekto kiun li trovis antaux tre longa tempo, kaj li cxiam timis, ke oni sxtelus gxin. Sed la prokrasto gxenis Bilbon. Li opiniis, ke li gajnis la ludon juste kaj je granda risko.

— Solvojn oni divenas, sed ne donacas, — li diris.

— Sed gxi estis maljusta demando, — diris Golumo, — gxi ne estis enigmo, trezoro, ne.

— Nu se temas nur pri simplaj demandoj, — Bilbo respondis, — mi fakte demandis antaux vi. Kion vi perdis? Diru al mi tion!

— Kion gxi havas en siaj posxoj? — La sono revenis pli sible kaj akre, kaj kiam Bilbo rigardis tiudirekten, teruris lin du lumaj punktetoj kiuj gvatis lin el la mallumo. Dum suspektoj venis al la Goluma spirito, liaj okuloj pale flagris pli intense.

— Kion vi perdis? — persistis Bilbo.

Sed nun la Goluma okulbrilo igxis verda fajro, kaj gxi proksimigxis. Golumo revenis en sia boato, padelante sovagxe gxis la senluma lagobordo. Tiel ardis lia senigxo kaj suspektemo, ke neniu glavo plu terurus lin.

Bilbo ne povis diveni, kio pikis tiun mizeran kreitacxon, sed li vidis, ke la ludo venis al sia fino, kaj ke Golumo intencis murdi lin malgraux cxio. Gustatempe, li turnis sin kaj blinde ekkuris en la tunelon, kiun li antauxe malsupreniris, palpe gvidante sin per la flankaj muroj.

— Kion gxi havas en siaj posxoj? — li auxdis la sibladon malantaux si, kaj la plauxdadon dum Golumo eligxis de sia boato.

— Nu, kion mi havas, fakte? — li demandis sin, pluen anhelante kaj stumblante. Li enposxigis la maldekstran manon. La ringo tre malvarmis, kiam gxi glitis sur lian sercxantan montrofingron.

La siblado nun sekvis lin de proksime. Li turnis sin kaj vidis la okulojn de Golumo verdlucerne supreniri laux tunela deklivo. Afliktite, li strebis kuri pli rapide, sed liaj piedfingroj kaptigxis pro sxtona tubero sur la planko, kaj li falis teren kun sia glaveto sub la korpo.

Post momento Golumo atingis lin. Sed antaux ol Bilbo povis reagi iel ajn, spiri, levi sin aux svingi sian glavon, Golumo preterpasis kaj malatentis lin, kaj kuris pluen sakrante kaj susurante.

Kion tio signifis? Golumo ja povis vidi en la mallumo. Kaj Bilbo povis vidi la palecon de liaj okuloj brili ecx de malantauxe. Dolorige li levis sin, eningigis sian glavon, kiu denove brilis malforte, kaj tiam tre atenteme li komencis sekvi lin. Li havis neniun elekton. Ne valoris la penon reiri al la lago de Golumo. Eble, se li sekvus Golumon, tiu senintence kondukus lin al la elirejo.

— Damnita, damnita, damnita! — siblis Golumo. —Damnita Baginzo! GXi foriris! Kion gxi havas en siaj posxoj? Ho, ni divenass, ni divenass, trezorego, jess. Li trovis gxin, li nepre trovis gxin. Mian naskigxdatan donacon.

Bilbo strecxis la orelojn. Li fine komencis diveni la veron. Li hastis kiel eble plej proksime al Golumo, kiu iris ankoraux tre rapide. Tiu ne rigardis posten sed svingis sian kapon ambauxdirekte, kiel Bilbo povis vidi pro la brileto je la muroflankoj.

— Mia naskigxdata donaco! Damne! Kiel ni povis perdi gxin, trezoro mia? Jes, jen kiel! Kiam ni pasis cxi tien lastafoje, kiam ni tordis tiun junan pepulon. Jen kial. Damne! GXi forglitis de ni, post tiom da jaroj! GXi foriris, golum'!

Golumo tuj sidigxis kaj lamentis kun plorkria kaj glugla bruo, kiu malagrable auxdigxis. Bilbo haltis kaj platigis sin cxe la tunela muro. Post momento Golumo cxesis plori kaj komencis paroli. Li sxajne disputis kun si.

— Ne utilas reiri tien por sercxi, ne. Ni ne memoras la lokojn, kie ni vadis. Kaj malutilus. La Baginzo havas gxin en siaj posxoj, tiu fiflarulo troviss gxin, ni dirass.

»Ni konjektass, trezoro, nur konjektass. Ni ne scios antaux ol ni kaptos la kreitacxon kaj tordos gxin. Sed gxi ne scias, kion la donaco kapablas fari, cxu? GXi nur gardos gxin en siaj posxoj. GXi ne scias, kaj gxi ne povos foriri tre longe. GXi

perdigxis, tiu acxa nazsxovema fiajxo. GXi ne konas la elirejon. GXi diris tion.

»GXi tion diris, jes. Sed gxi estas sagaca. GXi ne diras kion gxi celas. GXi ne diras kion gxi havas en siaj. posxoj. GXi scias. GXi konas la enirejon, kaj gxi devas koni la elirejon, jes. GXi celas la malantauxan pordon. Ek al la malantauxa pordo, jes.

»La goblenoj kaptos gxin do. GXi ne eliros tie, trezorego.

»Sss, sss, golum'! Goblenoj! Jes, sed se gxi havas la donacon, nia trezora donaco, la goblenoj havos gxin, golum'! Ili trovos gxin, kaj malkovros gxiajn povojn. Ni ne plu estos sekuraj! Neniam, golum'! Unu el la goblenoj surmetos gxin, kaj neniu plu povos vidi lin. Li estos cxi tie, sed ne videblos. Ecx niaj lertaj okuloj ne rimarkos lin, kaj tiu farigxos sagaca kaj auxdaca kaj kaptos nin, golum'! golum'!

»Nu ni cxesigu la parolojn, trezoro, kaj ni hastu. Se la Baginzo iris tien, ni devos rapidi kaj vidi. Ek al! La loko ne malproksimas nun. Ni hastu!

Kun salto, Golumo starigxis kaj rapide marsxis pluen. Bilbo haste sekvis lin sed atenteme, kvankam li pli timis, ke li brue falus pro plankaj tuberoj. Lia kapo turnigxis pro espero kaj mirego. SXajnis ke la ringo, kiun li tenis, estis sorcxita. GXi igis nevidebla! Li jam auxdis pri tiaj aferoj, kompreneble, en malnovaj fabeloj. Estis tamen nekredeble, ke li trovis gxin tute hazarde. Sed jen efektive kio okazis. Golumo kun siaj brilaj okuloj gxuste preterpasis lin nur kelkajn futojn de li.

Ili pluiris. Golumo plauxdis siajn piedojn, siblante kaj sakrante, kaj Bilbo postsekvis lin, tiel mallauxte kiel hobitoj povas. Ili baldaux venis al lokoj kie, kiel Bilbo jam rimarkis survoje, tuneloj brancxigxis disdirekten. Golumo komencis tuj nombri ilin.

— Unu maldekstre, jes. Unu dekstre, jes. Du dekstre, jes, jes. Du maldekstre, jes, jes.

Kaj tiel plu. Kiam la vojoj plinombrigxis, li igxis pli malrapida, sxanceligxis kaj ploretis, cxar li forlasis tre malantauxe sian akvon, kaj li komencis timi. Goblenoj nun povis trovigxi en la cxirkauxajxo, kaj li perdis sian ringon. Fine li staris apud malalta truo, maldekstre de ilia vojo.

— Sep dekstre, jes. Ses maldekstre, jes! — li flustris. — Jen gxi. Jen la vojo al la malantauxa pordo, jes. Jen la vojo!

Li enrigardis, kaj retiris sin.

— Sed ni ne devus eniri, trezoro, ne. Goblenoj trovigxas tie sube. Goblenoj, multe da! Ni flaras ilin. Sss!.. Kion ni faru? Ili estu damnitaj kaj pistitaj! Ni devas atendi cxi tie, trezoro, atendi kaj rigardi.

Ili do haltis tie. Golumo tamen venigis Bilbon al la gxusta tunelo, sed Bilbo ne povis eniri gxin! Golumo sidis tie kunpremite apud la enira aperturo, kaj liaj okuloj brilis fride sur lia vizagxo. Li svingis sian kapon inter siaj genuoj. Bilbo sxteliris de la muro pli silente ol muso, sed Golumo tuj rigidigxis, snufis kaj liaj okuloj igxis verdaj. Li siblis mallauxte sed minace. Li ne povis vidi la hobiton, sed li nun estis vigle agopreta, kaj li havis sentumojn de auxdo kaj flaro akrigitajn de la senlumo. Li sxajnis kauxri, kun fingroj etenditaj surplanke, kun la kapo antauxklinita kaj la nazo preskaux gxisplanka. Kvankam li aspektis nur kiel malhela ombro malantaux la brilo de siaj propraj okuloj, Bilbo povis vidi kaj senti, ke li estis strecxita kiel pafonta arkosxnuro.

Bilbo cxesis spiri kaj mem rigidigxis. Li estis senespera. Li konstatis, ke li devis eskapi el tiu mallumo, dum li ankoraux havis fortojn. Li devis batali. Li devis ponardi tiun acxajxon, eligi gxiajn okulojn, mortigi gxin: gxi ja volis mortigi lin. Sed

ne, tio estus nehonesta. Li mem nun estis nevidebla. Golumo ne havis glavon. Golumo ne minacis murdi lin, aux almenaux ne jam provis. Kaj li estis mizera, sola kaj perdita. Subita kompreno, kompato miksita kun hororo, plenigis la koron de Bilbo: kun ekvido de senfinaj sendistingaj tagoj sen lumo kaj la espero pri plibonigxo, senmovaj sxtonoj, malvarmaj fisxoj, rampado kaj flustrado. CXiuj tiaj pensoj fulmis en li nur dum unu sekundo. Li tremis. Kaj tiam, dum la sekva momento, kvazaux revigligita de refortigxo kaj findecido, li saltis.

Ne temus pri granda salto por homoj, sed li efektive faris grandan salton en la mallumon. Super la Goluma kapo, li saltis sep futojn antauxen kaj tri alten, kvankam li ne konstatis, ke li apenaux ne frakasis sian kapon kontraux la malalta koridora plafono.

Golumo saltis malantauxen, etendante la manojn al la hobito, kiu superflugis lin. Sed tro malfrue. Liaj manoj drasxis la aeron, kaj Bilbo falis bonsxance sur siajn fortikajn piedojn, kaj forfugxis en la novan tunelon. Li ne returnis sin por vidi, kion faris Golumo. Unue siblado kaj sakrado auxdigxis preskaux cxe liaj maleoloj, sed poste gxi finigxis. Kaj tiam venis horora kricxo, plena je malamo kaj malespero. Golumo malvenkis. Li ne kuragxis iri plu. Li perdis la batalon, sian predon, kaj ankaux la ununuran objekton, pri kiu li zorgis: sian trezoregon. La krio premis la koron de Bilbo, sed li persistis. Tiam malforte kiel ehxo, sed ankoraux minacante, la vocxo auxdeblis de malantauxe:

— SXtelinto, sxtelinto, sxtelinto! Baginzo! Ni malamas gxin, ni malamas gxin, ni malamas gxin por cxiam!

Kaj poste venis silento. Sed ankaux gxi sxajnis minaca al Bilbo. “Se goblenoj estas tiel proksimaj, ke li flaris ilin, — li

pensis, — ili do auxdis lian kriadon kaj sakradon. Do necesas atentemo, aux la vojo kondukos min al pli malbonaj aferoj”.

La tunelo estis tre malalta kaj krude fosita. GXi ne estis tro malfacila por la hobito, sed malgraux cxiuj liaj klopodoj, akrangulaj rokoj plurfoje kontuzis liajn piedojn. “Iom malalta tunelo por goblenoj, precipe por la granduloj”, — pensis Bilbo, kiu ne imagis, ke ecx la granduloj, la montaraj orkoj, iras tre rapide, cxar ili klinigxas kun la manoj preskaux surplanke.

La tunelo, kiu deklivis suben, nun resupreniris, kaj post momento gxi krutigxis. Sed finfine, la deklivo finigxis, la tunelo cxirkauxiris angulon, kaj gxi subeniris denove, kaj tiam fine de mallonga deklivo, vidigxis lumo pale venanta el post la angulo. Ne rugxa lumo, kvazaux fajro aux lanterno, sed pala natura lumo. Je tio Bilbo ekkuris.

Kiel eble plej rapide li cxirkauxiris la lastan angulon, kaj tuj venis al pli largxa loko, kie la lumo post tiom da tempo en la mallumo blindumis lin per sia brilego. Temis efektive nur pri sunradio tra pordo; granda, sxtona pordo, kiun oni lasis malfermita.

Bilbo palpebrumis, kaj tiam li ekvidis la goblenojn: kirasitajn goblenojn kun elingigitaj glavoj gxuste malantaux la pordo, gvatantaj rondokule la tunelon, kiu kondukis tien. Ili estis incititaj, lertaj, kaj pretaj por cxio.

Ili ekvidis lin pli rapide ol li ekvidis ilin. Jes, ili ja vidis lin. CXu pro hazardo, cxu pro lasta artifiko de la ringo antaux ol gxi prenis novan mastron, gxi ne plu trovigxis sur lia fingro. Kun gxojaj krioj, la goblenoj impetis al la hobito.

Doloro pro timo kaj perdo, kvazaux ehxo de la mizero de Golumo, fulmofrapis Bilbon, kiu forgesis elingigi sian glavon kaj enposxigis siajn manojn. Kaj tie trovigxis ankoraux la

ringo, en lia maldekstra posxo, kaj gxi glitis sur lian fingron. La goblenoj subite haltis. De Bilbo ili ne plu vidis spuron. Li malaperis. Ili kricxis duoble pli forte ol antauxe, sed ne tiom gxoje.

— Kie gxi estas? — ili kriis.

— Supren en la tunelon! — kelkaj alvokis.

— CXi tien! — kelkaj hurlis.

— Tien! — aliaj kriis.

— Atentu la pordon! — mugxis ilia estro.

Fajfiloj fajfis, kirasoj klakis, glavoj grincis, goblenoj gruntis kaj riprocxis sin, kuris kaj pelis sin tien kaj reen, kunfrakasante kaj kolerigxante. Okazis gxenerala indignokrio, tumulto kaj konfuzo.

Bilbo terure timis, sed li suficxe spritis por konstati kio okazis, kaj sxtele rampis malantaux grandan barelon, plenan je trinkajxoj de l’ goblenaj gardistoj, kaj do kasxis sin kaj malhelpis, ke oni skuu lin, ke oni tretu lin piede, aux malkovru lin per tusxo.

“Mi devas atingi la pordon. Mi nepre devas atingi la pordon!” — li ripetis al si, sed pasis iom da tempo antaux li suficxe ekkuragxis por provi. Tiam komencigxis la terura blindludo. La loko plenis je cxirkauxkurantaj goblenoj, kaj la kompatinda hobito zigzagis cxiudirekte, falis post frakaso kun gobleneto, kiu ne komprenis kio okazis, rampis kvarpiede, glitis gxustatempe inter la kruroj de la estro, kaj elkuris tra la pordo.

GXi estis ankoraux iomete malfermita, kvankam unu el la goblenoj preskaux fermis gxin. Bilbo baraktis kun gxi, sed ne

povis movi gxin. Li provis gliti tra la fendeto. Li ade premis, kaj tiam li kaptigxis! Estis terure. Liaj butonoj kojnigxis inter la pordo kaj la pordokadro. Li povis vidi la eksteron, kaj tie vidigxis kelkaj sxtupoj, kiuj subeniris al valo inter la montoj. La suno aperis de post nubo, kaj heligis la transpordan lokon — sed li ne povis tion atingi.

Subite unu el la gardistoj ene kriis:

— Estas ombro apud la pordo! Io trovigxas tie!

Bilbo preskaux saltis el sia hauxto. Li tordigxis forte kaj butonoj jxetigxis disen. Li eliris sukcese, kun sxirita jako kaj vesxto, kaj kuris suben kiel kapro, dum konsternitaj goblenoj prenis liajn belajn latunajn butonojn cxe la pordosojlo.

Kompreneble, ili sekvis lin, huante kaj hurlante, sercxante en la arbaro. Sed ili ne sxatas la sunon, cxar gxi sxanceligas iliajn krurojn kaj turnas al ili la kapojn. Ili ne povis trovi Bilbon, dum li portis la ringon, kasxtrotante inter la arbaj ombroj, kurante rapide kaj senbrue, kaj evitante la sunon, kaj ili baldaux devis rezigni, kaj grumblante kaj sakrante iris reen por gvati la pordon. Bilbo estis eskapinta.

6. El la pato en la fajron

Bilbo eskapis de la goblenoj, sed ne sciis kie li trovigxis. Li perdis siajn kapucxon, mantelon, nutrajxojn, poneon, butonojn kaj arnikojn. Li vadis pluen, gxis la suno subiris okcidente — cxi-foje malantaux la montoj. La montaj ombroj etendigxis sur la vojon, kaj li rigardis malantauxen. Tiam li rigardis antauxen kaj nur vidis krestojn kaj deklivojn gxis la subaj platlandoj, kiujn li ekvidis inter la arboj.

— Bona cxielo! — li ekdiris. — SXajnas ke mi atingis la alian flankon de la Nebulecaj Montoj, cxe la limo de la Transa Lando! Sed kien iris Gandalfo kaj la gnomoj? Mi esperas nur, ke ili ne restas malantauxe kaptitaj de la goblenoj!

Li promenis plu el la alta malkruta valo, trans la valan egxon kaj subiris la deklivon. Sed iom post iom venis al li la ideo, ke io misis. Li demandis sin, cxu li devus — helpe de la magia ringo — reveni al tiuj teruraj, hororaj tuneloj por sercxi siajn amikojn. Li jxus konsciigxis kun granda bedauxro pri sia devo retroiri, kiam li auxdis vocxojn.

Li haltis kaj auxskultis. Ne sonis goblene, kaj li sxteliris antauxen tre prudente. Li sekvis sxtonan vojeton, kiu serpentis suben, kun maldekstre rokoza muro, kaj aliflanke subiris malkruta deklivo al valetoj sxirmitaj de arbustoj kaj arbetoj sub la vojnivelo. En unu el tiuj valetoj sub arbustoj iuj parolis.

Li kasxiris pli proksimen, kaj subite inter du rokegoj li vidis gvatantan vizagxon sub rugxa kapucxo. Jen Balino staris kiel sentinelo. Bilbo preskaux aklamis kaj aplauxdis, sed li bridis sin. Li ankoraux portis la ringon, cxar li timis ion neatenditan kaj malagrablan, kaj li vidis, ke Balino rigardas lin sed nenion rimarkas.

— Mi surprizos cxiujn, — li pensis kaj enrampis la arbustojn flanke de l’ valeto. Gandalfo estis disputanta kun la gnomoj. Ili diskutis pri kio okazis en la tuneloj, debatis kaj sin demandis kion fari. La gnomoj grumbladis, kaj Gandalfo diris, ke ili ne povus dauxrigi la vojagxon se ili lasus sinjoron Baginzo en la manoj de goblenoj sen scii cxu li vivas aux mortis, kaj sen provi savi lin.

— Cetere, li estas mia amiko, — diris la sorcxisto, — kaj ne malbona etulo. Mi respondecas pri li. Mi tre bedauxras, ke vi perdis lin.

La gnomoj deziris scii, kial oni fine kunprenis lin, kial li ne kapablis sekvi ilin kaj resti proksima de siaj amikoj, kaj kial la sorcxisto ne elektis iun pli lertan.

— Li pli damagxis ol utilis gxis nun, — iu diris. — Se ni devos reiri nun en tiujn abomenajn tunelojn por sercxi lin, mi diras: li estu malbenita.

Gandalfo respondis kolere:

— Mi kunprenis lin, kaj mi neniam kunportas ion malutilan. Aux vi akompanos min por sercxi la hobiton, aux mi forlasos vin cxi tie, por eliri el la kacxo tute solaj. Se iel ni trovos lin, vi dankos min je la fino. Mi volas scii, kial vi faligis lin, Dorio?

— Ankaux vi faligus lin, — diris Dorio, — se gobleno kaptus vian kruron de malantauxe en la mallumo, krocxigus viajn piedojn, kaj piedbatus vin je l’ dorso!

— Do kial vi ne reprenis lin?

— CXielo mia! CXu vi ne divenas? Goblenoj batalis kaj mordis en la mallumo, cxiuj stumblis sur falintoj kaj sin frapis? Vi preskaux senkapigis min per Glamdringo, kaj Torino ponardis tien kaj cxien per Orkristo. Subite vi kreis

fulmobrilon, kaj ni vidis la goblenojn fugxi hurlantaj. Vi kriis: “CXiu sekvu min!” kaj cxiuj devis sekvi. Ni kredis, ke cxiuj efektive sekvis. Ne restis tempo por nombri nin, kiel vi ja scias, gxis ni hastis tra la pordogardistoj, eliris tra la suba pordo, kaj en senorda rapido kuris cxi tien. Kaj jen ni, sen la malgratulinda rompsxtelisto!

— Sed jen la rompsxtelisto! — diris Bilbo, elpasxante inter ili kaj demetante la ringon.

Ho, kiel ili saltis! Poste ili kriis kun surprizo kaj gxojo. Gandalfo same surprizigxis kiel la aliaj, sed eble pli kontente ol cxiuj. Li vokis Balinon kaj diris, kion li opiniis pri gvatistoj, kiuj lasas personojn tiel eniri senaverte. La gnomoj efektive taksis la reputacion de Bilbo multe pli alte post tiu momento. Se ili antauxe dubis, ke li estis eksterordinara rompsxtelisto, malgraux la paroloj de Gandalfo, ili nun ne plu dubis. Balino estis la plej perpleksita, sed cxiu konfesis, ke la reveno de Bilbo estis treege lerta.

Fakte Bilbo tiel fieris pri iliaj lauxdoj, ke li ridis al si kaj nenion diris pri la ringo. Kaj kiam ili demandis al li kiel li faris tion, li diris:

— Ho, mi nur rampis, vi scias, tre atente kaj silente.

— Nu estas la unua fojo, kiam ecx muso rampis atente kaj silente sub mia nazo kaj ne rimarkigxis, — diris Balino. — Kaj mi demetas mian kapucxon antaux vi.

Li tion faris kaj diris:

— Balino, je via servo.

— Sinjoro Baginzo, via servisto, — diris Bilbo.

Ili volis scii cxion pri liaj aventuroj post kiam ili perdis lin, kaj li sidigxis kaj rakontis cxion — krom pri kiel li trovis la ringon (“Ne estas tauxga momento”, — li pensis]. Ili tre interesigxis pri la enigmoludo, kaj sxatis kun tremo lian priskribon de Golumo.

— Kaj tiam mi ne kapablis starigi plian enigmon cxar li sidis je mia flanko, — finis Bilbo, — tiam mi diris: “Kion mi havas en mia posxo?” Kaj li ne sukcesis diveni post tri provoj. Tiam mi diris: “Kio pri via promeso? Montru al mi la elirejon!” Sed li venis por mortigi min, kaj mi kuris, falis kaj li maltrafis min en la mallumo. Tiam mi sekvis lin, cxar mi auxdis lin paroli al si. Li pensis, ke mi jam konis la elirejon, kaj li iris tien. Kaj tiam li sidigxis en la tunela enirejo, kaj mi ne povis trapasi. Do mi supersaltis lin kaj eskapis, kaj kuris gxis la pordo.

— Kio pri la gardistoj?— ili demandis. — CXu ili ne estis tie?

— Ho, jes! Multaj, sed mi evitis ilin. Mi kaptigxis en la pordo, kiu estis nur iom malfermita, kaj perdis multajn butonojn, — li rigardis malfelicxe siajn vestojn. — Sed mi sukcesis trapasi, kaj jen mi.

La gnomoj miris lin kun novtrovita respekto, kiam li parolis pri evitado de la gardistaro, salto super Golumo, kaj trapasado, kvazaux li trovus tiajn aferojn nek malfacilaj nek timigaj.

— Kion mi diris al vi? — diris Gandalfo ride, — sinjoro Baginzo havas pli da kvalitoj ol vi divenus. — Kaj dum li diris tion, li rigardis Bilbon strangokule de sub sia brovo, kaj la hobito sin demandis, cxu li divenis tiun eron de l’ rakonto, kiun li efektive forlasis.

Tiam li starigis siajn proprajn demandojn, cxar se Gandalfo klarigis cxion al la gnomoj, Bilbo ankoraux ne auxdis tion. Li deziris scii, kiel la sorcxisto reaperis, kaj kie ili nun estis.

La sorcxisto, por diri la veron, ne malkonsentis rakonti plurfoje pri sia propra lerteco. Kaj li diris al Bilbo, ke Elrondo kaj li jam sciis, ke malicaj goblenoj okupis tiun montaran regionon. Sed ties cxefpordo trovigxis en vojo pli facile trapasebla, kaj tiel ili povis kapti malfelicxajn vojagxantojn apud la enirejo. Evidente, multaj vojagxantoj ne plu iris tien, kaj la goblenoj devis malfermi novan pordon supre de l' valo, kie pasis la gnomoj. Sed tio nur okazis antaux nelonge, cxar oni konsideris tiun pasejon tute sekura gxis nun.

— Mi devus vidi, cxu mi ne povus trovi plimalpli decan giganton por rebloki gxin, — diris Gandalfo. — Aux baldaux ne plu restos vojo trans la montaro.

Tuj kiam Gandalfo estis auxdinta la krion de Bilbo, li sciis kio okazis. Post kiam la fulmobrilo mortigis la goblenojn kiuj kaptis Bilbon, Gandalfo kasxis sin en la fendon antaux ol gxi refermigxis. Li sekvis la gardistojn kaj kaptitojn gxis la enirejo de la granda halo, kaj tie li sidigxis kaj lauxeble pretigis en la ombroj siajn plej bonajn magiajn artifikojn.

— Temis pri malcerta situacio, — li diris, — tikla truko.

Sed kompreneble, Gandalfo studis jam delonge fajran kaj luman sorcxadon, kaj ecx la hobito ne forgesis pri liaj magiaj artfajrajxoj dum la somermezaj festoj de l' Maljuna Tjuko, kiel vi sendube memoras. Ni konas la sekvon, krom ke Gandalfo sciis pri la malantauxa pordo, kiel la goblenoj nomis la suban pordon, kie Bilbo perdis siajn butonojn. Fakte cxiu kiu logxis apud tiu cxi montara regiono sciis pri gxi, sed necesis sagxa sorcxisto por gvidi ilin el la tuneloj al la gxusta vojo.

— Ili fabrikis tiun pordon jam delonge, — li diris, — cxefe kiel urgxan elirejon, se ili bezonis tion, sed ankaux por atingi la transajn landojn, kien ili venas foje kaj faras malicajxojn. La

pordo estas cxiam gardata, kaj neniu sukcesis bloki gxin. Post nun ili sendube gardos gxin duoble, — li ridis.

Ankaux la aliaj ridis. Ili perdis multon, sed ili ja mortigis la Goblenestron kaj multajn aliajn, kaj ili eskapis. Tiel oni povus diri, ke gxis nun ili ne malsukcesis.

Sed la sorcxisto revigligis ilin.

— Ni devas tuj dauxrigi la vojagxon post cxi tiu mallonga pauxzo, — li diris. — Ili revenos po centoj kiam noktigxos, kaj la ombroj jam longigxas. Ili kapablas flari niajn pasxojn dum horoj post nia trapaso. Ni devos esti longe for de cxi tie antaux la sunsubiro. Estos iom da luno je nia bonsxanco. Kvankam la luno ne tro gxenas ilin, gxi almenaux donos iom da lumo por ke ni direktigxu.

— Ho jes! — li diris responde al pliaj demandoj de l’ hobito. — Vi perdis vian temposenton en goblenaj tuneloj. Estas jxauxdo, kaj ni kaptigxis dum lundo vespere aux mardo matene. Ni vojiris plurajn mejlojn, kaj trapasis la montokernon gxis la transa flanko — jen mallongigo! Sed ni ne atingis la lokon, kien la vojo kondukus nin. Ni trovigxas tro norde, kaj restas antaux ni malfacila regiono. Kaj ni trovigxas pli supre. Ni iru do!

— Mi terure malsatas, — plendis Bilbo, kiu subite konstatis ke li maltrafis cxiun mangxon depost du vesperoj antaux la lasta. Imagu tion por hobito! Li sentis sian ventron malplena kaj malkompakta, kaj la krurojn sxanceligxemaj post tiom da ekscitigxo.

— Estas neeviteble, — diris Gandalfo. — Krom se vi dezirus retroiri kaj peti gxentile al la goblenoj, ke ili redonu al vi la poneon kaj saketojn.

— Ne, dankon! — diris Bilbo.

— Nu bone, ni devos marsxi pluen kun zonoj pli strikte fermitaj, aux oni el ni preparos vespermangxon. Kaj tio estas malpli bonvena ol senmangxa vespero.

Dum ili pluiris, Bilbo sercxis ambauxflanke ion por mangxi, sed la rubusoj ankoraux nur floris, kaj kompreneble ne estis nuksoj, nek ecx kratagberoj. Li mangxetis iom da okzalo, kaj trinkis el monta rojo, kiu transiris la vojon, kaj li mangxis tri sovagxajn fragojn, kiuj trovigxis je l' bordo de la rojo. Sed tio ne satigis lin.

Ili iris ade pluen. La kruda vojeto malaperis. La arbustoj kaj longaj herboj inter la sxtonegoj, la platajxoj da kuniklorongxita herbo, la timiano, salvio, majorano kaj etaj flavaj heliantemoj cxiuj malaperis, kaj ili trovigxis je l' suprajxo de apika deklivo, farita de falintaj sxtonoj, restajxo de tersxovigxo. Kiam ili komencis subeniri, rubo kaj sxtonetoj sxutigxis de sub iliaj piedoj, kaj baldaux pli grandaj rokeroj subiris klaktinte, igante aliajn pecojn fali kaj subgliti; tiam rokoj delokigxis kaj ruligxis suben, frakasante malsupren kun polvo kaj bruo. Post mallonga tempo, la tuta deklivo super kaj sub ili sxajnis movigxi, kaj ili forglitis kunpremitaj en konfuza amaso da glitfalantaj, tremantaj kaj klakantaj terpecoj kaj sxtonoj.

Nur la subaj arboj savis ilin. Ili glitis gxis ili atingis randon de grimpanta pinarbaro, kiu staris meze de la montoflanko longe for de la pli ombra profunda arbaro de la malsupra valo. Kelkaj kaptis arbotrunkojn, kaj svingigis sin al malsupraj brancxoj, aliaj (kiel la eta hobito) kasxis sin malantaux arbo por eviti la sxtonan inundon. La dangxero baldaux pasis, la tersxovigxo haltis, kaj auxdigxis la lastaj tre malproksimaj frakasoj, kiam la plej grandaj sxtonoj ruligxis kaj resaltis inter la filikoj kaj pinaj radikoj tre malsupre.

— Nu, tio movis nin antauxen, — diris Gandalfo, — kaj ecx goblenoj cxasante niajn spurojn ne facile sekvos nin cxi tien senbrue.

— Konsentite, — grumblis Bomburo. — Sed egale ili ne malfacile sendos sxtonojn sur niajn kapojn.

La gnomoj kaj Bilbo ne sentis sin tre kontentaj, kaj frotis siajn kontuzojn kaj vunditajn krurojn kaj piedojn.

— Sensencajxoj! Ni forlasos la tersxovigxan vojon cxi tie. Ni devas hasti! Rigardu la lumon!

La suno subiris la montaron. La ombroj jam densigxis cxirkaux ili, kvankam inter la arboj kaj super la nigraj suprajxoj de tiuj kreskantaj pli sube, ili povis vidi la vesperajn lumojn de la malsupraj ebenejoj. Ili lamis kiel eble plej rapide malsupre de la malkruta pinarbara deklivo laux nerekta vojo kiu kondukis ilin suden. Foje ili trapusxis amason da filikoj kun frondoj altaj gxis la hobita kapo; foje ili marsxis silente sur pinpingla tero dum la arbara sombreco pli ombrigxis kaj la arbaro pli silentis. Tiun vesperon ecx ne venis vento por igi la brancxojn susuri.

— CXu ni devas iri pluen? — demandis Bilbo, kiam tiel mallumigxis, ke li apenaux vidis pendoli je sia flanko la barbon de Torino, kaj la senbruo tiel silentis, ke li auxdis la gnomojn spiradi tre lauxte. — Miaj piedoj estas entute kontuzitaj kaj torditaj, miaj kruroj doloras, kaj mia ventro svingigxas kiel malplena sako.

— Iom pluen, — diris Gandalfo.

Post sxajne tre longa tempo, ili subite venis al loko, kie arboj ne kreskis. La luno estis alta, kaj brilis en la senarbejon. Iel ili sentis ke gxi ne estis bona loko, kvankam ili ne vidis ion misan.

Tute subite ili auxdis hurladon malsupre de l’ monto, hurladon tre longan kaj tremigan. GXin respondis alia ne malproksime je ilia dekstro, kaj plia respondis proksime maldekstre. Temis pri lupoj hurlantaj je l’ luno, lupoj kiuj amasigxis!

Apud la truo de sinjoro Baginzo ne vivis lupoj, sed li rekonis tiun sonon. Oni priskribis gxin en fabeloj suficxe ofte. Unu el liaj kuzoj, el la Tjuka flanko, estis granda vojagxanto kaj imitis gxin por timigi lin. Auxdi gxin el la arbaro kaj sub la luno perdigis al Bilbo la flegmon. Ecx magiaj ringoj ne utilas kontraux lupoj, specife la malicaj luparoj logxantaj sub la ombro de goblenoplena montaro, trans la rando de Sovagxujo, je la limoj de neimagitaj landoj. Tiaj lupoj flaras pli lerte ol goblenoj, kaj ne bezonas vin vidi por vin kapti!

— Kion ni faru? Kion ni faru? — li kriis. — El goblenaj manoj ni eskapis, al lupaj fauxkoj ni eniros! — li diris, kaj gxi farigxis proverbo, kvankam ni dirus “el la pato en la fajron” en same malkomfortaj situacioj.

— Sur la arbojn, rapide! — kriis Gandalfo kaj ili kuris al la arboj apud la rando de l’ senarbejo, sercxante brancxojn malaltajn aux arbojn suficxe maldikajn kaj facile grimpeblajn.

Ili kiel eble plej rapide trovis ilin, kiel vi imagus, kaj grimpis tiom supren kiom ili fidis la brancxojn. Vi ridus (de sekura distanco), se vi vidus la gnomojn sidi supre de la arboj kun barboj pendantaj, kvazaux ili estus maljunuloj frenezigxinte ludantaj kiel knabetoj. Filio kaj Kilio trovigxis supre de alta lariko simila al grandega kristnaska arbo. Dorio, Norio, Orio, Oino kaj Gloino pli komfortis sur giganta pino, kies brancxoj orde elstaris kiel biciklaj radioj. Bifuro, Bofuro, Bomburo kaj Torino trovigxis sur alia pino. Dvalino kaj Balino grimpis sur tre maldikan, altan abion kun malmultaj brancxoj kaj tre

malfacile trovis lokon supre de l’ arbo. Gandalfo, multe pli alta ol la aliaj, trovis arbon, kiun ili ne povis grimpi, grandan pinon cxe la ekstrema rando de l’ senarbejo. Li estis preskaux kasxita de la brancxoj, sed oni povis vidi liajn okulojn glimi en la lunlumo, dum li gvatis eksteren.

Kaj Bilbo? Li ne povis grimpi sur arbon, kaj kuris de unu trunko al alia, kiel kuniklo perdinta sian truon kaj cxasita de hundo.

— Vi denove forgesis la rompsxteliston malantaux vi! — diris Norio al Dorio rigardante suben.

— Mi ne povas cxiam porti sxtelistojn surdorse, — diris Dorio, — malsupren de tuneloj kaj supren de arboj! Kio vi kredas min esti? Portisto?

— Li estos mangxita, se ni ne faros ion, — diris Torino, cxar cxirkauxis ilin nun pli kaj pli proksima hurlado. — Dorio, — li vokis, cxar Dorio estis la plej malsupra sur la plej facila arbo, — rapidu kaj helpu sinjoron Baginzo supreniri!

Dorio estis fakte deca ulo, malgraux sia grumblado. La kompatinda Bilbo ne povis atingi lian manon, ecx kiam tiu grimpis gxis la malsupra brancxo kaj mallevis sian brakon kiel eble plej malsupren. Do Dorio malgrimpis de sia arbo, kaj lasis Bilbon rampi sur la dorson.

GXuste tiam, la lupoj entrotis la senarbejon hurlante. Subite centoj da okuloj rimarkis ilin. Sed Dorio ne forlasis Bilbon. Li atendis, ke tiu grimpu de sur liaj sxultroj al la brancxoj, kaj poste li impetis por atingi la brancxojn. Sed gxustatempe! Lupo ekmordis al lia mantelo dum li svingis sin supren, kaj preskaux trafis lin. Post minuto la luparo amasigxis kaj bojis cxirkaux la arbo, saltante sur la trunkon, kun okuloj flagrantaj kaj langoj elpendantaj.

Sed ecx la sovagxaj vargoj (tiel nomigxis la malicaj lupoj logxantaj trans la limo de Sovagxujo) ne sciis grimpi arbojn. Felicxe estis varme, kaj ne vente. Arboj ne estas tre komfortaj lokoj por longa sidado, sed en malvarmo kaj vento, kun lupoj cxirkauxantaj kaj atendantaj vin malsupre, ili povas esti tre mizeraj lokoj.

La senarba cirklo estis evidente renkontejo por lupoj. Ade alvenis pluraj aliaj. Ili lasis sentinelojn cxe la bazo de l’ arbo, kie trovigxis Dorio kaj Bilbo, kaj cxirkauxsnufis gxis ili malkovris cxiun arbon, kiu kasxis iun. CXe tiuj ili ankaux lasis sentinelojn, dum la aliaj — sxajne nombre de kelkaj centoj — foriris kaj sidigxis en granda rondo sur la senarbejo. Meze de l’ senarbejo sidis grandega griza lupo. Li parolis al ili en la terura varga lingvo. Gandalfo komprenis gxin. Bilbo ne komprenis, kvankam gxi sxajnis al li hororsona, kvazaux ili parolus pri kruelaj kaj malicaj aferoj, kaj li pravis. Foje cxiuj vargoj en la rondo respondis kune al sia griza estro, kaj ilia timiga bruego preskaux faligis lin de la pino.

Mi rakontos al vi kion Gandalfo auxdis, kvankam Bilbo ne komprenis gxin. La vargoj kaj goblenoj ofte helpis unuj la aliajn por fari malicon. Goblenoj ne ofte aventuras longe for de siaj montoj, krom se ili fugxas de iu, aux sercxas novajn logxejojn, aux marsxas al milito (kio felicxe ne okazis jam de tre longe). Sed dum tiu epoko ili ofte ekskursis por rabi, cxefe por sercxi nutrajxojn aux sklavojn por ke tiuj faru ilian laboron. Tiam ili ofte petis helpon de la vargoj, kaj dividis kun ili siajn rabajxojn. Kelkfoje ili rajdis vargojn, kiel homoj cxevalojn. CXi-foje sxajnis ke arangxigxis por tiu nokto granda goblena rabinvado. La vargoj devis renkonti la goblenojn, kaj la goblenoj estis malfruaj. La kialo, sendube, estis la morto de la Granda Gobleno kaj ankaux la konsternigxo kreita de la gnomoj, Bilbo kaj la sorcxisto, kiujn ili supozeble ankoraux postkuris.

Malgraux la dangxeroj de tiu fora lando, kuragxaj homoj antaux nelonge revenis el la sudo kaj establigxis tie, hakante arbojn kaj konstruante domojn en la pli agrablaj arbaraj valoj kaj apud la riverobordoj. Ili estis multnombraj, kuragxaj kaj bone armitaj, kaj ecx la vargoj ne kuragxis ataki ilin se ili estis pluraj aux dum lumaj tagoj. Sed nun ili arangxis helpe de la goblenoj por iri dum la nokto al la apudmontaj vilagxoj. Se ili realigus tiun planon, neniu plu restus tie la venontan tagon; cxiu estus mortigita krom tiuj, kiujn kaptus la goblenoj kaj lupoj kaj forportus al la kavernoj kiel kaptitojn.

Jen horora temo por tiu, kiu komprenus gxin, ne nur pro la bravaj arbhakistoj kaj iliaj edzinoj kaj infanoj, sed ankaux pro la dangxero, kiun riskis nun Gandalfo kaj liaj amikoj. La vargoj tre koleris kaj perpleksigxis pro tio ke iuj trovigxis en ilia propra renkontejo. Ili kredis, ke tiuj estis amikoj de arbhakistoj, kiuj venis por spioni ilin kaj forporti la novajxojn pri iliaj planoj al la valoj, kaj tiam la goblenoj kaj lupoj devus fari teruran batalon anstataux kapti sklavojn kaj formangxi dormantojn. La vargoj do ne intencis lasi tiujn supre de l’ arboj eskapi, almenaux gxis la mateno. Kaj longe antaux tiam, laux ili, goblenaj soldatoj devos veni el la montoj, kaj goblenoj scias kiel grimpi arbojn, aux haki ilin teren.

Vi nun povas kompreni kial Gandalfo, kiu auxskultis tiun hurladon kaj bojadon, terure timis, malgraux tio ke li estis granda sorcxisto, kaj sentis ke ili estis en tre maltauxga loko, de kie ili neniel eskapos. Tamen li ne deziris, ke ili havu cxion bonan, kvankam li ne povis fari multon supre de alta arbo kun malsupre multaj lupoj cxirkaux gxi. Li amasigis la grandegajn strobilojn de la brancxoj de sia arbo. Poste li bruligis unu per blua fajro, kaj jxetis gxin sible malsupren en la lupan rondon. GXi trafis la dorson de unu el ili, gxia felo tuj brulis kaj gxi saltis tien kaj reen kun terura kricxado. Sekvis pliaj: unu bluflama, alia rugxa, plia verda. Ili

eksplodis meze de l’ rondo, kaj disjxetis kolorajn fajrerojn kaj fumon. Tre granda strobilo trafis la lupestron surnaze, kaj li saltis dek futojn aeren kaj hastis cxirkaux la cirklo, mordante la aliajn lupojn kaj klakante la fauxkon pro kolero kaj timo.

La gnomoj kaj Bilbo kriis kaj aklamis. La lupa furiozo estis hororа vidajxo, kaj ilia bruo sonis tra la tuta arbaro. Lupoj cxiam timas fajron, sed cxi tiu estis timiga kaj stranga fajro. Kiam fajrero tusxis ilian felon, gxi fiksigxis kaj brulis enen, kaj se ili ne ruligxas sur gxin rapide, ili estas tute kovritaj de flamoj. Tre baldaux cxirkaux la senarbejo ruligxis lupoj klopodante estingi la fajrerojn sur iliaj dorsoj, dum brulantoj kuris kaj hurlis, bruligante aliajn gxis iliaj propraj amikoj forpelis ilin kaj ili fugxis malsupren de l’ deklivoj, plorante kaj plendante kaj sercxante akvon.

— Kio estas tiu bruacxo en la arbaro cxi-vespere? — diris la Mastro de l’ Agloj. Li sidis, nigra en la lunlumo, sur la suprajxo de soleca rokpinto je la orienta montara bordo.
— Mi auxdas lupajn vocxojn! CXu goblenoj misas en la arbaro?

Li kirligxis supren, kaj du liaj sentineloj ekflugis de la apudaj rokoj por akompani lin. Ili cirkulis en la cxielo kaj rigardis suben al la varga rondo, kiu sxajnis malgranda makulo tre malsupre sub ili. Sed la agloj havas akrajn okulojn kaj povas vidi etajn ajxojn tre malproksime. La Mastro de l’ Agloj de l’ Nebulecaj Montoj povis per siaj okuloj vidi la sunon sen palpebrumi, kaj povis vidi kuniklon movigxi surtere unu mejlon malsupre ecx en la lunlumo. Do kvankam li ne povis vidi la kasxitojn sur la arboj, li povis konstati la lupan tumulton, vidi la etajn fajrerojn kaj auxdi la hurladon kaj bojadon, kiu venis de tre malsupre sub li. Li ankaux povis vidi la lunan glimon sur goblenaj lancoj kaj kaskoj, dum longaj kolumnoj da maliculoj rampis malsupren de la montaj deklivoj el sia pordo kaj eniris la arbaron.

Agloj ne estas afablaj birdoj. Kelkaj estas malkuragxaj kaj kruelaj. Sed la antikva gento de la nordaj montoj estis la plej grandioza inter cxiuj birdoj; ili estis fieraj, fortikaj kaj bonkoraj. Ili ne sxatis goblenojn, nek timis ilin. Kiam ili rimarkis ilin (kio ne oftis, cxar ili ne mangxis tiajn kreajxojn), ili plongxis malsupren kaj pelis ilin hurlantaj reen al la kavernoj, tiel malhelpante iliajn malicajn planojn. La goblenoj malamis la aglojn kaj timis ilin, sed ne povis atingi iliajn altajn nestojn, kaj neniam forpelis ilin el la montaro.

CXi-vespere, la Mastro de l' Agloj brulis pro scivolemo por scii kio okazis. Li venigis plurajn aliajn aglojn, kaj ili kunflugis de la montoj kaj malrapide cirkulis kaj recirkulis suben kaj suben gxis la lupa rondo kaj la goblena renkontejo.

Kaj des pli bone! Tie okazis abomenaj aferoj. La lupoj ekbrulis kaj fugxis en la arbaron, bruligante gxin en pluraj lokoj. Estis somermezo, kaj oriente de l' montoj ne pluvis jam longe. Flavaj filikoj, falintaj brancxoj, profundaj amasoj da pinpingloj kaj mortintaj arboj cxiuj ekbrulis. CXirkaux la varga senarbejo flamoj flagris cxielen. Sed la luposentineloj ne rezignis siajn arbojn. Frenezaj kaj koleraj, ili saltis kaj hurlis cxirkaux la trunkoj, malbenante la gnomojn per sia horora lingvo, kun la okuloj brilantaj feroce kiel la flamoj.

Tiam subite venis goblenoj kurante kaj kriante. Ili kredis, ke komencigxis batalo kun la arbhakistoj, sed ili baldaux konstatis, kio efektive okazis. Kelkaj fakte sidigxis kaj ridis. Aliaj svingis siajn lancojn, kaj frapis la fustojn kontraux siajn sxildojn. Goblenoj ne timas fajron, kaj ili baldaux havis planon, kiu multe amuzus ilin.

Kelkaj goblenoj kunvenigis la lupojn en grupon. Kelkaj stakis filikojn kaj veprojn cxirkaux la arbojn. Aliaj rapidis tien kaj reen, kaj stamfis kaj batis, batis kaj stamfis, gxis kiam

estingigxis cxiuj flamoj — sed ili ne estingis la fajron apud la arboj, kie trovigxis la gnomoj. Tiun fajron ili nutris per folioj, brancxetajxoj kaj aliaj filikoj. Ili baldaux kreis ringon da fumo kaj flamoj cxirkaux la gnomoj, kaj ili permesis, ke la ringo ne iru eksteren sed nur enen. Fumo venis en la okulojn de Bilbo, li sentis la flagran varmecon, kaj vidis tra la fajronubo la goblenojn rondiri dancante kiel homoj cxirkaux somermeza festofajro. Ekster la rondo da dancantaj militistoj kun lancoj kaj hakiloj, staris lupoj je respektema distanco, gvatante kaj atendante.

Li auxdis la goblenojn ekkanti teruran kanton:

Dek kvin birdoj sur kvin arboj,
la plumojn ventolas incendioj!
Sed strangaj birdetoj senflugilaj!
Kion ni faru pri cxi sxlemilaj!
Rostu vivantajn, aux stufu enpote;
aux ili fritigxu, boligxu mangxote?

Tiam ili haltis kaj kriis:

— Forflugu birdetoj! Forflugu se vi volas! Subeniru, birdetoj, aux vi rostigxos en viaj nestoj! Kantu, kantu birdetoj! Kial vi ne kantas?

— Foriru! Knabetoj! — kriis Gandalfo responde. — La birdoj ankoraux ne eknestas. Kaj knabetoj kiuj ludas kun fajroj, pro petolo punendas.

Li diris tion por kolerigi ilin, kaj por montri ke li ne timis ilin, kvankam li ja timis malgraux tio ke li estis sorcxisto. Sed ili ne atentis tion kaj dauxrigis la kanton.

Brulu arb’, filika karb’!
sxrumpa sorcxo! Sibla torcxo,
nokte lumo por nia gastumo,

Ja hej!
Baku, fritu, rostu, marmitu!
gxis barboj flamas, okuloj skvamas,
haroj fetoras, hauxtoj sulkas,
grasoj fandigxas, ostoj fulgas,
cindras rube
cxielosube!
Jam mortos gnomoj
en nokta lum’ por nia gustum’.
Ja hej!
Ja-hari-hej!
Ja hej!

Kaj post tiu “Ja hej!” la flamoj flagris sub la arbo de Gandalfo. Post momento gxi etendigxis al la aliaj. La arbosxelo ekbrulis, la malsupraj brancxoj kraketis.

Tiam Gandalfo grimpis gxis la suprajxo de sia arbo. Subita grandioza brilo fulmofrapis de lia bastono, dum li pretigxis por salti de supre sur la amasigxintajn goblenajn lancojn. Tio estus lia fina ago, kvankam li mortigus multe da ili tuj kiam li falus sur ilin kiel tondrobato. Sed li ne saltis. GXuste tiam, la Mastro de l’ Agloj plongxis suben, kaptis lin per siaj ungegoj kaj foriris.

Venis furioza hurlado pro konsternigxo de la goblenoj. Lauxte kriis la Mastro de l’ Agloj, al kiu Gandalfo nun parolis. La aliaj birdoj, kiuj akompanis lin, reflugis malsupren kaj venis kiel grandegaj obskuraj ombroj. La lupoj hurloplendis kaj grincis per siaj dentoj; la goblenoj kricxis kaj stamfis pro kolero, jxetante siajn lancojn vane aeren. Super ili siblis la agloj, la sombra spiro de iliaj batantaj aloj balais ilin teren aux pelis ilin for. Iliaj ungegoj sxiris goblenajn vizagxojn. Aliaj birdoj flugis al la arbaj suprajxoj kaj prenis la gnomojn, kiuj grimpis nun tiel supren, kiel ili kuragxis iri.

La kompatinda Bilbo denove preskaux igxis forgesita! Li apenaux sukcesis kapti la krurojn de Dorio, cxar Dorio estis la lasta, kiu estis forportita, kaj ili ambaux supreniris for de la tumulto kaj brulado, Bilbo sxanceligxis en la aero kaj liaj brakoj estis preskaux rompitaj.

Nun tre malproksime sube la goblenoj kaj lupoj disigxis tien kaj reen en la arbaron. Kelkaj agloj ankoraux cirkulis kaj kirligxis super la batalejo. La flamoj cxirkaux la arboj tuj saltis al la plej supraj brancxoj. Grimpis la arbojn kraketanta fajro, kaj vidigxis subita kunflagro da fajreroj kaj fumo. Bilbo eskapis tre gxustatempe!

La fajra lumo desupre sxajnis velki kvazaux rugxa glimo sur nigra planko, kaj ili nun trovigxis tre alte en la cxielo, ankoraux suprenirante en fortaj rondiraj cirkloj. Bilbo neniam forgesis tiun flugon, tenajlante la maleolojn de Dorio. Li plendis: “Miaj brakoj, miaj brakoj!”, sed Dorio plendis: “Miaj kompatindaj kruroj, miaj kompatindaj kruroj!”

Bilbo kutime vertigxis pro alteco. Lia kapo turnigxis ecx kiam li rigardis suben de sur malgrandaj klifoj, kaj. li sxatis nek sxtuparojn, nek arbojn (al kiuj antauxe li ne devis fugxi de lupoj). Vi povas do imagi, kiel li vertigxis nun, rigardante malsupren inter siaj pendolantaj piedfingroj kaj vidis la malluman landon kun rokaj deklivoj aux ebenejan rivereton sub la lunlumo.

La palaj montopintoj nun alproksimigxis kiel lunlumigitaj rokstangoj elstarantaj en la nigraj ombroj. CXu somere aux ne, sxajnis estigxi tre malvarme. Li fermis la okulojn, kaj demandis sin, cxu li povos plu elteni. Tiam li imagis kio okazus se li malfiksus la manojn, kaj sentis nauxzon.

La flugo finigxis por li, gxuste kiam liaj brakoj estis malkrocxigxontaj. Li lasis la maleolojn de Dorio kun ekkrio,

kaj falis sur la krudan subajxon de agla nestejo. Jen li kusxis sen paroli, kaj liaj pensoj miksigxis de surprizigxo, pro tio ke oni savis lin, kaj de timo ke li falus de tiu malvasta loko en la profundajn ambauxflankajn ombrojn. Li sentis sin tre strange nun post tiom da teruraj aventuroj dum la tri pasintaj tagoj sen nutrajxoj, kaj li sentis sin diri lauxtvocxe:

— Nun mi scias, kion sentas lardostrio kiam oni eligas gxin de l’ pato per forko, kaj remetas gxin sur la breton!

— Vi ne pravas! — diris Dorio responde, — cxar la lardo scias, ke gxi pli malpli baldaux revenos al la pato, kaj estas esperinde, ke tio ne estos nia sorto. Agloj ne estas forkoj!

— Ho ne! Ili neniel similas orkojn… forkojn, mi celas, — diris Bilbo, kiu sidigxis kaj rigardis maltrankvile aglon sidantan apude. Li demandis al si kiom da fatraso li jam diris, kaj cxu la aglo konsideris lin malgxentila. Oni ne devus malgxentili kun aglo, kiam oni estas hobito granda, precipe en aglonesto dum la nokto!

La aglo simple akrigis sian bekon sur sxtono, netigis siajn plumojn kaj ne atentis.

Dua aglo baldaux alflugis.

— La Mastro de l’ Agloj petas, ke vi venigu viajn kaptitojn al la Granda Breto, — li kriis kaj forflugis.

La aglo prenis Dorion per siaj ungegoj, kaj forflugis kun li en la nokton, kaj lasis Bilbon sola. Li nur havis suficxe da forto por sin demandi, kion la mesagxisto celis per la vorto “kaptitoj”, kaj komencis timi, ke oni dispecigos lin por la vespermangxo kiel kuniklon, kiam venis lia vico.

La aglo revenis, prenis lin cxe la kapucxo per siaj ungegoj, kaj forkirligxis. CXi-foje, la flugo ne estis longa. Bilbo

baldaux kusxigxis, tremante pro timo, sur largxan breton sur la montoflanko. Ne trovigxis vojo por atingi gxin de supre, kaj neniu vojo iris suben, krom klifo de kie oni devus salti. Tie li trovis cxiujn aliajn sidantaj dorse al la monta deklivo. Tie estis la Mastro de l’ Agloj, kiu parolis kun Gandalfo.

Evidente Bilbo ne estis mangxota. La sorcxisto kaj la Mastro de l’

Agloj sxajnis koni unu la alian, kaj ecx tre amikis. Fakte, Gandalfo, kiu ofte vojiris en la montoj, iam helpis la aglojn kaj resanigis ilian mastron pro sagovundo. Oni do komprenas, ke per “kaptitoj” ili celis nur “kaptitoj liberigitaj dis de la goblenoj”, kaj ne “kaptitoj de la agloj”. Dum Bilbo auxskultis Gandalfon paroli, li komprenis, ke ili finfine povos eskapi de tiu terura montaro. La sorcxisto diskutis arangxojn kun la Granda Aglo, por ke oni transportu la gnomojn malproksimen al tauxga loko por ke ili dauxrigu sian vojagxon sur la malsupraj ebenejoj.

La Mastro de l’ Agloj tamen ne emis konduki ilin al loko, kie logxas homoj.

— Ili pafus al ni per taksusaj arkoj, — li diris, — cxar ili kredus, ke ni cxasus iliajn sxafojn. Kaj alifoje ili pravus. Ne! Ni estas gxojaj, cxar ni perturbis la goblenajn ludojn kaj cxar ni montros nian dankemon al vi, sed ni ne riskos niajn vivojn pro gnomoj en la sudaj ebenejoj.

— Nu bone, — diris Gandalfo. — Konduku nin malproksimen de cxi tie al loko, kiun vi deziras! Ni jam multon sxuldas al vi. Sed intertempe, ni suferas pro la malsato.

— Mi preskaux mortas pro gxi, — diris Bilbo per malforta vocxo, kiun neniu auxdis.

— Tion oni eble helpos, — diris la Mastro de l’ Agloj. Poste oni povis vidi brilan lumon sur la roka breto, kun gnomaj figuroj kuirantaj cxirkauxe kaj farantaj bonan rostajxan odoron. La agloj estis alportintaj sekajn brancxetojn kiel brulajxojn, ankaux kuniklojn, leporojn kaj malgrandan sxafon. La gnomoj preparis cxion. Bilbo estis tro malforta por helpi, kaj cetere ne tre lertis pri kunikla senfeligo, aux viandhakado, cxar kutime bucxisto liveris al li cxion kuiroprete. Ankaux Gandalfo kusxigxis, farinte sian taskon, tio estas, bruliginte la fajron, cxar Oino kaj Gloino perdis siajn tindrujojn. (La gnomoj neniam sxatis alumetojn, ecx nun.)

Jen finigxis la aventuroj de l’ Nebulecaj Montoj. Baldaux la ventro de Bilbo igxis denove plena kaj komforta, kaj li povis dormi kontente, kvankam li estus preferinta panon kun butero pli ol viandopecojn rostitajn sur stangoj. Li dormis buligxinte sur la malmola roko pli profunde ol li dormis sur la plumplena lito en sia hejma truo. Sed li dormis songxante pri sia domo, kaj promenis tra cxiuj siaj cxambroj, sercxante ion, kion li ne povis trovi kaj kies aspekton li ne memoris.

7. Stranga logxejo

Bilbo vekigxis la sekvan matenon, kiam la frua sunlumo trafis liajn okulojn. Li levigxis kun salto por kontroli la horlogxon kaj prepari la teujon — sed konstatis ke li ne estis hejme. Tiam li sidigxis kaj sopiris vane okazon por lavi kaj kombi sin. Sed tion li ecx ne povis fari, kaj same li ne ricevis teon, nek rostitan panon, nek lardon por sia matenmangxo, nur malvarman sxafajxon kaj kuniklajxon. Tiam li devis pretigxi por nova vojagxo.

CXi-foje oni permesis al li grimpi sur dorson de aglo kaj teni sin inter ties flugiloj. La aero cxirkauxblovis lin, kaj li fermis la okulojn. La gnomoj kriis adiauxon kaj promesis rekompenci la Mastron de l’ Agloj, se ial ili revenus, dum dek kvin birdegoj ekflugis majeste de la monta flanko. La suno ankoraux sxtelrigardis super la orienta horizonto. La mateno estis frida, kaj nebuloj kusxis en la valoj kaj kavoj, sxvebante inter la montaj pintoj kaj pinakloj. Bilbo malfermis unu okulon kaj vidis, ke la birdoj jam flugis tre alten, la grundo vidigxis tre longe for, kaj la montaro forvelkis malantaux ili, Li refermis la okulojn, kaj tenis pli forte.

— Ne pincxu min! — diris la aglo. — Vi ne devus timi kiel kuniklo, ecx se vi iom similas gxin. Estas bela mateno sen forta vento. Kio pli belas ol flugi?

Bilbo emus diri: “Pli belas varma bano, kaj poste malfrua matenmangxo sur la gazono”, — sed li opiniis, ke pli tauxgus nenion diri, kaj li tenis iomete pli malforte.

Post longa tempo la agloj sxajne vidis la lokon, kiun ili celis, ecx de tia alteco, cxar ili komencis subeniri, cirkulante en grandaj cirkloj. Tiel ili flugis dum longa tempo, kaj fine la hobito remalfermis la okulojn. La grundo nun pli proksimis, kaj sub ili vidigxis arbaroj kun kverkoj, ulmoj kaj vasta

herbejo, kie fluis rivero. Sed sur la tero, meze de rivereto, kiu serpentis cxirkaux gxi, staris grandega roko. GXi aspektis kiel sxtona monteto, kvazaux lasta posteno de la fora montaro, aux sxtona pecego jxetita mejlojn en la ebenejon de la plej giganta giganto.

Nun tre rapide la agloj unu post la alia plongxis suben al la rokega supro, kaj lasis tie siajn pasagxerojn.

— Bonan vojagxon! — ili kriis. — Kien ajn vi iros, viaj nestoj akceptu vin je la vojfino! — Kaj tiamaniere agloj gxentile adiauxas.

— La vento sub viaj flugiloj portu vin tien, kie la suno velas kaj la luno vagas, — diris Gandalfo, sciante la gxustan respondon.

Kaj tiel ili disigxis. Kaj kvankam la Mastro de l' Agloj farigxis poste Regxo de CXiuj Birdoj kaj portis oran kronon, kaj liaj dek kvin klanestroj portis orajn kolumojn (el oro donacota de la gnomoj), Bilbo neniam revidis ilin — krom de malproksime dum la Batalo de Kvin Armeoj. Sed tio okazos fine de cxi tiu rakonto, kaj ni ne parolu pri tio nun.

Trovigxis placeto supre de l' sxtona monteto, kun trivita vojo de multaj sxtupoj subirantaj al la rivero, kie travadejo el grandaj sxtonaj platoj kondukis al herbricxa regiono post la rivereto. Malgranda kaverno, kiu estis sendangxera kaj kies planko plenis je sxtonetoj, trovigxis malsupre de la sxtupoj apud la sxtona trapasejo. Tie la vojagxantoj kunvenis kaj diskutis kion fari.

— Mi cxiam intencis gvidi vin sekure, se eble, trans la montaron, — diris la sorcxisto, — kaj nun, dank' al bona direktado kaj bona sxanco, mi atingis mian celon. Ni efektive vojagxis pli orienten ol mi antauxe deziris akompani vin, cxar malgraux cxio, cxi tiu aventuro ne estas mia. Mi povos

kontroli vin poste antaux la fino, sed dume mi devas okupigxi pri aliaj aferoj.

La gnomoj gxemis kaj mienis tre gxenitaj, kaj Bilbo ploris. Ili komencis kredi, ke Gandalfo kunvojagxos gxis la fino kaj cxiam cxeestos por helpi ilin.

— Mi ne tuj malaperos, — li diris. — Mi akompanos vin unu-du tagojn. Mi povas helpi vin en via nuna embaraso, kaj mi mem bezonas iom da helpo. Ni ne havas mangxajxojn, pakajxojn kaj poneojn, kaj vi ne scias kie vi trovigxas. Mi nun povas diri tion al vi. Vi ankoraux estas kelkajn mejlojn norde de la vojo, kiun ni devis sekvi, se ni ne devus forlasi gxin iom haste. Tre malmultaj logxas en cxi tiu regiono, krom se iuj venis cxi tien depost la lasta fojo, jam de tre longe, kiam mi estis cxi tie. Sed ja logxas cxi tie iu, kiun mi konas, kaj tiu logxas ne tre fore. Tiu kreis la sxtupojn sur la granda roko: kaj li nomas gxin Karoko, mi kredas. Li ne ofte venas cxi tien, kaj nepre ne dum la tago, kaj estas neutile atendi lin. Fakte, estus tre dangxere. Ni devas iri sercxi lin, kaj se nia renkontigxo rezultos bona, mi foriros kaj adiauxos vin kiel la agloj: "Bonan vojagxon, kien ajn vi iros!"

Ili petis, ke li ne forlasu ilin. Ili proponis oron de l' draka trezoro, argxenton kaj juvelojn, sed li obstinis.

— Ni vidos, ni vidos! — li diris, — kaj mi kredas, ke mi ja meritas jam iom de via draka trezoro, kiam ajn vi havigos gxin al vi.

Post tio ili cxesis peti. Tiam ili demetis siajn vestojn, kaj banis sin en la rivero, kie la travadejo estis malprofunda kaj sxtoneca. Kiam ili sekigxis sub la suno, kiu nun fortis kaj varmis, ili revigligxis, kvankam ili ankoraux estis vunditaj kaj iom malsataj. Ili baldaux transiris la pasejon portante la

hobiton, kaj marsxis tra la longaj verdaj herboj kaj inter vicoj da vastbrakaj kverkoj kaj altaj ulmoj.

— Kaj kial gxi estas nomita Karoko? — demandis Bilbo, dum li marsxis flanke de l’ sorcxisto.

— Li nomis gxin Karoko, cxar karoko estas lia vorto por gxi. Li nomas tiajn ajxojn karokoj. Kaj tiu estas la Karoko, cxar gxi estas la sola apud lia hejmo, kaj li bone konas gxin.

— Kiu nomas gxin? Kiu konas gxin?

— Tiu, pri kiu mi parolis. Tre grava persono. Vi cxiuj devos konduti tre gxentile, kiam mi prezentos vin al li. Mi pensas, ke mi prezentos vin iom post iom, po du personoj. Kaj nepre atentu, ke vi devos ne gxeni lin, aux cxielo scias, kio okazos. Li hororas kiam li koleras, kvankam li estas suficxe afabla, se oni kontentigas lin. Sed mi avertas vin, ke li tre facile kolerigxas.

La gnomoj tuj kunpremigxis cxirkaux la sorcxisto, kiam ili auxdis lin tiel paroli kun Bilbo.

— CXu tiu estas la persono, al kiu vi nun kondukas nin? — ili demandis. — CXu vi ne povus trovi pli bonhumoran ulon? CXu vi ne povas klarigi cxion iom pli simple? — kaj tiel plu.

— Jes, tiu estas li! Ne, mi ne povus! Kaj mi jam klarigis tre simple, — respondis la sorcxisto kolere. — Se vi devas scii cxion, li nomigxas Beorno. Li estas fortika, kaj li estas transfelulo.

— Kio? CXu felisto, kiu nomas kuniklojn leporetoj, kiam li ne sxajnigas, ke ties felo estas el sciuro? — demandis Bilbo.

— Sankta cxielo, ne, ne, NE, NE! — diris Gandalfo. — Ne estu stultulo, sinjoro Baginzo, se vi povas, kaj nome de cxiuj

mirindajxoj, nepre ne parolu pri felisto dum vi trovigxas ankoraux cent mejlojn proksime de lia domo. Nek pri tapisxo, mantelo, pelerino, mufo, nek aliaj malfelicxaj vortoj! Li estas transfelulo. Li transformas sian felon: foje, li estas grandega nigra urso, foje li estas fortika nigrohara viro kun enormaj brakoj kaj dika barbo. Mi povas diri nenion pli, sed tio devus suficxi. Kelkaj asertas, ke li estas ursido de la grandaj montaj praursoj, logxintaj tie epokojn antaux ol la gigantoj venis. Aliaj diras, ke li estas homo, ido de la unuaj homoj, vivintaj antaux ol Smauxgo kaj la aliaj drakoj venis cxi tien, kaj antaux ol la goblenoj venis al la montoj el la Nordo. Mi ne scias, sed konjektas nur, ke la dua rakonto pli pravas. Cetere, li ne estas persono respondema al tiaj demandoj. Kaj tamen, li ne cedas al sorcxado, krom al sia propra. Li logxas en kverkaro kaj posedas domegon el ligno. Kiel homo li gardas bovojn kaj cxevalojn, kiuj estas preskaux tiel mirindaj kiel li. Ili laboras por li kaj parolas kun li. Li ne mangxas ilin, nek cxasas nek mangxas sovagxajn bestojn. Li tenas abelujojn kun ferocaj abelegoj kaj provizas sin cxefe per kremo kaj mielo. Kiel urso, li vagas tre longe for. Foje mi vidis lin solan supre de l' Karoko nokte, dum li rigardis la lunon subiri post la Nebulecajn Montojn, kaj mi auxdis lin grunti en la ursa lingvo: “Venos la tago, kiam ili pereos kaj mi revenos!” Jen tial mi kredas, ke li mem venis el tiu montaro.

Bilbo kaj la gnomoj nun meditis pri tio, kaj ili ne plu starigis demandojn. Restis ankoraux longa vojo antaux ili. Ili sekvis la ondojn de deklivoj kaj valoj. Igxis tre varme. Foje ili ripozis sub arboj, kaj tiam Bilbo tiel malsatis, ke li mangxus glanojn, se ili jam estus suficxe maturaj kaj falus grunden.

Dum la posttagmezo subite vidigxis bedoj da floroj samspecaj, kvazaux oni intence plantis ilin. Precipe trovigxis trifolioj, ondantaj bedoj da hedisaroj kaj purpuraj trifolioj, kaj vastaj etendajxoj da malaltaj blankaj melilotoj, dolcxaj kaj

mielodoraj. En la aero cxio zumis kaj murmuris kaj bruadis. Abeloj aktivis tien kaj reen. Kaj kiaj abeloj! Bilbo neniam antauxe vidis ion similan.

“Se unu pikus min, — li pensis, — mi sxvelus duoble pli grase!”

Ili estis pli grandaj ol krabroj. La virabeloj estis tiel grandaj kiel via dikfingro, ecx pli, kaj la flavaj strioj sur iliaj dorsoj brilis kiel flamanta oro.

— Ni proksimigxas, — diris Gandalfo. — Ni estas rande de liaj abelaj pasxtejoj.

Post momento, ili venis al aleo da altaj kaj tre antikvaj kverkoj, kaj tra ili, al alta dornohegxo, kiun oni ne povis travidi nek trapasi.

— Vi devos atendi min cxi tie, — diris la sorcxisto al la gnomoj,—kaj kiam mi vokos aux fajfos, venu laux la vojo, kiun vi vidos min sekvi. Sed nur po du personoj, memoru, proksimume kvin minutojn inter cxiu paro. Bomburo estas la plej grasa, kaj egalas du personojn, kaj li do venos sola kaj lasta. Venu, sinjoro Baginzo! Devas trovigxi pordo tiudirekte.

Kaj poste li kaj la timanta hobito cxirkauxiris la hegxon.

Ili baldaux venis al ligna pordo, tra kiu vidigxis gxardenoj kaj aro da malaltaj lignaj konstruajxoj, el kiuj kelkaj estis pajlotegmentaj kaj misforme sxtipomuraj, kaj grenejoj, staloj, barakoj, kaj longa malalta ligno-domo. CXe la suda flanko de l’ granda hegxo, trovigxis vicoj da abelujoj, kun suproj klosxoformaj el pajlo. Oni nenion auxdis krom la abelegojn, kiuj bruadis flugante tien kaj reen kaj rampante en siajn ujojn.

La sorcxisto kaj la hobito pusxmalfermis la pezan knarantan pordon, kaj sekvis largxan vojon al la domo. Kelkaj tre sveltaj kaj belfelaj cxevaloj trotis al ili trans la gazono, kaj gvatis ilin atenteme per inteligentaj vizagxoj, kaj tiam forgalopis al la konstruajxoj.

— Ili iris por diri al li, ke alvenas fremduloj, — diris Gandalfo.

Ili baldaux atingis korton, kies tri murojn formis du longaj aloj de la ligna domo. Meze kusxis granda kverka trunko, kun apude multaj forhakitaj brancxoj. Tie staris enorma viro kun dikaj nigra barbo kaj hararo, kun ampleksaj nudaj brakoj kaj muskolnoditaj kruroj. Li estis vestita de lana tuniko gxis siaj genuoj, kaj apogis sin per granda hakilo. La cxevaloj staris apud li kun siaj muzeloj cxe liaj sxultroj.

— Ha, jen ili, — li diris al la cxevaloj. — Ili ne aspektas dangxeraj. Vi povas foriri! — kaj li tondre ridis, lasis sian hakilon surtere, kaj venis antauxen.

— Kiuj vi estas, kaj kion vi volas? — li demandis malafable antaux ili, starante multe pli alte ol Gandalfo. Li estis tiom pli alta ol Bilbo, ke tiu povus marsxi inter liaj kruroj sen subigi la kapon por eviti la randon de ties bruna tuniko.

— Mi estas Gandalfo, — diris Gandalfo.

— Neniam auxdis pri li, — grumblis la viro. — Kaj kio estas tiu etulo? — li diris, klinigxante por severe rigardi la hobiton de sub siaj tufaj nigraj brovoj.

— Li estas sinjoro Baginzo, hobito de bona familio kun nedubinda reputacio, — diris Gandalfo. Bilbo riverencis. Li ne havis cxapelon por demeti, kaj gxene konstatis, ke mankis multaj el liaj butonoj. — Mi estas sorcxisto, — dauxrigis Gandalfo. — Mi jam auxdis pri vi, kvankam vi ne

auxdis pri mi. Sed cxu eble vi auxdis pri mia bona kuzo Radagasto, kiu logxas cxe la suda limo de Momarbaro?

— Jes, ne malbona ulo kvankam sorcxisto, mi kredas. Mi vidis lin foje, — diris Beorno. — Nu, mi nun scias, kiuj vi estas, almenaux kiuj vi pretendas esti. Kion vi volas?

— Por diri la veron, ni perdis niajn sakojn kaj nian vojon, kaj bezonas iom da helpo aux konsiloj. Mi devas konfesi, ke ni iom embarasigxis pro goblenoj en la montaro.

— Goblenoj? — diris la viro iom malpli grumble. — Ha, cxu ili embarasis vin? Kial vi proksimigxis al ili?

— Ni ne intencis tion. Ili surprizis nin noktomeze en montara vojo, kiun ni devis trapasi, dum ni iris el la Okcidentaj Landoj cxi tien. Temas pri longa rakonto.

— Vi do devus enveni kaj rakonti al mi iom pli, se tio ne dauxrus la tutan tagon, — diris la viro kondukante ilin tra malluma pordo, kiu kondukis el la korto en la domon.

Ili sekvis lin kaj trovigxis en vasta halo, kies mezon okupis fajrejo. Kvankam estis somero, fajro brulis kaj fumo supreniris al la nigrigxintaj traboj, kie gxi sercxis fluejon tra la tegmento. Ili tramarsxis la sombran halon, lumigitan nur per la fajro kaj truo en la supera tegmento, kaj venis tra pli malgranda pordo al verando sur lignaj fostoj fabrikitaj el solstarantaj trunkoj. GXi frontis suden, kaj gxin ankoraux varmigis la suno, kiu subiris okcidenten kaj kies sunlumo briligis oran gxardenon da floroj sternitaj gxis la sxtupoj.

Tie ili sidigxis sur lignaj benkoj dum Gandalfo komencis sian rakonton, kaj Bilbo svingis siajn pendolantajn krurojn, kaj miris la gxardenajn florojn, al si demandante iliajn nomojn, cxar li neniam antauxe vidis pli ol la duono.

— Mi transiris la montojn kun unu-du amikoj, — diris la sorcxisto.

— Unu-du? Antaux miaj okuloj estas nur unu, kaj tre malgranda unu, — diris Beorno.

— Nu por diri la veron, mi ne volis gxeni vin per multaj personoj, gxis kiam mi certigxis, ke vi ne estis tro okupata. Mi alvokos ilin, se permesite.

— Permesite, alvoku do!

Kaj Gandalfo longe kaj akre fajfis. Post momento Torino kaj Dorio cxirkauxiris la domon, sekvante la gxardenan vojon, kaj staris riverencante antaux ili.

— Vi celis unu-tri, evidente! — diris Beorno. — Sed tiuj ne estas hobitoj, ili estas gnomoj!

— Torino Kverkasxildo, je via servo! Dorio, je via servo! — diris la du gnomoj denove riverencante.

— Mi ne bezonas vian servon, dankon, — diris Beorno, — sed mi konjektas, ke vi bezonas la mian. Gnomoj ne tro placxas al mi. Sed se estas vere, ke vi ja estas Torino (filo de Traino, nepo de Troro, mi kredas), kaj ke via kunulo estas respektinda, kaj ke vi ja estas malamikoj de la goblenoj, kaj ke vi ne intencas fari damagxon en mia lando… nu, kion vi faras cxi tie?

— Ili vojiras por viziti la landon de siaj parencoj, orienten trans la Mornarbaro, — interrompis Gandalfo, — kaj estas simple hazarde, ke ni trovigxas en viaj bienoj. Ni estis transirantaj la Altan Vojon, kiu devis nin konduki al vojo pli suda ol via lando, sed nin atakis malicaj goblenoj, kiel mi estis dironta al vi.

— Dauxrigu la rakonton, do! — diris Beorno, kiu neniam estis tre gxentila.

— Okazis tiam terura sxtormo, la sxtongigantoj estis jxetantaj rokojn, kaj en la vojsupro, ni rifugxis en kaverno, la hobito kaj mi, kun kelkaj kunuloj…

— CXu vi nomas du kelkaj?

— Nu, ne. Fakte, estis pli ol du.

— Kie ili estas? Mortaj, mangxitaj aux hejmenirintaj?

— Nu, ne. Ili sxajne ne cxiuj venis, kiam mi fajfis. Mi supozas, ke ili estas timemaj. Vi eble komprenas ke ni kredis nin tro multnombraj, por ke vi gastigu nin.

— Nu, refajfu do! Mi sxajne gastigas aron da festantoj, kaj estos egale, se venos unu-du pliaj, — li grumblis.

Gandalfo denove fajfis, sed Norio kaj Orio venis jam antaux ol li cxesis, cxar, se vi bone memoras, Gandalfo ordonis ilin veni po paroj cxiujn kvin minutojn.

— Ha lo! — diris Beorno. — Vi venis iom rapide, sed kie vi kasxigxis? Venu, venu miaj karaj saltpupoj!

— Norio, je via servo, Orio je via… — ili komencis, sed Beorno interrompis ilin.

— Dankon! Kiam mi deziros vian helpon, mi petos gxin. Sidigxu, kaj ni dauxrigu la rakonton, aux estos jam la horo por vespermangxi antaux la fino.

— Tuj kiam ni ekdormis, — dauxrigis Gandalfo, — fendo malfermigxis funde de l’ kaverno, kaj elvenis goblenoj, kiuj kaptis la hobiton kaj la gnomojn kaj nian trupon da poneoj.

— Trupon? Kiuj vi estis? Cirka trupo? Aux cxu vi sxatas kunporti multe da sakoj? Aux cxu ses poneoj egalas trupon?

— Ho ne! Fakte, ili nombris pli ol ses, cxar ni estis pli ol sesopo! Kaj jen venas du pliaj! — GXuste tiam aperis Balino kaj Dvalino, kiuj riverencis tiel malsupren, ke iliaj barboj brosis la sxtonan plankon. La virego mienis severe, sed ili klopodis konduti tiel terure gxentile, kapklinigxante, genuante, riverencante kaj svingante siajn kapucxojn, ke li cxesis grimaci kaj ekridis pro iliaj komikaj gestoj.

— Vi pravis pri trupo, — li diris. — Efektive tre komika trupo. Venu, venu, miaj gajuloj, kaj kiel vi nomigxas? Mi ne bezonas vian servon, nur viajn nomojn, kaj sidigxu kaj cxesigu la svingadon.

— Balino kaj Dvalino, — ili diris, kaj ili ne kuragxis ofendigxi, kaj sidigxis surteren kun plauxdo, iom surprizite.

— Nu, dauxrigu! — diris Beorno al la sorcxisto.

— Kie rai estis? Ho, jes, oni ne kaptis min. Mi mortigis unu-du goblenojn per fulmobrilo.

— Bone! — gruntis Beorno. — Sorcxistoj do valoras iom!

— … kaj sxtelgrimpis en la fendon antaux ol gxi refermigxis. Mi sekvis la vojon gxis la granda halo, kie amasigxis goblenoj. La Granda Gobleno trovigxis tie kun tridek aux kvardek armitaj gardistoj. Mi diris al mi: “Ecx se ili ne estis katenitaj, kion povas fari dekopo kontraux tiom da goblenoj?”

— Dekopo! Jen la unua fojo, kiam oni nomas okopon dekopo! Aux cxu vi ankoraux kasxas pli da pupoj, kiuj ne jam saltis el siaj skatoloj?

— Nu, jes, sxajnas, ke nun venas unu-du pliaj. Filio kaj Kilio, mi kredas, — diris Gandalfo, kaj tiuj nun aperis kun ridetoj kaj riverencis.

— Suficxas! — diris Beorno. — Sidigxu kaj silentu! Nu, dauxrigu, Gandalfo.

Tiam Gandalfo dauxrigis la rakonton, gxis li rakontis la lukton en la mallumo, la malkovron de la malsupra pordo, kaj ilian hororon, kiam ili trovis, ke oni forlasis sinjoron Baginzo.

— Ni nombris nin, kaj trovis, ke ne plu estis hobito. Restis nur dek kvar!

— Dek kvar? Jen la unua fojo, kiam mi auxdis, ke dek minus unu estas dek kvar! CXu vi ne celas naux, aux cxu vi ne ankoraux diris al mi cxiujn nomojn de via trupo?

— Nu, kompreneble vi ne jam vidis Oinon kaj Gloinon. Kaj mi estu benita, jen ili! Mi esperas, ke vi pardonos ilin pro la gxeno.

— Ho, lasu cxiun veni! Hastu, hastu! Venu, ambaux, kaj sidigxu! Sed, auxskultu, Gandalfo, ecx se vi nur nombras vin kaj dek gnomojn kun la perdita hobito, tio nur egalas dek unu! (plus unu perdita), kaj ne dek kvar, krom se sorcxistoj ne kalkulas kiel aliaj homoj. Sed nun, bonvolu dauxrigi la rakonton.

Beorno klopodis sxajnigi sin indiferenta, sed nun li tre interesigxis pri la rakonto. Oni devas kompreni, ke antauxe li bone konis la montaran regionon, kiun priskribis Gandalfo. Li kapjesis kaj gruntis, kiam li auxdis pri la hobita reapero, ilia subiro per sxtona lavango, kaj la lupo-rondo en la arbaro.

Kiam Gandalfo rakontis pri grimpado sur arbojn cxirkauxitajn de lupoj, li starigxis kaj pasxis tien kaj reen, murmurante:

— Se mi cxeestus tiam, mi estus farinta pli ol artfajrajxon!

— Nu, — diris Gandalfo, kontenta pro la impona efiko de sia rakonto. — Mi faris mian plejeblon. Ni kaptigxis tie kun frenezaj lupoj sub niaj arboj kaj la ekbrulanta arbaro, kiam la goblenoj de la montoj subiris kaj trovis nin. Ili jelpis pro gxojo, kaj mokis nin kantante: “Dek kvin birdoj en kvin abioj”.

— Bona cxielo! — mugxis Beorno. — Ne sxajnigu, ke goblenoj ne scias kalkuli. Ili ja scias. Dek du ne estas dek kvin, kaj ili scias tion.

— Ankaux mi. Restas ankaux Bifuro kaj Bofuro. Mi ne kuragxis enkonduki ilin antauxe, sed jen ili.

Envenis Bifuro kaj Bofuro.

— Kaj mi! — anhelis Bomburo malantaux ili. Li estis grasa, kaj ankaux malkontenta, cxar li devis veni laste. Li rifuzis atendi kvin minutojn, kaj tuj sekvis la du aliajn.

— Nu, vi nun nombras dek kvin, kaj cxar la goblenoj scias kalkuli, mi supozas, ke jen cxiuj, kiuj estis supre de l’ arboj. Eble nun ni povos fini la rakonton sen interrompoj.

Tiam sinjoro Baginzo konstatis la lertecon de Gandalfo. La interrompoj pli interesigis la rakonton al Beorno, kaj la rakonto malhelpis lin forigi la gnomojn kiel suspektindajn almozpetantojn. Li neniam gastigis en sia domo, se li povis. Li havis tre malmulte da amikoj, kaj ili logxis tre longe for, kaj li neniam invitis pli ol du personojn al la domo. Li nun havis dek kvin fremdulojn sur sia verando! Kaj kiam la

sorcxisto finis sian rakonton pri ilia savo fare de la agloj kaj pri la vojagxo al la Karoko, la suno jam subiris la pintojn de l' Nebulecaj Montoj, kaj la ombroj longis en la Beorna gxardeno.

— Tre bona rakonto! — li diris. — La plej bona, kiun mi auxdis depost longe. Se cxiuj almozuloj povus rakonti tiel bone, ili trovus min pli afabla. Eblas, ke vi inventis cxion, kompreneble, sed vi meritas vespermangxon por la rakonto mem. Ni mangxu ion!

— Jes, bonvole! — ili diris kune. — Grandan dankon!

En la halo, farigxis tre mallume. Beorno klakis la manojn, kaj entrotis kvar belaj poneoj, kaj kelkaj grandaj longkorpaj grizaj hundoj. Beorno diris ion al ili en stranga lingvajxo, kvazaux bestogrunta parolado. Tiuj eliris kaj baldaux revenis kun torcxoj en la muzeloj, kiujn ili lumigis per la fajro kaj metis sur malaltajn krampojn sur la halaj kolonoj apud la fajrejo. La hundoj povis stari sur siaj malantauxaj kruroj, se ili volis, kaj portis aferojn per siaj antauxpiedoj. Ili rapide eligis tabulojn kaj stablojn de la flankaj muroj, kaj muntis ilin apud la fajro.

Poste auxdigxis blekado, kaj envenis negxblankaj sxafoj, kondukitaj de granda karbonigra virsxafo. Li portis blankan tukon, broditan cxe la bordoj de bestaj figuroj, kaj aliaj kunportis sur siaj largxaj dorsoj bovlojn kaj telerojn, trancxilojn kaj lignajn kulerojn, kiujn la hundoj rapide prenis kaj metis sur la tablojn. Tiuj estis tre malaltaj, tiel malaltaj, ke Bilbo povis ecx sidigxi komforte. Apude, poneo sxovis du malaltajn benkojn kun largxaj salikaj malsuproj kaj malgrandaj malaltaj piedoj por Gandalfo kaj Torino, dum gxi metis cxe la alia tablofino similan grandan nigran segxon de Beorno, sur kiu tiu eksidis kun siaj grandaj longaj kruroj elpusxitaj sub la tablon. Li nur gardis tiujn segxojn en la

halo, kaj li fabrikis ilin malaltaj supozeble por ke tiuj mirindaj bestoj povu servi lin pli oportune. Sed sur kio sidigxu la aliaj? Oni ne forgesis ilin. La aliaj poneoj enrulis tamburformajn sxtipotrancxojn, ebenajn kaj poluritajn, kaj suficxe malaltajn por Bilbo. Tiel baldaux ili cxiuj sidis cxe la tablo de Beorno, kaj la halo ne spertis tian kunvenon depost multaj jaroj.

Ili vespermangxis aux pli gxuste festenis tiel, kiel ili ne faris de kiam ili foriris de la Lasta Hejmeca Domo en la okcidento, adiauxinte Elrondon. La torcxa kaj fajra lumo flagris cxirkaux ili, kaj sur la tablo trovigxis du altaj rugxaj abelvaksaj kandeloj. Dum ili mangxis, Beorno en sia rauxka vocxo, rakontis pri la sovagxaj landoj siaflanke de la montoj, kaj precipe pri la malluma kaj dangxera arbaro, kiu etendigxis longe de la nordo al la sudo, kaj trovigxis unu tagon da rajdado antaux ili. Tiel la terura Mornarbaro blokis ilian orientan vojon.

La gnomoj auxskultis kaj skuis siajn barbojn, cxar ili sciis, ke ili baldaux devos aventuri en tiu arbaro, kaj post la montoj gxi estos la plej malbona dangxero, kiun ili riskos, antaux ol ili venos al la draka fortikajxo. Kiam ili finis mangxi, ili komencis diri siajn proprajn rakontojn, sed Beorno sxajnis lacigxi kaj malmulte atentis ilin. Ili parolis plimulte pri oro, argxento kaj juveloj kaj pri laborado de forgxistoj, sed Beorno ne alte taksis tiajn aferojn. Ne trovigxis ajxoj el oro aux argxento en lia halo, kaj krom kelkaj trancxiloj, malmultaj objektoj estis el metalo.

Ili longe sidis cxe la tablo kun siaj lignaj trinkobovloj plenaj je medo. Ekstere la nokto igxis malluma. Oni nutris la halajn fajrojn per pliaj sxtipoj, kaj estingis la torcxojn, kaj ili dauxre sidis en la brila dancanta fajrolumo, kun la domaj kolonoj starantaj altaj malantaux ili kaj mallumaj kiel supra tavolo de arbaro. CXu per sorcxado aux ne, Bilbo kredis auxdi

bruon kiel brancxflirtan venton en la supraj traboj kaj strigan ululon. Post nelonge lia kapo klinigxis pro dormemo, kaj la vocxoj sxajnis forvelki, gxis li vekigxis kun salto.

La granda pordo knaris kaj klakis. Beorno foriris. La gnomoj sidis kruckrure sur la planko, cxirkaux la fajro kaj baldaux komencis kanti. Kelkaj el la versoj kantigxis jene, kvankam ekzistas multe pli da ili, kaj la kantado dauxris tre longe:

Trans erikejon velkan ventis
sed arbfolioj farnientis;
nokte kaj tage ombris vage,
kaj mallumajxoj rampsilentis.
La vento el la montoj fridis
kaj tiel tajd’ ululis, stridis;
la brancxoj gxemis, arbar’ ploremis,
kaj sur la hum’ folioj litis.
La vento orienten blovis;
komplete la arbar’ senmovis,
sed akran falcxon trans la marcxon
la fajfa vocx’ libere sxovis.
La herboj siblis, kvastoj kurbis,
klakadis kanoj — vent’ plu sturmis
tra laga krispo sub cxielfrisko,
kie cxifitaj nuboj turbis.
GXi pasis preter Monto vaka
kaj super la kaverno draka:
kiel multloke nigris roke
kaj enaeris fum’ zigzaga.
GXi de la ter’ forflugis alte
trans vasta noktomar’ senhalte.
La lun’ ekvelis, la vento pelis
la stelojn eklumigis salte.

La kapo de Bilbo klinigxis denove. Gandalfo subite ekstaris.

— Venis la dormohoro, — li diris, — almenaux por ni, sed ne por Beorno. En cxi tiu halo ni povas resti trankvilaj, sed mi avertas vin, ke vi ne forgesu, kion diris Beorno antaux ol li lasis nin: je via risko vi ne rajtas vagi eksteren gxis la sunlevigxo.

Bilbo trovis la litojn jam pretaj flanke de l’ halo sur alta platformo inter la kolonoj kaj la ekstera muro. Por li provizigxis eta matraco el pajlo kun lanaj kovriloj. Li envolvis sin tre kontente, kvankam estis somero. La fajro flagretis malarde, kaj li ekdormis. Sed dum la nokto li revekigxis. La fajro nun velkis al cindroj, la gnomoj kaj Gandalfo cxiuj dormis, laux ilia spirado, kaj sur la planko aperis lummakulo de l’ alta luno, kiu sxtelrigardis enen tra la tegmenta fumotruo.

Io mugxis ekstere, kaj auxdigxis ia besta snufado cxe la pordo. Bilbo scivolis pri kio temis, cxu Beorno sorcxe transformigxis, kaj cxu li envenos kiel urso kaj mortigos ilin. Li plongxis sub la litkovrilon, kasxis sian kapon kaj ekdormis fine malgraux sia timo.

Kiam plene matenis, li vekigxis. Unu el la gnomoj stumblis sur lin en la ombroj kie li estis kusxanta, kaj ruligxis frakase planken de sur la platformo. Temis pri Bofuro, kaj li grumblis pri tio, kiam Bilbo malfermis la okulojn.

— Levigxu, pigrulo, — li diris, — aux ne plu restos matenmangxo por vi.

Bilbo tuj ellitigxis.

— Matenmangxo! — li kriis.— Kie estas la matenmangxo?

— Ene de ni, precipe, — respondis la aliaj gnomoj, kiuj cirkulis en la halo, — sed la restajxo trovigxas en la verando. Ni jam ellitigxis por sercxi Beornon post la sunlevigxo, sed

de li ne restas spuro ie ajn, kvankam ni trovis la pretan matenmangxon, kiam ni eliris.

— Kie estas Gandalfo? — diris Bilbo, tuj irante por sercxi iom da nutrajxo.

— Ho, ie apude, — ili diris al li. Sed li ne trovis la sorcxiston gxis la vespero. Antaux la sunsubiro, tiu enmarsxis en la halon, kie la hobito kaj la gnomoj vespermangxis, servate de la mirindaj bestoj de Beorno, kiel ili estis servataj dum la tuta tago. Pri Beorno ili nenion auxdis aux vidis depost la pasinta vespero, kaj ili komencis konsternigxi.

— Kie estas nia gastiganto? Kaj kie vi mem estis la tutan tagon? — ili cxiuj kriis.

— Unu demando post la alia, neniu demando antaux la vespermangxo! Mi ne mangxis ecx peceton depost cxi mateno.

Fine Gandalfo forpusxis sian teleron kaj krucxon, mangxinte du kompletajn panojn (kun monteto da butero, mielo kaj kremo) kaj trinkinte almenaux litron da medo, kaj eligis sian pipon.

— Mi respondos la duan demandon unue, — li diris, — sed vidu, vidu, vidu! Jen bonega loko por krei fumoringojn!

Kaj dum longa tempo ili ne povis igi lin paroli, cxar li okupigxis pri fumoringoj dancigante ilin cxirkaux la halaj kolonoj, igante ilin diversformaj kaj buntkoloraj, kaj pelante ilin unu post la alia tra la tegmenta fumotruo. Ili devis aspekti tre strangaj de ekstere, lauxorde eksxvelante en la cxielon: verdaj, bluaj, skarlataj, argxentogrizaj, flavaj, blankaj, grandaj kaj malgrandaj evitante la aliajn aux ligante sin por fari okforman cxenon, kaj forflugantaj kiel birdaro en la malproksimon.

— Mi iris sercxi ursospurojn, — li diris finfine. — SXajne okazis tuta ursa kunveno cxi tie apude la pasintan nokton. Mi rapide konstatis, ke Beorno ne povis krei ilin cxiujn; ili estis tro multaj, kaj ili estis diversgrandaj. Mi dirus, ke cxeestis etaj ursoj, grandaj ursoj, ordinaraj ursoj kaj gigantaj ursoj, cxiuj dancis cxi tie apude de la krepusko gxis sunlevigxo. Ili venis de cxiu direkto, krom de la okcidento trans la rivero kaj de l' montaro. Tien nur direktis unu spuro, tien kaj ne reen. Mi sekvis tiun gxis la Karoko. GXi malaperis en la rivero, sed la akvo tro profundis kaj tro fortis post la roko, por ke mi povu transiri. Estas suficxe facile, kiel vi memoras, iri de tiu cxi bordo al la Karoko pere de la vadejo, sed cxe la alia flanko klifo levigxas el la kirligxanta akvofluo. Mi devis marsxi mejlojn antaux ol mi trovis lokon, kie la rivero suficxe mallargxis kaj malprofundis por ke mi travadu, kaj poste mejlojn retroen por retrovi la spuron. Tiam estis tro malfrue por sekvi gxin tre longe. GXi iris rekte al la pinarbaro oriente de la Nebulecaj Montoj, kie ni tiel agrable festis gaste cxe la vargoj la antauxpasintan nokton. Kaj nun, mi kredas, ke mi respondis ankaux vian unuan demandon, — finis Gandalfo, kaj sidis silente dum longa tempo.

Bilbo kredis scii, kion celis la sorcxisto.

— Kion ni faru, — li kriis, — se li kondukos la vargojn kaj goblenojn cxi tien? Ni kaptigxos kaj cxiuj mortos! Mi kredis, ke vi diris, ke li ne estas ilia amiko!

— Mi ja diris tion. Kaj ne estu idiota! Vi devas enlitigxi, cxar vi tiel malspritas.

La hobito sentis sin venkita kaj cxar li ne havis alian elekton, li enlitigxis. Dum la gnomoj dauxrigis sian kantadon, li ekdormis ankoraux konsternite pri Beorno, gxis li songxis pri centoj da ursoj rigide dancantaj kaj lante rondirantaj en la korta lunlumo. Tiam li vekigxis, dum la aliaj dormis, kaj li

auxdis la saman skrapadon, skuadon, snufadon kaj mugxadon kiel antauxe.

La sekvan matenon ilin vekis Beorno mem.

— Ha, vi estas ankoraux cxi tie! — li diris. Li levis la hobiton detere kaj ridis. — CXu vargoj, goblenoj aux malicaj ursoj ne jam mangxis vin?

— kaj li fingropikis la vesxton de sinjoro Baginzo senrespekte. — CXi tiu eta kuniklulo regrasigxas denove dank' al pano kaj mielo, — li ridetis.

— Venu, kaj remangxu iom pli!

Ili do akompanis lin por matenmangxi. Beorno estis nekutime bonhumora, fakte li sxajnis eksterordinare kontenta, kaj ridigis ilin rakontante amuzajxojn. Kaj ili ne devis atendi longe klarigon pri lia foresto kaj lia nova gastigemo, cxar li mem diris tion al ili. Li estis vojagxinta trans la riveron rekte en la montaron. Oni povas diveni, ke li marsxis tre rapide, almenaux en ursa formo. Li konstatis en la bruligita renkontejo de l' lupoj, ke tiu ero de ilia rakonto estis vera, sed li malkovris pli ol tion. Li kaptis vargon kaj goblenon, kiuj vagis en la arbaro. De tiuj li lernis novajxon: la goblenaj patroloj kaj la lupoj ankoraux sercxis la gnomojn, cxar ili inkandeske kolerigxis pro la morto de l' Granda Gobleno, la brulita nazo de l' CXeflupo, kaj la pereo de multe de ties pli fortaj cxefservistoj. Tion ili senhezite konfesis, sed li supozis, ke ili ne rakontis aliajn pli malicajn planojn, kaj ke la goblena armeo sxajne preparis kun siaj lupamikoj grandan rabekskurson en la apudmontajn landojn por trovi la gnomojn, aux vengxi sin kontraux la homoj kaj bestoj logxantaj tie, kaj kiuj supozeble helpis kaj sxirmis ilin.

— Via rakonto ja estis bona, — diris Beorno, — sed gxi ecx pli placxas al mi, cxar mi certigis min pri gxia veredo. Vi

devas pardoni mian nekredemon. Se vi vivus apud la Momarbara limo, ankaux vi ne kredus la parolojn de iu, kiun vi ne konas kiel fraton, aux kiun vi pli fidas ol tiun. Cetere, mi konfesas, ke mi tuj revenis kiel eble plej rapide por certigi vian sekurecon kaj por proponi al vi mian helpon. Mi pli alte taksos gnomojn depost nun. Vi mortigis la Grandan Goblenon, cxu? Ha, mortigis la Grandan Goblenon! — kaj li feroce ridis al si.

— Kion vi faris kun la gobleno kaj la vargo? — subite demandis Bilbo.

— Venu kaj vidu! — diris Beorno, kaj ili sekvis lin ekster la domon. Jen pendis goblena kapo sur la pordo, kaj varga felo estis najlita al proksima arbo. Beorno kiel malamiko estis feroca. Sed nun li estis ilia amiko, kaj Gandalfo opiniis oportuna, ke ili diru cxion pri sia rakonto, inkluzive la celon de l' vojagxo, por ke ili ricevu la helpon, kiun ili bezonis.

Jen la parolo de Beorno. Li promesis provizi poneojn por cxiu kaj cxevalon por Gandalfo dum la vojagxo gxis la arbaro. Kaj li sxargxis iliajn sakojn per mangxajxoj por kelkaj semajnoj, se ili uzus ilin sxpareme, kaj pakis cxion por facila portado — ekzemple nuksojn, farunon, bokalojn da sekaj fruktoj, rugxfajencajn mielujojn kaj duoble bakitajn kukojn facile konserveblajn, kiuj satigis ecx post malgrandaj porcioj kaj favoris longan marsxadon. Ties recepto estis unu el liaj grandaj sekretoj. Sed enestis mielo, kiel en multe de liaj nutrajxoj, kaj ili estis bongustaj, kvankam ili vekis soifon. Li deklaris, ke la gnomoj ne devus porti akvon antaux la arbaro, cxar trovigxis riveretoj kaj fontoj apud la vojo.

— Sed via vojo tra Mornarbaro estos malluma, dangxera kaj malfacila, — li diris. — Akvo tie ne trovigxos facile, nek mangxajxoj. Ne jam venis la nuksosezono, kvankam tiu sezono eble venos kaj pasos antaux ol vi eliros la alian

flankon, kaj nuksoj estas la nura mangxinda furagxo tie. Tie la vivantajxoj estas mallumaj, strangaj kaj sovagxaj. Mi provizos vin per felaj ujoj por porti akvon, kaj mi donos al vi kelkajn pafarkojn kun sagoj. Sed mi tre dubas, ke vi trovos aliajn mangxindajn aux trinkindajn ajxojn. Mi scias, ke tie fluas forte nigra rivereto trans la vojon. Tion vi nepre ne trinku, nek ennagxu, cxar mi auxdis, ke gxi enhavas sorcxadon, kiu igas dormema kaj forgesema. Kaj en la ombreca mallumo, mi kredas, ke vi ne sukcesos pafi ion mangxeblan aux nemangxeblan, sen forlasi la vojon. Tion vi NEPRE ne devos fari, por neniu kialo. Jen cxiuj miaj konsiloj. Post la arbara rando mi ne povos helpi vin. Vi devos dependi de viaj fortuno kaj kuragxo kaj de la nutrajxoj, kiujn mi donos al vi. Antaux la arbara enirejo, mi petas, ke vi resendu miajn cxevalon kaj poneojn. Sed mi deziras al vi rapidan vojagxon, kaj mia domo restos malferma al vi, se iam vi revenos cxi tien.

Ili dankis lin, kompreneble, kun multaj riverencoj kaj svingado de la kapucxoj, kaj multaj “Je via servo, ho Mastro de la Lignaj Haloj!” Sed liaj penigaj vortoj forigis ilian kuragxon, kaj tiam ili konstatis, ke la aventuro estis multe pli dangxera ol ili antauxe opiniis, kaj ke ecx se ili trapasus cxiujn riskojn de la vojo, la drako ankoraux atendus ilin je la fino.

Tiumatene ili preparadis. Post la tagmezo ili mangxis lastafoje kun Beorno, kaj poste ili surseligxis sur la pruntitajn poneojn, adiauxis lin plurfoje, kaj forrajdis rapidpasxe tra lia pordego.

Tuj kiam ili pasis la altan hegxon, oriente de liaj cxirkauxbaritaj bienoj, ili turnis sin norden kaj poste nord-orienten. Sekvante liajn konsilojn, ili ne celis la arbaran cxefvojon sude de liaj bienoj. Se ili prenus tiun pasejon, gxi kondukus ilin apud rivereto fluinta de la montaro kaj

renkontinta la Grandan Riveron sude de la Karoko. CXe tiu loko, trovigxis profunda travadejo, kiun ili estus antauxe pasintaj se tiam ili havus poneojn, kaj poste gxi kondukis al la rando de la arbaro kaj la komenco de la malnova arbara vojo. Sed Beorno avertis ilin, ke goblenoj ofte uzis tiun vojon, dum la arbara vojo mem, laux liaj informoj, estis kaduke kovrita de plantaro kaj forlasita cxe la orienta flanko, kaj kondukis al netrapaseblaj marcxoj, kie la vojoj perdigxis. Plie, gxia orienta enirejo malfermigxis tre longe for kaj sude de la Soleca Monto, kaj de tie ili devus marsxi tre longe norden, antaux ol ili atingus la alian flankon. Norde de la Karoko, la okcidenta arbara bordo tusxis la bordojn de la Granda Rivero, kaj tie la montoj ankaux proksimigxis. Beorno konsilis al ili tiun vojon, cxar tiudirekte je kelkaj rajdotagoj norde de la Karoko trovigxis nekonata vojo, kiu iris preskaux rekte tra la Mornarbaro gxis la Soleca Monto.

— La goblenoj, — Beorno diris al ili, — ne kuragxos trapasi la Grandan Riveron cent mejlojn norde de la Karoko, nek venos al mia domo, cxar dumnokte gxi estas bone defendita! Sed rajdu rapide, cxar se ili baldaux faros sian rabekskurson, ili trapasos la riveron pli sude, kaj amasigxos cxe la arbara bordo por bari vian vojon — kaj vargoj kuras pli rapide ol poneoj. Tamen, la norda vojo estas pli sekura, ecx se sxajnas, ke vi pli proksimigxas al iliaj fortresoj, cxar tiudirekte ili malpli atendos vin, kaj ili devos rajdi pli longe por kapti vin. Nun iru for kiel eble plej rapide!

Tial ili nun rajdis silente, galopante kiam la tereno estis herboza kaj ebena, kun la montaro maldekstre, kaj longe for antaux ili la proksimigxanta rivera bordo je la horizonto. La suno nur komencis arki oriente, kiam ili foriris, kaj gxis la vespero gxi kreis oran brilon sur la suprajxojn de la cxirkauxa lando. Estis malfacile kredi, ke goblenoj postcxasis ilin, kaj kiam ili jam rajdis multajn mejlojn for de la Beorna domo, ili parolis kaj kantis denove kaj forgesis la malluman

arbaran vojon, kiu atendis ilin. Sed vespere, kiam venis la krepusko kaj la montopintoj minace ardis en la sunsubiro, ili bivakis, postenis gvatiston, kaj la plimulto dormis malkviete songxante pri hurlado de cxasantaj lupoj kaj goblenaj kricxoj.

Tamen la sekva mateno denove auxroris bele kaj hele. Kusxis auxtuneca nebulo surtere, kaj la aero estis frida. Sed la rugxa suno baldaux levigxis, la nebulo forvelkis, kaj la ombroj ankoraux longis kiam ili ekiris denove. Tiel ili rajdis du tagojn, kaj ili nenion vidis krom herbejojn kaj florojn, birdojn kaj solajn arbojn, kaj foje grupetojn da cervoj, kiuj sin pasxtis aux sidis subombre en la meztaga suno. Foje Bilbo vidis vircervajn kornojn starantajn el longa herbejo, kaj unue li kredis, ke li vidis kadukajn brancxojn. La trian vesperon, ili tiel avidis por dauxrigi, cxar Beorno diris, ke ili devus atingi la arbaran pordon frue de la kvara tago, ke ili plu rajdis postkrepuske kaj dumnokte sub la luno. Dum la taglumo forvelkis, Bilbo kredis vidi en la fora dekstro, aux eble maldekstre, vualitan formon de ampleksa urso, sxtelvaganta samdirekten. Sed kiam li kuragxis priparoli tion kun Gandalfo, la sorcxisto nur diris:

— CXit! Ne atentu gxin!

La venontan tagon, ili komencis antaux la tagauxroro, kvankam ili ne longe tranoktis. Tuj kiam eklumigxis, ili povis vidi la arbaron alproksimigxi, kvazaux gxi venus renkonti ilin aux atendus ilin kiel nigra kaj minacanta muro. La tereno komencis deklivi supren, kaj sxajnis al la hobito, ke la etoso silentigxis. Birdoj malpli kantis. Cervoj kaj kunikloj ne plu vidigxis. Posttagmeze ili atingis la tegmentan randon de la Mornarbaro, kaj ripozis sub la grandaj superstarantaj brancxegoj de la eksteraj arboj. Ties trunkoj estis vastaj kaj noditaj, la brancxoj torditaj kaj la folioj malhelaj kaj longaj. Hedero grimpis sur ili, kaj trenigxis surtere.

— Nu, jen la Mornarbaro! — diris Gandalfo. — La plej granda arbaro de la Norda Tero. Mi esperas, ke gxia aspekto placxas al vi. Vi nun devas sendi hejmen cxi tiujn bonegajn poneojn, kiujn vi prunteprenis.

La gnomoj ekgrumblis pro tio, sed la sorcxisto diris, ke ili estis stultaj.

— Beorno ne estas tiom malproksime, kiom vi kredas. Kaj krome vi devus respekti viajn promesojn, cxar li estus feroca malamiko. La okuloj de sinjoro Baginzo estas pli akraj ol la viaj, se vi ne vidis cxiunokte post la krepuskigxo malhelan ursegon, dum li sekvis nin aux sidis ne longe for sub la luno, gvatante niajn bivakojn. Li ne nur gardis kaj gvatis vin, sed observis ankaux la poneojn. Beorno ja estas via amiko, sed li amas siajn bestojn kiel idojn. Vi ne povas imagi, kiel grandanima li estis, kiam li lasis gnomojn rajdi ilin tiel longe for kaj rapide, kaj vi ankaux ne imagas, kio okazus al vi, se vi provus konduki ilin en la arbaron.

— Kio pri via cxevalo? — diris Torino. — Vi ne menciis, ke vi resendos gxin.

— Prave, cxar mi ne resendos gxin.

— Kaj kio do okazos al via promeso?

— Mi okupigxos pri tio. Mi ne resendos la cxevalon. Mi rajdos gxin! Tiam ili eksciis, ke Gandalfo forlasos ilin rande de Mornarbaro, kaj ili malesperigxis. Sed iliaj paroloj ne povis sxangxi lian decidon.

— Nu, ni jam pritraktis tion antauxe, kiam ni alterigxis sur la Karokon. Estas neutile disputi. Mi devas, kiel mi jam klarigis al vi, okupigxi pri gravaj aferoj sude de cxi tie, kaj mi jam malfruas pro miaj zorgoj kaj klopodoj kun via grupo. Tute eblas, ke mi revidos vin antaux la fino, sed egale eblas, ke

ne. Tio dependas de viaj fortuno, kuragxo kaj prudento, kaj mi kunsendas sinjoron Baginzo. Mi jam diris al vi antauxe, ke li havas pli da valoro ol oni divenus, kaj vi ja eltrovos tion post nelonge. Gajigxu do, Bilbo, kaj ne aspektu tiel deprimita. Gajigxu do Torino kaj Kompanio! Temas fine pri via ekspedicio! Pensu pri la trezoro je la fino, kaj forgesu la arbaron kaj la drakon, almenaux gxis morgaux matene!

Kiam estis morgaux matene, li parolis same. Ili do ne havis elekton, kaj rezigne plenigis siajn akvujojn en pura fonto, kiun ili trovis apud la arbara enirejo, kaj elpakis siajn ajxojn de sur la poneoj. Ili disdonis la pakajxojn kiel eble plej juste, sed Bilbo konsideris sian sxargxon lacige peza, kaj ne antauxgxuis, ke ili senfine marsxadus mejlojn kun tiom da ajxoj surdorse.

— Ne zorgu pri tio! — diris Torino. — GXi tro frue igxos malpli peza. Post nelonge, mi kredas, ke ni cxiuj deziros pli da ajxoj en niaj sakoj, kiam mankos la mangxajxoj.

Ili poste adiauxis la poneojn, kiuj turnis sin hejmen kaj fortrotis gaje, sxajne kontentaj pri la okazo direkti siajn vostojn al la Mornarbara ombro. Tuj kiam ili foriris, Bilbo certis, ke io urseca eliris el la arba ombro kaj trene rapidis post ili.

Gandalfo nun diris sian adiauxon. Bilbo sidigxis surtere, malkontentis kaj revis, ke li povu kunrajdi kun la sorcxisto sur lia cxevalo. Li jam vizitis la arbaron post sia matenmangxo (kiu ne kontentigis lin), kaj ene gxi sxajnis pli obskura ol la nokto kaj tre sekreta loko: “kvazaux io gvatus kaj atendus”, — li diris al si.

— Adiaux! — diris Gandalfo al Torino. — Kaj adiaux al vi cxiuj, adiaux! Rekte tra la arbaro vi devas vojiri nun! Ne forlasu la vojon! Se vi iam forlasos gxin, vi havos nur unu

sxancon el mil por retrovi gxin kaj por eliri el la Momarbaro, kaj tiam mi supozas, ke nek mi nek iu ajn revidos vin!

— CXu ni vere devos trapasi gxin? — gxemis la hobito.

— Jes, vi ja devos! — diris la sorcxisto, — se iam vi volas atingi la transan flankon! Vi devos aux trapasi gxin aux rezigni vian aventuron. Kaj mi ne permesos, ke vi retroiru nun, sinjoro Baginzo. Mi hontas, ke vi ecx konsideras tion! Vi nun mianome devas zorgi pri cxi tiuj gnomoj, — li ridis.

— Ne! Ne! — diris Bilbo. — Mi celis ne tion. Mi nur demandis, cxu ekzistas cxirkauxa vojo?

— Jes, se vi deziras, ekzistas vojo plimalpli ducent mejlojn norde de cxi tie, kaj poste duoble pli longe suden. Sed tiuokaze vi ne progresus sen vojo. Kaj ne ekzistas sendangxeraj vojoj en cxi tiu regiono. Memoru, ke vi nun estas en Sovagxujo kaj spertos diversajn distrajxojn cxiudirekte. Antaux ol vi cxirkauxirus la nordan Mornarbaron, vi atingus la Grizajn Montojn, kaj ili estas plenplenaj je goblenoj, koboldoj kaj orkoj nepriskribeblaj. Antaux ol vi cxirkauxirus la sudan parton, vi trovigxus en la limoj de la Nekromanciisto; kaj ecx vi, Bilbo, ne bezonas, ke mi rakontu al vi pri tiu misa sorcxisto. Mi absolute malkonsilas, ke vi proksimigxu al lokoj sub la ombro de lia malhela turo! Tenu vin proksime al la arbara vojo, restu gajaj, dauxre esperu kaj, kun enorma bonsxanco, vi eble eliros unu tagon kaj vidos antaux vi la Longajn Marcxojn, kaj post ili, en la alta oriento, la Solecan Monton, kie logxas nia kara Smauxgo, kvankam mi esperas, ke li ne atendas vin.

— Jes, tutcerte vi estas tre kuragxiga, — gruntis Torino.
— Adiaux! Kaj se vi ne akompanas nin, vi devos foriri nun sen pli da paroloj!

— Adiaux, definitive adiaux! — diris Gandalfo, kaj li turnis sian cxevalon, kaj malsupreniris la deklivon en la okcidenton. Sed li ne povis malhelpi sin diri ion por la lasta fojo. Antaux ol li pasis de ilia auxdopovo, li returnis sin, metis siajn manojn al la busxo kaj alvokis ilin. Ili auxdis lian malfortan vocxon:

— Adiaux! Kondutu bone, atentu vin, kaj NE FORLASU LA VOJON!

Poste li forgalopis, kaj ne plu videblis.

— Ho, adiaux kaj foriru! — gruntis la gnomoj, ecx pli koleraj, cxar lia foriro profunde konsternis ilin.

Ili nun komencis la plej dangxeran etapon de la tuta vojagxo. CXiu sursxultrigis siajn egale pesitajn kaj solidajn pakajxon kaj akvujon, forturnis sin de la taglumo de l’ eksteraj landoj kaj plongxis en la arbaron.

8. Musxoj kaj araneoj

Ili marsxis spalire. La arbarvoja enirejo similis arkon, kaj kondukis en sombran tunelon kadre de du grandaj kadukaj arboj, apogitaj unu sur la alia kaj portantaj malmulte da nigrigxantaj folioj, cxar ilin strangole kovris hedero kaj likeno. La vojo estis mallargxa kaj serpentis inter la trunkoj. La ekstera brilo de l' enirejo malantaux ili farigxis eta truo de malproksima lumo, kaj la silento tiel profundis, ke iliaj piedoj pasxis kvazaux stamfe, dum la arboj klinigxis super ili kaj auxskultis. Kiam iliaj okuloj kutimigxis al la mallumo, ili vidis iom malproksime ambauxflanke malhelan verdan lumecon. Foje, stria sunradio hazarde glitis tra la supra folioza arbtavolo, kaj ecx pli bonsxance ne kaptigxis en la interplektitaj kaj implikitaj trunkeroj kaj brancxoj, kaj ponarde plongxis en la grundon antaux ili. Sed tio ne oftis, kaj baldaux cxesis.

Nigraj sciuroj vivis en la arbaro. Kiam la akraj kaj sciavidaj okuloj de Bilbo kutimigxis al la mallumo, li ekvidis ilin rapidi for de la vojo kaj kuri malantaux trunkojn. Auxdigxis ankaux strangaj bruoj, gruntoj, trenado kaj hastado en la subarbajxo kaj inter folioj en kelkaj lokoj multe amasigxintaj surtere. Sed li ne kapablis vidi, kio kauxzis la bruojn. La plej horora vidajxo por li estis la araneajxoj: malhelaj, densaj retoj kun ege dikaj fadenoj, etenditaj de arbo al arbo, aux plektitaj ambauxflanke en la suba brancxaro. Neniu araneajxo etendigxis trans la vojo, sed ili ne povis diveni, cxu tio estis pro sorcxado aux alia kialo.

Ili ne marsxis longe antaux ol ili komencis malami la arbaron tiom arde, kiom ili malamis la goblenajn tunelojn, kaj gxi iom post iom igis ilin rezigni definitive cxian esperon pri eliro. Sed ili devis ade dauxrigi, jam delonge forlasinte la esperon revidi la sunon kaj cxielon, kaj cxesinte sopiri, ke la

vento blovu denove sur iliajn vizagxojn. La aero neniel movigxis sub la arbara volbo, kaj la arbaro estis senfine kvieta, morna kaj senaera. Ecx la gnomoj sentis la etoson, kvankam ili spertis pri tunelfosado kaj longa vivtenado sen sunlumo, sed la hobito, kiu sxatas uzi truojn por fabriki domon sed ne por pasigi la someron, sentis ke li iom post iom sufokigxas.

La noktoj estis la plej malbonaj. Tiam la mallumo igxis karbonigra. Ne vere temis pri karbo, sed fakte igxis absolute senlume, tiel senlume, ke oni vidis nenion ajn. Bilbo provis svingi la manon antaux sia nazo, sed malvidis gxin. Nu, fakte ne estus prave diri, ke ili nenion vidis: ili ja vidis okulojn. Ili dormis kunpremite, kaj vacxis lauxvice. Kiam venis la vico de Bilbo, li vidis glimojn en la cxirkauxa mallumo, kaj foje spektis lin de malproksime flavaj, rugxaj aux verdaj okuloj, kiuj tiam velkis kaj denove en alia loko malrapide rebrilis. Foje ili brilis de la brancxoj super li, kaj tio plie teruris lin. Sed la okuloj, kiujn li plej malsxatis, estis hororaj palaj ampolecaj okuloj. “Jen insektaj okuloj, — li pensis, — ne bestaj okuloj, sed ili estas ecx pli grandaj”.

Kvankam ne estis jam malvarme, dumnokte ili provis bruligi fajrojn. Tamen ili baldaux rezignis pri tio. La fajroj venigis centojn da okuloj cxirkaux ili, kvankamlabestoj, cxu fakte ili estis bestoj aux ne, atente ne montris sin en la fajra brilo. Ecx pli malfelicxe, la fajroj venigis milojn da palgrizaj kaj nigraj papilioj foje tiel grandaj kiel manoj, kiuj flirtis kaj zumis cxirkaux iliaj oreloj. Tion ili ne povis toleri, nek la enormajn vespertojn, tiel nigrajn kiel nigraj altcxapeloj, kaj ili do rezignis pri fajroj kaj nokte sidis dormante malkviete en la vasta mistera mallumo.

SXajnis al la hobito, ke tio dauxris dum longa tempo, kaj li estis cxiam malsata, cxar ili tre zorge atentis siajn provizojn. Tamen post multaj tagoj en senfine simila arbaro, ili

komencis konsternigxi. La nutrajxoj ne dauxrus por cxiam, kaj ecx nun elcxerpigxis. Ili provis pafi la sciurojn, kaj ili malsxparis multajn sagojn antaux ili sukcesis faligi unu el ili al la vojo. Sed kiam ili rostis gxin, ili trovis gxin malmangxebla, kaj ili do ne plu provis cxasi ilin.

Ili estis egale soifaj, cxar ili ne havis suficxe da akvo, kaj dum la tuta arbara vojagxo, ili ne vidis fonton aux rojon. Tiel ili statis, kiam unu tagon ili trovis, ke la vojon blokis rivero. GXi fluis rapide kaj forte, sed ne tre largxe trans la vojon, kaj gxi estis nigra, kaj aspektis tia en la mallumo. Estis bone, ke Beorno avertis ilin pri gxi, aliel ili emus trinki el gxi, malgraux gxia koloro, kaj plenigus kelkajn malplenajn ujojn je gxia bordo. Sed nun ili nur pensis kiel transiri gxin sen trempi sin en la akvo. Antauxe transiris gxin ligna ponto, sed gxi forputris kaj postlasis nur rompitajn fostojn apud la rivera bordo.

Bilbo genuis sur la bordo, rigardis antauxen kaj kriis:

— Vidigxas boato je la alia flanko! Se nur gxi trovigxus cxi-flanke!

— Kiomlonge gxi estas for, laux vi? — demandis Torino, cxar ili jam sciis, ke inter ili Bilbo havis la plej akrajn okulojn.

— Ne longe for. Mi kalkulus pli malpli dek du jardojn.

— Dek du jardojn! Mi pensis, ke gxi estas almenaux pli ol tridek jardojn for, sed miaj okuloj ne tiel bone vidas, kiel antaux cent jaroj. Sed por ni dek du jardoj egalas mejlon. Tion ni ne kapablas transsalti, kaj nepre ne devas travadi aux tranagxi.

— CXu iu el vi povas jxeti sxnuron?

— Kial ajn? La boato certe estas ligita, ecx se ni alkrocxus ion al gxi, pri kio mi cetere dubas.

— Mi ne kredas, ke gxi estas ligita, — diris Bilbo, — sed kompreneble mi ne povas certigi tion pro la mallumo. Tamen sxajnas al mi, ke gxi estas nur surbordigita, kaj tie la grundo estas malalta, cxar la vojo venas suben al la akvo.

— Dorio estas la plej forta, sed Filio estas la plej juna kaj ankoraux plej bone vidas, — diris Torino. — Venu cxi tien Filio kaj provu vidi la boaton, pri kiu parolas sinjoro Baginzo.

Filio pensis ke li vidos, kaj post kiam ili gvatis longe por kalkuli la direkton, la aliaj alportis sxnuron. Ili havis multajn sxnurerojn, kaj je la fino de la plej longa ili ligis grandajn ferajn hokojn, kiujn ili antauxe uzis por krocxi la sakojn al cxirkauxsxultraj rimenoj. Filio enmanigis tion, balancis gxin momente, kaj poste lancxis gxin trans la rivereton.

Kun plauxdo gxi falis en la akvon!

— Ne suficxe longe! — diris Bilbo, kiu klopodis rigardi antauxen. — Du-tri futojn pli antauxen kaj vi enjxetos gxin en la boaton. Reprovu. Mi ne supozas, ke la akvo tiel ensorcxitis, ke malseka kaduka sxnuro dolorigos vin.

Filio reprenis la hokon, kiam li finis retiri gxin, kvankam li ankaux pridubis gxin. CXi tiam, li ecx pli forte jxetis gxin.

— Atentu! — diris Bilbo. — Vi nun jxetis gxin en la transan arbaron. Retiru gxin ne tro rapide.

Filio tiris la sxnuron retroen malrapide kaj post momento diris:

— Atentu! GXi nun trovigxas sur la boato! Espereble, la hoko alkrocxigxos.

GXi ja krocxigxis. La sxnuro rigidigxis, kaj Filio vane tiris. Kilio venis por helpi, kaj poste Oino kaj Gloino. Ili ade tiris kaj retiris, kaj poste subite falis surdorsen. Bilbo, kiu tamen atente rigardis, kaptis la sxnuron kaj per bastono gvidis la boaton dum gxi rapidis trans la riveron.

— Helpon! — li kriis, kaj Balino gxustatempis por mankapti la boaton, antaux ol gxi forflosus en la akvofluon.

— Tamen gxi estis ligita! — li diris, rigardante la sxiritan ligsxnuron, kiu ankoraux pendis de gxi. — Tio estis ja bonega tirado, miaj bravuloj, kaj estas bonsxance, ke nia sxnuro estis pli forta.

— Kiu transiros unue? — demandis Bilbo.

— Mi mem, — diris Torino, — kaj vi akompanos min, kun Filio kaj Balino. Jen tiom multe, kiom la boato kapablos enteni samtempe. Sekvos Kilio kaj Oino kaj Gloino kaj Dorio, sekve Orio kaj Norio, Bifuro kaj Bofuro, kaj fine Dvalino kaj Bomburo.

— Mi estas cxiam lastavica, kaj mi ne sxatas tion, — diris Bomburo.

— Devus esti alies vico hodiaux.

— Vi ne devus esti tiom grasa. Dum vi estas tia, vi venos en la lasta kaj plej malpeza boato. Ne komencu grumbli kontraux ordonoj, aux io malbona okazos al vi.

— Ne estas remiloj. Kiel ni pusxos la boaton al la alia flanko? — demandis la hobito.

— Donu al mi alian sxnuron kaj hokon, — diris Filio, kaj kiam ili pretigis tion, li jxetis gxin en la mallumon antaux si kiel

eble plej alten. CXar gxi ne refalis teren, ili konstatis, ke gxi devis fiksigxi en la brancxaro.

— Eniru gxin nun, — diris Filio, — kaj unu el vi tiru per la sxnuro krocxita al arbo je la alia flanko. Unu el la aliaj tenu la hokon, kiun ni unue uzis, kaj kiam vi estos sekuraj je la alia flanko, tiu rehoku gxin, por ke vi povu tiri la boaton reen.

Tiamaniere ili cxiuj baldaux trovigxis sur la transa bordo de l’ sorcxita rivero. Dvalino elgrimpis kun la volvita sxnuro sub sia brako, kaj Bomburo, ankoraux grumblante, sekvis lin, kiam okazis io misa. Auxdigxis bruo de galopantaj hufoj sur la vojo antaux ili. Tuj vidigxis figuro de kuranta cervo. GXi rapidis al la gnomoj kaj disigis ilin teren, kaj tiam gxi pretigis sin por salti. GXi impetis alten kaj majeste supersaltis la akvon. Sed gxi ne sekure atingis la alian flankon. El cxiuj Torino estis la sola, kiu gardis sin ekvilibra kaj vigla. Post kiam ili albordigxis, li tuj kurbigis sian pafarkon kaj sxargis sagon supozante, ke povus aperi la kasxita gardisto de l’ boato. Nun li pafis celante senhezite la saltantan beston. Kiam gxi atingis la transan bordon, gxi stumblis. La ombroj englutis gxin, sed ili auxdis la hufobruon heziti kaj poste halti.

Tamen antaux ol ili povus aklami la pafon, Bilbo terure gxemis, kaj tio cxesigis ilian antauxgxuon pri cervajxo.

— Bomburo falis! Bomburo dronas! — li kriis.

Kaj prave. Bomburo nur surbordigis unu piedon, kiam la cervo komatakis kaj supersaltis lin. Li stumblis, movis la boaton disde l’ bordo, kaj sxanceligxis retroen en la malhelan akvon, kaj liaj manoj vane glitis sur la sxlimaj bordaj radikoj, dum la boato forspiralis kaj malaperis.

Ili ankoraux povis vidi lian kapucxon super la akvo kiam ili kuris al la rivera bordo. Ili rapide jxetis sxnuron kun hoko al li. Lia mano kaptis gxin, kaj ili tiris lin sur la bordon. Li estis kompreneble akvosaturita de l’ haroj gxis la botoj, sed ne tio estis la plej malbona. Kiam ili kusxigis lin sur la bordon, li profunde dormis, kaj tenis la sxnuron tiel rigide, ke ili ne povis eligi gxin el lia mano. Kaj li plu dormis malgraux cxiuj iliaj klopodoj.

Ili ankoraux staris super li, lamentante la misfortunon kaj la fusxemon de Bomburo, kaj plendante, ke la boato foriris kaj malebligis ilin sercxi la cervon, kiam ili konstatis iom post iom la sonadon de korntrumpetoj super la arbaro kaj de hundoj hurlantaj longe for. Tiam ili eksilentis, kaj dum ili sidis, la bruo de granda cxasado forpasis longe norde de la vojo, kvankam ili ne vidis spuron de gxi.

Tie ili sidis dum longa tempo, kaj ne kuragxis movigxi. Bomburo dauxre dormis kun rideto sur sia ampleksa vizagxo, kvazaux li ne plu zorgus pri iliaj embarasoj. Subite sur la vojo antaux ili aperis blankaj cervoj, cervino kun siaj idoj tiel negxe blankaj kiel la vircervo estis nigra. Ili brilis en la ombroj. Antaux ol Torino povis krii, tri gnomoj starigxis kun salto kaj pafis sagojn. Neniu sxajnis trafi sian celon. La cervoj turnis sin, kaj malaperis en la arbaron, tiel silente kiel ili aperis, kaj la gnomoj sendis siajn sagojn vane.

— Haltu, haltu! — kriis Torino. Sed tro malfrue. La incititaj gnomoj forpafis cxiujn siajn lastajn sagojn, kaj nun la pafarkoj, kiujn al ili donis Beorno, estis neutilaj.

La grupo estis sombra tiunokte, kaj la sombro profundigxis cxirkaux ili dum la sekvaj tagoj. Ili transiris la sorcxitan riveron, sed trans gxi la vojo vadis pluen kiel antauxe, kaj ili vidis, ke la arbaro estis sama. Sed se ili scius pli pri gxi, kaj pri la signifo de la cxasado kaj la blankaj cervoj, kiuj aperis

sur la vojo, ili konstatus, ke ili jam alproksimigxis al la orienta arbara rando, kaj estus venintaj, se ili povus ankoraux kuragxigi sin kaj gardi sian esperon, al malpli dikaj arboj kaj senarbejoj, kie venis denove sunradioj.

Sed ili ja ne sciis tion, kaj ili estis sxargxitaj de la peza korpo de Bomburo, kiun ili devis kunporti inter si lauxeble, kun kvar portantoj lauxvice sursxultrigantaj tiun lacigan pezon, dum la aliaj portis ties sakojn. Se la sakoj ne estus farigxintaj malpli pezaj lastatempe, ili ne sukcesus porti ilin. Post kelkaj tagoj venis la momento, kiam restis preskaux neniu mangxajxo aux trinkajxo. Ili vidis neniun mangxindajxon en la arbaro, nur fungojn kaj herbojn palfoliajn kaj fetorajn.

Kvar tagojn post la rivero, ili venis al loko, kie la arboj estis plimulte fagoj. Unue la kontrasto gajigis ilin, cxar malpli da veproj kreskis tie, kaj la ombroj malpli profundis. Verda lumeto cxirkauxis ilin, kaj en kelkaj lokoj ili vidis suficxe longe for ambauxflanke de la vojo. Sed la lumo montris al ili nur senfinajn grizajn arbotrunkojn kiel rektajn kolonojn de iu enorma krepuska halo. Sentigxis legxera ventoblovo, sed gxi sonis lamente. Kelkaj folioj susure falis malsupren por memorigi ilin pri la venonta auxtuno. Iliaj piedoj krispigis la falintajn foliojn de sennombraj pasintaj auxtunoj, kies folioj drivis disde la karmezinaj subarbajxoj sur la vojrandojn.

Bomburo dauxre dormis kaj ili igxis tre lacaj. Foje ili auxdis konsternan ridadon. Foje oni ankaux kantis en la malproksimo. Ja ridis vocxoj gajaj ne goblenaj, kaj la kantado estis bela, sed ankaux stranga kaj tremiga, kaj cxar gxi ne kvietigis ilin, ili hastis for de tiu loko kun tiom da forto, kiom ili povis trovi.

Du tagojn poste ili trovis, ke la vojo subeniris, kaj post nelonge ili trovigxis en valo da fortikaj kverkoj.

— CXu cxi tiu malbenita arbaro neniam finigxos? — diris Torino. — Oni devas grimpi arbon por provi vidi super la alta brancxaro kaj rigardi cxirkauxen. La sola maniero estas elekti la plej altan arbon, kiu pendas super la vojo.

Kompreneble per “oni” estis celita Bilbo. Ili elektis lin, cxar por esti utila grimpanto, oni devas levi sian kapon super la plej altajn arbojn, kaj oni do devas esti malpeza por le vigxi al la plej altaj kaj maldikaj brancxoj. Kompatinda sinjoro Baginzo ne multe spertis arbgrimpadon, sed ili hisis lin al la plej malaltaj brancxoj de vasta kverko, kies trunko kreskis en la vojomezo, kaj li supreniris tiel bone, kiel li povis. Li trapusxis sin supren tra la interplektitaj brancxoj, kiuj plurfoje klakfrapis lian vizagxon. Lin verdigis kaj sxlimigis la antikva sxelo de l’ plej grandaj brancxoj, kaj plurfoje li glitis kaj tenis sin gxustatempe. Fine post longa barakto en malfacila loko, kie trovigxis neniuj oportunaj brancxoj, li proksimigxis al la suprajxo. Dum tiu grimpado, li demandis sin, cxu trovigxus araneoj en la arbo, kaj kiamaniere li malsuprenirus, krom per subita plongxo.

Fine lia kapo trapikis la foliaran volbon, kaj tiam li ja malkovris araneojn. Sed ili estis malgrandaj kaj ordinaraj, kaj ili sercxis papiliojn. La sunlumo preskaux blindigis liajn okulojn. Li auxdis la gnomojn voki lin de malsupre, sed li ne povis respondi, kaj simple tenis sin firme kaj palpebrumis. La suno brilis forte, kaj li kutimigxis nur post longa tempo. Kiam li povis vidi, cxirkauxis lin maro da profunda verdajxo, krispita foje de venteto, kaj la aeron plenigis centoj da papilioj. Mi supozas, ke ili estis speco de purpura imperiestro[3], specio kiu preferas la suprojn de kverkarbaroj, tamen ili estis ne purpuraj sed malhele kaj velure nigraj sen videblaj markoj.

Li longe rigardis la nigrajn imperiestrojn, kaj gxuis senti la venton sur siaj hararo kaj vizagxo, sed poste la krioj de l’

gnomoj, kiuj sube stamfis senpacience, memorigis lin pri lia celo. Estis vane. Li longe gvatis, sed li nenie kapablis vidi la finan limon de la folioj kaj arboj. Lia koro, kuragxigita de la sunlumo kaj ventaj karesoj, cxagrenigxis, kaj sube li ecx ne povis atendi mangxon.

Fakte, kiel mi jam rakontis, ili trovigxis ne tro fore de la arbara rando, kaj se Bilbo estus suficxe sagaca, li komprenus ke la arbo, sur kiun li grimpis, kvankam gxi estis alta, staris funde de largxa valo, kies arbosuproj sxajnis cxirkauxsxveli kiel rando de vasta bovlo, kaj evidente li ne kapablis scii, cxu la arbaro etendigxis pluen. Tamen li ne povis vidi tion, kaj li grimpis suben deprimite. Kiam li atingis la malsupron, li estis tre gratita, varmega kaj mizera, kaj li vidis nenion en la suba mallumo. Lia raporto igis ilin same senesperaj.

— La arbaro dauxras senfine por cxiam, cxien! Kion do ni faru? Kaj kiucele oni sendis hobiton? — ili kriis, kvazaux estis lia kulpo. Ili entute malzorgis pri papilioj, kaj ecx pli koleris, kiam li rakontis pri la bela venteto, kiun ili neniel sentus cxar ili estis tro pezaj por grimpi supren kaj senti gxin.

Tiuvespere ili mangxis la lastajn pecojn kaj panerojn de sia provianto, kaj la sekvan matenon, kiam ili vekigxis, ili tuj trovis, ke ili estis terure malsataj. Tuj poste ekpluvis kaj gutoj plauxdis peze sur la arbaran grundon. Tio nur memorigis ilin, ke ili estis gorgxraspe soifaj, kaj nenio cxirkaux ili povis kvietigi ilian trinkbezonon. Oni ne povas satigi la soifon starante sub gigantaj kverkoj kaj atendante, ke gutoj falu sur la langon. La nuran komfortigon neatendite ebligis Bomburo.

Li vekigxis subite, eksidante kaj gratante sian kapon. Li ne sciis kie li estis, nek kial li sentis sin tiel malsata, cxar li forgesis cxion, kio okazis depost ilia ekvojagxo jam delonge

tiun pasintan matenon en majo. Lia lasta memorajxo estis la festo en la hobita domo, kaj ili ne facile kredigis lin je siaj rakontoj pri aventuroj okazintaj post tiam.

Kiam li auxdis, ke restis neniu mangxajxo, li sidigxis kaj ekploris, cxar li ne sentis siajn krurojn tre fortaj nek ekvilibraj.

— Kial ajn mi vekigxis? — li kriis. — Mi songxis tre bele. Mi songxis pri arbara promeno, kiel tiu cxi, sed gxin lumigis torcxoj de sur la arboj kaj lampoj pendolantaj de l’ brancxoj, kun flagrantaj fajroj surtere, kaj oni grandioze festenis ade kaj por cxiam. CXeestis arbara regxo kun folia krono, kaj oni gaje kantadis, sed mi ne povus nombri aux priskribi iliajn mangxajxojn kaj trinkajxojn.

— Vi ne bezonas priskribi tion, — diris Torino. — Fakte, se vi ne povas paroli pri aliaj aferoj, vi devus silenti. Ni jam suficxe gxenigxis pro vi. Se vi ne estus vekigxinta, ni devus vin forlasi por dauxrigi viajn idiotajn songxojn en la arbaro. Porti vin ne estas sxerco, precipe post semajnoj kun reduktitaj porcioj.

Nun ili ne havis alian elekton krom buki la zonojn pli strikte cxirkaux siajn malplenajn ventrojn, kaj sursxultrigi siajn malplenajn sakojn kaj pakajxojn, kaj trene pasxi antauxen sen atendi, ke ili atingus la finon antaux ol ili kusxus mortante pro malsalto. Ili marsxis tiuhumore dum la tuta tago, lante kaj lace, dum Bomburo lamentadis pri siaj kruroj, kiuj laux li ne plu kapablis porti lin, kaj pri siaj kusxemo kaj dormemo.

— Ne, vi ja ne rajtas rekusxi! — ili diris. — Ke viaj kruroj partoprenu la marsxadon, cxar ni jam portis vin suficxe!

Sed li subite rifuzis pasxi pluen kaj jxetis sin teren.

— Dauxrigu, se vi volas, — li diris, — sed mi kusxos cxi tie por dormi kaj songxi pri mangxado, se oni ne permesas al mi tion fari alimaniere. Mi esperas, ke mi ne plu vekigxos.

Guste tiam, Balino, kiu marsxis antauxe, alvokis:

— Kio estis tio? Mi kredas, ke mi vidis lumobrilon en la arbaro. Ili cxiuj rigardis, kaj sxajne tre fore ili vidis rugxan tremantan ekbrilon en la mallumo, kaj poste alian, kaj apude alian. Ecx Bomburo levigxis, kaj tiam ili pluiris, ne zorgante cxu temis pri troloj aux goblenoj. La lumo aperis maldekstre de la vojo antaux ili, kaj kiam fine ili venis samnivele al gxi, sxajnis klare ke brulis torcxoj kaj fajroj sub la arboj kvankam longe for de la pado.

— SXajnas, ke miaj songxoj realigxas, — miris Bomburo anhelante malantaux ili. Li deziris hasti en la arbaron por atingi la lumojn. Sed la aliaj pli serioze memoris la avertojn de la sorcxisto kaj Beorno.

— Ne utilus festeno, el kiu ni neniel povus eskapi vivaj, — diris Torino.

— Sed sen festeno ni efektive ne longe restos vivaj,—diris Bomburo, kaj Bilbo tutkore konsentis. Ili longe disputis la kialojn kaj la tialojn, gxis ili konsentis fine sendi du spionojn por sxtelrampi proksime al la lumoj kaj eltrovi pli da informoj pri ili. Sed tiam ili ne povis konsenti pri kiu spionos, cxar sxajne neniu avidis por esti perdita kaj neniam retrovi siajn amikojn. Finfine, malgraux la avertoj, la malsato persvadis ilin, cxar Bomburo dauxre priskribis la bonajn mangxajxojn en la arbara festeno de sia songxo. Ili do cxiuj eliris la vojon kaj kune impetis en la arbaron.

Post multe da rampado kaj sxtelirado, ili rigardis cxirkaux trunkoj al loko senarba kaj ebena. Tie trovigxis multe da elfaspektaj personoj, cxiuj vestitaj per verdo kaj bruno,

sidantaj en granda rondo sur rondaj trunktrancxoj de hakitaj arboj. Flagris fajro en la mezo, kaj estis fiksitaj torcxoj sur kelkaj cxirkauxaj arboj, sed la plej mirinda vidajxo, estis ke ili cxiuj mangxis, trinkis kaj gaje ridis.

La odoro de rostita viando tiel ravis ilin, ke sen konsulti unu la alian, cxiu el ili starigxis kaj hastis antauxen en la rondon, nur dezirante peti iom da mangxajxo. Tuj kiam ili entrudigxis en la senarbejon, la lumoj estingigxis kvazaux per sorcxado. Iu piedbatis la fajron, kaj gxi eksplodis disjxetante fajrerojn, kaj malaperis. Ili estis perditaj en absolute senluma mallumo, kaj ili ecx ne povis retrovi unu la alian, almenaux dum kelka tempo. Post kiam ili fusxvadis freneze cxiudirekten, stumblante sur sxtipojn, sin batante kontraux arbojn, kriante kaj vokante gxis ili supozeble vekis cxiun arbaran estajxon for je kelkaj mejloj, ili fine sukcesis retrovi sin kaj nombris sin per tusxoj. Sed kiam ili finis tion, kompreneble, ili tute forgesis la direkton al la vojo kaj estis senespere perditaj, almenaux gxis la mateno.

Rezigninte, ili pretigis sin por tranokti kie ili trovigxis, kaj ecx ne kuragxis sercxi la mangxajxojn sur la grundo, cxar ili timis novan disigxon. Sed ili ne kusxis longe, kaj Bilbo nur komencis dormeti, kiam Dorio, kiu vacxis siavice, diris kun forta susuro:

— La lumoj brilas denove tie, kaj nun vidigxas pliaj.

Ili saltlevigxis. Jen efektive ne tro malproksime vidigxis amaso da briletantaj lumoj, kaj ili auxdis la vocxojn kaj ridadon tre klare. Ili rampis malrapide al ili lauxvice, cxiu tusxante la dorson de sia antauxulo. Kiam ili proksimigxis, Torino diris:

— Ne hastu enen cxi-foje! Neniu malkasxu sin, gxis kiam mi ordonos. Mi sendos sinjoron Baginzo por paroli kun ili. Ili ne

timos lin, ("Sed cxu ilin timos mi?" — pensis Bilbo). Krome mi esperas, ke ili ne traktos lin malice.

Kiam ili atingis la lumrondan limon, ili subite ensxovis Bilbon de malantauxe. Antaux ol li trovis tempon por surglitigi sian ringon, li stumblis antauxen en la plenan brilon de l' fajro kaj torcxoj. Estis vane. Estingigxis cxiuj lumoj denove, kaj igxis komplete mallume.

Se estis malfacile amasigxi antauxe, cxi-foje estis ecx pli malbone. Kaj ili ne povis trovi la hobiton. CXiam kiam ili renombris sin, sume rezultis nur dek tri. Ili kriis kaj vokis:

— Bilbo Baginzo! Hobito! Vi, malbenita hobito! Hej! Hobito malgratulinda, kie vi estas? — kaj simile, sed ne venis respondo.

Ili jxus rezignis esperon, kiam Dorio bonsxance stumblis sur lin. En la mallumo, li falis sur tio kion li kredis esti sxtipo kaj li trovis, ke temis pri la hobito, ruligxinta kaj profunde dormanta. Oni bezonis multe skui por veki lin, kaj kiam li vekigxis, li estis tre malkontenta.

— Mi songxis tre agrable, — li grumblis, — pri belega mangxo.

— Bona cxielo! Li farigxis kiel Bomburo! — ili diris. — Ne rakontu pri viaj songxoj. Songxmangxoj ne utilas, kaj ni ne povas partopreni ilin.

— Tio estas la plej bona mangxo, kiun mi povus atendi en cxi tiu acxa loko, — li murmuris dum li kusxis apud la gnomoj kaj klopodis redormi kaj retrovi sian songxon.

Sed la arbaraj lumoj ne finigxis. Pli malfrue kiam plene noktigxis, Kilio, kiu vacxis, venis kaj vekis ilin denove.

— Komencigxis ardega brilo ne longe for; oni versxajne bruligis centojn da torcxoj kaj multajn fajrojn tute subite kaj magie. Auxskultu la kantadon kaj la harpojn!

Ili kusxis kaj auxskultis longe, kaj trovis ke ili ne povus rezisti la inciton alproksimigxi kaj reprovi sercxi helpon. Denove ili levigxis, kaj cxi-foje rezultis katastrofe. La festeno nun estis ecx pli majesta ol antauxe, kaj sidis je la cxefa sidloko inter multaj festenantoj la arbara regxo kun folia krono sur sia ora hararo, gxuste kiel Bomburo priskribis lin en sia songxo. La elfoj pasigis bovlojn de mano al mano kaj trans la fajroj, kelkaj ludante harpojn kaj multaj kantante. En iliaj brilaj hararoj estis enplektitaj floroj, verdaj kaj blankaj juveloj glimis sur iliaj kolumoj kaj zonoj, kaj iliaj vizagxoj plenis je gajeco. Lauxte, klare kaj bele ili kantis, kaj en ilian rondon Torino enpasxis.

Meze de vorto sxtona silento forigis cxion. La lumo estingigxis. La fajroj nigrafume forvelkis supren. Cindroj kaptigxis en la okuloj de l’ gnomoj, kaj denove la arbaro resonis pro iliaj bruoj kaj krioj.

Bilbo rondkuris (almenaux, li kredis sin rondkuri), vokante “Dorio, Norio, Orio, Oino, Gloino, Filio, Kilio, Bomburo, Bifuro, Bofuro, Dvalino, Balino, Torino Kverkasxildo”, dum cxirkaux li same rondiris la aliaj ankaux foje aldonante “Bilbo!” Sed li ne povis vidi aux tusxi ilin. La krioj de la aliaj iom post iom igxis malproksimaj kaj mallauxtaj, kaj kvankam poste li kredis, ke la krioj farigxis kricxoj kaj helpvokoj en la malproksimo, fine cxiu bruo fadis, kaj li trovis sin sola, en absoluta silento kaj senlumo.

Bilbo pasigis tie unu el siaj plej mizeraj momentoj. Sed li baldaux decidis, ke plua esplorado ne valoros la penon antaux la taglumo, kaj ke estas neutile stumbli cxien lacige sen espero trovi matenmangxon por vigligi sin. Li do sidigxis

dorse al arbo, kaj ne lastfoje rememoris sian hobitotruon, kun ties belaj mangxosxrankoj. Li estis revanta pri lardo kaj ovoj kaj rostita pano kun butero kiam li sentis, ke io tusxis lin. Iu glueca sxnureto tusxetis lian maldekstran manon, kaj kiam li provis movigxi, li trovis, ke liaj kruroj jam estis ligitaj de la sama sxtofo, tiel ke, kiam li levigxis, li ekfalis.

Tiam giganta araneo, kiu ligadis lin dum li dormis, venis de malantauxe kaj atakis. Li povis vidi nur gxiajn okulojn, sed li sentis gxiajn felajn krurojn, dum gxi provis volvi siajn abomenajn fadenojn cxirkaux lin. Estis bonsxance, ke li vekigxis gxustatempe. CXar li baldaux ne plu povus movigxi. Malgraux tio, li devis barakti por liberigi sin. Li forbatis la kreitacxon per siaj manoj, dum gxi provis silentigi lin per veneno — kiel faras malgrandaj araneoj al musxoj — gxis li rememoris pri sia glavo kaj elingigis gxin. Tiam la araneo retrosaltis, kaj li disponis tempon por trancxi kaj malligi siajn krurojn. Post tio, estis lia vico por ataki. La araneo evidente ne spertis viktimojn armitajn de tiaj pikiloj, aliokaze gxi tuj forirus pli rapide. Bilbo skermis al gxi antaux ol gxi povis malaperi, kaj lia glavo trafis gxin rekte en la okulojn. Tiam gxi frenezigxis, saltante kaj dancante, horore disjxetante siajn krurojn, gxis li mortigis gxin per plia bato, kaj tiam li falis kaj nenion plu memoris dum longa tempo.

Kiam li revigligxis, cxirkauxis lin la kutima morozgriza taglumo de l’ arbaro. La araneo kusxis morta je lia flanko, kaj lia klingo estis makulita de nigro. Iamaniere la fakto, ke li mortigis la gigantan araneon, tutsole en la mallumo senhelpe de la sorcxisto, gnomoj aux aliaj personoj, havis grandan signifon por sinjoro Baginzo. Li sentis, ke li farigxis alia persono, pli feroca kaj kuragxa malgraux sia malplena ventro, kaj li visxis sian glavon per la herbo kaj eningigis gxin.

— Mi havigos al vi nomon, — li diris al gxi. — Mi nomos vin Piko. Poste li iris esplori. La arbaro estis moma kaj silenta, sed evidente li devis unue sercxi siajn amikojn, kiuj ne devis trovigxi tro longe for, se ilin ne kaptis elfoj (aux pli malicaj estajxoj). Bilbo konstatis, ke krii estus dangxere, kaj staris longe sin demandante kien li iru por sercxi la gnomojn.

— Ho, kial ni ne sekvis la konsilojn de Beorno kaj Gandalfo! — li lamentis. — Kian kacxon ni enfalis! Nu mi diras “ni”, sed mi sxatus, ke ni kune estu en la kacxo. Estas terure, kiam oni estas sola.

Fine li divenis kiel eble plej bone la plej gxustan direkton de la krioj, kiuj auxdigxis la pasintan nokton, kaj bonsxance (li naskigxis kun bona dozo da fortuno) li divenis pli malpli prave, kiel mi rakontos. Kun certa ideo pri la direkto, li sxteliris antauxen tre lerte. La hobitoj estas sagacaj pri senbrua sxtelirado, precipe en arbaroj, kiel mi jam rakontis, kaj Bilbo surfingrigis sian ringon antaux ol ekiri. Tial la araneoj ne vidis nek auxdis lin alveni.

Li jam longe serpentis diskrete inter la arboj, kiam li rimarkis tre profundan ombrejon antaux si. GXi estis tre malluma, ecx kompare kun la arbaro, kaj aspektis kiel meznokta makulo, sxajne neniam lumigita de la tago. Kiam li alproksimigxis li rimarkis, ke gxi konsistis el araneajxoj plektitaj kaj sxpinitaj unu sur la alian. Li ankaux tuj rimarkis, ke sidis super li en la brancxaro araneoj enormaj kaj hidaj, kaj li tremis malgraux sia magia ringo timante, ke ili malkovrus lin. De malantaux arbo, li longe gvatis aranean grupon, kaj poste en la arbara silento kaj senmovo li konstatis, ke tiuj hororaj kreitacxoj parolis kune. Iliaj vocxoj knaris kaj fajfis, sed li povis kompreni multajn iliajn parolojn. Ili parolis pri la gnomoj!

— Temis pri barakta batal’, sed valoris la penon, — diris unu. — Ili ja havas tre acxajn dikajn hauxtojn, kompreneble, sed

mi certas, ke ene estas bona suk'.

— Jes ja, ili nutros nin bone bone, post kiam ili pendos longe longe, — diris alia.

— Ne pendigu ilin tro longdauxre, — diris tria araneo. — Ili ne estas tiom grasaj, kiom oni preferus. Ili ne provizis sin suficxe lastatempe, laux mi.

— Bucxu ilin, mi diras, — siblis kvara. — Masakru ilin nun kaj pendigu ilin mortintaj longtempe.

— Mi vetas, ke ili jam de longe longe estas mortintaj, — diris la unua.

— Mortintaj ili ne estas. Mi)us vidis unu el ili tordigxi. Tiu jxus vekigxis, mi supozas, post longa bela dorm'. Mi montros gxin al vi.

Tiam unu el la grasaj araneoj kuris laux sxnuro gxis gxi venis al dekduopo da faskoj pendantaj en vico de alta brancxo. Bilbo hororis, cxar li nun rimarkis ilin pendoli en la ombroj, kaj vidis gnoman piedon montrigxi el faskofundo, kaj foje ankaux nazpinton, barberon aux kapucxon.

La araneo nun venis al la plej dika fasko ("Mi konjektas, ke temas pri la kompatinda Bomburo", — pensis Bilbo.) kaj mordis feroce la elstaran nazon. Auxdigxis sufokita huo en la sako, kaj piedfingro tuj supreniris kaj tre forte kaj precize batis la araneon. Bomburo evidente ankoraux batalemis. Tiam auxdigxis bruo kvazaux de malsxvelinta pilko, kaj la furioza araneo falis de sur la brancxo, kaj nur gxustatempe tenis sin proprafadene. La aliaj ridis.

— Vi tute pravas. La viand' vivas kaj piedbatemas!

— Mi ja cxesigos tion! — siblis la kolera araneo, kiu regrimpis al sia brancxo.

Bilbo vidis, ke venis momento por agi. Li ne povis atingi la bestojn, kaj li ne havis pafilon. Sed li rimarkis, ke cxirkauxe kusxis multe da sxtonoj en tiu loko, kiu estis malgranda seka prarivero. Bilbo estis spertulo pri sxtonjxetado, kaj li bezonis malmulte da tempo por trovi belan, glatan ovforman sxtonon, kiu komforte kusxis en lia mano. Kiam li estis knabo, li ekzercis sin pri sxtonjxetado, gxis kiam kunikloj, sciuroj kaj ecx birdoj tuj evitis lin kiam ili vidis lin klinigxi teren. Kaj kiel plenkreskulo, li ofte distris sin per jxetringoj, sagetoj, bastoncela pafado, globludo, kegloj kaj aliaj trankvilaj jxetludoj; kaj cetere li scipovis multajn aferojn krom blovi fumoringojn, starigi enigmojn kaj kuiri, kiujn mi ne jam rakontis pro tempomanko. Kaj ni ne disponas la tempon nun. Dum li elektis sxtonojn, la araneo atingis Bomburon, kaj post nelonge li estus mortinta. Tiumomente Bilbo jxetis. La sxtono trafis la araneon cxe la kapo kun kava klako, kaj gxi sinkis senspire de l’ arbo, alterigxante kun sxmaco, dum gxiaj kruroj ruligxis en bulon.

La sekva sxtono vipis tra granda araneajxo trancxante gxiajn fadenojn faligante la araneon, kiu sidis tie en la mezo; kaj kun plauxda frap’ tiu tuj pereis. Tiam okazis granda tumulto en la aranea nesto, kaj ili forgesis la gnomojn dum momento, kiel oni povas facile imagi. Ili ne vidis Bilbon, sed ili povis diveni la direkton de la sxtonfetado. Fulmorapide, ili alkuris la hobiton svingante kaj disjxetante siajn longajn fadenojn cxiudirekten, gxis la aero sxajnis sxpinita de sxnuraj kaptiloj.

Tamen Bilbo rapide kasxis sin en alia loko. La ideo venis al li, ke li povos konduki ilin malproksimen de la gnomoj, samtempe ekscitante, incitante kaj kolerigante ilin. Kiam kvindekopo da araneoj atingis la lokon, kie li antauxe estis, li

jxetis pliajn sxtonojn al tiuj kaj al aliaj, kiuj haltis malantaux ili, kaj li dancis inter la arboj kantante por turmenti ilin, igante, ke ili sekvu lin kaj ankaux auxdigante sian vocxon al la gnomoj.

Jen lia kanto:

Araneo grasa, enarbeda sxpin'!
Araneo grasa ne rimarkas min!
Aterkopo, Aterkop'!
Venis jam la tempo — hop!
CXesu sxpini kaj sercxadu min!
Olda Tomnodio[4], grasa cxe talio,
Olda Tomnodio, ne ekvidas min!
Aterkopo, Aterkop'!
Suben saltu, suben — hop!
En la arbo vi ne kaptos min!

GXi estis ne tre lirika, eble, sed vi devas memori ke li devis inventi gxin improvize en malfacila momento. GXi funkciis laux lia celo cxiuokaze. Dum li kantis, li jxetis pliajn sxtonojn kaj stamfis. Preskaux cxiuj araneoj de tiu loko postcxasis lin, kelkaj saltis de arboj, aliaj kuris laux la brancxoj, svingis sin de arbo al arbo, aux sxpinis novajn sxnurojn trans la mallumajn spacojn. Ili celis lian bruadon pli rapide ol li taksis. Ili estis timige furiozaj. Krom la sxtonoj neniu araneo sxatis, ke oni nomu gxin Aterkopo, kaj kompreneble Tomnodio estas por cxiu ofenda.

Denove Bilbo hastis al nova loko, sed nun pluraj araneoj kuris al diversaj lokoj en la senarbejo, kie ili logxis, kaj sxpinadis retojn en la spacoj inter la trunkoj. La hobito baldaux kaptigxus en densa cxirkauxanta barilo — almenaux tio estis la plano de la araneoj. Bilbo staris meze de cxasantaj kaj sxpinantaj insektoj, kuragxigis sin kaj komencis novan kanton:

Lola Lob kaj fola Kob sxpinas por kateni min. Mi pli frando ol viando, sed ne eblas veni min!

Mi lauxvola musx' petola; grasaj vi kaj lolaj. Ne kapablas kapti min araneajxoj folaj.

Kaj tiam li turnis sin kaj trovis, ke araneajxo jam sxtopis la lastan trapasejon inter du altaj arboj — sed felicxe gxi ne estis fortika araneajxo, kaj gxi estis farita de nur grandaj aranefadenoj duoble teksitaj, haste sxpinitaj tien kaj reen inter du trunkoj. Rapide li eligis sian etan glavon. Li dishakis la fadenojn kaj eliris kantante.

La araneoj rimarkis la glavon, kvankam mi dubas, ke ili divenis gxian naturon, kaj cxiuj senhezite postkuris la hobiton sur la grundo kaj inter la brancxoj, svingante siajn felajn krurojn, klakigante siajn pincxilojn kaj sxpinilojn, elsxovante siajn okulojn kaj sxauxmante pro kolero. Ili sekvis lin en la arbaron, gxis Bilbo iris tiel longe kiel li kuragxis. Tiam pli silente ol muso li sxtele retrovenis.

Li konsciis, ke li disponis treege malmulte da tempo antaux ol la araneoj revenos trompitaj al la arboj, kie pendis la gnomoj. Dume, li devis savi tiujn. Lia plej malfacila tasko estis atingi la longan brancxon, kie la faskoj svingigxis. Mi supozas, ke li ne sukcesus, se araneo ne forlasus hazarde pendolantan sxnuron, kaj pere de tiu, kvankam gxi gluigxis al lia mano kaj dolorigis lin, li baraktis supren — sed nur por renkonti maljunan araneon malrapidan kaj malican kun vasta grasa korpo, kiu restis por gardi la kaptitojn, kiujn gxi ade pincxis por jugxi, kiu estis la plej suka mangxopeco. GXi esperis komenci la festenon dum la aliaj forestis, sed sinjoro Baginzo ne deziris prokrasti kaj antaux ol la araneo sciis kio okazis, gxi sentis lian pikon, kaj ruligxis de sur la brancxo mortinte.

La sekva tasko de Bilbo estis liberigi gnomon. Kion fari? Se li trancxus la sxnuron, sur kiu iu pendis, la mizera gnomo plauxdus teren post longa falo. Fingropinte grimpante laux la brancxo (kio sxancelis kaj dancigis la kompatindajn gnomojn kiel maturajn fruktojn), li fine atingis la unuan faskon.

“Filio, aux Kilio, — li pensis laux la blua kapucxpinto, kiu vidigxis cxe la supro. — Versxajne Filio”, li pensis laux la longa nazo elstaranta tra la sxpinitaj fadenoj. Li sukcesis klinigxi por fortrancxi la plimulton de la fortaj gluaj trikajxoj kiuj ligis lin, kaj post piedbato kaj forta barakto, Filio plejparte eliris. Mi konfesas, ke Bilbo poste ridis, vidante lin rigide etendi siajn brakojn kaj krurojn, dum li dancis kun la aranea sxnuro sub siaj brakoj, kiel unu el tiuj ludiloj kun balancisto sur strecxita sxnureto.

Iumaniere Filio atingis la brancxon, kaj klopodis helpi la hobiton, kvankam li sentis sin nauxzita pro la aranea veneno kaj la longa tranokta pendado en strikte volvita sxpinajxo kun nura naztruo por spiri. Li bezonis tre longan tempon por eligi tiun sxtofacxon de siaj okuloj kaj brovo, kaj rilate sian barbon, li devis fortondi la plimulton. Nu fine, kunlaborante ili komencis hisi la unuan gnomon supren, kaj tiam la sekvan por liberigi ilin pertrancxe. Neniu fartis pli bone ol Filio, kaj kelkaj fartis tre malbone. Iuj apenaux povis spiri (oni konstatas tamen, ke foje utilas longaj nazoj), kaj aliaj pli suferis pro venenigxo.

Tiel ili liberigis Kilion, Bifuron, Bofuron, Dorion kaj Norion. La kompatinda Bomburo estis tiel laca, — li estis la plej grasa, kaj estis konstante pincxata kaj pikata, — ke li simple ruligxis de sur la brancxo kaj plauxdis teren, bonsxance sur foliaron, kaj tie kusxigxis. Sed restis ankoraux kvin gnomoj pendantaj de la brancxofino, kiam la araneoj ekrevenis pli koleraj ol antauxe.

Bilbo tuj aliris la trunkon de kie forkigxis la brancxo, kaj haltigis tiujn, kiuj suprengrimpis. Li jam eligis sian ringon, kiam li liberigis Filion, kaj forgesis remeti gxin, kaj nun ili komencis sibli:

— Nun ni vidas vin, fia eta kreitacxo! Ni mangxos vin kaj pendigos viajn ostojn kaj hauxton de sur arbo. Ahx! Li havas pikilon, cxu? Nu, estas egale cxar ni kaptos lin, kaj pendigos lin per la piedoj supren por unu-du tagoj.

Dume la aliaj gnomoj okupigxis pri la restantaj kaptitoj, forhakante la fadenojn per siaj trancxiloj. Ili baldaux cxiuj liberigxis, kvankam neniu certis, kio okazus post tiam. La araneoj kaptis ilin suficxe facile la pasintan vesperon, sed tiam ili estis ne avertitaj kaj en la mallumo. CXi-foje sxajnis, ke okazos terura batalo.

Subite Bilbo rimarkis, ke surtere kelkaj araneoj cxirkauxis la maljunan Bomburon, religis kaj estis fortrenontaj lin. Li kriis, kaj hakis la araneojn antaux si. Ili rapide cedis la vojon, kaj li grimpis kaj glitis malsupren por fali meze de la surgrunda grupo. La pikoj de lia glaveto estis por ili io noveca. GXi impetis tien kaj reen! GXi brilis kun ravita gxuo, kiam li ponardis ilin. Sesopo da ili estis mortigitaj antaux ol la aliaj retiris sin kaj lasis Bomburon al Bilbo.

— Subiru, subiru! — li vokis al la gnomoj sur la brancxo.
— Ne restu tie supre por enretigxi! — CXar li vidis araneojn svarmi supre de la cxirkauxaj arboj kaj rampi laux la brancxoj super la kapoj de l’ gnomoj.

Ili do baraktis malsupren, saltante aux falante en stakon da dek unu gnomoj, el kiuj la plimulto estis malekvilibraj kaj tro tremema j por marsxi pluen. Jen dekduopo, inkluzive ankaux de la kompatinda maljuna Bomburo apogita sur sia kuzo Bifuro kaj sia frato Bofuro, kaj Bilbo, kiu dancante

cxiudirekten svingis sian Pikon, dum centoj da koleraj araneoj spektis ilin de cxirkauxe kaj supre. La situacio sxajnis senespera.

Tiam la batalo ekis. Kelkaj gnomoj havis trancxilojn, aliaj havis bastonojn, cxiuj povis havigi al si sxtonojn, kaj Bilbo tenis sian elfan ponardon. Foje kaj refoje la araneoj estis forbatitaj kaj multaj mortigitaj. Sed tio ne povis longe dauxri. Bilbo estis preskaux elcxerpita, kaj nur kvar gnomoj kapablis stari firme. Ili baldaux englutigxus kiel lacaj musxoj. La araneoj jam komencis resxpini siajn retojn cxirkaux ili de arbo al arbo.

Fine Bilbo havis nur lastan planon, kaj li devis rakonti al la gnomoj la sekreton pri sia ringo. Li iom bedauxris tion, sed ne estis alternativo.

— Mi malaperos, — li diris. — Mi forlogos la araneojn de vi, se mi povos, kaj vi devos resti kune kaj iri kontrauxdirekten. Tien maldekstren. Jen pli malpli la lasta loko, kie ni vidis la elfajn fajrojn.

Estis malfacile konvinki ilin, cxar ili estis ankoraux konfuzitaj kaj ankoraux vertigxis pro bastonbatado kaj sxtonjxetado, sed fine Bilbo sentis, ke li ne plu povos atendi — la araneoj ade fermis sian cirklon cxirkaux ili. Li tuj surfingrigis la ringon, kaj je la surprizo de l’ gnomoj, li malaperis.

Baldaux revenis la kanto pri “Lola Lob” kaj “Aterkopo” de la foraj arboj dekstre. Tio multe konsternis la araneojn. Ili cxesis antauxeniri, kaj kelkaj iris al la vocxo. “Aterkopo” tiel kolerigis ilin, ke ili farigxis senspritaj. Tiam Balino, kiu pli bone komprenis la planon de Bilbo ol la aliaj, komencis atakon. La gnomoj kunpremigxis en nodon, lancxis pluvegon da sxtonoj, pelis la araneojn je la maldekstro kaj eliris el la

cirklo. Longe malantaux ili la kriado kaj kantado subite cxesis.

Esperante ke Bilbo ne kaptigxis, la gnomoj dauxrigis pluen. Sed ne suficxe rapide. Ili estis lacaj kaj malsanaj, kaj ili ne povis iri pli rapide cxar ili lamis kaj sxanceligxis, kvankam multaj araneoj venis tre proksime malantaux ili. Foje ili turnis sin kaj batalis kontraux la bestoj kiuj preterpasis ilin, kaj kelkaj araneoj jam atakis ilin de la superaj arboj, jxetante longajn fadenojn.

La situacio denove igxis fiaska, kiam subite Bilbo reaperis kaj sturmis la surprizitajn araneojn de neatendita flanko.

— Plueniru! Antauxen! — li kriis. — Mi okupigxos pri la pikado!

Kaj tiel li okupigxis. Li saltis tien kaj reen, hakante araneajxojn, trancxante krurojn, ponardante grasajn korpojn, kiam ili tro proksimigxis. La araneoj sxvelis pro kolero, sxprucis kaj sxauxmis, siblante terurajn malbenojn, cxar ili komencis timi por siaj vivoj la Pikon, kaj ili malkuragxis proksimigxi al gxi, precipe kiam gxi revenis. Do malgraux iliaj blasfemoj, ilia predo foriris malrapide sed iom post iom pli malproksimen. La terura cxasado sxajnis dauxri horojn. Sed finfine, kiam Bilbo pensis ke li ne plu povus levi la manon por plia frapo, la araneoj subite rezignis kaj cxesis persekuti lin, revenante senespere al sia malluma nesto.

Tiam la gnomoj rimarkis, ke ili venis al rando de l’ senarbeja cirklo, kie ili vidis la elfajn fajrojn. Ili ne povis scii, cxu temis pri loko, kiun ili vidis la pasintan vesperon. Sed sxajnis resti tie ia sorcxado, kiun la araneoj ne sxatis. Cetere la lumo cxi tie estis pli verda, kaj la brancxoj estis malpli dikaj kaj minacaj, kaj ili profitis la okazon ripozi kaj spiri.

Ili kusxis longe, snufante kaj anhelante. Sed ili tuj komencis starigi demandojn. Ili volis detalan klarigon pri lia kapablo subite malaperi, kaj ili tiel interesigxis pri la trovo de l’ ringo, ke ili forgesis sian aktualan embarason. Balino insistis pri la rakonto pri Golumo, kun cxiuj enigmoj rediritaj kaj la ringo rakontita en gxia gxusta loko. Sed poste la lumo velkis, kaj ili starigis aliajn demandojn. Kie ili estis, kaj kie estis ilia vojo, cxu restis mangxajxoj kaj kion ili faru poste? Ili ade demandis pri tio, kaj ili sxajnis cxiam atendi respondon de la kompatinda eta Bilbo. Tiel oni rajtas konkludi, ke ili multe sxangxis siajn opiniojn pri sinjoro Baginzo kaj komencis respekti lin profunde (kiel Gandalfo jam prognozis). Fakte ili atendis, ke li sxpinu grandiozan planon por eligi ilin de tiu situacio, kaj ili ne simple grumblis. Ili ja sciis, ke ili estus cxiuj mortintaj, se la hobito ne intervenus. Kaj ili dankis lin refoje. Kelkaj ecx starigxis kaj riverencis gxistere antaux li, kvankam ili falis pro la fortostrecxo kaj longe ne povis restari sur siaj kruroj. La vero pri liaj malaperoj ne malaltigis ilian estimon pri Bilbo, cxar ili vidis, ke li havis spriton, bonsxancon kaj magian ringon, kaj tiuj ja estas valoraj posedajxoj. Ili efektive tiel lauxdis lin, ke Bilbo komencis kredi, ke li eble ja estis kuragxema aventuristo, kvankam li sentus sin multe pli kuragxa, se li havus iom da mangxajxo.

Sed restis absolute neniom. Kaj neniu suficxe bone statis por iri sercxi ion, aux trovi la perditan vojon. La perdita vojo! Neniu alia ideo venis en la laca kapo de Bilbo. Li sidis kaj fikse rigardis la senfinajn arbojn, kaj baldaux ili cxiuj denove silentigxis. CXiuj krom Balino. Longe post kiam la aliaj cxesis paroli kaj fermis siajn okulojn, li dauxre grumblis kaj ridis al si.

— Golumo! Mi estu benita! Tiel li povis sxtele preterpasi min cxu? Nun mi scias! Rampis tre atente kaj silente, cxu vere, sinjoro Baginzo? Butonoj sur la sojlo! Bona maljuna Bilbo…

Bilbo… Bilbo… bo… bo… bo… — kaj li ekdormis, kaj dum longa tempo la arbaro estis absolute silenta.

Subite Dvalino malfermis unu okulon kaj cxirkauxrigardis ilin.

— Kie estas Torino? — li demandis.

Tio estis terura sxoko. Kompreneble ili estis dektriopo, dek du gnomoj plus hobito. Kie estas Torino? Ili demandis sin, kiu misa sorto okazis al li kaj cxu li malaperis pro magio aux malicaj monstroj, kaj tremis dum ili kusxis perditaj en la arbaro. Ili ekdormis denove unu post la alia por songxi malkomforte pri teruraj kosxmaroj, dum la vespero igxis nigra nokto. Kaj tie ni devas lasi ilin, por momento, tro malsanaj kaj malviglaj por establi vacxon, aux por lauxvice servi kiel gvatantoj.

Torino kaptigxis pli rapide ol ili. Vi memoras, ke Bilbo ekdormis kiam li entrudigxis la lumrondon? Sekvafoje la unua enpasxis Torino, kaj kiam la lumoj estingigxis li falis kiel ensorcxita sxtono. La bruado de la perditaj gnomoj en la nokto, iliaj krioj dum la araneoj kaptis kaj ligis ilin, kaj la frakasado de l’ batalo de l’ venonta tago simple preterglitis lin. Dume la arbaraj elfoj venis, ligis kaj forportis lin.

La festenantoj estis arbaraj elfoj, kompreneble. Ili ne estis malica popolo. Ilia sola peko estis, ke ili malfidis fremdulojn. Kvankam ili posedis fortan magion, ecx dum tiuj tagoj ili estis tre singardaj. Ili malsimilis al la Altaj Elfoj de Okcidento, kaj estis pli dangxeraj kaj malpli sagxaj. CXar la plimulto (kun siaj disigitaj parencoj en la montoj kaj montetoj) venis de la antikvaj triboj, kiuj neniam vojagxis al Felando de Okcidento. La Helaj Elfoj, Profundajxaj Elfoj kaj Maraj Elfoj iris tien kaj vivis tie dum epokoj, farigxante pli belaj, sagxaj kaj pli kleraj, inventante magion kaj lertajn metodojn por

fabriki belajn kaj mirindajn ajxojn, antaux ol ili revenis al la Vasta Mondo. En la Vasta Mondo la arbaraj elfoj restadis en la krepusko de niaj Suno kaj Luno, sed ili plej adoris la stelojn kaj vagis en la grandaj arbaroj, kiuj kreskis alte en landoj nun perditaj. Ili logxis plejofte en arbaraj randoj, el kiuj ili iris cxasi kaj rajdi aux vadis trans la malfermajn ebenejojn sub la lunlumo aux stellumo; kaj post kiam la homoj venis, ili pli preferis la krepuskon kaj vesperigxan lumon. Sed ili ankoraux estis elfoj, kaj tio signifas Bonan Popolon.

En granda kaverno kelkajn mejlojn for de la orienta limo de Mornarbaro, tiuepoke logxis ilia plej potenca regxo. Antaux lia sxtona pordego rivero fluis de sur la alta arbaro, kaj versxigxis en la marcxojn kusxantajn sur ebenejoj sub la arbaraj montoj. Tiu granda kaverno kondukis al multaj aliaj malgrandaj kavernoj sur cxiu flanko, plongxis ondolinie suben, kaj havis multajn tunelojn kaj largxajn halojn, sed gxi estis pli hela kaj komforta ol gnomaj hejmoj, kaj estis nek tiel profunda, nek dangxera. Fakte, la regnanoj plimulte vivis kaj cxasis en la malferma arbaro, kaj logxis en domoj aux kabanoj surtere aux en la brancxoj. La fagoj estis iliaj plej sxatataj arboj. La kaverno de la regxo estis lia palaco, lia trezorejo kaj fortikajxo por lia popolo kontraux malamikoj.

GXi estis ankaux kelkarcero por liaj kaptitoj. Do al la kaverno ili trenis Torinon, ne tro milde, cxar ili ne amis gnomojn, kaj kredis, ke li estis malamiko. Dum praepoko ili militis kontraux gento de gnomoj, kiujn ili akuzis pri sxtelo de ilia trezoro. Estus tamen lojale konstati, ke la gnomoj asertis alian veron, kaj diris ke ili nur prenis tion, kion oni sxuldis al ili, cxar la elfregxo negocis, por ke ili prilaboru liajn kradajn oron kaj argxenton, kaj poste rifuzis rekompenci ilin. La elfregxo nur kulpis pri tio, ke li sxatis amasigi trezoron, precipe el argxentaj kaj blankaj juveloj, kaj kvankam lia trezorejo estis ricxa, li avide deziris pli-grandigi gxin, cxar li

ankoraux ne akiris tiom da ricxajxoj kiom la aliaj praaj elfregxoj. Lia popolo nek minis nek prilaboris metalojn aux juvelojn, kaj ne atentis pri komerco kaj terkultivado. CXiu gnomo bone konis tiun historion, kvankam la parencoj de Torino ne estis implikitaj en la antikva disputo, kiun mi priskribas cxi tie. Konsekvence Torino malsxatis, ke ili traktis lin tiel, post kiam ili forigis lian ensorcxadon kaj kiam li revigligxis. Kaj li obstine decidis, ke neniu paroligos lin pri oro aux juveloj.

La regxo severe rigardis Torinon, kiam oni kondukis tiun al li, kaj starigis multajn demandojn. Sed Torino nur diris, ke li estis mortanta pro malsato.

— Kial vi kaj viaj kunuloj provis ataki trifoje mian popolon, dum ili festenis? — demandis la regxo.

— Ni ne atakis ilin, — respondis Torino. — Ni venis peti mangxajxojn, cxar ni malsatis.

— Kie estas viaj kunuloj nun, kaj kion ili faras?

— Mi ne scias, sed mi supozas, ke ili mortas pro malsato en la arbaro.

— Kion vi faradis en la arbaro?

— Ni sercxis mangxajxojn kaj trinkajxojn, cxar ni estis mortantaj pro malsato.

— Sed kiucele vi venis en la arbaron? — demandis la regxo kolere. Je tio Torino fermis la busxon kaj nenion plu diris.

— Nu bone! — diris la regxo. — Forportu lin kaj gardu lin, gxis li intencos rakonti la veron, ecx se li atendos cent jarojn.

Tiam la elfoj ligis lin per rimenoj, enkarcerigis lin en unu el la plej profundaj keloj kun forta ligna pordo, kaj forlasis lin. Ili donis al li multajn mangxajxojn kaj trinkafojn, kvankam ne la plej bonajn, cxar arbaraj elfoj ne estas goblenoj kaj pli malpli bone kondutas ecx kun siaj plej malbonaj malamikoj kiam ili kaptas ilin. La araneoj estis la solaj vivajxoj, kiujn ili traktis senkompate.

Tie en la regxa kelkarcero kusxis kompatinda Torino; unue li estis dankema pro la pano, viando kaj akvo, sed poste li demandis sin pri siaj malfelicxaj amikoj. Li ne tro longe pensis pri ili, sed tiu rakonto apartenas al la venonta cxapitro, en kiu komencigxos nova aventuro, kiam la hobito denove pruvos, ke li ja estas tre utila.

9. Elkarcere perbarele

La tagon post la batalo kontraux la araneoj, Bilbo kaj la gnomoj senespere provis lastfoje trovi elirejon antaux ol ili mortus pro malsato kaj soifo. Ili starigxis kaj post diskuto eklamis al vojo, kiun ok el la dektriopo konsideris la plej promesa. Sed ili neniam eltrovis, cxu tio estis prava decido. La konstanta krepusko de l’ arbara tago forvelke noktigxis denove, kiam subite cxirkauxis ilin amaso da torcxlumoj kvazaux centoj da rugxaj steloj. Arbaraj elfoj elsaltis kun pafarkoj kaj lancoj ordonante, ke la gnomoj haltu.

Neniu intencis batali. Ecx se la gnomoj ne estus tiel lacaj, ke ili fakte kontentus kaptigxi, la malgrandaj trancxiloj estis iliaj solaj armiloj kaj ne utilus kontraux sagoj de elfoj, kiuj povis trafi birdokulon en la mallumo. Do ili simple haltis, sidigxis kaj atendis — krom Bilbo, kiu surfingrigis sian ringon kaj rapide sxteliris flanken. Kiam la elfoj ligis la gnomojn en unu vico kaj nombris ilin, ili ne trovis la hobiton.

Ili ankaux nek auxdis nek sentis lin kuri post la torcxlumo, dum ili kondukis la kaptitojn tra la arbaro. Al cxiu gnomo oni vindis la okulojn, sed tio ne sxangxis multon, cxar ecx la akraj okuloj de Bilbo ne kapablis vidi la direkton, kaj cetere nek li nek la aliaj sciis de kie ili ekiris. Bilbo devis atenti por sekvi la torcxojn, cxar la elfoj trotigis la gnomojn kiel eble plej rapide, kvankam tiuj estis malsanaj kaj lacaj. La elfa regxo evidente estis ordoninta, ke ili hastu. Subite la torfioj haltis, kaj la hobito gxustamomente atingis ilin, antaux ol ili transiris ponton. Tiu estis la transrivera ponto kondukanta al la regxpalaca pordego. Sube la akvo fluis malhele, rapide kaj profunde, kaj trans la ponto trovigxis pordego antaux kaverna enirejo malsupre de kruta arboplena deklivo. Fagoj kreskis tie gxis la rivera bordo, kaj ties piedeskaj radikoj trempigxis en la akvo.

Trans la ponton la elfoj pelis siajn kaptitojn, sed Bilbo hezitis malantauxe. Li ne sxatis la aspekton de l’ kaverna enirejo, kaj li nur gxustamomente decidis ne forlasi siajn amikojn, sekvante la pasxojn de l’ lastaj elfoj, antaux ol la granda regxa pordego fermigxis malantaux ili kun sonora knalo.

Ene la tuneloj estis lumigitaj de rugxaj torcxoj, kaj la elfaj gardistoj kantis marsxante laux la plektitaj vojoj sinuantaj kaj ehxantaj. Tio ne aspektis kiel la subtera urbo de l’ goblenoj. CXi tie la tuneloj estis malpli grandaj kaj profundaj, kaj la aero estis fresxa. En granda halo kun kolonoj fositaj el sxtono sidis la elfregxo sur trono el skulptita ligno. Sur lia kapo kusxis krono el beroj kaj rugxaj folioj, laux lia kutimo dum la auxtuna sezono. Printempe li portis kronon el arbaraj floroj. En sia mano li tenis bastonon cxizitan el kverko.

La kaptitoj kondukigxis antaux li, kaj kvankam li rigardis ilin severe li ordonis, ke la gardistoj malligu ilin, cxar ili estis cxifonaj kaj lacegaj.

— Ili ne bezonos katenojn cxi tie, — li diris. — Neniu, kiu eniras cxi tien, povas eliri tra mia sorcxita pordo.

Li longe kaj detale ekzamenis la gnomojn pri iliaj aferoj, demandante kien ili iris kaj de kie ili venis, sed li ne eligis de ili pli da novajxoj ol de Torino. Ili estis malafablaj kaj malkontentaj, kaj ecx ne sxajnigis konduti gxentile.

— Kion ni faris, ho regxo? — diris Balino, kiu el ili estis la plej maljuna. — CXu perdigxo en la arbaro, malsato, soifo kaj kaptigxo far araneoj estas krimoj? CXu la araneoj estas viaj dorlotitaj dombestoj, kaj cxu mortiginte ilin oni agacis vin?

Tia demando kolerigis la regxon ecx pli ol antauxe, kaj li respondis:

— Estas krimo senpermese marsxi en mia regno. CXu vi forgesis, ke vi estis en mia lando, uzante vojon faritan de mia popolo? CXu vi ne trifoje persekutis mian popolon en la arbaro, kaj incitis la araneojn per viaj tumulto kaj kriado? Post la perturboj kauxzitaj de vi mi rajtas scii, kio venigis vin cxi tien, kaj se vi ne diros tion al mi nun, mi gardos vin en karceroj gxis vi lernos prudenton kaj bonkonduton!

Tiam li ordonis, ke oni enkarcerigu cxiun gnomon en apartan kelon, ke oni nutru ilin per mangxajxoj kaj trinkajxoj, sed ke oni ne permesu al ili eliri el la etaj karceroj, gxis almenaux unu volonte rakontos al li tion, kion li deziris scii. Sed li ne diris al ili, ke Torino jam estas lia kaptito. Tion efektive trovis Bilbo.

Kompatinda sinjoro Baginzo. Li vivis sola en tiu loko dum terure longa kaj laciga tempo, cxiam kasxante sin, neniam demetante la ringon pro timo, ecx kiam li kasxe kunpremis sin en la plej mallumaj kaj neatingeblaj anguloj. Por pasigi la tempon, li esploris la elfregxan palacon. La granda pordego fermigxis per sorcxado, tamen li sukcesis eliri, se li suficxe rapidis. Trupoj da arbaraj elfoj, foje gviditaj de la elfregxo, ofte ekskursis por cxasi aux okupigxi pri farendajxoj en la arbaro aux pli fore en la orientaj landoj. Se Bilbo aparte lerte movigxis, li elglitigxis post ili, kvankam estis dangxere. Pli ol unufoje li preskaux kojnigxis inter la pordoklapoj, dum tiuj fermigxis kun frakaso post la lasta elfo, Kaj li neniam auxdacis marsxi apud la elfoj pro sia ombro — kvankam gxi estis tre magra kaj svaga en la torcxlumo — kaj cxar li ankaux timis, ke oni akcidente malkovrus lin pro kontakto aux SXanceligxo. Kaj kiam li malofte eliris, li ne profitis la okazon. Li ne intencis forlasi la gnomojn, kaj li ne vere sciis kien iri sen ili. Li ne kapablis postkuri la cxasantajn elfojn dum iliaj ekskursoj, kaj li do provis trovi vojojn por eliri el la arbaro, dum li vagis triste en la arbaro timante ke li perdigxus, gxis kiam venis okazo por reeniri. Li ankaux tre

malsatis ekstere, cxar li ne sciis cxasi. Tamen en la kavernoj li suficxe provizis sin sxtelante el la palacaj proviantejoj aux de sur tabloj lauxokaze, kiam neniu cxeestis.

“Mi estas rompsxtelisto kiu ne povas eskapi. Mi devos por cxiam prisxteli la saman domon cxiutage, — li pensis. — Jen la plej teda epizodo de tiu cxi acxa, gxena, malkomforta aventuro! Mi deziras esti en mia hobitotruo, apud mia propra fajro sub bela brila lampo!” Li ofte revis sendi helpopetan mesagxon al la sorcxisto. Sed tio maleblis, kaj li baldaux konstatis ke se ekzistis farinda tasko, restis nur sinjoro Baginzo por plenumi gxin tute sole kaj senhelpe.

Finfine post unu-du semajnoj da sxtelrampado, gvatante kaj studante la gardistojn kaj kalkulante siajn sxancojn, li sukcesis eltrovi la lokojn de la gnomaj karceroj. Li trovis cxiujn el la dekduopo en apartaj lokoj de l’ palaco, kaj post nelonge li lernis parkere cxiun vojdirekton. Kaj li surprizigxis unu tagon lerni de la gardistoj, ke estis gardata plia gnomo en aparta profunda loko. Li tuj divenis kompreneble, ke temis pri Torino, kaj poste li trovis, ke li pravis. Fine post multaj malfacilajxoj li sukcesis trovi la lokon, kiam neniu cxeestis, kaj parolis kun la gnomestro.

Dume Torino estis tro mizerigxinta por koleri pri sia misfortuno, kaj estis tiumomente ecx konsideranta rakonti al la elfregxo pri siaj trezoro kaj misio — kio montras al vi kiom lia spirito ne plu eltenis — kiam li auxdis la vocxeton de Bilbo cxe sia sxlosiltruo. Li unue apenaux kredis siajn orelojn. Tamen li baldaux decidis, ke li ne trompigxis kaj venis al la pordo por diskuti longe kaj flustre kun la hobito cxe la alia flanko.

Tiumaniere Bilbo sukcesis pasigi la sekretan mesagxon de Torino al cxiu alia enkarcerigita gnomo, informante, ke ilia cxefo Torino ankaux estas tenata proksime, kaj ordonante ke

neniu rakontu pri la komisio almenaux ne antaux la permeso de Torino. Torino entute rekuragxigxis, kiam li auxdis kiel la hobito liberigis siajn kunulojn de la araneoj. Kaj li nun decidis neniam lasi la elfregxon cxantagxi lin per promesoj de trezoroporcioj kontraux liberigo, gxis almenaux oni certigos, ke ne plu restos espero por eskapi; aux gxis efektive la mirinda sinjoro Baginzo (kiun li komencis tre alte taksi) ne plu kapablos trovi lertan planon.

La aliaj gnomoj konsentis kiam ili ricevis la mesagxon. Ili cxiuj opiniis, ke iliaj trezorporcioj (kiujn ili konsideris siaj, malgraux la malfacila situacio kaj la nevenkita drako) estus perditaj, se la arbaraj elfoj pretendus sian parton. Kaj krome ili cxiuj fidis al Bilbo. Jen kion prognozis Gandalfo, kompreneble. Kaj eble tio estis lia intenco, kiam li foriris kaj forlasis ilin.

Tamen Bilbo ne sentis sin tiel esperema. Li ne sxatis, ke cxiu dependas de li, kaj li revis, ke la sorcxisto revenu. Sed tio estis vana: la tuta malluma Mornarbaro disigis Gandalfon de la kaptitoj. Li sidigxis kaj ade pensis, gxis lia kapo preskaux krevis, sed neniu ideo venis. Nevidiga ringo estis ja valora, sed gxi ne utilis por dekkvaropo. Sed kiel vi povas diveni, li ja liberigis ilin, kaj jen kiel li faris.

Unu tagon cxirkauxsnufante kaj vadante, Bilbo malkovris interesan informon: la granda pordego ne sole servis kiel sola enirejo al la kavernoj. Rivereto fluis sub la plej malsupra etagxo de l’ palaco kaj aligxis al la arbara rivero en la oriento preter la kruta deklivo. CXe la deklivo, kie la subtera rivero aperis, trovigxis la akvopordo. Tie sxtona breto venis proksime de la rivero, kaj tie oni povis mallevi barokradon en la riverfundon por malhelpi eniradon kaj eliradon. Sed la barokrado estis ofte malfermita, cxar tra la akvopordo multe da trafiko pasis ambauxdirekte. Ene trovigxis malluma kruda tunelo, kondukanta al la montokerno. Sed je unu loko, gxi

pasis sub elfosita kaverno kovrita de granda kverka klappordo. Tiu malfermigxis supren al la regxaj keloj. Tie stokigxis amasoj da bareloj, cxar la arbaraj elfoj — kaj precipe la regxo — tre sxatis vinon, kvankam neniuj vinberoj kreskis en tiu regiono. La vino kaj aliaj varoj estis alportataj el malproksimo de iliaj sudaj parencoj aux el la vitejoj de l' homoj en foraj landoj.

Kasxigxinte malantaux unu el la plej ampleksaj bareloj, Bilbo malkovris la klappordon kaj ties funkcion, kaj kauxrante tie lernis kiel la vino kaj aliaj varoj venis perrivere aux veturis surtere de la Longa Lago. SXajnis ke ankoraux prosperis tie la urbo de l' homoj, konstruita sur platformoj etenditaj sur la akvon por defendi kontraux cxiuspecaj malamikoj kaj antaux cxio la drako de l' Monto. El Lagurbo la bareloj estis portataj al la Arbara Rivero. Tie ili estis ligataj kiel grandaj flosoj, kaj tiam oni per hokstango aux remilo direktis ilin kontrauxflue laux la rivero, aux kelkfoje oni sxargxis ilin sur platajn boatojn.

Kiam la bareloj igxis malplenaj, la elfoj jxetis ilin tra la klappordo, malfermis la barokradon kaj la bareloj flosis sur la rivero balancigxante, gxis la fluo portis ilin al loko suficxe longe for, kie la bordo sxveligxe turnis la riveron, proksime de la orienta limo de Mornarbaro. Tie oni kolektis kaj religis ilin, reflosigante ilin al Lagurbo, kiu trovigxis en la loko, kie la Arbara Rivero enfluis en la Longan Lagon.

Bilbo longe sidis, kaj pripensis la akvopordon kaj demandis sin, cxu liaj kunuloj povus eskapi per tiu elirejo. Kaj fine li komencis skizi auxdacan planon.

Oni jam donis al la kaptitoj iliajn vespermangxojn. La gardistoj malrapide formarsxis laux la tuneloj, forprenante cxiun torcxon kaj lasante nur profundan mallumon. Tiam

Bilbo auxdis la cxefserviston de l’ regxo deziri al la cxefgardisto bonan vesperon.

— Nun akompanu min, — li diris, — kaj gustumu la novan vinon, kiu jxus alvenis. Mi multe sxvitos cxi-vespere por forigi la malplenajn ujojn el la keloj. Ni do unue trinku iom por helpi la laboron.

— Konsentite, — ridis la cxefgardisto. — Mi gustumos kun vi kaj kontrolos, cxu gxi tauxgas por la regxa mangxotablo. Ni festenos cxi-vespere, kaj ne estus dece suprensendi neindajn varojn!

Auxdinte tion Bilbo alarmigxis, cxar li konstatis, ke jam venis oportunajxo kaj li disponas nur unu sxancon por provi sian auxdacan planon. Li sekvis la du elfojn, gxis ili eniris malgrandan kelon kaj sidigxis cxe tablo, sur kiun oni jam metis du trinkpotojn. Ili baldaux komencis trinki kaj ridi gaje. Tiam Bilbo spertis eksterordinaran bonsxancon. Normale oni bezonas tre potencan vinon por dormigi elfon, sed cxi-foje ili versxajne gxuis la ebriigan viton de l’ famaj gxardenoj de Dorvinio. Tion oni ne normale celis por simplaj soldatoj aux servistoj sed unike por regxaj bankedoj, kaj egale gxi tauxgis nur por kaliketoj kaj ne por la grandaj trinkpotoj de l’ cxefservisto.

La cxefgardisto komencis klini sian kapon, kaj tiam li kusxigis gxin sur la tablon kaj ekdormis. La cxefservisto ade parolis kaj ridis al si sen rimarki tion, sed baldaux ankaux lia kapo klinigxis al la tablo, kaj li ekdormis kaj ronkis apud sia amiko. Tiam la hobito sxtele eniris. Post nelonge la cxefgardisto ne plu havis siajn sxlosilojn, kaj Bilbo forkuris kiel eble plej rapide tra la tuneloj al la kelkarceroj. La sxlosilaro multe pezis en liaj brakoj, lia koro pulsis, kaj li tremis pro timo malgraux sia ringo, cxar li ne povis malhelpi la tintan bruadon de l’ sxlosiloj.

Li unue malfermis la pordon de Balino, kaj refermis gxin atente tuj kiam la gnomo eliris. Balino tute surprizigxis, kiel oni povas imagi, sed li estis kontenta cxar li malamis sian tedan etan sxtonan kelon, kaj deziris halti por starigi detalajn demandojn pri la planoj de Bilbo.

— Ne suficxas tempo nun! — diris la hobito. — Vi devas sekvi min! Ni cxiuj devas resti kune, kaj ne riski disigon. CXiu devas eskapi aux neniu. Jen nia lasta sxanco. Se oni trovus nin, cxielo nur scias, kien la regxo metus vin la sekvan fojon, kaj oni nepre katenus viajn manojn kaj piedojn! Do ne sagxumu, jen bravulo!

Tiam li pluiris de pordo al pordo, gxis lia sekvantaro kreskis al dekduopo, el kiu neniu vere estis tre movlerta pro la mallumo kaj la longa enkarcerigado. La koro de Bilbo batis ecx pli arde, kiam foje unu stumblis kontraux la alian, aux gruntis aux susuris en la mallumo. “Estu malbenita tiu gnoma bruacxo!” — li diris al si. Sed cxio iris glate, kaj ili ne renkontis gardistojn. Fakte tiuvespere okazis granda auxtuna festeno en la arbaro kaj supre en la haloj. Preskaux la tuta regnanaro okupigxis pri festado.

Post multaj fusxoj kaj faloj ili venis al la kelkarcero de Torino tre sube en profunda loko, sed felicxe ne tro fore de la keloj.

— Kia bravajxo! — diris Torino, kiam Bilbo flustris, ke tiu eliru kaj renkontu siajn amikojn. — Gandalfo prave parolis, kiel kutimei Vi ja lertas kiel rompsxtelisto, sxajne, kiam venas la momento. Mi certas, ke ni cxiuj estos je via servo por cxiam, sen pripensi kio okazos poste. Sed kio okazos nun?

Bilbo sciis, ke venis la momento rakonti sian planon kiel eble plej klare. Sed li ne certis, cxu la gnomoj sxatus gxin. Kaj liaj duboj realigxis, cxar ili entute malkonsentis grumblante lauxtvocxe malgraux sia dangxera situacio.

— Ni kontuzigxos kaj dispecigxos kaj nepre dronos! — ili murmuris. — Ni kredis, ke vi havis inteligentan planon, kiam vi sukcesis havigi al vi la sxlosilojn. Sed jen efektive freneza ideo!

— Nu bone! — diris Bilbo deprimite kaj ankaux agacite. — Revenu al viaj belaj karceroj. Mi refermos la pordojn, kaj vi restos tie komforte kaj pripensos pli tauxgan planon. Sed mi dubas, ke mi retrovos denove tiujn cxi sxlosilojn, se fakte mi ankoraux intencos reprovi denove.

Tio timigis ilin, kaj ili kvietigxis. Fine estis evidente, ke ili devis sekvi la proponon de Bilbo, cxar ili nepre ne povus trovi elirejon al la supraj haloj aux eliri baraktante tra la sorcxe fermita pordego. Kaj ne valoris la penon grumbli en la tuneloj gxis oni rekaptos ilin. Do sekvante la hobiton, ili rampis al la plej malsupraj keloj. Ili pasis la pordon, kie kontente ronkadis la cxefgardisto kaj la cxefservisto kun ridetoj sur siaj vizagxoj. La Dorvinia vino songxigis ilin profunde kaj agrable. Sed la cxefgardisto mienos malsimile la venontan tagon, kvankam Bilbo, antaux pluiri, sxtele eniris kaj bonkore remetis la sxlosilojn sur lian zonon.

“Tio helpos lin iomete pri lia morgauxa embaraso, — al si diris sinjoro Baginzo. — Li ne estis malbona ulo kaj lojale traktis la kaptitojn. Tio ankaux starigos enigmon por ili. Ili kredos, ke necesis potenca sorcxado por trapasi tiujn fermitajn pordojn kaj malaperi. Malaperi! Jes, ni devos hasti, se tio realigxos!”

Oni postlasis Balinon por gvati la gardiston kaj la serviston, ordonante, ke li alarmu la aliajn se tiuj vekigxus. La aliaj iris al la proksima kelo, kie trovigxis la klappordo. Ili ne devis malsxpari tempon. Post nelonge Bilbo konsciis, ke kelkaj elfoj devis veni malsupren por helpi la cxefserviston sxovi la malplenajn barelojn tra la pordoj en la rivereton. La bareloj

jam staris lauxvice falopretaj meze de la planko. Kelkaj el ili estis vinbareloj, kaj tiuj ne tauxgis cxar oni ne povus malfermi iliajn kovrilojn senbrue, kaj ankaux oni ne povus refermi ilin sekure. Sed apud tiuj, pluraj pli tauxge servis por alporti buteron, pomojn kaj diversajn varojn al la regxa palaco.

Ili baldaux trovis dek tri barelojn, suficxe grandaj por porti unu gnomon. Fakte, kelkaj estis tro vastaj, kaj engrimpinte la gnomoj timis pro sxanceligxo kaj balancigxo dum la vojagxo, kvankam Bilbo klopodis trovi pajlon kaj sxtofon por enpaki ilin tiel komforte, kiel li rapide povis. Fine dek du gnomoj estis stivitaj. Torino kauxzis multe da malfacilajxoj, tordigxante kaj turnigxante en sia kuvo, kiel granda hundo en malgranda hundejo, dum Balino venante lastavice pedantis pri aerotruoj pretendante ke li sufokigxis, ecx antaux ol lia kovrilo estis fermita. Bilbo strecxe provis sxtopi la fendojn, kiuj trovigxis sur la barelaj flankoj, kaj fiksis la kovrilojn kiel eble plej sekure. Kaj nun li restis denove sola, kurante tien kaj reen finpretigante la pakadon kaj esperante neoptimisme, ke li suficxe faris por sukcesigi sian planon.

Kaj lia preparado gxustatempis. Unu-du minutojn post kiam la kovrilo de Balino fermigxis, venis vocxa bruado kaj luma flagrado. Aro da elfoj venis ridante kaj parolante en la kelon kantante kanterojn. Ili jxus forlasis grandan gajan festenon en unu el la haloj, kaj intencis retroiri kiel eble plej rapide.

— Kien forvagis la maljuna Galiono, la cxefservisto? — diris unu. — Mi ne vidis lin cxe la bankeda tablo cxi-vespere. Li devas posteni nun por montri al ni la farendajn taskojn.

— Mi malkontentos, se tiu maldiligenta oldulo malfruos, — diris alia. — Mi ne deziras malsxpari tempon cxi-sube, dum la kantoj kantigxas!

— Ha ha! — iu kriis. — Jen tiu langvora fripono kun la kapo en trinkpoto! Li arangxis privatan festenon kun sia amiko kapitano.

— SXancelu lin! Veku lin! — kriis la aliaj senpacience. Galiono ne sxatis vekigxi pro sxancelado kaj ne toleris mokadon.

— Vi estas cxiuj malfruaj, — li grumblis, — mi atendis longe cxi-sube, dum vi trinkis kaj festenis, forgesinte viajn taskojn. Ne estas surprize, ke mi ekdormis pro lacigxo!

— Ne estas surprize, — ili diris, — kiam la klarigo staras pli gxuste antaux vi en trinkpoto! Gustumigu al ni vian dormigan vinon antaux nia laboro! Ne necesas veki la sxlosiston tie. Li evidente jam fintrinkis sian porcion!

Ili do trinkis po unu glaso kaj tuj farigxis tre ebriaj. Sed ili ne farigxis senspritaj.

— SXparu nin, Galiono! — kriis iuj. — Vi komencis trinki tre frue kaj konfuzis vian menson! Vi pretigis cxi tie plenajn barelojn anstataux malplenajn, se oni jugxas ilin lauxpeze!

— Dauxrigu la laboron! — gruntis la cxefservisto. — Pigruloj ne povas pesi precize. Tiuj ja estas la solaj forjxetendaj bareloj. Do ek al mia ordono!

— Nu bone, bone! — ili respondis, rulante la barelojn gxis la aperturo. — Estos via kulpo do, se la plenaj butertinoj de l' regxo kaj liaj plej bonaj vinoj forsxovigxus en la riveron, por ke la laganoj bankedu senpage!

Ruligxu plu — ruligxu plu,
ruligxadu laux la tru'!
Jaj, ruk! Tra la klap!
Suben ili, plauxda frap'!

Tiel ili kantis, kiam la unuaj kaj sekvantaj bareloj ruligxis gxis la malluma brecxo kaj falis longe malsupren en la fridan akvon. Kelkaj bareloj vere estis malplenaj, aliaj estis kuvoj entenantaj nete pakitajn gnomojn, sed cxiuj subeniris unu post la alia, skuigxante kaj balancigxante, plauxde frapante unu la alian, frakasante la akvon, kunpremigxante kontraux la tunelajn murojn, koliziante kaj karambolante laux la rivera fluo.

GXuste tiam Bilbo konstatis miskalkulon en sia plano. Vi supozeble jam antauxvidis tion kaj priridis lin, sed mi dubas, ke vi atingus pli ol duonon de l' plano, se vi anstatauxus lin. Kompreneble li ne kasxis sin en sia propra barelo, kaj restis neniu por enpaki lin, ecx se tiu disponus tempon! CXi-foje li certis, ke li perdus siajn amikojn (el kiuj preskaux cxiuj jam malaperis tra l' klappordo) kaj ke li forlasigxus restante por cxiam rompsxtelisto funde de l' elfaj kavemoj. CXar ecx se li tuj eskapus el la supraj pordoj, li neniel povus retrovi la gnomojn. Li ne sciis kiel direkti sin al la barela kolektejo. Kaj li demandis sin, kio okazus al la aliaj ekstere, cxar li ne havis tempon klarigi al la gnomoj pri siaj eltrovoj aux pri siaj intencoj, post kiam ili eliros la arbaron.

Dum tiuj pensoj okupis lian menson, la elfoj ekkantis gaje cxirkaux la rivera pordo. Kelkaj jam iris por hisi la sxnurojn, levante la barokradon por lasi la barelojn forflosi laux la akvofluo.

Laux malhela flu' rapida
reen al la land' konita!
Lasu cxi subterajn rondojn,
lasu krutajn nordajn montojn,
kie boskoj malprecizaj
klinas sin en ombroj grizaj!
Flosu trans arbara reto
al la flustro de venteto,

preter la fragmitoj, junkoj,
preter marcxaj kanotrunkoj,
tra la blanka nebulfumo
sur laget’ en noktmallumo!
Sekvu, kien saltas stelo
sur deklivo de l’ cxielo;
celu, kiam taga lumo
venas al river’ kaj humo,
suden for! Kaj suden for!
Al sunlumo de l’ auxror’,
al herbejaj kampolimoj,
kie pasxtas sin bovinoj;
al gxardenoj surmontetaj,
kie beroj igxas pretaj
sub la sun’ en taga glor’!
Suden for! Suden for!
Laux malhela flu’ rapida
reen al la land’ konita!

Nun la lasta barelo ruligxis gxis la aperturo! Malespere kaj elcxerpinte siajn ideojn, la kompatinda eta Bilbo alkrocxigxis al gxi kaj forpusxigxis trans la randon. Li falis suben kaj enplauxdis la malluman fridan akvon mergigxante malsupre de l’ barelo.

Li venis surfacen sputante kaj tenajlante la lignan barelfundon kiel rato, sed malgraux cxiuj provoj li ne povis grimpi supren. CXiam kiam li provis, la barelo ruligxis kaj replongxigis lin. GXi estis malplena kaj flosis kiel korko. Kaj kvankam liajn orelojn plenigis akvo, li auxdis la elfan kantadon en la superaj keloj. Tiam la klappordo klakfermigxis subite, kaj iliaj vocxoj forfadis. Li nun flosis sole en tunelo da glacia akvo — tute sole, cxar kunuloj ne povas helpi, dum ili estas pakitaj en bareloj.

Post nelonge aperis griza brilo en la mallumo antaux li. Li auxdis la antauxan barokradon knari, dum oni levis gxin, kaj li trovigxis en amaso da balancigxantaj kaj bobenantaj bareloj, baraktantaj por subpasi tra la elireja arkajxo kaj forflosi laux la fluanta rivero. Li nur bonsxance evitis vundigxon pro pusxoj kaj batoj, sed fine la kunpremita barelaro disigxis, kaj unu barelo post la alia flosis sub la sxtonan arkajxon. Tiam li vidis, ke estus fine neutile rajdi supre de sia barelo, ecx se li sukcesus tion fari, cxar ne estis spaco — ecx por hobito — inter gxia supro kaj la klinigxanta plafono, kie trovigxis la elirejo.

Ili eliris el la tunelo sub arbaraj brancxoj ambauxborde de la rivero. Bilbo demandis sin, kion sentis la gnomoj kaj scivolis, 6u akvo jam eniris la kuvojn. Kelkaj bareloj flosis apude en la mallumo kaj sxajnis sinki pli profunde. Bilbo divenis, ke ene de tiuj trovigxis la gnomoj.

“Mi esperas, ke mi fermis la kovrilojn suficxe strikte!” — li pensis, sed post nelonge li tro bezonis zorgi pri si por okupigxi pri la gnomoj. Li sukcese gardis sian kapon superakve, sed li tremis pro malvarmo, kaj demandis al si cxu li mortus se lia bonsxanco ne revenus, kaj cxu li devus riski plongxi kaj nagxi gxis la rivera bordo.

La bonsxanco ja revenis post kelka tempo: la kirligxanta akvofluo albordigis kelkajn barelojn je unu loko, kaj tie dum suficxe longa tempo ilin blokis iu nevidebla arbradiko. Tiam Bilbo profitis la okazon por surgrimpi sian barelon, dum alia firme haltigis gxin. Li rampis supren kiel dronanta rato kaj kusxis supre por ekvilibrigi sin kiel eble plej bone. La brizo priblovis lin fride sed li preferis gxin al la akvo, kaj li esperis, ke li ne defalos, kiam la barelflosado rekomencigxos.

Baldaux poste la bareloj liberigxis denove, serpentante kaj slalomante laux la rivero, sekvante la pli fortan fluon. Tiam

la vojagxo igxis pli malfacila supre de la barelo, kiel li ja antauxtimis, sed li iel ne falis, kvankam li estis terure malkomforta. Felicxe, li estis tre malpeza, la barelo estis granda kaj ankaux iom da ekvilibriga akvo helpe likis en gxin. Tamen la vojagxo similis malfacilan promenon senbridan kaj senpiedingan sur poneo, kiu deziris ruligxi surtere.

Tiumaniere sinjoro Baginzo fine alvenis lokon, kie la arboj igxis maldikaj ambauxflanke. Inter tiuj li povis vidi palan matenigxan cxielon. La malhela rivero subite plilargxigxis, kaj tie enfluis en la grandan Arbaran Riveron, kiu hastis de la regxpalaca pordego. La malluman suprajxon de l’ akvo ne plu sxirmis la arbaro, kaj sur gxia glata surfaco dancis kaj disigxis nebulaj kaj stelaj reflektoj. Tiam la rapida Arbara Rivero balais pluen la barelaron gxis la norda bordo, kie gxi eroziis largxan golfon. Tie vidigxis sxtoneta strando sub alta bordo limigita je la orienta flanko de kruta roka breto. Sur la plagxon albordigxis la plimulto de la bareloj, kvankam kelkaj plueniris kaj skuigxis kontraux la sxtonan gxeton.

Homoj vacxis de sur la bordoj. Ili rapide haltigis kaj kunpusxis la barelojn per hokstangoj al la malprofundajxo, kaj post kiam ili nombris ilin, ili kunligis ilin per sxnuro kaj lasis ilin gxismatene. La kompatindaj gnomoj! Bilbo ne tro malbone statis nun. Li glitis de sur sia barelo kaj vadis gxis la bordo. Li tiam kasxe aliris kelkajn kabanojn, kiuj estis videblaj de sur la akvobordo. Li efektive ne plu hezitis sxteli mangxon senpermese, se prezentigxis okazo, cxar li devis tion fari dum kelka tempo. Kaj li nun sciis, ke malsato estis grava afero kaj ne temis pri gxentila interesigxo pri frandajxoj en plenproviza mangxosxranko. Li ankaux ekvidis fajron inter la arboj, kaj tio allogis lin, cxar liaj vestajxoj estis tre malsekaj kaj glacie gluigxis al lia korpo.

Oni nun ne bezonas rakonti cxion pri tiu nokto, cxar ni alvenis la finon de la vojagxo orienten kaj atingis la komencigxon de la plej granda aventuro, kaj ni do devos hasti. Kompreneble helpe de sia magia ringo li unue sukcese sxteliris, sed fine liaj malsekaj piedspuroj kaj flakoj, postlasitaj kiam li sidigxis en diversaj lokoj, malkasxigis lin. Kaj li ankaux komencis snufi, kaj kiam li klopodis kasxi sin, liaj fusxe subpremitaj ternoj auxdigis lin eksplode. Post nelonge, cxiu riverborda vilagxano sercxis lin, sed Bilbo kasxis sin en la arbaro kun pano, leda vinbotelo kaj pastecxo, kiuj ne apartenis al li. Li devis tranokti malseke kaj longe for de fajro, sed la botelo komfortigis lin, kaj li ekdormis iomete sur seka foliaro, kvankam la jaro auxtunigxis kaj la aero igxis frosta.

Li revekigxis pro lauxta terno. La mateno jam grizis, kaj gaja ekscitigxo auxdigxis de sur la rivera bordo. La riverbordanoj fabrikis grandan ligitan floson da bareloj, kaj la elfaj flosistoj komencis stiri gxin lauxflue al Lagurbo. Bilbo ternis denove. Li ne plu estis malseka, sed sentis sin tre malvarma. Li kuris tiel rapide, kiel liaj lamantaj kruroj povis porti lin gxisborden, kaj dum la konfuzo li surgrimpis la barelaron nerimarkite. Bonsxance la suno ne brilis tiumomente por jxeti maloportunan ombron, kaj li felicxe ne ternis dumkelka tempo.

La stangoj plongxis profunde. La elfoj staris en la malprofundajxoj sxovante kaj pusxante. La bareloj nun kunligitaj krakis kaj knaris.

— Jen peza sxargxo, — kelkaj grumblis. — Kelkaj sxajne flosas tro profunde. Estas certe, ke ili ne estas malplenaj. Se ili estus alvenintaj tage, ni nepre estus rigardintaj la enhavon.

— Mankas tempo nun! — diris la flosisto. — Forpusxu la boaton! Kaj fine la bareloj forpusxigxis, unue malrapide, gxis ili preterpasis la rokan gxeton, kie aliaj elfoj staris por forpusxi ilin per longaj stangoj, kaj tiam ili rapidigxis en la fortan fluon, kaj forveturis longe laux la rivero gxis la Lago.

La gnomoj eskapis la regxajn kelkarcerojn kaj trapasis la arbaron, sed cxu vivaj aux mortaj ne estis certe.

10. Varma bonveno

La tago igxis pli hela kaj varma dum ili flosis pluen. Post kelka tempo la rivero cxirkauxis altan teramason cxe la maldekstra bordo. La forta fluo plauxdadis kaj ondolekis la klifon sub gxia rokoza rando. Subite la klifo malaperis. La bordoj malaltigxis. La arbaro finigxis. Tiam Bilbo klare vidis, kie ili trovigxis.

Vastaj landoj etendigxis cxirkaux li sorbante la riveron, kiu disigxis en centojn da akvofluoj serpente vagantaj aux haltantaj en marcxoj kaj lagetoj cxirkauxitaj de insuloj. Sed la centra fluo dauxrigis pluen. Kaj tre malproksime kun sia malhela kaj kapeca pinto, duonkasxita de sxirita nebulo kauxris la Monto! GXiaj nord-orientaj najbaroj kaj la kadukaj landoj kiuj ligis ilin al gxi ne videblis. GXi staris sola gvatante la marcxojn gxis la arbaro. La Soleca Monto! Bilbo venis de longe for kaj multe aventuris por vidi gxin, kaj nun gxia aspekto tute ne placxis al li.

Dume li auxskultis la parolojn de la flosistoj kaj provis kunmeti la informerojn, kiujn ili hazarde diris. Li baldaux lernis, ke li estis bonsxanca por alveni lokon de kie la Monto videblas, ecx de tiu distanco. La enkarcerigo estis teda kaj li nun sentis sin tre malkomforta sen paroli pri la kompatindaj gnomoj, kiuj ruligxis sube. Tamen li konstatis, ke ili ja estis pli bonsxancaj, ol li antauxe divenis. La elfoj multe parolis pri komerco ambauxdirekte de l’ akvofluo, pri la densa rivera trafiko, cxar la vojoj de la oriento al Mornarbaro malaperis aux ne plu uzigxis, kaj ankaux pri la kvereloj inter la laganoj kaj la arbaraj elfoj pri rivera konservado kaj borda riparado. Tiu regiono sxangxigxis multe depost kiam la gnomoj forlasis la Monton. Tiun epokon la homoj nur memoris kiel antikvan tradicion. Kaj la lando sxangxigxis ankaux lastatempe, depost kiam Gandalfo estis cxi tie. Inundoj kaj

pluvegoj sxveligis la orientajn riverojn, kaj okazis unu du sismoj, pri kiuj ili emis kulpigi la drakon — aludante lin precipe per blasfemoj kaj misauxguraj kapsignoj direkte al la Monto. La marcxoj kaj flakoj disvastigxis cxiudirekten. Malaperis padoj, kaj ankaux pluraj rajdantoj kaj vojagxantoj, se ili provis trovi la perditajn vojojn. La elfa vojo tra la Arbaro, kiun ili sekvis laux la konsiloj de Beorno, nun estis nezorgata en forlasita loko oriente de l’ arbara rando. La rivero prezentis nun la nuran sekuran vojon inter la nordaj arbaraj limoj gxis la foraj montaj ombrolandoj, kaj la rivero estis gardata de la arbara elfregxo.

Oni do vidas, ke Bilbo kondukis ilin laux la sola sekura vojo. Eble komfortigus la malvarme tremantan sinjoron Baginzo la fakto, ke Gandalfo sciis pri ili en fora lando, kaj multe konsternigxis ordigante siajn aliajn aferojn (kiuj ne rilatas al nia rakonto) kaj pretigante sin por sercxi asistocele la kunularon de Torino. Sed Bilbo ne sciis tion.

Li nur sciis, ke la rivero sxajne dauxras senfine, ke li treege malsatis, malvarmumis nazsxtopite kaj ne sxatis, ke la Monto severmiene minacis lin dum li proksimigxis al gxi. Post kelka tempo tamen la rivero kurbigxis suden kaj la Monto revelkis, kaj fine la bordoj farigxis pli rokozaj, la rivero kunpremis cxiujn siajn vagantajn akvojn kaj kurente kurigis ilin rapide antauxen.

La suno jam subiris, kiam la arbara rivero svingis sin orienten denove kaj hastis en la Longan Lagon. Tie largxe apertis la laga busxo flankita de du rokaj klifecaj remparoj, kies bordojn kovris sxtonetoj. La Longa Lago! Li neniam imagis ke akvo, kiu ne estas maro, povas tiel largxe etendigxi. GXi estis tiel vasta, ke la ambauxflankaj bordoj sxajnis tre malproksime malgrandaj, kaj gxi estis tiel longa, ke gxia norda fino direkte al la Monto entute ne videblis. Nur memorante la mapon Bilbo sciis, ke tie supre, kie la Granda

Ursino jam briletis, la Rivero Rapida venas gxis la lago cxe Dalo, kaj kun la Arbara Rivero kunfluigas siajn profundajn akvojn, kie antaux longe profunde sulkis vasta sxtona valo. CXe la suda bordo la duoble plenaj akvoj versxigxas super altajn akvofalojn kaj haste forkuras al fremdaj landoj. En la kvieta vespera aero, oni povis auxdi la akvofalojn bruadi tondre en la fora malproksimo.

Ne longe for de la arbara riverbusxo trovigxis la stranga urbo, pri kiu Bilbo auxdis la elfojn paroli en la regxaj keloj. GXi ne konstruigxis sur la strando, kvankam kelkaj kabanoj kaj aliaj konstruajxoj trovigxis tie. GXi staris super la lago, kaj kontraux la kirligxanta rivera fluo defendis gxin roka eskarpo, kiu kreis kvietan golfon. Granda ponto el ligno transiris al formike laboranta ligna urbo konstruita sur enormaj arbaraj fostoj. Ne temis pri elfa urbo, sed pri logxloko de homoj kiuj ankoraux kuragxis vivi sub la ombro de la dista drakomonto. Ili ankoraux profitis la komercon, kiu trapasis la akvofalojn gxis la urbo de la granda suda rivero. Sed en praaj epokoj, kiam Dalo en la Nordo estis ricxa kaj floranta, ili estis prosperaj kaj potencaj posedante sur la lago sxipojn plenajn da oro kaj ekipitajn de kirasitaj soldatoj. Tiuepoke oni plenumis militojn kaj aliajn entreprenojn, kiuj nun farigxis nur legendoj. La putrigxintaj kadukajxoj de la malnova urbo ankoraux vidigxis sur la strandoj, kiam la akvoj sinkis pro senpluvo.

Sed homoj memoris malmulte pri tiu epoko, kvankam iuj kantis la malnovajn kantojn pri la gnomaj Regxoj sub la Monto, Troro kaj Traino de la Durina gento, pri la draka invado kaj la ruinigxo de l’ mastroj de Dalo. Kelkaj ankaux kantis pri la auxgurita reveno de Troro kaj Traino, kiam la riveroj refluos orplene tra la montopordoj, kaj kantoj kaj ridoj reversxigxos sur la tutan landon. Sed tiu agrabla legendo ne tusxis ilian cxiutagan laboron.

Tuj kiam la barela floso vidigxis, boatoj eknavigis de inter la urbaj fostoj, kaj vocxoj vokis al la stiristoj. Tiam oni jxetis sxnurojn kaj elakvigis remilojn, kaj baldaux la barelaro eliris el la fluo de la Arbara Rivero kaj trenigxis cxirkaux la rokan eskarpon al la golfeto de Lagurbo. Tie oni surbordigis gxin antaux la granda ponto. Homoj de l’ sudo estis baldaux venontaj por forporti kelkajn barelojn kaj por meti varojn en la aliajn, kiujn oni alportis por reveni laux la rivero al la palaco de l’ arbaraj elfoj. Dume la bareloj ondante flosis, kaj la elfaj vojagxantoj kaj flosistoj iris festeni al Lagurbo.

Ili surprizigxus, se ili vidus tion, kio okazis sur la laga bordo post kiam ili foriris kaj la noktaj ombroj nigrigxis. Unue Bilbo liberigis barelon, pusxis gxin surborden kaj malfermis gxin. El gxi venis plendoj kaj poste tre malkontenta gnomo. Lia malpura barbo plektigxis kun malsekaj pajleroj. Li estis tiel dolorplena kaj rigida, sxancelita kaj kontuzita, ke li apenaux sukcesis ekstari kaj stumble pasxi tra la malprofunda akvo por kusxigxi sur la strandon plorgxemante. Li aspektis malsata kiel katenita hundo forgesita dum semajno. Estis Torino, sed ani povus rekoni lin nur per lia ora cxeno, la helblua koloro de lia nun cxifonita kapucxo, kaj ties argxenta sed nun senbriligita kvasto. Oni devis atendi longan tempon, antaux ol li denove kondutis sin gxentile kun la hobito.

— Nu, cxu vi estas viva aux morta? — demandis Bilbo kolere. Li eble forgesis, ke dum la vojagxo li mangxis almenaux unufoje pli ol la gnomoj, povis movi siajn brakojn kaj krurojn libere, kaj havis pli ol suficxan porcion da fresxa aero. — CXu vi ankoraux estas kaptito, aux cxu vi estas libera? Se vi deziras mangxi kaj se vi volas ankoraux dauxrigi tiun cxi idiotan aventuron — gxi ja estas la via, sed ne la mia — vi devus frapi viajn brakojn, froti viajn krurojn kaj helpi min eligi la aliajn, dum restas sxanco!

Torino vidis kompreneble, ke Bilbo pravis, kaj post pliaj plendoj li levigxis kaj helpis la hobiton kiel eble plej bone. En la mallumo kaj fusxante en la frida akvo, ili klopodis tre malfacile kaj malagrable trovi la gxustajn barelojn. Frapante la eksterojn kaj vokante, ili nur malkovris, ke ses gnomoj kapablis respondi. Ili malpakis ilin kaj helpis ilin atingi la lagobordon, kie tiuj sidigxis aux kusxis, lamentante kaj plorante. Ili estis tiel malsekaj, kontuzitaj kaj kramfozaj, ke ili nek konstatis sian liberigxon, nek povis esti dankemaj.

Dvalino kaj Balino estis la plej malkontentaj, kaj oni ne povis peti, ke ili helpu. Bifuro kaj Bofuro estis malpli balancitaj kaj malsekaj, sed ili simple kusxis kaj nenion faris. Filio kaj Kilio tamen estis junaj (almenaux relative por gnomoj), kaj ankaux estis pli zorge pakitaj en malpli grandaj bareloj kun multe da pajlo. Ili eliris pli malpli kun ridetoj, unu du kontuzoj kaj portempa rigideco, kiu baldaux forvelkis.

— Mi esperas neniam plu flari pomojn! — diris Filio. — Mia kuvo estis pombarelo. Estas frenezige senti cxiam pomodoron, kiam oni ne povas movigxi, kiam oni estas malvarma kaj nauxze malsata. Mi povus mangxi ion ajn en la vasta mondo cxi-momente, sed ne pomon!

Kiam Filio kaj Kilio volonte helpis, Torino kaj Bilbo fine malkovris la mankantajn grupanojn, kaj eligis ilin. La kompatinda grasa Bomburo ankoraux dormis aux estis senkonscia. Dorio, Norio, Orio, Oino kaj Gloino estis inunditaj kaj sxajnis nur duonvivaj. Oni devis porti ilin unu post la alia kaj kusxigi ilin sur la strandon.

— Nu jen ni! — diris Torino. — Kaj mi supozas, ke ni devus danki nian bonan fortunon kaj sinjoron Baginzo. Mi certas, ke li rajtas atendi nian dankemon, kvankam mi preferus nur, se li estus elektinta pli komfortan vojagxon. Tamen, ni estas — denove — je via servo, sinjoro Baginzo. Sendube ni estos

pli dece gxentilaj, kiam ni mangxos kaj ripozis iom. Sed nun, kion fari?

— Mi sugestas Lagurbon, — diris Bilbo. — Kion alian?

Neniu alternativo ekzistis, kompreneble, kaj Torino, Filio kaj Kilio kaj la hobito do pastlasis la aliajn kaj sekvis la strandon al la granda ponto. Tie trovigxis gardistoj, sed ili ne diligente vacxis, cxar jam de longe oni ne plu vere bezonis tion. Krom kvereloj pri riveraj impostoj, la laganoj amikis kun la arbaraj elfoj. Aliaj popoloj logxis longe for, kaj la urbaj junuloj senkasxe dubis la ekziston de l’ drako en la monto, primokante la grizbarbulojn kaj kadukulojn, kiuj pretendis vidi lin cxirkauxflirti dum iliaj junagxaj tagoj. Do ne estis mirige, ke la gardistoj trinkadis kaj ridadis apud la fajro en sia kabano kaj ne auxdis la bruon de la malpakado de gnomoj kaj de la kvar pasxantaj spionoj. Ili entute surprizigxis, kiam Torino Kverkasxildo eniris la pordon.

— Kiu vi estas, kaj kion vi volas? — ili kriis, levigxinte kun salto kaj sercxante armilojn.

— Torino, filo de Traino, nepo de Troro, Regxo sub la Monto! — diris la gnomo lauxtvocxe, kaj li aspektis regxece, malgraux siaj cxifonaj vestajxoj kaj malpura kapucxo. La oro brilis cxirkaux lia kolo kaj zono, liaj okuloj malhelis kaj profundis. — Mi revenis. Mi deziras renkontigxi kun la Urbestro!

Tiam estis gxenerala ekscitigxo. La plej malspritaj uloj eliris el la kabano por vidi, cxu la Monto dumnokte kovrigxis per oro kaj la rivero subite flavigxis. La cxefgardisto pasxis antauxen.

— Kaj kiuj estas tiuj? — li demandis, indikante Filion kaj Kilion, kaj Bilbon.

— La idoj de la filino de mia patro, — respondis Torino.
— Filio kaj Kilio de la gento de Durino, kaj sinjoro Baginzo, kiu vojagxis kun ni el la okcidento.

— Se vi venis pace, kusxigu viajn armilojn! — diris la cxefgardisto.

— Tiujn ni ne havas, — diris Torino, suficxe vere. La arbaraj elfoj konfiskis iliajn trancxilojn, inkluzive de la potenca glavo Orkristo. Bilbo kasxis kiel kutime sian glaveton, sed li nenion diris pri tio. — Ni ne bezonas armilojn, ni kiuj revenas fine al nia heredajxo kiel rakontite delonge. Kaj ni ne povus batali kontraux tiom multaj. Nun konduku nin al via mastro!

— Li festenas, — diris la cxefgardisto.

— Do jen plia kialo por alkonduki nin! — intervenis Filio, kiu enuigxis pri cxiuj tiuj solenaj formalajxoj. — Ni estas lacegaj kaj malsataj post nia longa vojo, kaj niaj kunuloj estas malsanaj. Nun ni hastu kaj ne prokrastu parolante, aux via mastro riprocxos al vi tion.

— Sekvu min do, — diris la cxefgardisto.

Akompanis ilin ses gardistoj, dum ili transiris la ponton, trapasis la pordojn, kaj iris gxis la urba vendoplaco. Tio estis akvorondo cxirkauxita de altaj fostoj, sur kiuj estis konstruitaj la plej imponaj domoj kaj longaj varfoj, kun sxtuparoj kondukantaj malsupren al la laga surfaco. El unu granda domo brilis multaj lumoj kaj sonis multaj vocxoj. Ili trapasis gxian pordon, kaj staris gapante en la brila lumo la longajn tablojn, cxe kiuj sidis multe da homoj.

— Mi estas Torino, filo de Traino, nepo de Troro, Regxo sub la Monto! Mi revenis! — kriis Torino lauxtvocxe de la pordo, antaux ol la cxefgardisto povis elparoli ion.

CXiuj subite levigxis. La Urbestro impetis de sia granda trono. Sed neniu levigxis pli surprizite ol la elfaj flosistoj, kiuj estis sidantaj en la hala fundo. Hastante gxis la urbestra tablo, ili kriis:

— Tiuj estas la eskapintaj kaptitoj de nia regxo, vagantaj gnomoj almozpetantaj, kiuj ne havis klarigon, kiam oni trovis ilin sxtelirantaj tra la arbaro persekutante nian popolon!

— CXu tio estas vera? — demandis la Urbestro. Fakte, li kredis ke jes, pli vera ol la reveno de iu Regxo sub la Monto, se tia persono ecx ekzistis.

— Estas vere, ke la Elfregxo maljuste deviigis nin de nia vojo kaj senkauxze enkarcerigis nin dum ni vojagxadis al nia patrio,—respondis Torino. — Sed nek seruro nek barilo malhelpos la revenon rakontitan de la praaj legendoj. Kaj cetere tiu cxi urbo ne trovigxas en la elfa regno. Mi parolas kun la Estro de Lagurbo kaj ne kun flosistoj de l’ Regxo.

Tiam la Urbestro hezitis kaj rigardis ilin unu post la alia. La Elfregxo estis tre potenca en tiu regiono, kaj la Urbestro ne volis malamiki kun li. Kaj li ankaux ne alte taksis la antikvajn kantojn, cxar li preferis pripensi komercon, impostojn, kargojn kaj oron — okupoj per kiuj li establis sian karieron. Aliaj tamen pensis malsame, kaj la afero decidigxis rapide sen lia interveno. La novajxo rapidis fulme de la hala pordego gxis la tuta urbo. Homoj kuris kaj amasigxis sur la kajoj. Kelkaj komencis kanti malnovajn kantojn rilate al la reveno de l’ Regxo sub la Monto, kaj la fakto, ke temis pri la nepo de Troro — sed ne Troro mem — ne perturbis ilin. Aliaj kunkantis kaj resonigis gxin lauxte kaj alte super la lagon.

La Regxo sub la montoj,
la Regx’ el sxton’ cxizita,

regx’ de l’ argxentaj fontoj
estigxos jam elira!
La kron’ denove regos,
strecxigxos harpaj kordoj,
en oraj haloj ehxos
pratempaj kant-agordoj.
Arbaroj ondos monte,
subsune ondos herbo;
ricxajxoj fluos fonte,
riveroj da superbo.
Felicxaj fluos rojoj,
brilados lagmieno,
forfados la malgxojoj,
pro l’ Monta-Regx-reveno!

Tiel ili kantis, aux simile cxar estis multe pli da versoj kaj kriado miksigxis kun la harpa kaj violona muziko. Fakte, tian fervoron ne konis ecx la memoroj de la plej oldaj avoj. La arbaraj elfoj mem starigis al si multajn demandojn kaj ektimis. Ili evidente ne sciis, kiamaniere Torino eskapis, kaj komencis opinii, ke ilia regxo grave miskalkulis. Koncerne la Urbestron, li ne havis elekton kaj simple sekvis la gxeneralan aklamon, almenaux tiumomente, kaj sxajnigis ke li kredis, ke Torino estis tio, kion li pretendis. Li do proponis sian sidlokon al li, kaj donis al Filio kaj Kilio apude honorajn poziciojn. Kaj ecx Bilbo ricevis sidlokon cxe la alta tablo, kaj en la gxenerala konfuzo kaj malordo oni ne petis klarigon pri lia rolo, kvankam neniu kanto ecx plej svage aludis lin.

Post nelonge oni venigis la aliajn gnomojn en la urbon, kiu prezentis scenon de eksterordinara entuziasmo. Oni flegis kaj nutris ilin, gastigis kaj dorlotis ilin delekte kaj gxissate. Oni provizis grandan domon por Torino kaj lia kunularo. Boatoj kaj remistoj estis je ilia dispono, kaj homoj amasigxis la tutan tagon antaux ilia pordo por kanti aux aklami, ecx se gnomo nur montris sian nazon.

Kelkaj el la kantoj estis tre malnovaj, sed aliaj estis novaj kaj temis memfide pri la morto de l’ drako kaj kargoj da ricxaj donacoj alfluantaj laux la rivero gxis Lagurbo. Tiujn instigis aparte la Urbestro, kaj tiuj ne tro placxis al la gnomoj, sed dume ili kontente grasigxis kaj refortigxis denove. Kaj efektive post semajno ili entute resanigxis. Ili estis proprakolore revestitaj en fajna sxtofo, iliaj barboj estis kombitaj kaj tonditaj, kaj ili povis teni sin fiere. Torino kondutis kaj marsxis kvazaux lia regno jam estis konkerita kaj Smauxgo distrancxita en etajn pecojn.

Tiam, kiel li diris, la gnoma dankemo al la hobito cxiutage altigxis. Ili ne plu plendis kaj gxemis. Ili tostis ja lia sano, amike frapis liajn sxultrojn kaj gxenerale lauxdis lin. Tio tauxgis al Bilbo, cxar krome li ne sentis sin tre kontenta. Li ne forgesis la aspekton de la Monto kaj ade pripensis la drakon. Krome li havis malvarmumon. Dum tri tagoj li ternis kaj tusis, kaj ne povis eliri. Tiam liaj bankedaj prelegoj estis reduktitaj al “Goran dangon”.

Dume la arbaraj elfoj hejmeniris laux la Arbara Rivero kun siaj kargoj, kaj la regxa palaco multe konsternigxis. Mi neniam auxdis, kio okazis al la cxefgardisto kaj cxefservisto. Kompreneble neniu menciis la sxlosilojn kaj barelojn, dum la gnomoj restis en Lagurbo, kaj Bilbo atente ne malvidigis sin. Tamen, pri la veraj faktoj oni divenis multe pli ol oni sciis, kvankam sendube sinjoro Baginzo restis mistero minora. Cetere, la regxo nun sciis pri la gnoma komisio, aux kredis ke li sciis, kaj li diris al si:

“Nu bone, ni vidos! Neniu trezoro migros tra la Mornarbaro sen mia konsento pri la afero. Sed mi ne dubas, ke ili renkontigxos kun trista sorto, kaj tio estos justa!” Li ne kredis, ke gnomoj kapablos batali kaj mortigi drakojn kiel Smauxgon, kaj li suspektis, ke ili provos rompsxteli la drakon, kio montras, ke li estis sagxa elfo kaj pli sagaca ol la

urbanoj. Tamen li ne tute pravis, kiel ni vidos. Li sendis siajn spionojn al la lagaj bordoj kaj kiel eble plej norden gxis la Monto, kaj komencis atendi.

Post du semajnoj Torino komencis pensi pri foriro. Dum la entuziasmo ankoraux favoris en la urbo, estis tauxge havigi al si helpon. Sed ne konvenus atendi por malfresxigi la fervoron. Li do parolis kun la Urbestro kaj ties konsilantaro, kaj anoncis, ke lia kunularo baldaux devos aliri la Monton.

Tiam por la unua fojo la Urbestro surprizigxis kaj ankaux timis iom, kaj li demandis al si, cxu Torino efektive estis ido de la praregxoj. Li neniam pensis, ke la gnomoj fakte auxdacus aliri Smauxgon, kaj kredis, ke ili estis frauxduloj, kiuj frue aux malfrue estos senmaskigitaj kaj forjxetotaj. Li malpravis. Torino evidente estis la nepo de l’ Regxo sub la Monto, kaj oni neniam povas antauxvidi, kion gnomo auxdacos aux riskos por vengxi sin aux rekapti sian heredajxon.

Sed la Urbestro ne bedauxris ilian foriron. Gastigi ilin farigxis multekoste, kaj ilia apero kreis longan ferion, kiu haltigis la urban komercon. “Ke ili foriru por fronti la drakon kaj malkovri ties varman bonvenon!” — li pensis.

— Ho Mosxta Torino, filo de Traino, nepo de Troro, — li efektive diris al tiu. — Vi devas postuli vian heredajxon. La tempo jam estas, kiel rakontas la legendoj. Kion ajn vi mendos, tion ni provizos. Kaj ni fidas je via repagemo, kiam via regno revenkos.

Tiam unu tagon, kvankam la auxtuno multe progresis, la ventoj malvarmis kaj folioj falis, tri grandaj boatoj forlasis Lagurbon, sxargxitaj de remistoj, gnomoj, sinjoro Baginzo kaj multaj provizoj. CXevaloj kaj poneoj estis senditaj laux nerektaj padoj por renkonti ilin je nomita loko cxe

albordigxo. La Urbestro kaj la konsilantaro adiauxis ilin de sur la granda urbodoma sxtuparo, subiranta al la lago. Homoj kantis sur la kajoj kaj el fenestroj. La blankaj remiloj gutis kaj plauxdis, kaj ili fornavigis laux la lago norden por la lasta etapo de sia longa vojagxo. La sola gxiskore malfelicxa vojagxanto estis Bilbo.

11. Sur la sojlo

Dum du tagoj ili remis gxis la fino de la Longa Lago, trapasis la enfluejon de l’ Rivero Rapida, kaj nun ili cxiuj vidis la Solecan Monton superregi la pejzagxon kiel alta gvatanta turo. La rivero fluis forte, kaj ili plueniris malrapide. Fine de la tria tago kelkajn mejlojn pli supren laux la rivero, ili proksimigxis al la maldekstra okcidenta bordo kaj elboatigxis. Tie ili trovis la cxevalojn, provizojn kaj poneojn, kiujn oni antauxensendis por renkonti ilin. Ili surpakis multajn ajxojn sur la poneojn, kaj la restajxo stokigxis en tendo. Sed neniu el la urbanoj deziris akompani ilin, ecx por tranokti, cxar ili estis tro proksimaj de la monta ombro.

— Ni restos, nur kiam oni realigos la kantojn! — ili diris.

En tiu sovagxa lando, ili efektive pli facile kredis je la drako ol je Torino. Fakte la stokoj ne bezonis gardistojn, cxar la lando estis dezerta kaj forlasita. Ilia eskorto do postlasis ilin sekvante la riveron kaj la bordajn padojn, kvankam jam noktigxis.

Ili tranoktis malvarme kaj solece, kaj ili senkuragxigxis. La venontan tagon ili ekiris. Balino kaj Bilbo rajdis malantauxe kondukante cxe siaj flankoj poneon kun peza sxargxo. La aliaj rajdis antauxe, malrapide elektante padojn, cxar tie ne trovigxis klaraj vojoj. Ili iris nord-okcidenten de la Rivero Rapida, cxiam pli proksime al granda monta firsto, kiu etendigxis suden.

La sxteliranta senbrua vojagxo lacigis ilin. Neniu ridis, kantis, nek ludis harpojn, kaj la fiera esperemo de l’ praepokaj kantoj, kiu antauxe ardigis iliajn korojn, cedis al rampanta morozo. Ili sciis, ke ili proksimigxis al la vojagxofino, kaj la rezulto povus estis horora. Ili vidis nur moman malfekundan landon, kvankam Torino certigis, ke

iam en la praaj tempoj gxi estis bela kaj verda. Vidigxis malmulte da herbo, kaj post nelonge ne plu trovigxis arboj aux arbustoj. Nur kadukaj nigrigxintaj stumpoj restis por atesti, ke la regiono estis arbkovrita. Ili do venis al la Dezerto de la Drako, kaj ili alvenis je la sojlo de l’ jarfino.

Ili atingis la montajn limojn sen sperti dangxeron aux vidi drakospuron krom la sovagxejon, kiun li estis kreinta cxirkaux sia kusxejo. La Monto staris sombre kaj silente super ili, kvazaux gxia alteco estis pli granda ol la distanco antaux ili. Ili faris sian unuan tendaron okcidente de la granda suda firsto, kies spino finigxis je pinto nomita Korvokresto. Tie supre trovigxis malnova sentinela turo, sed ili ne kuragxis grimpi tien, cxar gxi estis tro videbla loko.

Antaux ol sercxi la sekretan pordon sur la okcidentaj firstoj, kien ili direktis cxiujn siajn esperojn, Torino sendis spionan mision por esplori la sudon, kie trovigxis la CXefpordo. Por tiu komisio li elektis Balinon, Filion kaj Kilion, kaj akompanis ilin Bilbo. Ili marsxis sub la grizaj kaj silentaj klifoj, gxis la piedo de Korvokresto. Tie la rivero, post granda masxo en la Dala valo, fluis for de la monto rapide kaj brue survoje al la lago. La riveraj bordoj estis glataj kaj sxtonaj, kaj ili staris super la rivero alte kaj krute. De super la mallargxa akvofluo sxauxmanta kaj plauxdanta suben inter amason da rokegoj, ili direktis la rigardojn al vasta valo, kie la firsta ombro sxirmis la grizajn ruinojn de antikvaj domoj, turoj kaj muroj.

— Jen kusxas la restajxo de Dalo, — diris Balino. — La montaj deklivoj estis arboplenaj kaj verdaj, kaj la sxirmita valo multe prosperis dum la epokoj, kiam sonoriloj resonis en tiu urbo. — Li aspektis sombre kaj serioze, kiam li diris tion. Efektive, li estis unu el la kunuloj de Torino gxuste tiun tagon, kiam la Drako venis.

Ili ne suficxe memfidis por sekvi la riveron gxis la pordego, sed ili pluen marsxis sur la sudan firston, gxis fine malantaux roko ili povis vidi super ili la mallumon de kasxita kaverno, kies aperturo aperis sur vasta klifo inter du montaj brakoj. De tie elsxutigxis la akvoj de l’ Rivero Rapida, kaj ankaux elvenis vaporo kaj nigra fumo. Nenio movigxis en la sovagxejo, krom la vaporo kaj la akvo kaj foje nigra kaj minaca korvo. Nur auxdigxis la sursxtona akvofluo, kaj foje rauxka korvokrio. Balino tremis.

— Ni retroiru! — li diris. — Ni nenion plu povos fari cxi tie! Kaj ne placxas al mi tiuj malhelaj birdoj. Ili aspektas kiel malicaj spionoj.

— La drako ankoraux vivas kaj trovigxas en la submontaj haloj, supozeble. Almenaux laux la fumo, — diris la hobito.

— Tio ne estas pruvo, — diris Balino. — Kvankam, mi kredas, ke vi ne malpravas. Sed li eble foriris por kelka tempo, aux kusxas gvatante sur la monta flanko. Kaj mi supozas, ke fumo kaj vaporo sxvebas el cxiuj truoj, cxar cxiu halo devas esti saturita de lia fetora stinko.

Dum tiuj pezaj pensoj iris tra iliaj kapoj, kaj dum la korvokriado persekutis ilin desupre, ili vojiris lace reen al la tendaro. Estis junio, kiam ili gastis en la bela domo cxe Elrondo, kaj kvankam auxtuno nun trenis sin al vintro, tiu agrabla tempo nun sxajnis jam de jaroj. Ili trovigxis solaj en dangxera sovagxejo kaj ne plu esperis trovi helpon. Ili atingis sian vojagxofinon, sed ili sxajnis ecx pli fore de sia misiofino ol antauxe. Ilia memfido entute elcxerpigxis.

Estis strange, ke sinjoro Baginzo havis pli da memfido ol la aliaj. Li ofte prunteprenis la mapon de Torino kaj studis gxin, pripensante la runojn kaj la lunliteran mesagxon, kiun Elrondo ellegis. Estis Bilbo, kiu instigis la gnomojn sercxi la

sekretan pordon sur la dangxeraj okcidentaj deklivoj. Tiam ili movis la tendaron al longa valo, kiu estis malpli largxa ol la granda Dala valo en la sudo kie trovigxis la rivera elfluejo. Tie la valo estis cxirkauxita de la malsupraj firstoj de l' Monto. Du firstoj reliefis okcidenten el la centra masivo, starigante longajn kaj krutajn krestojn, kiuj akre plongxis gxis la platlando. Sur tiu okcidenta flanko, vidigxis malpli da spuroj pri draka trudado, kaj kreskis iom da herbo por la poneoj. Ekde tiu okcidenta tendaro, sxirmita dumtage de klifoj kaj muroj, gxis la suno subiris super la arbaro, ili esploris en grupoj la vojojn al la montoflanko. Se la mapo pravis, la sekreta pordo trovigxis tie sur la klifo super la vala busxo. Tamen tagon post tago ili revenis al la tendaro sensukcesaj.

Sed neatendite ili trovis gxuste tion, kion ili celis. Filio, Kilio kaj la hobito subiris unu tagon la valon, grimpante inter rompitaj sxtonoj sur la suda flanko. Estis tagmeze, kiam rampante malantaux kvazauxkolona rokego, Bilbo eltrovis lokon, kiu sxajnis esti supreniranta kaduka sxtuparo. Sekvante gxin, li kaj la gnomoj inspirite trovis supron de mallargxa vojo, foje velkinta foje revidebla, kiu vagis gxis la supro de la suda kresto kondukante ilin fine al mallargxa breto, kiu turnigxis okcidenten laux la monta fronto. Rigardante suben, ili atingis klifrandon cxe la valsupro, kaj spektis sian propran tendaron longe malsupre. Silente, tenante sin proksime de la dekstra roka muro, ili lauxvice sekvis la breton, gxis la muro forcedis, kaj ili eniris altmuran nicxon, kie estis trankvile kaj kreskis herbo. Ili trovis la enirejon, kiu ne videblis desube pro la pendanta breto kaj ankaux cxar gxi estis tiel malgranda, ke gxi de fore similis malluman fendon. GXi ne estis kaverno, cxar gxi estis malferma al la cxielo, sed ene staris ebena muro, kies fundo proksime de l' planko, estis glata kaj rekta kvazaux fabrikita de masonisto, sed ne vidigxis junto aux fendeto.

Same ne vidigxis fosto, lintelo, sojlo nek alia spuro de barilo, riglilo aux seruro, sed ili ne dubis, ke fine ili ja trovis la pordon. Ili frapis gxin, pikis kaj pusxis gxin. Ili petis lauxtvocxe, ke gxi malfermigxu. Ili eldiris versojn de sorcxoj pri malfermado, sed nenio movigxis. Fine ili lace ripozis sur la enireja herbo kaj, kiam vesperigxis, ili komencis grimpi malsupren laux la longa vojo.

Tiuvespere oni revigligxis en la tendaro. Kiam la mateno venis, ili preparigxis ekiri denove. Nur Bofuro kaj Bomburo restis malantauxe por gardi la poneojn kaj la provizojn, kiujn ili portis de la rivero. La aliaj subeniris la valon, supreniris la novan vojon kaj pluen al la mallargxa breto. Tie ili ne povis porti sakojn aux pakojn, cxar gxi estis tiel vertigxe malvasta kaj super la rando la klifo plongxis cent kvindek futojn sur akrajn rokojn. Sed cxiu portis volvajxon da sxnuro cxirkaux sia zono, kaj tiel sendamagxe ili atingis la herbkovritan nicxon.

Ili faris sian trian tendaron, alportante tion, kion ili bezonis de malsupre per sxnuroj. Same suben ili sendis unu el la plej viglaj gnomoj, ekzemple Kilion, por intersxangxi eventualajn novajxojn aux posteni kiel sentinelo siavice, dum Bofuro hisigxis al la supra tendaro. Bomburo neniel deziris supreniri, nek pervoje nek persxnure.

— Mi estas tro grasa por tiaj sxnurdancoj, — li diris. — Mi vertigxus kaj stumblus sur mian barbon, kaj tiam vi denove nombrus nur dek tri. Kaj la noditaj sxnuroj estas tro maldikaj por mia pezo.

Felicxe, li malpravis, kiel ni vidos.

Dume kelkaj esploris la breton post la enirejo kaj trovis vojon, kondukantan pli alten sur la Monto. Sed ili ne auxdacis aventuri tiel malproksimen, kaj krome tio ne utilus.

Tie supre regis silento, rompata de neniu birdo aux bruo krom la enfenda vento sur sxtonoj. Ili parolis mallauxte kaj neniam kriis, nek kantis, cxar dangxero embuskis en cxiu roka angulo. La aliaj, kiuj okupigxis pri la sekreta pordo egale sercxis vane. Ili estis tro avidaj por atenti la runojn aux la lunliterojn, sed provis ripozi por pripensi gxuste kie sur la glata sxtona surfaco kasxigxis la pordo. Ili alportis pikpiocxojn kaj diversajn ilojn el Lagurbo, kaj unue ili provis tiujn. Sed kiam ili hakis la sxtonon, la teniloj splitigxis kaj kruele skuis iliajn brakojn, dum la feraj pintoj rompigxis aux kurbigxis kiel plumbo. Ili konstatis, ke minlaboro ne utilus kontraux la sorcxado, kiu fermis tiun cxi pordon, kaj ili ankaux timis, cxar ili kreis multe da ehxanta bruo.

Bilbo trovis la atendadon cxe la sojlo soleca kaj laciga. Ne vere temis pri sojlo, kompreneble, sed tiel ili ironie nomis la etan herban nicxon inter la muro kaj la brecxo, cxar ili memoris la vortojn de Bilbo dum la neatendita festo en lia hobitotruo, kiam li diris, ke ili povos sidi cxe la sojlo gxis ili elpensos ion. Kaj tiel ili sidis kaj pripensis, aux vagis sencele farigxante pli morozaj.

Ili estis revigligxintaj depost la malkovro de l’ vojo, sed nun ilia spirito sinkis gxisfunde, kaj tamen ili obstine ne intencis rezigni kaj foriri. La hobito tiam ne estis pli sprita ol la gnomoj. Li faris nenion, krom sidi kontraux la roka fronto, gapante okcidenten tra la aperturo, super la sovagxejo gxis la nigra muro de Mornarbaro kaj post gxi al foraj landoj, kie li foje kredis vidi la Nebulecajn Montojn tre malproksimajn kaj malgrandajn. Se la gnomoj demandis lin, kion li faris, li respondis:

— Vi diris, ke estus mia tasko sidi sur la sojlo kaj pensi, sen paroli pri eniro. Do mi sidas kaj pensas.

Sed bedauxrinde, li ne pensis multe pri la tasko, sed nur pri kio trovigxis post la blua malproksimo, pri Okcidentujo, la Monteto, kaj pri sia hobitotruo.

Largxa griza sxtono kusxis meze de la herbo, kaj li rigardis gxin melankolie, aux gapis la grandajn helikojn. SXajne placxis al ili tiu sxirmita nicxo, cxirkauxita de frida roko. Kaj ili estis multaj kaj gigantaj, rampante malrapide kaj gluece sur gxiaj muroj.

— Morgaux estos la lasta semajno de auxtuno,—diris Torino iutage.

— Kaj vintro sekvas auxtunon, — diris Bifuro.

— Kaj sekvos la venonta jaro, — diris Dvalino, — kaj niaj barboj kreskos gxis ili pendos malsupre de l’ klifo al la valo, antaux ol io okazos cxi tie. Kion faras por ni nia rompsxtelisto? CXar li havas magian ringon kaj nun devus esti tre bona aventuristo. Mi supozas, ke li tre oportune povus eniri la CXefpordon por spioni aferojn!

. Bilbo auxdis tion, cxar la gnomoj apudis sur la rokoj super la nicxo kie li sidis, kaj li pensis: “Bona CXielo! CXu ili komencas pensi tiel? Temas cxiam pri kompatinda mi, kiu devas eligi ilin de ilia embaraso, almenaux post kiam la sorcxisto foriris. Kion mi faru? Mi sciis, ke io terura okazos al mi finfine. Mi kredas, ke mi ne plu povos toleri la malagrablan Dalan valon denove, kaj same pri tiu fumanta cxefpordo!!!”

Tiuvespere li estis tre trista kaj apenaux dormis. La venontan tagon la gnomoj foriris diversdirekten, kelkaj promenigante la poneojn, aliaj vagante sur la montoflanko. La tutan tagon, Bilbo sidis malgaje en la herba nicxo gapante la sxtonon, aux foje okcidenten tra la mallargxa fendo. Li sentis strange,

ke li atendis ion. “Eble la sorcxisto subite reaperos hodiaux”, — li pensis.

Kiam li levis la kapon, li ekvidis la foran arbaron. Tuj kiam la suno sinkis okcidenten, videblis flava brilo sur la arbara suprajxo, kvazaux la lumo trafus la lastajn palajn foliojn. Li baldaux vidis la orangxan bulecan sunon subiri okulnivele. Li aliris la aperturon, kaj tie vidis palan kaj svagan novan lunon atingi la horizonton.

Tiumomente li auxdis akran frapadon malantaux si. Tie sur la griza sxtono meze de l’ herbo staris enorma turdo, preskaux komplete nigra, kun pala flava brusto makulita de malhelaj markoj. Frap! La turdo kaptis helikon, kaj frapis gxin sur la sxtonon. Frap! Frap!

Tiam Bilbo komprenis. Forgesante cxiujn riskojn, li starigxis sur la breta rando kaj vokis la gnomojn, kriante kaj svingante la manojn. La plej proksimaj venis stumblante trans la rokojn kiel eble plej rapide laux la breto kaj al Bilbo, scivolante kio, bona cxielo, okazis. La aliaj alvokis por esti hisitaj supren sur sxnuroj (krom Bomburo, evidente, kiu dormis).

Bilbo tuj klarigis cxion. Ili silentigxis, kaj la hobito tenis sin apud la griza sxtono, kaj la gnomoj staris kun pendolantaj barboj rigardante senpacience. La suno ade subiris, kaj ili senkuragxigxis. GXi sinkis sub rugxan nubostrion kaj malaperis. La gnomoj gxemis, sed Bilbo atendis senmove. La luno lumetis cxe la horizonto. Venis la vespero. Tiam subite, kiam ili ne plu esperis, plej malalta rugxa sunradio eskapis la nubon kiel rompanta fingro. Glima lumradio rekte eniris la nicxan aperturon kaj falis sur la sxtonan surfacon. La maljuna turdo, kiu rigardis de alta sidloko per la akraj okuloj kaj flanken klinita kapo, tuj trilis. Estis subita knara bruo.

Floko da roka rompajxo falis disde la muro. Truo subite apertis tri futojn de la planko.

Tre rapide, timante, ke la sorcxado forvelkus, la gnomoj hastis al la roko kaj pusxis — sed vane.

— La sxlosilo! — kriis Bilbo. — La sxlosilo, kie estas Torino? Torino hastis tien.

— La sxlosilo! — kriis Bilbo. — La sxlosilo, kiu akompanis la mapon! Provu gxin nun, dum restas tempo!

Tiam Torino pasxis antauxen kaj tiris la sxlosilon sur cxeno de cxirkaux sia kolo. Li metis gxin en la truon. GXi tauxgis kaj turnigxis! Klak! La lumradio forvelkis, la suno subiris, la luno malaperis, kaj la vespero ekokupis la cxielon.

Nun ili kunpusxis, kaj malrapide parto de l’ sxtonmuro cedis. Longaj rektaj fendetoj aperis, kaj plilargxigxis. Vidigxis figuro de pordo, kiu estis alta je kvin futoj kaj largxa je tri. GXi malrapide svingigxis enen. SXajnis ke la mallumo elfluis de la montflanka truo kiel vaporo, kaj profunda ombreco, kiun oni ne kapablis travidi, frontis iliajn okulojn, kvazaux oscedanta busxo kondukanta enen kaj suben.

12. Internaj informoj

La gnomoj atendis longe en la mallumo antaux la pordo debatante, gxis fine Torino ekparolis:

— Venis la momento por sinjoro Baginzo, kiu jam pruvis sian bravecon dum nia longa vojagxo, kaj demonstris sin pli kuragxa kaj ruza ol lia amplekso indikas, kaj — se mi rajtas diri — pli bonsxanca ol kutime la sorto permesas. Jen la momento por plenumi la taskon, pro kiu ni ricevis lin en nia Kompanio. Jen la momento, por ke li gajnu sian Rekompencon.

Vi jam konas la stilon de Torino, kiam temas pri gravaj okazoj, kaj mi ne plu citos lin, kvankam li paroladis multe pli longe ol tio. Ja temis pri grava okazo, sed Bilbo igxis senpacienca. Ankaux li suficxe konis Torinon kaj jam konstatis, kion li celis.

— Se vi diras, ke laux vi mia tasko estas eniri la sekretan tunelon antaux cxiu, ho Torino ido de Traino Kverkasxildo, mi atendas, ke via barbo plu kresku, — li diris kolere. — Diru tion klare do! Mi povus rifuzi, cxar mi jam helpis vin el du embarasoj, kiuj ne rolis en la origina kontrakto. Mi do pensas, ke mi jam meritas kompenson. Sed kiel mia patro diris “La tria klopodo kvitigas sxuldon”, kaj versxajne do mi ne rifuzos. Eble mi nun pli fidas mian bonsxancon ol dum la malnovaj tagoj, — li diris celante la pasintan printempon kiam li postlasis sian hejmon, kvankam depost tiam tio sxajnis al li kvazaux antaux jarcentoj.

— Sed cetere mi pensas, ke mi tuj iros cxirkauxrigardi por meti finon al la afero. Nu, kiu akompanos min?

Li ne atendis amason da volontuloj, kaj li ne trompigxis. Filio kaj Kilio aspektis malkomforte, pivotante sur unu kruro, kaj

la aliaj ecx ne sxajnigis ke ili proponis sin, krom la maljuna Balino, la gvatisto, kiu tre sxatis la hobiton. Li diris, ke li venos en la tunelon, kaj ecx sekvos la vojon iomete, restante por voki helpon.

Almenaux oni povas aserti nome de la gnomoj, ke ili ja intencis repagi Bilbon ricxe por lia servo. Ili kunkondukis lin por plenumi dangxeran taskon, kaj estis egale al ili, kiel la kompatinda ulo faros tion. Sed ili provus savi lin de dangxero, se li falus en tion. Guste kiel ili faris okaze de la troloj komence de la aventuro, antaux ol ili efektive havis kialon por repagi lin. La vero estas, ke gnomoj ne estas herooj sed kalkulemaj uloj, kiuj konas la valoron de mono. Kelkaj estas trompemaj, perfidaj, ecx malicaj, sed ankaux kelkaj estas decaj kiel Torino kaj Kompanio, se oni ne atendas multon de ili.

En la fono la steloj aperis en la pala nigrostria cxielo, kiam la hobito rampis trans la sorcxitan pordan sojlon kaj eniris la Monton. Estis pli facile ol li atendis. GXi ne estis goblena enirejo, aux kruda arbarelfa galerio. GXi estis tunelo fabrikita de gnomoj je la kulmino de ilia metia kaj komerca prospero. GXi estis rekta kiel liniilo, kun ebena planko kaj glataj muroj. GXi deklivis milde je konstanta grado malsupren gxis dista fundo en la suba mallumo.

Post kelka tempo Balino deziris al Bilbo “Bonan sxancon!” kaj haltis tie, kie li povis ankoraux vidi la pordan konturon kaj ankoraux auxdi per artifiko de la tunelaj ehxoj la flustrajn vocxojn de la aliaj ekstere. Tiam la hobito surglitigis sian ringon cxar la ehxoj atentigis lin, ke li devus ekspluati sian tutan hobitopovon por sxteliri silente. Li rampis senbrue suben kaj ade suben en la senlumon. Li tremis pro timo, sed lia eta vizagxo estis firma kaj severa. Li jam estis tre malsimila al tiu hobito, kiu antaux longe elkuris el Bag-Endo sen naztuko. Cetere, li ne plu havis naztukon depost longe.

Li movis sian glaveton en gxia ingo, bukis sian zonon kaj plueniris.

“Nun vi estas en definitiva embaraso, Bilbo Baginzo, — li diris al si. —Vi tro fusxe parolis tiuvespere dum la festo, sed nun venis la tago de repago, kaj vi devos agi! — Bona cxielo, kia simplulo mi estis, kaj estas! — diris lia malpli Tjuka parto. — Mi tute malbezonas trezorojn gardatajn de drakoj, kaj cxio povus resti cxi tie, se nur mi povus vekigxi kaj trovi, ke tiu cxi monstra tunelo estigxus mia propra hejma sojlo!”

Li evidente ne vekigxis, sed ade pasxis pluen, gxis la porda silueto neniigxis malantauxe. Li estis entute sola. Li baldaux konstatis, ke plivarmigxis. “CXu mi eble vidas flagran lumon sube antaux mi?” — li pensis.

Li pravis. Dum li plumarsxis, la brilo pli ardigxis, gxis ne plu restis dubo. Vidigxis cxiam pli forta rugxa lumo. Kaj samtempe cxiam pli varmigxis. Vaporaj flokoj sxvebis supren cxirkaux li, kaj li komencis sxviti. Bruoj ankaux komencis resoni en liaj oreloj, kvazaux sxauxmado de bobelanta kaldrono sur fajro kun rauxka raslo kvazaux la ronronado de enorma virkato. Tio nekonfuzeble estis ronka gluglado de giganta besto, dormanta tie antauxe en la rugxa lumo.

Bilbo haltis tie. Kiam li poste marsxis antauxen, li plenumis la plej auxdacan faron de sia vivo. La postaj grandiozaj aventuroj estis bagatelaj kompare kun cxi tiu momento. Li kondukis la veran batalon sole en tiu tunelo, antaux ol vidi la dangxeron, kiu kauxris antaux li. CXiuokaze, post momenta pauxzo, oni povas imagi la scenon, kiam li atingis la tunelofinon, aperturon kies grandeco kaj formo similis la supran pordon. En gxi sxtele aperis la hobita kapeto. Antaux li nun trovigxis la plej malsupra kelo aux kaverna halo de l’ antikvaj gnomoj gxuste meze de la monta kerno. Estis tiam preskaux senlume, kaj oni nur per konturoj povis diveni

gxian vastecon. Sed de la proksima sxtona planko sxvebis supren arda brilo. La brilo de Smauxgo!

Tie kusxis kolosa rugxa kaj orkolora dormanta drako. Stertoroj vibris kaj fumobukloj vaporis el ties nazo kaj fauxko. Sed dum li dormis, liaj intemaj fajroj ne fortis. Sub cxiuj liaj membroj kaj vasta volvita vosto, kaj cxiuflanke de li sternigxis longe for sur la senlumaj plankoj sennombraj stakoj da valorajxoj, forgxita kaj neforgxita oro, gemoj, juveloj kaj argxento, cxiuj rugxmakulitaj de la skarlata lumo.

Smauxgo kusxis kun falditaj flugiloj kiel iu nemezurebla vesperto ripozante iom surflanke tiel, ke Bilbo povis vidi lian subzonon kaj lian longan palan ventron, inkrustitan de gemoj kaj orfragmentoj pro longa kusxado sur tiu multekosta lito. Malantaux li trovigxis la plej proksimaj muroj, kie svage vidigxis pendantaj masxkirasoj, helmoj, hakiloj, glavoj kaj lancoj, kaj tie staris ankaux grandaj bokaloj kaj vazoj plenaj de trezoroj ne kalkuleblaj.

Oni ne povas priskribi kiom tio imponis la hobiton. Efektive ne ekzistas suficxe da vortoj por esprimi lian surprizigxon, depost kiam la homoj sxangxis la lingvon, kiun la elfoj pratempe instruis al ili, kiam la mondo estis mirinda. Bilbo jam auxdis fabelojn kaj kantojn pri draktrezoroj, sed neniam antauxe imagis tiom da trezora grandiozo, avido kaj gloro. Gnoma trezoramo sorcxis kaj gxiskore impresis lin, kaj fiksite li gapis la netakseblan oran amason, kvazaux li forgesus gxian hororan gardiston.

Li gapis dum tre longa tempo, gxis kontrauxvole li kasxe eliris el la porda ombro kaj proksimigxis al la limoj de la trezora amaso. Supre kusxis la dormanta drako sxajne tre minaca malgraux tio, ke li dormis. Bilbo prenis duansan pokalon, kies pezon li povus porti, kaj sxtelrigardis supren.

Smauxgo movis sian flugilon, malfermis ungegon kaj lia tondra ronkado sxangxis sian sonorecon.

Tiam Bilbo fugxis. Sed la drako ne vekigxis, almenaux ne tuj, sed spertis aliajn songxojn pri avareco kaj perforto kaj dauxre kusxis en sia halo da rabajxoj dum la eta hobito sxvite kuris supren laux la longa tunelo. Lia koro pulsis kaj liaj kruroj pli freneze tremis ol kiam li subeniris, sed li tenajle tenis la pokalon, kaj pensis precipe: “Jes, ja, mi sukcesis! Ili ja lauxdos tion. CXu rai pli similas spiciston aux sxteliston? Nu, oni ne plu auxdos tion.”

Kaj li pravis. Balino gxojis kiam li revidis la hobiton, kaj estis same surprizita kaj ravita. Li portis Bilbon eksteren. Estis noktomezo, kaj nuboj kovris la stelojn. Sed Bilbo kusxigxis kun okuloj malfermaj kaj plezure spiris la fresxan aeron, kaj ne atentis la gnomojn, kiuj ekscitigxis kaj lauxdis lin, frapetante lin amike kaj dedicxante sin kaj siajn familiojn je lia servo por sennombraj venontaj generacioj.

La gnomoj pasigis la pokalon inter si gxoje parolante pri sia retrovita trezoro, kiam subite enorma bruego tremigis la monton de malsupre, kvazaux malnova vulkano decidis erupcii denove. La pordo malantaux ili preskaux fermigxis, kaj nur kojnosxtono gardis gxin malferma. Kaj interne de la longa tunelo el la fora profundajxo terure ehxis mugxa kaj stamfa bruado, kiu vibrigis la teron sub ili.

Tiam la gnomoj forgesis la triumfemon kaj memfidajn fanfaronojn kaj kauxris pro timo. Ili ja devis ankoraux batali kontraux Smauxgo. Estas cxiam dangxere ne konsideri drakon en sia planado, precipe kiam oni trovigxas apude. CXiuj drakoj amasigas trezoron, kiun eble ili ne povas uzi. Sed kutime ili konas siajn valorajxojn parkere, kaj precipe post longa posedado. Kaj Smauxgo estis tipa drako. Unue li estis songxinta maltrankvile pri militisto tre malgranda sed

minace armita de akra glavo kaj arda auxdaco. Poste li dormetis kaj fine vekigxis. Sentigxis stranga ekblovo da aero en la kaverno. CXu venteto venis de tiu eta truo? Li neniam pensis, ke gxi estis fidinda kvankam gxi estis tre malgranda, kaj li nun rigardis gxin severe kaj suspekteme demandante sin, kial li antauxe ne sxtopis gxin. Lastatempe li supozis, ke li auxdis surdajn frapantajn ehxojn veni al lia kusxejo de fora supro. Li movigxis kaj etendis sian kolon por flari. Tiam li rimarkis la mankon de la pokalo!

SXtelo! Fajro! Murdo! Tio ne okazis ekde lia veno al la Monto! Lia furiozo ne estis priskribebla. Tia furiozo vidigxas, nur kiam ricxuloj, kiuj posedas pli ol ili bezonas, subite perdas tion kion ili posedas jam delonge, sed kion ili neniam uzis aux deziris. Fajro elsputigxis, la halo enfumigxis, la monta fundo sxanceligxis. Lia kapo vane etendigxis gxis la malgranda truo, kaj tiam envolvante sin, mugxante kiel subtera tondro, li forlasis sian profundan kusxejon tra gxia granda pordo al la altaj kavernoj de la monta palaco kaj supren gxis la CXefpordo.

Lia sola celo estis prisercxi la tutan monton, gxis li kaptos, dissxiros kaj distretos la sxteliston. Kiam li trairis la pordon, la akvo sube vaporigxis kun arda siblado. Li ekflugis flamante supren kaj sidigxis sur la monta pinto en sxprucanta nubo de verda kaj skarlata fajro. La gnomoj auxdis la teruran bruon de lia ekflugo, kaj ili kuntirigxis kontraux la muron de la herba breto, kaj kauxrante sub rokegoj esperis iumaniere eviti la timigajn okulojn de la cxasanta drako.

Ili cxiuj estus mortintaj en tiu loko, se Bilbo ne vigligxus denove.

— Rapidu! Rapidu! — li anhelis. — La pordo! La tunelo! Estas malutile resti cxi tie.

Instigite de tiuj vortoj, ili komencis enrampi la tunelon, kiam Bifuro kriis:

— Miaj kuzoj — Bomburo kaj Bofuro — ni forgesis ilin. Ili estas sube en la valo!

— Ili mortos kun la poneoj, kaj la provizoj estos perditaj, — gxemis la aliaj. — Ni povas nenion fari.

— Sensencajxoj! — diris Torino, reakirante sian dignon. — Ni ne povas forlasi ilin. Eniru do sinjoro Baginzo kaj Balino, kun Filio kaj Kilio — la drako ne havu nin cxiujn. Nun, vi aliaj trovu la sxnurojn, rapidu!

Tio estis la plej malagrabla travivajxo, el cxiuj kiujn ili spertis gxis nun. La abomenaj eksplodoj de la Smauxga kolero ehxis sur la sxtonojn super ili. CXiumomente estis risko, ke li alflugos kiel fulmanta flagro aux cirkulos cxirkaux la monto por trovi ilin apud la dangxera klifo, dum ili tiris furioze la sxnurojn. Bofuro estis hisita supren, kaj ankoraux nenio misa okazis. Bomburo estis levita supren, anhelanta kaj ekblovanta, dum la sxnuroj knaris; kaj ankoraux nenio misa okazis. Iloj kaj kelkaj provizoj estis tiritaj supren, kaj tiam okazis granda misajxo.

Auxdigxis super ili kirligxanta zumado. Rugxa brilo ekbrilis sur la rokaj anguloj. Venis la drako.

Ili havis nur momenteton por fugxi en la tunelon, altirante kaj kuntrenante siajn pakajxojn, kiam Smauxgo elanis el la nordo, lekante per flamoj la montajn deklivojn, batante siajn flugilojn kun tempesta fajfado. Lia brulanta spirado sxrumpigis la herbon antaux la pordo kaj enfiltrigxis en la fendeton, kiun ili lasis, kaj brulvundis ilin, dum ili kusxis kaj kasxis sin. Fajroj flagris kaj nigraj apudrokaj ombroj dancis. Poste cxio igxis malluma, kaj li preterpasis. La poneoj kricxis pro teruro, rompis siajn sxnurojn kaj forgalopis sovagxe. La

drako spiralis malsupren, turnis sin por persekuti ilin kaj foriris.

— Tiel mortos niaj kompatindaj bestoj! — diris Torino.
— Nenio povas eskapi Smauxgon, se tiu ekvidis gxin. CXi tie ni estas, kaj cxi tie ni restos, gxis kiam iu el ni deziros treni sin plurajn longajn mejlojn reen al la rivero, dum Smauxgo gvatas!

Tio ne estis agrabla penso! Ili plurampis suben, kaj tie ili kusxis kaj tremis, kvankam estis varme kaj malfresxe, gxis kiam pala auxrora lumo trapasis la pordan fendeton. Foje dumnokte ili povis auxdi la drakan mugxadon lauxtigxi kaj poste fadi, dum tiu ade rondiris prisercxante la montajn deklivojn.

Li konjektis, helpe de la poneoj kaj la spuroj de tendaro kiujn li malkovris, ke iuj venis de la rivero kaj la lago kaj grimpis la montan deklivon en la valo, kie la poneoj trovigxis. Sed liaj esplorantaj okuloj ne vidis la pordon, kaj la malgranda altmura breto deturnis la plej ferocajn flamojn. Li cxasis longe sed sensukcese gxis la auxrora venteto fridigis lian koleron, kaj li reiris al sia ora kusxejo por dormi kaj refortigxi. Li neniam povus pardoni sxtelon — ecx se mil jaroj transformus lin al subbrulanta sxtona statuo, sed tiumomente li povis almenaux atendi. SXtele kaj silente, li rampis reen al sia kusxejo kaj duonfermis siajn okulojn.

Kiam venis la mateno la gnomoj malpli timis. Ili koncedis, ke tiaj dangxeroj estis konformaj al tiu tipo de trezorgardisto, kaj ne estus inde, ke ili forlasu sian mision tiumomente. Kaj cetere ili nun ne povus facile foriri, kiel Torino jam rimarkigis. Iliaj poneoj estis jam perditaj aux mortaj, kaj ili devis atendi longe antaux ol Smauxgo suficxe malstrecxus sian gvatadon por ke ili provu longan piedvojagxon. Felicxe, ili savis suficxe da provizoj por pluvivi dum kelka tempo.

Ili diskutis longe, kion ili faru, sed ne povis elpensi manieron forigi Smauxgon. Tio estis cxiam la difekto de ilia plano, pri kiu Bilbo inklinis atentigi ilin. Kiel oni kutime faras, kiam oni estas entute konfuzita, ili komencis grumbli al la hobito kulpigante lin pri tio, kion ili unue gxuis: li sxtelis la pokalon kaj tro frue furiozigis Smauxgon.

— Kion mi devus fari? — respondis Bilbo kolere. — Oni ja ne dungis min por mortigi drakojn — jen laboro por militistoj — sed nur por sxteli trezoron. Mi komencis kiel eble plej bone. CXu vi atendis, ke mi revenu kun la tuta trezoro de Troro sur mia dorso? Se indas grumbli, mi kredas, ke temas pri mia vico. Vi devus esti kunportintaj kvincent rompsxtelistojn kaj ne unu solan. Mi certas, ke dum la trezoro gloras vian avon, vi ne povas pretendi, ke vi klarigis ecx unufoje kiom vasta lia ricxeco ja estas. Mi devus pasigi jarcentojn por porti cxion supren, se mi estus kvindekoble pli granda kaj Smauxgo estus kvieta kiel kuniklo.

Post tio, kompreneble, la gnomoj petis lian pardonon.

— Kion do vi proponas fari, sinjoro Baginzo? — gxentile demandis Torino.

— Mi havas neniun ideon gxis nun — almenaux se vi parolas pri transportado de la trezoro. Tio dependas gxuste de nia fortuno kaj de forigo de Smauxgo. Mia metio ne akordigxas kun forigo de drakoj, sed mi klopodos elpensi tion. Miaparte, mi esperas absolute nenion, kaj nur deziras esti sekura en mia hejmo.

— Sed pri tio ni ne zorgu nun! Kion ni faru hodiaux?

— Nu, se vi vere deziras mian opinion, mi devas diri, ke nia nura elekto estas resti cxi tie. Ni povas sendube elrampi sendangxere dum la tago por spiri. Eble poste, unu-du el ni elektigxos por sercxi la stokon apud la rivera bordo por

replenigi niajn provizojn. Sed intertempe cxiu devos resti en la tunelo nokte. Nun mi havas proponon por vi. Mi havas mian ringon, kaj rampos suben posttagmeze—cxar Smauxgo tiam devos dormeti, se iumomente li efektive dormas — kaj mi vidos, kion li preparas. Eble mi trovos ion. “CXiu drako havas sian vundeblan lokon”, — ofte diris mia patro, kvankam mi ne supozas, ke li reale spertis tion.

Nature la gnomoj akceptis la proponon senhezite. Ili jam multe respektis la etan Bilbon. Li nun farigxis la efektiva aventurestro. Li jam komencis skizi siajn proprajn planojn kaj ideojn. Kiam venis tagmezo, li pretigis sin por nova vojagxo gxis la monta fundo. Li ne sxatis tion, kompreneble, sed ne estis tiom malbone, cxar li sciis pli malpli tion, kio atendis lin. Se li estus pli klera pri drakoj kaj iliaj sagacaj manieroj, li eble pli timus kaj malpli esperus ke li trovus cxi tiun dormanta.

La suno brilis kiam li ekiris, sed en la tunelo estis mallume kiel nokte. La lumo de la pordo, kiu estis preskaux fermita, baldaux forvelkis, dum li subeniris. Li progresis tiel silente, ke fumo blovita de milda venteto estus pli brua, kaj li emis fieri pri tio kiam li proksimigxis al la suba aperturo. Vidigxis nur tre svaga rugxlumo.

“Olda Smauxgo estas laca kaj dormanta, — li pensis. — Li ne povos vidi min kaj ne auxdos min. Kuragxu Bilbo!” Li forgesis aux ne sciis la flarpovon de la drakoj. Estas gxena fakto, ke ili povas gardi la okulojn duone malfermitaj dum la dormado, se ili suspektas ion.

Smauxgo certe sxajnis dormi, kvazaux li mortus, kaj vidigxis en la mallumo nur elronkita floko da svaga vaporo, kiam Bilbo sxtelrigardis el la truo. Li preskaux pasxis antauxen, kiam lin subite trafis arda kaj trapika lumradio sub la pendanta palpebro de l’ maldekstra okulo de Smauxgo. Li

nur sxajnigis, ke li dormis! Li gvatis la tunelan enirejon! Bilbo rapide retropasxis kaj benis la fortunon de sia ringo. Tiam Smauxgo ekparolis.

— Nu, sxtelisto! Mi flaras vin, kaj mi sentas vian aerfluon. Mi auxdas vian spiradon. Venu! Servu vin libere, cxar estas multo kaj restos suficxa kvanto!

Sed Bilbo ne estis tiel malklera pri drakoj, kaj se Smauxgo esperis proksimigi lin tiel facile, li estis trompita.

— Ne dankon, ho Smauxgo la Majesta! — li respondis. — Mi venis ne por donacoj. Mi deziris nur rigardi vin kaj vidi, cxu vi estas tiel grandioza, kiel la legendoj rakontas. Mi ja ne kredis ilin.

— CXu vere? — diris la iom flatita drako, kvankam li tute ne kredis tion.

— La kantoj kaj fabeloj tute ne aludas la verecon, ho Smauxgo la plej Majesta kaj Katastrofa Mastro, — respondis Bilbo.

— Vi estas tre bone edukita por sxtelisto kaj mensogulo, — diris la drako. — Vi sxajne konas mian nomon, sed mi ne memoras flari vian odoron antauxe. CXu mi rajtas demandi, kiu vi estas kaj de kie vi venis?

— Vi ja rajtas! Mi venis de sub la monteto, kaj vojiris sub la montoj, super la montoj kaj tra la aero. Mi estas tiu, kiu marsxas nevideble.

— Mi povas tion kredi, — diris Smauxgo. — Sed tio ne estas via kutima nomo.

— Mi estas la enigmoludanto, la retohakisto, la pikanta musxo. Oni elektis min kiel bonsxancan numeron.

— Belaj titoloj! — subridis la drako. — Sed bonsxancaj numeroj ne cxiam estas gajnaj numeroj.

— Mi estas tiu, kiu dronigas siajn amikojn vivantaj, saturante ilin kaj retirante ilin vivaj el la akvo. Mi venis el saka fundo, sed neniu ensakigos min.

— Tiuj titoloj malpli kredeblas, — mokis Smauxgo.

— Mi estas ursamiko kaj aglogasto. Mi estas Ringogajnanto kaj Fortunportanto. Mi estas Barelrajdanto, — li dauxrigis sxatante siajn proprajn enigmojn.

— Tiuj estas pli tauxgaj! — diris Smauxgo. — Sed ne lasu vian imagopovon forporti vin!

Estas evidente, ke oni devas konversacii kun drakoj tiumaniere, se oni deziras ne malkasxi sian nomon (kio estas sagxa), kaj deziras ne ofendi ilin per aplomba rifuzo (kio estas ankaux tre sagxa). CXiuj drakoj estas nerezisteble tentitaj de enigmoludoj kaj prokrasta enigmosolvado. CXi-foje rakontigxis multo, kiun Smauxgo ne povis kompreni (kvankam mi supozas, ke vi rekonas la aventurojn, kiujn Bilbo aludis), sed li supozis, ke li komprenis suficxe, kaj li ridante kluketis al si mem.

“Mi pravis do hieraux vespere, — li ridetis al si.— Laganoj. Jen fi-plano de tiuj mizeraj kuvokomercantaj Laganoj, aux mi estas lacerto. Mi ne vizitis tiun regionon dum epokoj, sed nun mi okupigxos pri tio!”

— Nu bone, ho Barelrajdanto! — li lauxte diris. — Eble via poneo nomigxis Barelo, sed eble ne, kvankam gxi estis suficxe dika. Vi eble marsxas nevideble, sed vi ne marsxis la tutan vojon. Mi sciigu al vi, ke mi voris ses poneojn la pasintan nokton, kaj mi baldaux kaptos kaj formangxos la aliajn. Kompense por tiu bonega festeno, mi diros al vi unu

konsilon por via bonfarto: ne plu rilatu kun gnomoj, se vi povos!

— Gnomoj! — diris Bilbo pretekstante surprizon.

— Ne babilu! — diris Smauxgo. — Mi pli bone ol iu ajn konas la odoron (kaj guston) de gnomoj. Ne rakontu al mi, ke mi povas mangxi gnomrajditan poneon kaj ne rimarki tion! Vi misfortunos, se vi restos kun tiaj kunuloj, SXtelisto Barelrajdanto. Miaparte mi volonte lasos vin foriri por anonci tion al ili.

Sed li ne diris al Bilbo, ke li flaris iun nekonatan odoron — nome hobitan odoron, kiun li ne spertis antauxe, kaj li konsternigxis pri tio.

— Mi konjektas, ke vi ricevis bonan prezon por tiu pokalo la pasintan nokton, cxu ne? — li dauxrigis. — Diru do, cxu ion ajn? CXu neniom? Nu, tio estas tipe gnoma trajto. Kaj mi supozas, ke ili vagas ekstere, dum via tasko estas pli dangxera kaj via pago estas nur tio, kion vi oportune sxtelas, kiam mi ne gvatas. CXu por ili? CXu vi akiros vian justan porcion? Ne kredu tion! Se vi eskapos vivanta, vi estos bonsxanca.

Bilbo nun sentis sin malkomforte. Kiam sercxante lin en la ombroj la esploranta okulo de Smauxgo trafis lin, li tremis kaj neklarigeble deziris elkuri kaj malkasxi sin por diri la veron al Smauxgo. Fakte li tre riskis drakan ensorcxadon. Sed gajnante sian auxdacon denove, li reparolis:

— Vi ne scias cxion, ho Smauxgo la Potenca, — li diris. — Ni ne nur pro oro venis cxi tien.

— Ha ha! Vi konfesas, ke vi estas “ni”! — ridis Smauxgo. — Kaj kial ne mencii “ni, la dekkvaropo” por kompletigi la rakonton, sinjoro Bonsxanca Numero? Estas agrable auxdi ke

vin allogis aliaj aferoj krom mia oro. Tiucele, vi do eble ne tute malsxparos vian tempon. Mi ne scias cxu venis en vian kapon la ideo, ke ecx se vi povus sxteli la oron iom post iom — dum ni diru kelkaj centoj da jaroj — vi ne povus porti gxin tro longe for? Ne utilus trezoro sur monta deklivo, cxu? Egale gxi ne utilus en arbaro, cxu ne? CXielo mia! CXu la makulo en la kalkulo ne vidigxis? Mi supozas, ke vi devus ricevi pli malpli dekkvaronon laux la kontrakto, cxu ne? Sed kio pri liverado? Kio pri portado? Pri armitaj gardistoj kaj impostoj?

Tiam Smauxgo ridis lauxte. Li estis malica kaj sagaca, kaj li sciis ke li divenis suficxe prave. Tamen li suspektis, ke Laganoj origine skizis la planon kaj ke la plimulto de l' rabajxo estis destinita halti en la akvo-borda urbo, kiu dum lia junagxo nomigxis Esgaroto.

Vi eble ne kredas tion, sed Bilbo estis tre surprizita. GXis nun lia pensado kaj energio celis nur la vojagxon al la Monto kaj la sercxon de la enirejo. Li neniam pripensis kiel oni forportos la trezoron, kaj certe ne scivolis kiel li reportos sian porcion hejmen al Bag-Endo Sub la Monteto.

Nun malagrabla ideo fiksigxis en lia menso. CXu ankaux la gnomoj forgesis tiun gravan punkton? Aux cxu ili mokis lin ridante sub siaj barboj? Tio estas la efiko de dialogo kun drako cxe nesciantoj. Estas evidente, ke Bilbo devis tre zorge atenti, sed Smauxgo havis tre persvadan personecon.

— Mi asertas al vi, — li diris, klopodante resti lojala al siaj amikoj kaj gardi sian aplombon, — ke la oro estis nur kromkonsidero por ni. Ni venis surmonte kaj submonte, per ondoj kaj ventoj por la vengxo. CXu vi ne konstatas, ho Smauxgo la Nekalkuleble Ricxa, ke via gloro kreis por vi kelkajn ferocajn malamikojn?

Tiam Smauxgo vere ridegis — per renversa eksplodo, kiu sxancelis kaj surterigis Bilbon, dum fore en la supro de la tunelo la kunpremitaj gnomoj imagis, ke Bilbo pereis subite kaj malagrable.

— Vengxo! — li elsnufis, kaj liaj okuloj lumigis la halon de la planko gxis plafono kiel skarlata fulmo. — Vengxo! La Regxo sub la Monto estas mortinta, kaj kie estas ties idoj, kiuj sercxas vengxon? Giriono, Mastro de Dalo, estas mortinta, kaj mi voris lian popolon kiel lupo sxafojn, kaj kie estas la idoj de liaj idoj, kiuj auxdacus proksimigxi al mi? Mi murdas, kie mi deziras kaj neniu rezistas. Mi pistis la antikvajn militistojn, kaj iliaj parencoj ne plu logxas en la hodiauxa mondo. Tiam mi estis juna kaj delikata. Nun mi estas maljuna kaj forta, tre forta, fortega, ho Ombra SXtelisto! — li fanfaronis. — Mia kiraso estas kvazaux dek sxildoj. Miaj dentoj estas glavoj, miaj ungegoj estas lancoj, mia vosto frapas kiel fulmobato, miaj flugiloj egalas uraganon, kaj mia spiro — morton!

— Mi cxiam supozis, — diris Bilbo pepante pro timo, — ke drakoj havas molajn subajxojn, precipe en la partoj… hm… ventraj. Sed sendube vi estas tiel fortika, ke vi pripensis tion.

La drako cxesigis sian fanfaronon.

— Viaj informoj estas eksmodaj, — li replikis seke. — Mi estas kirasita de l’ kap’ gxis la vosto per feraj skvamoj kaj duraj gemoj. Neniu klingo trapikos min.

— Tion mi supozis, — diris Bilbo. — Efektive neniu egalas Mastron Smauxgo la Nepenetreblan. Estas tiom majeste posedi vesxton el fajnaj diamantoj!

— Jes, estas ja rare kaj mirinde, — diris la absurde plezurigita Smauxgo. Li ne sciis, ke la hobito jam vidis lian

nekutiman subsxirmilon dum sia antauxa vizito, kaj tiu havis jukan scivolemon por ekzameni gxin pli proksime. La drako ruligxis surflanken. — Rigardu! Kion vi opinias pri tio?

— Blindume mirinda! Perfekta! Sendifekta! Pompa! — diris Bilbo lauxte, samtempe pensante: “Olda azeno! Ja vidigxas meze de l’ kavo sur la maldekstra brusto, makulo nuda kiel sensxela heliko!”

Vidinte tion, sinjoro Baginzo celis nur foriri.

— Nu, mi ne devas prokrastigi vian Mosxton, — li diris, — aux malhelpi vian tiom merititan ripozon. Poneoj postulas multe da cxasado, mi kredas, post longa antauxkurado. Kaj same rompsxtelistoj, — li aldonis retropafe, dum li impetis reen kaj kuris supren laux la tunelo.

Tio estis maloportuna respondo, cxar la drako kracxis terurajn flamojn malantaux lin, kaj kvankam Bilbo tre rapide kuris supren laux la deklivo, li ne suficxe komforte forkuris antaux la abomena kapo de Smauxgo premigxis kontraux la suba aperturo. Bonsxance, la tuta kapo kaj fauxko ne povis eniri, sed la naztruoj sputis fajron kaj vaporon por persekuti lin, kaj li preskaux svenis kaj stumblis senvide pluen, agonie kaj timante. Lia klera konversacio kun Smauxgo placxis al li, sed lia fina eraro sxokis kaj revigligis lin.

“Ne ataku drakon moke, Bilbo, stultulo! — li diris al si, kaj tio farigxis unu el liaj plej sxatataj frazoj, kiu poste proverbigxis. — Vi ankoraux ne atingis la aventurofinon”, — li aldonis, cetere prave.

La posttagmezo farigxis vespero, kiam li eliris denove kaj falis svenante sur la tiel nomitan sojlon. La gnomoj revekis lin, kaj kuracis liajn brulvundojn kiel eble plej bone. Sed pasis longa tempo, antaux kiam liaj kolaj kaj kalkanaj haroj rekreskis plene, cxar tiuj estis bruligitaj kaj krispitaj gxis la

hauxto. Dume liaj amikoj provis kuragxigi lin kaj avide atendis liajn novajxojn, scivolante kial la drako tiom terure bruis kaj kiel la hobito sukcesis eskapi.

Sed la hobito estis turmentita kaj gxenita, kaj ili malfacile paroligis lin. Pripensante la situacion, li nun bedauxris kelkajn frazojn, kiujn li diris al la drako, kaj ne volis ripeti ilin. La maljuna turdo sidis sur roko apude kun la kapo flanken klinita, auxskultante cxion, kion oni diris. Por pruvi sian malbonhumoron Bilbo prenis sxtonon kaj jxetis gxin al la turdo, kiu nur flanken flirtis kaj revenis.

— Estu malbenita tiu birdo! — diris Bilbo kolere. — Mi kredas, ke li subauxskultas, kaj mi ne sxatas lian aspekton.

— Lasu lin trankvila! — diris Torino. — Turdoj estas bonaj kaj amikaj. Tiu cxi birdo estas tre maljuna, kaj eble li estas la lasta parenco de la speco, kiu logxis apude kaj dresigxis en la manoj de miaj patro kaj avo. Ili estis speco longviva kaj magia, kaj tiu povas esti unu el tiuj, kiuj vivas depost tiu epoko, jam de pli malpli ducent jaroj. La homoj de Dalo sukcesis lerni ilian lingvon, kaj uzis ilin por porti mesagxojn al Lagurbo kaj aliloken.

— Nu li certe havos novajxojn por Lagurbo, se li atendas tion, — diris Bilbo, — kvankam mi dubas, ke restas tie homoj, kiuj faras al si la klopodon lerni la turdan lingvon.

— Kial, kio okazis? — kriis la gnomoj. — Dauxrigu vian rakonton! Tiam Bilbo diris al ili cxion, kion li memoris, kaj konfesis sian malagrablan ideon, ke la drako jam divenis multon helpe de liaj enigmoj, kaj ankaux de la tendaroj kaj poneoj.

— Mi certas, ke li scias, ke ni venis de Lagurbo kaj ricevis helpon de tie. Mi havas la teruran senton, ke li nun intencas iri tien. Mi bedauxras multe, ke mi menciis barelrajdadon.

Tio atentigus pri la laganoj ecx blindan kuniklon en cxi tiu regiono.

— Nu, ja! Tio estas neevitebla, kaj estas malfacile ne diri la veron, kiam oni parolas kun drakoj. Almenaux laux la onidiroj, — diris Balino, esperante kvietigi lin. — Mi kredas ke vi suficxe bone kondutis, laux mi, cxar vi eltrovis almenaux unu tre gravan informon. Kaj tio superas la sukceson de tiuj, kiuj antauxe interparolis kun Smauxgo. Ni eventuale profitos la sxancon, ke ni scias pri tiu nuda makulo sur la vesxto de tiu maljuna lacerto.

Tio sxangxis la konversacion, kaj ili komencis paroli ne nur pri historia, sed ankaux pri dubinda kaj mita mortigado de drakoj, pri diversaj stiloj de ponardado, trancxado kaj subpikado, kaj pri la pluraj artoj, artifikoj kaj strategioj, kiujn oni jam uzis por tion fari. La gxenerala opinio estis, ke trafi drakon dum li dormis estis malfacila tasko, kaj ke pusxi aux piki dormantan drakon pli ofte fiaskus ol auxdaca sturma atako. Dum ili parolis, la turdo auxskultis, kaj kiam la steloj reaperis, li etendis siajn flugilojn kaj forflugis. Kaj dum ili parolis, la ombroj sternigxis kaj Bilbo farigxis ecx pli malkontenta kaj maltrankvila.

Fine li interrompis ilin.

— Mi certas, ke ni estas tre malsekuraj cxi tie, — li diris, — kaj mi ne vidas kial ni restu sidantaj cxi tie. La drako jam dezertigis cxiujn verdajn landojn cxirkauxe, kaj krome venis la nokto kaj malvarmigxis. Mi sentas gxisoste, ke li reatakos cxi tiun lokon. Smauxgo nun scias, kiumaniere mi subiris al lia halo, kaj oni povas fidi, ke li eltrovos la aliflankan enirejon. Li frakasos cxi tiun flankon de l’ Monto, se li bezonos, por sxtopi nian foriron — kaj placxus al li des pli bone, se tio pistus nin samtempe.

— Vi estas ja malgaja, sinjoro Baginzo! — diris Torino. — Kial Smauxgo ne blokis la suban aperturon, se li tiom deziras bari nian enirejon? Li ankoraux ne faris tion, cxar ni auxdus tion antauxe.

— Mi ne scias, mi ja ne scias. Mi supozas, ke la kialo estas, ke li unue volis allogi min internen, kaj nun li eble atendas la finon de la cxi-vespera cxasado. Eble li ne volas damagxi sian dormocxambron, sed mi preferus, ke vi ne plu diskutu kun mi. Smauxgo nepre baldaux aperos, kaj nia nura sxanco estas aux eliri nun aux eniri la tunelon pli profunden ferminte la pordon.

Li estis tiel avide sincera, ke la gnomoj fine obeis lin, kvankam ili prokrastis por fermi la pordon. La plano sxajnis malespera, cxar neniu sciis cxu gxi malfermigxus de interne, kaj ne placxis al ili la ideo, ke ili estus enfermitaj kun nura elirejo tra la draka kusxejo. Kaj plie cxio sxajnis tre silenta kaj interne kaj ekstere de l’ tunelo. Tiel dum kelka tempo ili sidis ene, ne malproksime en la tunelo kun duonfermita pordo, kaj dauxre parolis.

Iliaj paroloj nun temis pri la malicaj drakaj vortoj kontraux la gnomoj. Bilbo bedauxris, ke li auxdis tion, aux almenaux deziris certigi sin pri la honesteco de l’ gnomoj, kiam ili deklaris ke ili neniam pensis pri kio okazus al la trezoro post kiam ili gajnus gxin.

— Ni sciis, ke temis pri malespera aventuro, — diris Torino, — kaj ni ankoraux konscias tion. Sed mi supozas, ke kiam ni gajnos gxin, restos suficxe da tempo por decidi kion fari kun gxi. Rilate vian porcion, sinjoro Baginzo, mi certigas vin, ke ni estas tre dankemaj, kaj vi povos elekti vian propran dekkvaronon, tuj kiam ni havos ion divideblan. Mi bedauxras, ke vi estas gxenita pri transportado, kaj mi konfesas, ke restas multaj obstakloj — la landoj ne mildigxis

depost multaj jaroj, kaj oni ecx povas diri la kontrauxon — sed ni faros nian plejeblon por vi, kaj pagos nian parton de la kostoj, kiam la momento venos. Kredu min aux ne, laux via volo!

Post tiuj paroloj la temo pasis al la amasigita trezoro kaj al valorajxoj memoritaj de Torino kaj Balino. Ili scivolis, cxu tiuj kusxas ankoraux tie en la halo, kaj sin demandis cxu ili estis nerompitaj: lancoj fabrikitaj por la armeoj de la granda regxo Bladortino (delonge mortinta) kun trifoje forgxitaj pintoj kaj stangoj lerte inkrustitaj de oro sed neniam liveritaj aux pagitaj; sxildoj destinitaj al longe mortintaj militistoj; la granda ora pokalo de Troro kun du ansoj martelita kaj gravurita kun birdoj kaj floroj kies okuloj kaj petaloj konsistis el juveloj; nepenetreblaj masxkirasoj lamenigitaj de oro kaj argxento; kaj la kolcxeno de Giriono, Mastro de Dalo, fabrikita el kvincent smeraldoj herboverdaj, kiun li speciale donacis pro tio, ke oni armis lian filon per masxkiraso el gnomartaj ringoj, kies fabrikmetodo neniam antauxe efektivigxis cxar gxi estis forgxita el pura argxento kun egalaj forto kaj potenco de triobla sxtalo. Sed la plej fajna trezorajxo estis granda blanka gemo, kiun la gnomoj trovis en la plej profundaj montaj subajxoj — la Montokoro, la Arkesxtono de Traino.

— La Arkesxtono! La Arkesxtono! — murmuris Torino en la mallumo, revante kun mentono sur siaj genuoj. — GXi similis milfacetan globon, gxi brilis argxente en la fajrolumo, kiel akvo sub la suno, kiel negxo sub steloj, kiel pluvo sur la luno!

Sed la sorcxa trezoramo mankis al Bilbo. Li nur duonauxskultis iliajn parolojn. Li sidis plej proksime al la pordo kaj klinis unu orelon por auxdi spurojn de eksteraj bruoj kaj per la alia provis auxdi trans la gnomoj ehxojn aux flustrajn movigxojn de longe sube.

La mallumo profundigxis kaj li pli maltrankviligxis.

— Fermu la pordon! — li petis ilin, — Mi timas tiun drakon gxisfunde. Malpli placxas al mi tiu silento ol la tumulto de la pasinta nokto. Fermu la pordon, antaux ol estos tro malfrue.

Io en lia vocxo konsternis la gnomojn. Torino lante vekigxis el siaj revoj, levis sin kaj per piedo forbatis la pordan kojnosxtonon. Poste ili pusxis la pordon kaj fermis gxin kun obtuza klako. Ne trovigxis seruro interne de la pordo. Ili estis enfermitaj en la Monto!

Kaj gxustatempe. Ili apenaux iris en la tunelon, kiam frapego frakasis la montan deklivon kiel majesta krakego de iu ramego el arbaraj kverkoj svingataj de gigantoj. La sxtono eksplodis, la muroj fendigxis, kaj rokoj falis de la plafono sur iliajn kapojn. Mi ne sxatas imagi, kio okazus se la pordo estus ankoraux malfermita. Ili fugxis suben laux la tunelo, nur felicxaj, ke ili ankoraux vivis, dum malantaux ili auxdigxis la ekstera mugxanta kaj tertremiga furiozo de Smauxgo. Li sxiris rokojn, rompis murojn kaj klifojn per vipado de sia kolosa vosto, gxis ilia alta bazo kun bruligita herbo, turda sxtono, helikoplenaj muroj kaj mallargxa breto malaperis en amaso da splitetoj, kaj lavango da rompajxoj plongxis super la klifojn en la suban valon.

Smauxgo estis rampinta el sia kusxejo silente kaj sekrete kaj sxtele ekflugis por sori peze kaj malurgxe en la mallumo kiel monstra korvo, sxvebante kun la vento okcidente de la Monto, esperante tie surprizi iun aux ion kaj trovi la tunelan aperturon, kiun uzis la sxtelisto. Tial lia furiozo flagris, kiam li trovis neniun kaj vidis nenion, ecx en la loko, kie li kredis trovi la elirejon.

Post kiam li elcxerpis sian furiozon tiumaniere, li sentis sin pli bone kaj sincere opiniis, ke neniu trudus sin denove de

tiu direkto. Dume li devis plu vengxi sin.

— Barelrajdanto! — li elsnufis. — Viaj piedoj sendube venis de la akvobordo kaj laux la rivero. Mi ne rekonas vian odoron, sed ecx se vi ne estas unu el tiuj laganoj, vi ricevis ilian helpon. Ili vidos min, kaj memoros pri tiu, kiu estas la reala Regxo sub la Monto!

Li ekflugis en fajra nubo kaj foriris suden al la Rivero Rapida.

13. Ne hejme

Intertempe la gnomoj sidis en la mallumo kaj ilin cxirkauxis absoluta silento. Ili malmulte mangxis kaj malmulte parolis. Ili ne povis kalkuli kiom da tempo pasis. Kaj ili ne kuragxis movigxi, cxar iliaj mallauxtaj flustroj ehxis kaj resonade susuris en la tunelo. Kiam ili dormis, ili vekigxis ankoraux en senlumo kaj en senfina silento. SXajne post plurtaga atendado, dum ili sufokigxis kaj vertigxis pro aeromanko, ili ne plu povis elteni. Ili ecx estis preskaux pretaj bonvenigi la bruojn de draka reveno. Pro la silento ili timis iun el liaj malicaj ruzoj, sed ili ne povus cxiam sidi tie. Torino ekparolis:

— Ni provu la pordon! Mi devas baldaux resenti la venton sur mia vizagxo, aux mi mortos! Mi kredas, ke mi preferus esti muelita de Smauxgo ol sufokigxi cxi tie!

Tiam pluraj gnomoj levigxis kaj palpiris reen al la loko, kie trovigxis la pordo. Sed ili trovis la supran finon de l' tunelo frakasita kaj blokita de rompitaj rokoj. Nek la sxlosilo nek la magio, kiun gxi antauxe obeis, malfermus gxin denove.

— Ni estas kaptitaj! — ili gxemis. — Jen la fino. Ni mortos cxi tie. Sed iel, dum la gnomoj plej malesperis, Bilbo kurioze sentis, ke esperigo malsxargxis lian koron, kvazaux premanta pezo subite malaperus de sub lia vesxto.

— Ne cxagrenigxu! — li diris. — “Se estas fajrero, restas espero” kiel cxiam diris mia patro, kaj “La tria klopodo kvitigas sxuldon”. Mi iros ankorauxfoje malsupren de l' tunelo. Mi jam iris dufoje, kiam mi sciis, ke la drako trovigxas cxe la fino. Nun mi riskos trian viziton, kvankam mi estas malpli certa. Cetere, la sola elirejo de cxi tie trovigxas nur sube de la tunelo. Kaj cxi-foje mi pensas, ke cxiuj devos akompani min. Senespere ili konsentis, kaj Torino ekiris apud Bilbo.

— Bonvolu atenti! — flustris la hobito, — kaj bonvolu iri kiel eble plej silente! Eble Smauxgo mankas en la fundo, sed eble li ne mankas. Ni ne tro risku senbezone!

Ili iris suben, ade suben. La gnomoj ne povis kompreneble egali la hobitan silenton dum ili sxteliris, kaj iliaj anhelado kaj snufado terure ehxis. Kelkfoje Bilbo timante haltis kaj auxskultis, sed auxdis neniun movigxon sube. Kiam ili venis funden, almenaux laux lia kalkulo, Bilbo surglitigis sian ringon kaj iris antauxen. Sed li ne bezonis gxin. La senlumo estis absoluta, kaj ili cxiuj estis same nevideblaj, kun aux sen la ringo. Fakte estis tiel nigre, ke la hobito atingis la aperturon neatendite, apogis sian manon sur nenio, stumblis antauxen, kaj ruligxis kapantauxe en la halon!

Li kusxis tie kun sia vizagxo sur la planko kaj ne kuragxis levigxi. Ne vidigxis ecx glimero de lumo, kvankam sxajnis al li, kiam li fine levis sian kapon, ke briletis blanka heleco supre kaj malproksime de li en la ombroj. Sed gxi ne estis draka fajrero, kvankam la lacerta stinko sxvebis peze en tiu loko kaj vaporo gustis sur lia lango.

Post kelka tempo Bilbo ne plu povis toleri tion.

— Estu malbenita Smauxgo, fidrako! — li pepis lauxte.
— CXesigu la kasxludon! Lumigu kaj mangxu min, se vi povas kapti min!

Svagaj ehxoj resonis en la nevidebla halo, sed ne venis respondo. Bilbo starigxis, kaj trovis ke li perdis sian direkton.

— Nu, mi scivolas, kion Smauxgo kovas, — li diris. — Li supozeble ne estas hejme cxi-matene (aux cxi-vespere, aux kioma horo estas). Se Oino kaj Gloino ne perdis siajn silikon kaj tindron, ni eble povos bruligi lumon kaj esplori iom antaux ol nia bonsxanco foriros.

— Lumo! — li kriis. — CXu iu povas lumigi?

La gnomoj estis evidente alarmitaj, kiam Bilbo brue falis trans la sxtupon, kaj ili kunpremigxis tie, kie li postlasis ilin en la tunelofino.

— SXsx! SXsx! — ili siblis, kiam ili auxdis lian vocxon. Kvankam tio helpis la hobiton retrovi ilian direkton, pasis longa tempo antaux ol li povis paroligi ilin denove. Sed fine, kiam Bilbo komencis stamfi sur la plankon kaj kriis “Lumo!” terure lauxte kaj akre, Torino rezignis kaj oni sendis Oinon kaj Gloinon por sercxi siajn pakajxojn supre de l’ tunelo.

Post kelka tempo flagranta lumo montris, ke ili revenis. Oino havis malgrandan brulantan pin-torcxon en la mano, dum Gloino portis faskon da aliaj torcxoj sub la brako. Bilbo rapide kuris al la aperturo kaj prenis la torcxon, sed li ne povis persvadi la gnomojn bruligi pliajn torcxojn aux sekvi lin. Torino atente klarigis, ke Bilbo estis ankoraux la oficiala spertulo pri rompsxtelado kaj esplorado. Se li volis riski lumon, tio estis lia elekto. Sed ili preferis resti en la tunelo kaj atendi lian raporton. Tial ili sidigxis apud la pordo kaj atendis.

Ili ekvidis la malhelan hobitan silueton kuri sur la planko kun la eta torcxo super la kapo. Kiam li estis proksime, ili vidis flagretojn kaj briletojn, kiam li stumblis sur oran ajxon. Kiam li forvagis en la vastan halon, la lumo paligxis, kaj poste gxi altigxis dancante en la aero. Bilbo grimpis sur la trezoran amason. Li post nelonge staris sur la supro kaj iris ade pluen. Tiam li subite haltis, sed ili ne sciis kial.

Temis pri Arkesxtono, la Montokoro.

Bilbo supozis tion laux la priskribo de Torino, sed fakte ne estis dubo, cxar neniu gemo povus egali gxin ecx en tiu majesta oramaso aux en alia trezoro en la mondo. Dum li

grimpis supren, la sama blanka lumo ekbrilis antaux li kaj logis tiudirekten liajn piedojn. Iom post iom gxi farigxis pala blanka brilanta globo. Kiam li alproksimigxis, vidigxis bunta ekflagro surface de l’ globo, kiu reflektis kaj disbriligis la lumon de lia torcxo. La granda juvelo brilis antaux liaj piedoj kvazaux per sia propra interna lumo. Sed gravurita kaj polurita de la gnomoj, kiuj fosis gxin el la monta kerno jam de longe, gxi spegulis eksterajn lumradiojn, kaj transformis ilin al fajreroj de blanka brileco makulitaj de cxiu koloro de l’ cxielarko.

La brako de Bilbo subite etendigxis al gxi, kvazaux gxia ensorcxado devigis lin. Lia eta mano ne povis cxirkauxi gxin, cxar gxi estis granda kaj peza gemo, sed li levis gxin, fermis siajn okulojn kaj metis gxin en sian plej profundan posxon.

“Nun mi estas vera sxtelisto! — li pensis. — Sed mi supozas, ke mi devos anonci tion al la gnomoj je oportuna momento. Ili ja diris, ke mi rajtas elekti kaj preni mian propran porcion. Kaj mi kredas, ke mi elektus cxi tion, se ili prenus la restajxon!” Tamen li ne estis certa, ke la promesoj pri elektado specife celis cxi tiun mirindan gemon kaj ne dubis, ke io misa rezultos pri tio.

Li do pluiris. Li descendis laux la kontrauxa deklivo, kaj lia torcxa brilo malaperis de la spektantaj gnomoj. Sed ili baldaux revidis gxin longe for. Bilbo nun transiris la halan plankon.

Li iris pluen, gxis li venis al pordego cxe la malproksima flanko, kaj tie venteto refresxigis lin. Sed gxi preskaux estingis lian torcxon. Li hezite rigardis trans la pordon kaj ekvidis grandajn galeriojn kaj largxajn sxtuparojn supreniri en la ombrojn. Smauxgo ankoraux nek vidigxis nek auxdigxis. Li estis turnanta sin por reiri, kiam io nigra plongxis super li kaj legxere tusxis lian vizagxon. Li pepis kaj

eksaltis, stumblis malantauxen kaj falis. Lia torcxo falis kaj estingigxis!

— Nur vesperto, mi konjektas kaj esperas! — li diris malkontente. — Sed nun kion mi faru? Kie estas oriento, sudo, nordo kaj okcidento?

— Torino! Balino! Oino! Gloino! Filio! Kilio! — li kriis kiel eble plej forte, kvankam tio sxajnis mallauxta obtuza brueto en tiu tomba senlumo. — La lumo estingigxis! Iu trovu kaj helpu min! — Tiumomente lia kuragxo entute forvelkis.

La gnomoj auxdis liajn krietojn tre mallauxte, sed la nura vorto, kiun ili auxdis estis “Helpu!”

— Nome de cxio sub. la cxielo kaj la tero, kio okazis nun? — diris Torino. — Ne temas pri la drako, cxar lia pepado ne cxesis.

Ili atendis unu-du momentojn, kaj ankoraux ne auxdigxis drakecaj bruoj. Auxdigxis nenio krom la malproksimaj krioj de Bilbo. Tiam Torino ordonis:

— Unu el vi iru kaj alportu unu-du torcxojn! SXajnas, ke ni devos iri por helpi la rompsxteliston.

— Estas nia vico por helpi, — diris Balino. — Kaj mi volonte iros. Mi cetere kredas, ke nun estas sendangxere.

Gloino lumigis pliajn torcxojn, kaj ili cxiuj elrampis lauxvice, sekvante la muron kiel eble plej haste. Ili ne iris longe antaux ol ili trovis Bilbon, kiu siavice revenis al ili. Li tuj revigligxis kiam li vidis iliajn flagrantajn lumojn.

— Nur temis pri vesperto, nenio misa! — li respondis al iliaj demandoj.

Ili multe trankviligxis, kvankam ili estis grumblemaj, cxar li timigis ilin pro nenio. Sed oni ne povas diveni, kion ili dirus, se li rakontus al ili tiumomente pri Arkesxtono. Dum ili vojiris, ili okaze vidis valorajxojn, kaj tiuj ardigis denove ilian gnoman trezoravidon. Kiam oni revekas la apetiton de gnomoj pri oro kaj juveloj, ili tuj farigxas aplombaj kaj foje ferocaj.

Tiam oni ne bezonis sproni la gnomojn. Ili subite hastis por esplori la halon, kredante, ke nun Smauxgo ne plu estas hejme. CXiu prenis lumigitan torcxon, kaj dum ili gapis tien kaj reen, ili tute forgesis sian singardemon. Ili parolis lauxte, kriis unu al la alia, portis antikvajn trezorerojn en la manoj, aux prenis ilin de sur la muro kaj tenis ilin en la lumo karesante ilin per la fingroj.

Filio kaj Kilio preskaux deliris trovinte tie pendantajn orajn harpojn kun argxentaj kordoj, kiujn ili prenis kaj ludis. CXar tiuj estis magiaj (kaj netusxitaj de la drako, kiu malmulte interesigxis pri muziko), ili estis ankoraux agorditaj. La malhela halo plenigxis je melodio, kiu ne plu auxdigxis depost longe. Sed pli multaj gnomoj estis praktikaj. Ili amasigis gemojn kaj plenigis siajn posxetojn, kaj kun sopiro kribris la restajxon inter siaj fingroj. Torino estis la plej avida inter ili, sed li sercxis cxiudirekte ion, kion li ne povis trovi. Tio evidente estis Arkesxtono, sed pri gxi li parolis al neniu.

La gnomoj nun forprenis masxkirasojn kaj armilojn de la muroj, kaj armis sin. Torino estis vere regxaspekta, portante kirason el oraj lamenoj kun argxentostanga hakilo sub rimeno inkrustita de skarlataj gemoj.

— Sinjoro Baginzo! — li kriis. — Jen la unua repago por kompensi vin. Demetu vian malnovan kapucxon, kaj portu tion!

Tiam li metis malgrandan masxkirason sur Bilbon. GXi estis forgxita jam de longe por juna elfprinco. GXi estis el argxenta sxtalo, kiun la elfoj nomas mitrilo, kaj gxin akompanis zono inkrustita de perloj kaj kristaloj. Sur la kapon de l’ hobito estis metita malpeza helmo el formita ledo, fortigita de sxtalaj ringoj kun rando inkrustita de blankaj gemoj.

“Mi sentas min majesta, — li pensis, — sed mi supozas, ke mi aspektas absurde. Kiel ili ridus hejme sur la Monteto! Kvankam, mi tre sxatus vidi spegulon cxi-momente”.

Tamen sinjoro Baginzo ne lasis la trezoron ravi lin tiom, kiom la gnomoj ensorcxigxis. La trezora esplorado jam komencis enuigi lin longe antaux ol la gnomoj lacigxis, kaj li sidigxis sur la plankon. Li komencis nervoze konsternigxi pri la fina sorto de l’ aventuro. “Mi donacus plurajn multekostajn pokalojn, — li pensis, — por trinki bonan bieron el la lignaj bovloj de Beorno!”

— Torino! — li kriis lauxte. — Kio poste? Ni estas armitaj, sed kiom valoris antauxe forta armilaro kontraux Smauxgo la Terura? La trezoro ankoraux ne estas konkerita. Ni bezonas sercxi ne oron, sed elirejon. Kaj ni jam suficxe longe riskis niajn sxancojn.

— Vi parolas prave! — respondis Torino, veninte el sia revo. — Ni ekiru! Mi gvidos vin. Ecx post mil jaroj mi ne forgesos la vojojn de cxi tiu palaco. — Tiam li vokis la aliajn, kaj ili amasigxis, kaj kun torcxoj super kapoj ili trapasis la largxan pordon, sed ne sen kelkaj retroaj sopiraj rigardoj.

Ili rekovris per siaj kadukaj kapucxoj kaj manteloj la novajn brilantajn masxkirasojn kaj helmojn, kaj lauxvice marsxis malantaux Torino simile al magra lumlinio en la mallumo, kiu

foje haltis, auxskultis, kaj timis, ke denove auxdigxos la bruoj de l’ drako.

Kvankam la malnovaj ornamajxoj estis sximozaj kaj detruitaj, kaj kvankam cxio estis renversita kaj cindrigita de la drako, Torino konis cxiun tunelon kaj galerion. Ili grimpis sxtuparon, cxirkauxiris angulon kaj subeniris ehxantan vojon, turnis sin kaj grimpis alian sxtuparon, kaj denove supreniris alian. La sxtupoj estis glataj, largxaj kaj belaj, cxizitaj en la natura roko. La gnomoj ade supreniris ne renkontante spuron de vivo, krom ombrojn kiuj fugxis de la torcxlumo, kies flamoj flagretis en la subteraj ventetoj.

Tamen la sxtupoj ne tauxgis por la hobitaj kruroj. Bilbo sentis, ke li preskaux ne plu povos dauxrigi, kiam la plafono subite sxvebis supren kiel alta kaj vasta volbo ekster la lumo de iliaj torcxoj. Blanka lumo trabrilis aperturon en la malproksimo super ili, kaj la aero odoris pli dolcxe. Kaj antaux ili vidigxis pala lumo tra la pordego, kiu estis tordita kaj duonbruligita, kaj pendis sur cxarniroj.

— Jen la CXambrego de Troro, — diris Torino, — la salono por festenoj kaj konsilioj. Ne longe for trovigxas nun la CXefpordo.

Ili trapasis la ruinigitan halon. Tie tabloj putris, segxoj kaj benkoj estis renversitaj, bruligitaj kaj kadukaj. Kranioj kaj ostoj estis dise sternitaj sur la planko, kun boteloj kaj bovloj, rompitaj trinkokornoj kaj tavoloj da polvo. Kiam fine ili trapasis plian pordon je la kontrauxa flanko, iliajn orelojn trafis bruo de fluanta akvo, kaj vidigxis griza lumo.

— Jen la origino de la Rivero Rapida, — diris Torino. — De cxi tie gxi hastas al la CXefpordo. Ni sekvu gxin!

El ombra aperturo en la roka muro fontis rojo kvazaux boligita akvo, kaj gxi kirligxis al mallargxa fluejo, profunde

fosita kaj rektigita de lertaj antikvaj manoj. Paralele sekvis gxin sxtonpavima vojo, suficxe largxa por pluraj personoj. Ili rapide kuris laux gxi, kaj cxirkauxis largxarkan angulon — kaj jen! Eklumis la tago cxirkaux ili! Super ili staris arkajxo, kies plafono estis ankoraux detale gravurita, kvankam gxi estis splitita kaj karbigita. Nebuleca suno radiigis sian lumon inter la montajn firstojn, kaj ora lumbrilo pluvis sur la pavimitan sojlon.

Aro da vespertoj vekigxis surprizite pro la brulantaj torcxoj kaj superflirtis ilin. Ili eksaltis, kaj iliaj piedoj glitis sur la sxtonoj, kiuj glatis kaj sximis, cxar la drako ofte frotis ilin kiam li trapasis. Antaux ili la akvo falis pluen lauxte sxauxmante gxis la valo. Ili jxetis teren siajn mortantajn torcxojn, kaj staris gapante la brilan pejzagxon. Ili atingis la CXefpordon, kaj nun rigardis super Dalo.

— Nu! — diris Bilbo. — Mi neniam antauxe kredis, ke mi rigardos tra cxi tiu pordo de interne. Kaj mi neniam kredis, ke tiom placxos al mi revidi la sunon kaj senti la venton sur mia vizagxo. Sed, aj!.. la vento ja estas malvarma!

Kaj li pravis. Akra orienta vento blovis anoncante la venontan vintron. GXi cirkulis super kaj cxirkaux la Monton en la valon, kaj susuris inter la rokoj. Post longa vojagxo en la varmegaj profundajxoj de la drakaj kavernoj, ili tremis sub la suno.

Bilbo subite konstatis, ke li estas ne nur laca, sed ankaux tre malsata.

— SXajnas, ke estas malfrua mateno, — li diris, — kaj mi kalkulas, ke estas pli malpli la matenmangxa horo — se restas io por nutri nin. Sed mi dubas, ke la cxefporda sojlo de Smauxgo estas la plej tauxga loko por mangxi. Eble ni iru al loko, kie ni povos sidi dum kelka tempo!

— GXuste! — diris Balino. — Kaj mi kredas, ke mi scias kien iri. Ni iru al la malnova sentinela turo sud-okcidente de la Monto.

— Kiom malproksima gxi estas? — demandis la hobito.

— Kvin horojn da marsxado, laux mi. Temos pri malfacila vojo. La vojo de la CXefpordo laux la maldekstra rivera bordo sxajnas detruita. Sed rigardu tien suben! La rivero serpentas subite orienten trans Dalon antaux la ruinigita urbo. CXe tiu punkto antauxe trovigxis ponto kondukanta al kruta sxtuparo, kiu supreniras al la dekstra bordo. Tie vojo iras al Korvokresto. Estas (aux estis) pado, kiu kondukis supren al la postenejo. Ecx se restas tie la antikvaj sxtupoj, tamen estos malfacile rampi supren.

— Bona cxielo! — grumblis la hobito. — Pli da grimpado kaj marsxado sen la matenmangxo! Mi scivolas, kiom da matenmangxoj kaj aliaj mangxoj ni ne gxuis en tiu fia, senhorlogxa, senhora truo?

Fakte pasis du noktoj, kaj unu tago inter tiuj (kvankam oni ne povas diri, ke ili absolute nenion mangxis), depost kiam la drako frakasis la magian pordon. Sed Bilbo perdis sian kalkulopovon, kaj estis egale al li, cxu temis pri nokto aux semajno da noktoj.

— Ne cxagrenigxu! — diris Torino ridante. Lia espero rekreskis denove, kaj li skuis brue la valorajn sxtonojn en siaj posxoj. — Ne komparu mian palacon kun fia truo! Vi devos atendi, ke oni denove purigu kaj dekoraciu gxin!

— Tio ne okazos gxis la morto de Smauxgo, — diris Bilbo malgaje. — Kaj cetere, kie li trovigxas? Mi donacus bonan matenmangxon por scii. Mi esperas, ke nun li ne gvatas nin de la supro de l’ Monto!

Tiu ideo multe konsternis la gnomojn, kaj ili rapide konsentis, ke Bilbo kaj Balino parolis prave.

— Ni devos foriri de cxi tie, — diris Dorio. — Mi sentas, kvazaux lia rigardo borus mian nukon.

— CXi tie estas malvarma soleca loko, — diris Bomburo. — Ni povas trinki, sed laux mi vidigxas nenio por mangxi. La drako devas multe malsati en cxi tiu regiono.

— Venu, venu! — kriis la aliaj. — Ni sekvu la vojon de Balino.

Sub la dekstra roka muro ne trovigxis vojo, kaj ili do trenis sin pluen inter la sxtonojn maldekstre de la rivero. La senviva dezerteco denove sombrigis ecx Torinon. La ponto, pri kiu parolis Balino, jam delonge disfalis, kaj la plimulto de gxiaj sxtonoj nun farigxis rokoj meze de la brua rivera sxanelo. Sed ili trapasis la riveron sendangxere, trovis la antikvan sxtuparon kaj grimpis sur la dekstran bordon. Post nelonge ili trovis la malnovan vojon kaj baldaux venis al profunda valeto sxirmita inter la rokegoj. Ili iomete ripozis tie kaj matenmangxis kiel eble plej bone precipe per kramo kaj akvo. (Se vi deziras scii, el kio konsistas la kramo, mi povas diri nur, ke mi ne konas la recepton, sed gxi similas biskviton, estas senfine konservebla, normale satiga, sed ankaux enuiga kaj certe teda, krom kiel ekzerco por macxado. GXin fabrikis la laganoj por longaj vojagxoj.)

Poste ili iris pluen. Nun la vojo direktis okcidenten kaj forlasis la riveron, kaj la granda sudenetendita remparo de l' monta firsto ade proksimigxis. Post kelka tempo ili atingis la montan deklivon. GXi estis apika, kaj ili rampis malrapide unu post la alia, gxis fine dum la malfrua posttagmezo ili venis supren de la kresto kaj vidis la vintran sunsubiron en la okcidento.

Ili tie trovis ebenajxon senmuran cxe tri flankoj, kies kvara norda flanko konsistis el rokoza fasado, kaj tie trovigxis porda aperturo. El tiu pordo estis videbla vasta pejzagxo oriente, sude kaj okcidente.

— CXi tie, — diris Balino, — en la malnova tempo ni cxiam postenigis sentinelojn, kaj la pordo malantaux ni kondukas al elfosita kaverno, kiu servis kiel postenejo. Oni provizis multajn similajn lokojn cxirkaux la Monto. Sed oni sxajne ne multe bezonis vacxantojn dum niaj prosperaj tagoj. Kaj eble la sentineloj postenis iom tro komforte — cxar ili estus alarmintaj nin multe pli longe antaux ol la drako venis, kaj tiam cxio estus okazinta alimaniere. Tamen ni povas kusxi cxi tie kaj kasxi nin dum kelka tempo. Kaj ni povos vidi sen esti vidataj.

— Tio ne utilas, se oni jam vidis nin, — diris Dorio, kiu jam rigardis supren al la monta pinto, kvazaux li supozis vidi Smauxgon sidi tie kiel birdo sur pregxeja turo.

— Ni devos riski tion, — diris Torino. — Hodiaux ni ne povas iri pluen.

— Oni konsentas! — kriis Bilbo, kaj jxetis sin planken.

En la kaverno estis suficxe da spaco por cent gardistoj, kaj pli profunde trovigxis sxirmita groto for de la ekstera malvarmo. GXi estis nelogxata kaj sxajnis, ke ecx la sovagxaj bestoj ne uzis gxin depost la komenco de la Smauxga regno. Ili tie sternis siajn pakajxojn. Kelkaj tuj kusxigxis por dormi, kaj aliaj sidigxis cxe la ekstera pordo kaj diskutis siajn planojn. Parolante, ili cxiam revenis al la sama temo: kie estas Smauxgo? Ili rigardis okcidenten sed tie nenio vidigxis. Oriente estis nenio. Kaj sude ne vidigxis spuro de l’ drako, sed tamen svarmis en la malproksimo multaj birdoj. Ili rigardis kaj miris pro tio, sed ili ankoraux ne

povis trovi la kialon, kiam surcxiele aperis la unuaj malvarmaj steloj.

14. Fajro kaj akvo

Se oni deziras, same kiel la gnomoj, scii kio okazis pri Smauxgo, oni devas reveni al la vespero antaux du tagoj, kiam li frakasis la pordon kaj forflugis.

La homoj de Lagurbo Esgaroto estis plejparte hejme, cxar la vento blovis fride el la malhela oriento. Tamen kelkaj promenis sur la kajoj, kiel ili sxatis fari, mirante la lagon speguli la stelojn de inter la nubaj ombroj. De ilia urbo la Soleca Monto estis kasxita de malaltaj montetoj apud la norda laga bordo, kaj inter tiuj fluis la Rivero Rapida. La montopinto vidigxis nur kiam la cxielo estis sennuba, kaj ili malofte rigardis gxin, cxar gxi estis morna kaj misauxgura ecx en la matena sunlumo. GXi nun estis ekstervida kaj vualita de la mallumo.

Tamen tiumomente gxi ekaperis kun flagro. Rapida ragxa brilo lumigis gxin, kaj poste velkis.

— Rigardu! — diris unu el ili. — La lumoj denove! La pasintan nokton la vacxistoj vidis ilin ekbrili kaj malaperi ekde la noktmezo gxis la auxroro. Io okazas tie supre.

— Eble la Regxo sub la Monto forgxas oron, — diris alia. — Li iris norden jam de tre longe. Eble venis la momento por fine realigi la kantojn.

— Kiu regxo? — diris alia sombre. — Tio multe pli similas la flamojn de l’ rabema drako. Tiu estas la sola Regxo sub la Monto, kiun ni vere konas.

— Vi cxiam prognozas malgajajn aferojn! — diris la aliaj. — Jen inundojn, jen venenitajn fisxojn! Pripensu ion pli gajan!

Subite vidigxis arda brilo sub la montetoj, kaj la norda lago reflektis oron.

— La Regxo sub la Monto! — ili kriis. — Rebrilas ties gloro, ricxajxoj fluas fonte, riveroj da trezoro! Ora rivero fluas de l' Monto! — ili kriis kaj la laganoj malfermis siajn fenestrojn kaj hastis eksteren.

Denove la urbo ekscitigxis kaj entuziasmigxis. Sed la sombra ulo kuris furioze al la Urbestro.

— La drako revenas, aux mi estas stultulo! — li kriis.
— Rompu la ponton! Armu vin! Armu vin!

Tiam trumpetoj sonis kaj resonis apud la rokaj bordoj. La aklamoj cxesis kaj la bona humoro farigxis hororo. Tiel la drako ne trovis ilin tute malpretaj.

Post nelonge ili povis vidi, ke li rapide alflugis, kiel terura fajrero farigxante cxiam pli brila kaj vasta. Ecx frenezuloj ne plu dubis, ke la auxguroj realigxas mise. Tamen restis ankoraux iom da tempo. Ili plenigis per akvo cxiun ujon de la urbo, armis cxiun batalanton kaj pretigis cxiun sagon kaj lancon. Ili dispecigis kaj faligis la lagbordan ponton antaux ol la draka tondro alproksimigxis. Tiam la lago ondigxis arde sub liaj batantaj flugiloj.

Dum homoj ploris kaj kriis, li flugis super iliaj kapoj celante la ponton, sed frustrigxis! La ponto ne plu restis, kaj liaj malamikoj okupis insulon en profunda akvo, kiu malplacxis al li, cxar gxi estis tro profunda kaj tro malvarma. Se li jxetus sin en la lagon, vaporo kaj sufoka nebulo kovrus la tutan landon dum tagoj. Sed la lago estis pli potenca ol li, kaj gxi estingus liajn fajrojn antaux ol li povus eskapi.

Kun tremiga mugxo li do transflugis la urbon. Svarmo da malhelaj sagoj impetis cxielen, sed ili rompigxis kaj splitigxis

sur liaj skvamoj. La fustoj bruligitaj de lia spirado eksiblis hajlante reen en la lagon. Oni neniam povus imagi la artfajrajxojn, kiujn ili povis spekti tiun nokton. Kiam la arkoj pafis kaj la trumpetoj trilis, la draka furiozo ekflamis senbride, frenezigis kaj blindigis lin. Jam de tre longe neniu auxdacis kontrauxbatali lin, kaj ecx nun neniu kuragxus, se ne kurus tien kaj reen la sombra ulo (kiu nomigxis Bardo) spronante la arkistojn kaj petante la Urbestron, ke tiu ordonu pluan batalon gxis la lasta sago.

Fajro sxprucis spasme el la draka fauxko. Li rondflugis alte en la cxielo super ili kaj lumigis la tutan lagon. La lagobordaj arboj glimis per kupra kaj sangkolora brilo plauxdante en la kapriolantaj ombroj. Poste li traflugis la torenton da sagoj neniel atentante la dangxeron, kaj ne zorgante por prezenti siajn skvamojn al siaj atakantoj, celante nur neniigi la urbon per flamoj.

Kvankam oni versxis akvon antauxe sur la domojn, fajroj ekbrulis sur la tegmentaj pajloj kaj lignaj traboj, dum la drako falis, balais sian fajron kaj poste forflugis denove. Ankorauxfoje cent manoj versxis akvon, kiam aperis fajreroj. Tiam li svingis sian voston kaj la tegmento de l’ Granda Domo frakasigxis kaj disfalis. Nevenkeblaj flamoj eksaltis en la vesperan mallumon. Li kirligxis suben denove, kaj post pluraj flugoj domo post domo ekbrulis kaj dispecigxis. Same kiel musxo el la marcxoj, neniu sago povis haltigi aux dolorigi Smauxgon.

Homoj nun komencis salti en la akvon cxiuflanke. Virinoj kaj infanoj kunpremigxis en plenaj boatoj apud la bazara varfo. Viroj komencis forjxeti siajn armilojn. Ili nun ploris kaj gxemis. Anstataux kanti antikvajn gajajn kantojn pri la gnomoj kiel lastatempe, la homoj nun malbenis iliajn nomojn. La Urbestro mem fugxis al sia ornamita sxipo celante forremi dum la tumulto por savi sin. CXiuj certis, ke

la urbo baldaux dezertigxos kaj forbrulos, kaj restos nur lagnivelaj fostoj.

Tio estis la draka intenco. Estis egale al li, ke ili surboatigxis. CXar li povos gxui bonan cxasadon, gxis ili kaptigxos aux mortos pro malsato. Kaj estis egale, cxu ili atingis la lagobordojn. CXar li intencis bruligi la bordajn arbarojn por velkigi la kampojn kaj pasxtejojn. Jam de multaj jaroj li ne gxuis pli ardan distrajxon, ol li gxuis nun turmentante la urbon.

Sed restis inter la brulantaj domoj tacxmento da arkistoj, kiuj ankoraux ne retiris sin. La sombravocxa kaj sombramiena Bardo estis ilia estro. Kvankam liaj amikoj mokis lin, cxar li auxguris inundojn kaj venenitajn fisxojn, ili konis lian valoron kaj bravecon. Li estis praido de Giriono, Mastro de Dalo, kies edzino kaj infano eskapis el gxi dum la ruinigxo per la Rivero Rapida jam delonge. Li nun pafis per granda arko el taksuso, gxis restis nur unu sago. La flamoj pliproksimigxis. Liaj kunuloj iom post iom forfugxis. Lastafoje li kurbigis sian arkon.

Subite el la mallumo io flirtis sur lian sxultron. Li eksaltis, sed temis nur pri maljuna turdo. Senhezite la turdo klinigxis al lia orelo, kaj diris novajxon al li. Li miris, ke li povis kompreni la lingvajxon, sed li ja estis parenca al la antikvaj logxantoj de Dalo.

— Atendu! Atendu! — la birdo diris al li. — La luno supreniras. Celu la kavon sur lia maldekstra brusto, kiam li flugos supren kaj turnigxos!

Dum Bardo silentis mirante, la turdo rakontis al li ankaux tion, kio okazis apud la Monto, kaj kion li auxdis.

Tiam Bardo tiris la arksxnuron gxis sia orelo. Dum la drako rondiris malalte, la luno aperis cxe la orienta bordo kaj

briligis liajn flugilojn per argxenta glimo.

— Sago! — diris la arkisto. — Nigra sago! Mi sxparis vin gxisfine! Neniam vi trompis min, kaj cxiam mi retrovis vin. Mi heredis vin de mia patro, kaj li same jam de la praaj tempoj. Se iam vi venis el la forgxejo de l’ vera Regxo sub la Monto, iru nun kaj hastu!

La drako krute flugis pli suben ol antauxe, kaj dum li turnis sin kaj subeniris, lia ventro brilis blanke pro la flagretantaj perloj kaj gemoj en la lunlumo. Sed nepre ne sur unu loko. La arko knalis. La nigra sago rapide risortis rekte de sia sxnuro gxuste al la maldekstra brusto apud la etendita draka antauxkruro. Trafis kaj malaperis ene la pikilo, fusto kaj plumoj. Kun kricxo kiu surdigis homojn, faligis arbojn kaj fendis sxtonojn, Smauxgo sputante skuigxis, renversigxis, krasxis suben kaj ruinigxis.

Li falis gxuste sur la urbon. Lia lasta doloriga agonio dissplitis la urbon en fajrerojn kaj bragxojn. La lago tondre enfluis. Vasta vaporo eksxvelis supren kiel blanka nubo sub la luno. Auxdigxis siblado kaj turbado kaj poste silento. Tio estis la fino de Smauxgo kaj de Esgaroto, sed ne de Bardo.

La lunarko supreniris pli alten kaj la vento igxis forta kaj frida. GXi kirlis la blankan nebulon, kreante kolonojn da buklaj nuboj, kaj fordrivigis ilin okcidenten kaj lasis ilin disvelki super la marcxojn antaux Mornarbaro. Tiam vidigxis la boatoj kiel etaj punktoj sur la ombraj strekoj de l’ laga surfaco. Laux la vento venis la vocxoj de la logxintoj de Esgaroto lamentantaj pri la perdita urbo, siaj varoj kaj detruitaj domoj. Sed ili devus ankaux esti dankemaj, kvankam oni evidente ne povis atendi tion tiumomente. Tri kvaronoj de la urbanoj travivis la atakon. Iliaj arbaroj, brutaroj, pasxtejoj kaj la plimulto de iliaj boatoj ne estis

damagxitaj. Kaj la drako estis mortinta. Tio evidente havis signifon, kiun ili simple ne tuj komprenis.

Ili amasigxis cxagrenite sur la okcidenta laga bordo, tremante pro la malvarma vento. Ili tuj komencis plendi kaj koleri pri la Urbestro, kiu forlasis la urbon tre frue dum aliaj homoj estis pretaj por defendi gxin.

— Li estas eble tre lerta pri komerco, precipe pri sia propra komerco, — murmuris kelkaj el ili, — sed li malutilas, kiam io misas! —

Kaj ili lauxdis la kuragxon de Bardo, kaj lian bravan pafon. — Se li ne pereus, ni elektus lin kiel regxon. Bardo la mortiginto de la drako, praido de Giriono! Ve al ni! Li estas mortinta!

Meze de tiu interparolado, alta figuro de homo alpasxis el la ombroj. Li estis tute malseka, liaj nigraj haroj humide pendis sur liaj vizagxo kaj sxultroj, kaj liaj okuloj feroce brilis.

— Bardo ne estas mortinta! — li kriis. — Li saltis el Esgaroto lagen, post kiam li mortigis la drakon. Mi estas Bardo, ido de Giriono. Mi estas la mortiginto de la drako!

— Regxo Bardo! Regxo Bardo! — ili kriis, sed tio grincigis la dentojn al la Urbestro.

— Giriono estis Mastro de Dalo, ne regxo de Esgaroto, — li diris. — En Lagurbo ni cxiam elektis niajn estrojn el inter la plej maljunaj kaj sagxaj, kaj neniam subigis la regnon al militistoj. “Regxo Bardo” iru al sia propra regxlando — Dalo nun estas libera dank’ al lia braveco, kaj nenio malhelpas lian revenon. CXiuj dezirantoj povos akompani lin, se ili preferos la fridajn sxtonojn apud la Monto al la verdaj lagobordoj. La plej sagxaj restos cxi tie kaj rekonstruos nian urbon, kaj gxuos denove gxiajn pacon kaj prosperon.

— Ni volas, ke Bardo estu regxo! — replikis la cxirkauxaj homoj. — Ni tedigxas pri olduloj kaj kasistoj!

Kaj tiam la pli malproksimaj homoj kriis:

— Vivu la Arkisto kaj for la Monsakulon! — la kriado ehxis sur la lagaj bordoj.

— Mi nepre ne volas malestimi la arkiston Bardo, — diris la Urbestro singarde (cxar nun Bardo staris apude). — CXi-nokte li gajnis honoran lokon inter la eminentuloj de nia urbo, kaj li valoras multajn konservindajn kantojn. Sed kial, ho popolo, — la Urbestro starigxis kaj parolis tre lauxte kaj klare, — kial vi kulpigas min? Pro kia kulpo oni detronigu min? Kaj mi rajtas demandi: kiu vekis la drakon dum li dormis? Kiu ricevis de ni ricxajn donacojn kaj helpon? Kaj kiu kredigis nin, ke la antikvaj kantoj estis pravaj? Kiu ekspluatis nian bonkoran gastigemon kaj nian agrablan fantaziemon? Kiun specon de oro oni sendis al ni laux la rivero por repagi nin? Drakan fajron kaj dezertigon! De kiu efektive ni postulu kompenson por niaj damagxoj por helpi niajn vidvinojn kaj georfojn?

Kiel oni povas konstati, la Urbestro ne senmerite gajnis sian postenon. Lia parolado tuj kvietigis la popolajn postulojn por nova regxo, kaj same kolerigis ilin je Torino kaj ties kompanio. Kelkaj priparolis ilin feroce kaj amare, kaj ecx tiuj kiuj kantis plej lauxte la antikvajn kantojn, nun same lauxte plendis, ke la gnomoj intence instigis la drakon!

— Stultuloj! — diris Bardo. — Kial malsxpari parolojn kaj koleron pri tiuj malfelicxuloj? Ili sendube pereis, antaux ol Smauxgo venis al ni.

Sed dum li parolis, venis en lian kapon la rememoro pri la fama trezoro, kiu nun kusxis sub la Monto sen gardisto aux posedanto, kaj li tuj silentigxis. Li pensis pri tio, kion diris la

Urbestro, kaj pri rekonstruota Dalo resonanta per oraj sonoriloj. Li scivolis, cxu li povus trovi suficxe da homoj.

Fine li ekparolis denove:

— Ne restas tempo por koleri, ho Urbestro, nek por detale debati pri la regonteco. Pli urgxas multe da farendaj taskoj. Mi servos vin ankoraux, kvankam konsiderante viajn parolojn, mi eble iros norden kun tiuj, kiuj deziros akompani min.

Poste li formarsxis por konstrui sxirmilojn kaj por organizi kuracadon por la malsanuloj kaj vunditoj. Sed la Urbestro grimacis malantaux li, dum li restis kaj sidis. Li multe pensis, sed nenion diris krom tio, ke liaj gardistoj bruligu fajron kaj portu al li mangxajxojn.

Bardo trovis, ke cxiuloke homoj konjektis pri la vasta trezoro, kiun oni nun povus trovi sendangxere. Kelkaj asertis, ke gxi ne nur kompensus la damagxojn, kiujn ili suferis, sed ankaux provizus kroman prosperon, kiun ili povus elspezi por acxeti varojn el la sudo. Tiaj onidiroj kuragxigis ilin dum ilia mizero. Tio estis bona, cxar tiu nokto estis malfelicxa kaj senespera. Oni nur povis fabriki sxirmilojn kiel eble plej bone por malmulte da homoj (evidente la Urbestro havigis al si tendon), kaj trovigxis malmulte da nutrajxoj (ecx al la Urbestro mankis iom). Multaj homoj igxis malsanaj tiunokte pro la frida malsekeco kaj pro cxagreno. Multaj poste mortis, kvankam ili eskapis nevundite el la minigita urbo. Dum la postaj tagoj multe da homoj estis malsanaj kaj malsataj.

Intertempe Bardo farigxis la efektiva estro, kaj ordonis libere, kvankam cxiam nome de la Urbestro. Estis malfacile organizi suficxan defendadon kaj logxadon por la popolo. Multaj el ili eble mortus dum la vintro, kiu nun rapide sekvis la auxtunon, se ili ne ricevus helpon. Kaj helpon ili ja ricevis

rapide, cxar Bardo tuj sendis mesagxistojn kontrauxflue de la rivero al la Arbaro por peti helpon de l’ Regxo de l’ Arbaraj Elfoj. La mesagxistoj renkontis ties armeon, kiu jam alvenis, kvankam pasis nur tri tagoj post la morto de Smauxgo.

La Elfregxo eksciis novajxojn de siaj propraj kurieroj kaj de la birdoj, kiuj amikis kun lia popolo, kaj jam sciis multon, kio okazis. Efektive multe konsternigxis cxiuj vivajxoj kun flugiloj, kiuj logxis apud la limoj de l’ Dezerto de la Drako. La aero estis plena de cirkulantaj birdoj, kaj iliaj rapidaj flugantaj heroldoj striis tien kaj reen en la cxielo. Apud la arbara rando, ili fajfis, kricxis kaj pepis. Longe for trans Mornarbaro la novajxo estis dirata: “Smauxgo estas mortinta!” Folioj krispigxis kaj oreloj strecxigxis. Ecx antaux ol la Elfregxo ekrajdis, la novajxo vojiris okcidenten al la pinglarbaroj de l’ Nebulecaj Montoj. Beorno auxdis pri gxi en sia ligna halo, kaj la goblenoj organizis kunsidon en siaj kavernoj.

— Mi konjektas, ke bedauxrinde temas pri la fino de Torino Kverkasxildo, — diris la Elfregxo. — Eble estus pli tauxge por li resti 6i tie kiel mia gasto. Tamen, cxiu vento — li aldonis, — alportas profiton al iu.

Ja ankaux li ne forgesis la legendajn ricxajxojn de Troro. Tial la mesagxistoj de Bardo renkontis lin marsxanta kun multaj lancistoj kaj arkistoj. Kaj korvoj svarmis dense super ili, cxar ili kredis, ke okazos tia grava milito, kian oni ne spertis en tiu regiono jam de tre longe.

Sed kiam li survoje auxdis la petojn de Bardo, la Regxo kompatis lin, cxar li estis estro de nobla kaj bonkora popolo. Tial li deviigis la marsxadon, kiu unue celis la Monton, kaj ekhastis laux la rivero al la Longa Lago. Li ne kunportis suficxe da boatoj kaj flosoj por sia armeo, kaj ili devis piediri malrapide. Sed li sendis grandan provizon da nutrajxoj

antauxen laux la rivero. La elfoj estas tamen rapidaj marsxantoj, kaj kvankam dum tiu epoko ili ne kutimigxis al la marcxoj kaj sovagxaj landoj inter la Arbaro kaj la Lago, ilia vojagxo estis rapida. Nur kvin tagojn post la mortigo de la drako, ili venis al la lagaj bordoj kaj miris pro la ruinigita urbo. Tie oni bonvenigis ilin, kiel oni atendus, kaj la homoj kaj ilia Urbestro estis pretaj por sia estonteco fari iun ajn kontrakton kontraux la helpo de l’ Elfregxo.

Ili baldaux interkonsentis pri plano. La Urbestro restis kun la virinoj, infanoj, maljunuloj kaj malsanuloj, kaj kun kelkaj metiistoj kaj lertaj elfoj. Tiuj hakis arbojn kaj kolektis lignon, kiun oni sendis laux la rivero el la Arbaro. Poste ili konstruis multajn kabanojn apud la laga bordo por sxirmi la homojn dum la venonta vintro. Kaj ankaux direktite de la Urbestro, ili komencis konstrui novan urbon, pli belan kaj vastan ol antauxe, sed ne en la sama loko. Ili konstruis gxin pli norde sur la laga bordo, cxar ili timis la lokon, kie kusxis la drako. Tiu neniam revenis al sia ora kusxejo, sed restis glacie sternita kaj mistordita en la ombroj de la akvaj malprofundajxoj. Tie dum longa tempo, kiam la vetero estis kvieta, vidigxis liaj kolosaj ostoj inter la kadukaj restajxoj de l’ urbo. Sed malmultaj kuragxis viziti la malbenitan lokon, kaj neniu auxdacis nagxi en la malvarma akvo por preni la valorajn gemojn, kiuj defalis de lia putranta kadavro.

Intertempe cxiuj disponeblaj militistoj kaj la plimulto de la Elfregxa armeo pretigxis por marsxi norden al la Monto. Tial dek unu tagojn post la ruinigo de la urbo, la avanaj soldatoj trapasis la rokan pordegon je la lagofino kaj eniris la dezertajn landojn.

15. La nuboj amasigxas

Ni povas nun reveni al Bilbo kaj la gnomoj. Dum la tuta nokto ili unu post la alia gvatis, sed kiam la mateno venis ili ankoraux vidis neniun signon de dangxero. Tamen la birdoj ankoraux pli dense amasigxis. Birdaroj flugis el la sudo, kaj la korvoj kiuj ankoraux vivis apud la Monto nun cirkulis sencxese en la supra cxielo.

— Okazas io neordinara, — diris Torino. — Jam pasis la tempo por auxtuna migrado. Tiuj birdoj estas specoj kiuj kutime logxas cxi tie. Jen sturnoj kaj fringoj. Kaj kadavromangxaj birdoj kunflugas en la malproksimo, kvazaux pretigxus batalo!

Bilbo subite fingromontris:

— Jen la maljuna turdo! — li kriis. — SXajnas, ke li evitis la montofrakasadon de Smauxgo, sed mi supozas, ke la helikoj ne travivis!

La maljuna turdo efektive revenis, kaj kiam Bilbo indikis lin, li alproksimigxis kaj starigxis sur apuda sxtono. Poste li klinis sian kapon flanken, kvazaux li auxskultus. Li ekkantis kaj poste denove auxskultis.

— Mi kredas, ke li klopodas rakonti ion al ni, — diris Balino, — sed mi ne povas kompreni la lingvajxon de tiuj birdoj. GXi estas tro rapida kaj malfacila. CXu vi povas kompreni gxin, Baginzo?

— Ne tre klare, — diris Bilbo (fakte li tute malkomprenis gxin). — Sed la oldulo sxajnas tre konsternita.

— Mi preferus, se li estus korako! — diris Balino.

— Mi kredis, ke vi ne sxatis ilin! Vi tre timis ilin, kiam ni pasis cxi tien la lastan fojon!

— Tiuj estis kornikoj! Tre fiaj, suspektindaj kaj tre malgxentilaj estajxoj! CXu vi ne auxdis ilin malbeni nin, dum ni vojiris? Sed la korakoj estas tute malsamaj. Ili multe amikis kun la popolo de Troro, kaj ofte alportis sekretajn novajxojn por brilaj kompensoj, kiujn ili gardis en siaj nestoj. Ili vivas tre longe, kaj havas longajn memorojn. Iliaj idoj heredas ilian sagxecon. Mi konis multajn korakojn apud la rokoj kiam mi estis gnoma knabo. GXi tiu firsto nomigxis gxuste Korvokresto, cxar cxi tie vivis tre fama paro, maljuna Karko kaj lia edzino, kiuj vivis cxi tie super la sentinela kaverno. Sed mi ne supozas, ke anoj de tiu antikva speco ankoraux vivas cxi tie.

Tuj kiam li cxesis paroli, la turdo kriis lauxte kaj forflugis.

— Ni ne komprenas lin, sed mi certas, ke tiu maljuna birdo komprenas nin, — diris Balino. — Gvatu atente kaj vidu, kio okazos!

Post nelonge flugiloj flirtis kaj revenis la turdo. Kaj akompanis lin tre kaduka maljuna birdo. Li estis preskaux blinda, apenaux kapablis flugi kaj igxis kalva. Li estis granda antikva korako. Li alterigxis rigide antaux ili, batis siajn flugilojn malrapide kaj kun balancigxanta kapo aliris Torinon.

— Ho Torino, ido de Traino, kaj Balino ido de Fundino, — li grakis (kaj Bilbo komprenis lin, cxar li parolis la komunan lingvon kaj ne la birdan). — Mi estas Roako, ido de Karko. Karko estas mortinta, sed li bone konis vin. Mi elovigxis jam antaux cent kvindek tri jaroj, sed mi ne forgesis, kion diris al mi mia patro. Mi nun estas la cxefo de la grandaj montaraj korakoj. Ni estas malmultaj, sed ankoraux memoras de la malnova tempo la regxon. Multaj el miaj kunuloj ekflugas

cxi-momente, cxar venas novajxoj el la sudo. Kelkaj informoj placxos al vi, sed aliaj ne. Atentu! La birdoj revenas denove por amasigxi apud la Monto, kaj ili venas al Dalo el la sudo, oriento kaj okcidento. CXar oni diras, ke Smauxgo estas mortinta!

— Mortinta! CXu mortinta? — kriis la gnomoj. — Mortinta! Ni do timis vane, kaj la trezoro estas nia! — Ili saltis kaj ekdancis pro la gxojo.

— Jes mortinta, — diris Roako. — La turdo — liaj plumoj neniam elfalu! — spektis lian morton. Kaj ni povas fidi lian parolon. Li vidis la drakon fali, dum tiu batalis kontraux la homojn de Esgaroto jam antaux tri vesperoj je la lumlevigxo.

Pasis longa tempo antaux ol Torino povis kvietigi la gnomojn, por ke ili silentu kaj auxskultu la novajxojn de l’ korako. Post momento, kiam li finis sian rakonton pri la batalo, li dauxrigis:

— Tiom pri gxojoj, Torino Kverkasxildo. Vi povos sekure reveni al viaj haloj, la plena trezoro nun apartenas al vi — almenaux nun. Sed multaj aliaj kunvenas krom la birdoj. La informoj pri la malaperinta gardisto nun disigxis tre longe for, kaj la famo de la trezoro de Traino ne forvelkis dum la legendo tra epokoj ripetigxis. Kaj multaj aliaj intencas partopreni la rabadon. Elfa trupo nun vojiras, kun kadavromangxaj korvoj dezirantaj profiti de eventualaj bataloj kaj mortintoj. Apud la lago homoj murmuras, ke la gnomoj kauxzis ilian cxagrenon, cxar ili igxis senhejmaj kaj multaj mortis, kiam Smauxgo detruis ilian urbon. Ankaux ili intencas rekompense kaperi la trezoron, kaj egalas al ili, cxu vi vivas aux mortis.

»Vi devos do decidi vian sorton laux via sagxeco. Sed nur dek tri estas magra restajxo de la granda popolo de Durino,

kiu logxis cxi tie sed jam cxien disigxis. Se vi deziras auxskulti mian konsilon, ne fidu la Urbestron de la laganoj, sed fidu tiun kiu mortpafis la drakon per sia arko. Li estas Bardo, ido de Giriono de Dalo. Li estas sombra sed fidinda viro. Ni preferus pacon inter la gnomoj, homoj kaj elfoj post la dezerta drakoregno. Sed tio kostos al vi oron. Mi cxion diris.

Tiam Torino furioze kolerigxis.

— Ni dankas vin, Roako, filo de Karko. Ni ne forgesos vin kaj vian popolon. Sed nek sxtelistoj nek armeoj marodos nian oron, dum ni estas vivaj. Ni estus ecx pli dankaj al vi, se vi povus sendi mesagxistojn al niaj parencoj en la Norda Montaro norden kaj orienten de cxi tie por raporti al ili nian situacion. Iru precipe al mia kuzo, Daino en la Feraj Montoj, cxar lia popolo estas fortike armita, kaj ili logxas ne malproksime de cxi tie. Petu ilin hasti!

— Mi ne diros, ke tiu konsilo estas bona aux malbona, — grakis Roako. — Sed mi faros mian plejeblon, — kaj li malrapide forflugis.

— Ni reiru nun al la Monto! — kriis Torino. — Ni ne disponas multe da tempo!

— Kaj ne multe da mangxajxoj! — kriis Bilbo, cxiam praktika pri tiaj temoj. Li cetere sentis, ke la aventuro proprasence finigxis, kiam mortis la drako (kaj pri tio li multe eraris) kaj li donacus plejparton de sia porcio de la profito por harmonie konkludi la aferon.

— Reen al la Monto! — kriis la gnomoj, kvazaux ili ne auxdus lin. Li tiel devis akompani ilin.

CXar vi jam auxdis pri la aliaj eventoj, vi povas konstati, ke restis al la gnomoj ankoraux kelkaj tagoj. Ili esploris la

kavernojn denove kaj trovis, kiel atendite, ke la CXefpordo estis la sola malfermita enirejo. CXiuj aliaj pordoj (krom evidente la sekreta pordeto) estis jam de jaroj frakasitaj kaj blokitaj dum la okupado de Smauxgo. Restis neniu spuro de tiuj elirejoj. Ili do komencis nun fortigi la pordegon, kaj riparis la vojon, kiu kondukis de tie. Ili trovis multajn ilojn, kiujn uzis la antikvaj ministoj, fosistoj kaj konstruistoj, kaj per kiuj ili ankoraux sciis labori tre lerte.

Dum ili laboris, la korakoj ade alportis novajxojn. Tiel ili eksciis, ke la Elfa regxo deviigis sian vojon por iri al la Lago, kaj ili do disponis pli da tempo. Des pli bone, ili auxdis ke tri el iliaj poneoj eskapis kaj vagis en la sovagxejo apud la Rivero Rapida ne longe for de la loko, kie ili postlasis siajn provizojn. Tial, dum la aliaj dauxrigis sian laboron, Filio kaj Kilio foriris gvidite de korako por revenigi la poneojn kaj la pakajxojn, kiujn ili povis trovi.

Ili foriris por kvar tagoj, kaj poste ili eksciis, ke kunvenis la homaj kaj elfaj armeoj kaj ke tiuj rapidiris al la Monto. Sed ili kuragxigxis, cxar ili nun havis suficxe da provizoj almenaux por kelkaj semajnoj, se ili atentus. (La plimulto estis kramo, evidente, kaj ili trovis gxin terure teda. Tamen kramo estas pli bona ol nenio.) La enirejo estis nun defendita de dika kaj alta muro da rekte metitaj sxtonoj. Ankaux trovigxis en la muro truoj permesantaj al la gnomoj vidi kaj pafi, sed ne permesantaj trapasadon. Tial ili grimpis enen kaj eliris per sxtupetaroj, kaj hisis objektojn per sxnuroj. Por lasi elflui la rivereton, ili faris malgrandan malaltan arkajxon sub la nova muro. Sed apud la enirejo ili refosis la riverfundon, kaj nova largxa lageto aperis inter la monta deklivo kaj la akvofala breto, de kie la rojo fluis al Dalo. Por atingi la pordegon sen nagxi, oni nun devis sekvi mallargxan subklifan padon sur la dekstra flanko, laux la vidpunkto de la muro. Poste ili venigis la poneojn gxis la supraj sxtupoj apud la malnova ponto,

demetis la sxargxojn, kaj sendis ilin for sen rajdantoj ordonante, ke ili revenu al siaj mastroj en la sudo.

Unu vesperon subite ekbrilis multaj lumoj de torcxoj kaj fajroj preter Dalo en la suda malproksimo.

— Ili estas venintaj! — vokis Balino. — Kaj ilia tendaro estas ampleksa. Ili devis eniri la valon dum la krepuska mallumo laux ambaux bordoj de l’ rivero.

Tiunokte la gnomoj malmulte dormis. La mateno ankoraux palis, kiam ili vidis grupon alveni. De malantaux sia muro ili rigardis ilin veni gxis la vala fino kaj de tie malrapide grimpi. Post nelonge ili povis vidi, ke venis armitaj kaj batalopretaj laganoj kun elfaj arkistoj. Post kelka tempo la grupo grimpis sur la falintajn rokojn kaj aperis cxe la akvofalo. Ili surprizigxis, kiam ili vidis antaux si la lageton kaj pordegon defenditan de la nova muro el masonita sxtono.

Dum ili staris indikante kaj diskutante, Torino alparolis ilin.

— Kiuj estas vi? — li vokis lauxte, — kiuj venas militopretaj al la pordoj de Torino, filo de Traino, Regxo sub la Monto. Kaj kion vi deziras?

Sed ili ne respondis. Kelkaj turnis sin kaj rapide foriris. La aliaj gapis longe la CXefpordon kaj gxiajn fortikajxojn, kaj tiam ankaux foriris. Tiutage la tendaro movigxis orienten de la rivero, gxuste inter ambaux montajn firstojn. La rokoj resonis pro iliaj vocxoj kaj kantoj, cxar ili ne ripozis jam de multaj tagoj. Auxdigxis elfaj harpoj kaj dolcxa muziko. Dum tio ehxis supren al ili, sxajnis ke la frida aero varmigxis, kaj ili sentis la legxeran arbaran aromon de printempaj floroj burgxonantaj.

Tiam Bilbo sopiris, ke li povu eskapi el tiu sombra kastelo kaj subeniri por gxui la bankedojn kaj festenojn apud la fajroj.

Ankaux kelkaj el la junaj gnomoj estis kortusxitaj, kaj ili murmuris sian preferon, ke la historio konkludigxu pli konvene, kaj ke ili povu bonvenigi tiun popolon kiel amikojn. Sed Torino havis grizan mienon.

Tiam la gnomoj mem alportis harpojn kaj muzikilojn retrovitajn en la rabajxaro. Ili ludis muzikon por distri lin, sed la kanto ne estis elfa kaj parte similis tiun, kiun ili kantis antaux longe en la eta hobitotruo de Bilbo:

Sub Monto kiu apogeas,
la Regx’ en sia halo cxeas
post la ekstermo de l’ Fivermo!
kaj tiel malamik’ pereas.
La glavo akras, lanco pikas,
rapidas sag’, la Pord’ fortikas;
kuragxas koro antaux oro;
maljust’ la gnomojn ne implikas.
Pragnomoj sorcxojn kreis brile
kaj marteladis sonorile
en lokoj fundaj, ombrabundaj,
en kavaj haloj sinekzile.
Stellumon ili kolieris,
kronojn per drakofajr’ borderis,
cxe ili kordoj el drataj tordoj
la harpajn melodiojn peris.
La tron’ jam estas liberstata!
Auxskultu, ho popol’ nomada!
Rapidu vene transebene!
Bezonas vin la regxo frata.
Ni vokas nun trans montoj cxenaj:
“Estu al prakavern’ revenaj!”
Jen post Pordeg’ la regxa reg’
kaj manoj gem- kaj oro-plenaj.
La Regx’ en sia halo cxeas
sub Monto kiu apogeas.

Mortis Fivermo per ekstermo,
kaj tiel malamik' pereas.

Tiu kanto sxajne placxis al Torino, kaj li ridetis denove kaj pligajigxis. Li komencis kalkuli la distancon gxis la Feraj Montoj kaj kiomlonge ili devus atendi la alvenon de Daino al la Soleca Monto, se tiu ekspediciis tuj kiam la mesagxoj atingis lin. Sed la koro de Bilbo premigxis pro la kanto kaj la paroltemo, cxar ambaux estis tro batalemaj.

Tre frue la sekvan matenon ili vidis trupon da lancistoj transiri la riveron kaj marsxi en la valon. Tiuj kunportis la verdan standardon de l' Elfregxo kaj la bluan de l' Lago. Ili progresis gxis la muro antaux la CXefpordo.

Denove salutis ilin Torino lauxtvocxe:

— Kiuj estas vi, kiuj venas armitaj al la pordo de Torino, filo de Traino, Regxo sub la Monto?

CXi-foje oni respondis al li. Alta viro kun malhela hararo kaj sombra vizagxo pasxis antauxen kaj kriis:

— Hoj Torino! Kial vi cxirkauxbaras vin kiel rabisto en sia kasxejo? Ni ankoraux ne estas viaj malamikoj, kaj ni gxojas, ke vi estas viva superante niajn esperojn. Ni venis supozante, ke neniu travivis cxi tie. Sed cxar ni retrovas vin, ni cxiuj devas kunveni kaj kunsidi.

— Kiu vi estas, kaj kial ni devas kunsidi?

— Mi estas Bardo, kaj propramane mi mortigis la drakon kaj liberigis vian trezoron. CXu tio ne estas afero, kiu koncernas vin? Krome mi estas rekta heredanto de Giriono el Dalo, kaj en via trezoro miksigxis multaj valorajxoj de viaj haloj kaj de la urboj, kiujn kaperis Smauxgo. CXu tio ne estas temo, pri kiu ni povas paroli? Plie, dum sia fina batalo Smauxgo

detruis la logxejojn de la homoj de Esgaroto, kaj mi ankoraux estas servanto de ilia Urbestro. Mi parolas nome de tiu, kaj demandas, cxu vi ne kompatas la cxagrenon kaj mizeron de lia popolo? Ili helpis vin kiam vi estis afliktita, kaj rekompence vi venigis al ili nur ruinigxon, kvankam sendube vi ne deziris tion.

Tiuj estis efektive bonaj paroloj kaj pravaj, kvankam sombre diritaj, kaj Bilbo kredis, ke Torino tuj akceptos ilian rezonadon. Li ne fakte atendis, ke iu ajn memorus, ke li mem unue malkovris la vundan punkton de l’ drako. Kaj des pli bone, cxar neniu fakte ecx konsideris tion. Sed li ankaux ne povis imagi, kiom potencas drakokovita oro kaj kiom fervoras la gnomaj koroj. Torino efektive pasigis longajn horojn en la trezorejo, kaj tien lia spirito ade strebis. Kvankam li aparte sercxis la Arkesxtonon, lin allogis aliaj mirindaj valorajxoj, kiuj kusxis tie kaj memorigis lin pri profunda kunplektigxo de la antikvaj laboroj kaj lamentoj de lia popolo.

— Vi prezentis vian plej malbonan pledon plej laste kaj plej longe. — Torino respondis. — Neniu homo havas rajton je la gnoma trezoro, simple pro tio ke Smauxgo, kiu forsxtelis gxin de ni, ankaux forrabis niajn vivojn kaj hejmojn. Oni egale ne rajtas kompensi vengxon de liaj malicaj faroj per trezoro, kiu ne estis lia disdonebla posedajxo. Ni repagos juste la koston de la provizoj kaj la helpon, kiujn ni ricevis de la laganoj — kiam venos la oportuna momento. Sed ni nepre donos nenion — ecx ne la prezon de eta kuko — kontraux perforta minaco. Dum armita hordo sidas sub nia pordo, ni konsideras vin malamikoj kaj sxtelistoj. Mi sxatus demandi vin: kiom de ilia heredajxo vi donacus al niaj parencoj, se vi estus trovintaj la trezoron sengarda kaj nin mortintaj?

— Jen justa demando, — replikis Bardo. — Sed vi ne estas mortintaj, kaj ni ne estas SXtelistoj. Cetere, ricxuloj povas

malgraux siaj rajtoj kompati malricxulojn, kiuj amike helpis ilin dum ilia malprospero. Kaj miaj aliaj postuloj restas sen repliko.

— Mi ne kunsidos por intertrakti, kiel mi diris, kun armitaj homoj antaux miaj pordoj. Des malpli kun la popolo de l’ Elfregxo, kiun mi memoras malagrable. Ili ne partoprenos en cxi tiu debato. Foriru, antaux ol flugos niaj sagoj! Kaj se vi deziras denove paroli kun mi, certigu, ke la elfa trupo revenu en la arbaron, kie gxi devus resti. Kaj ke viaj armiloj estu sternitaj surtere antaux ol veni al la sojlo.

— La Elfregxo estas mia amiko kaj li asistis la laganojn dum ili estis afliktitaj, kvankam ili ne rajtis postuli lian amikecon, — respondis Bardo. — Ni donos al vi tempon, ke vi pentu pri viaj vortoj. Igxu pli sagxa, antaux ol ni revenos! — Tiam li foriris kaj revenis al la tendaro.

Kiam pasis multaj horoj, la standardistoj revenis kaj heroldoj pasxis antauxen kaj trumpetis:

— Nome de Esgaroto kaj la Arbaro, — alvokis unu, — ni parolas al Torino, filo de Traino Kverkasxildo, kiu sin nomas Regxo sub la Monto. Ni petas, ke li konsideru la anoncitajn pretendojn, aux ni nomos lin malamiko. Li cedu almenaux dekduonan parton de la trezoro al Bardo, la mortiginto de la drako kaj heredanto de Giriono. El tiu porcio Bardo mem helpos Esgaroton, sed se Torino deziras la amikecon kaj honoron de la najbaraj landoj, kiun antauxe gxuis liaj prapatroj, li mem donacos onon de sia oro por subteni la laganojn.

Torino prenis kornan arkon kaj pafis sagon al la mesagxisto. GXi frapis lian sxildon kaj vibrante fiksigxis tie.

— CXar vi respondas tiel, — li diris responde, — mi deklaras cxi tiun Monton siegxata. Vi ne rajtos foriri de cxi tie, gxis

kiam vi pledos via-iniciate por pauxzi kaj intertrakti. Ni ne uzos armilojn kontraux vi, kaj lasos vin kun via oro. Vi povas mangxi tion, se vi deziras!

Post tio la mesagxistoj rapide foriris, kaj postlasis la gnomojn por konsideri sian situacion. Torino farigxis tiel sombra, ke ecx se ili tion dezirus, la aliaj ne kuragxus kritiki lin. Kaj fakte la plimulto partoprenis lian sintenon, krom eble la maljuna dika Bomburo, Filio kaj Kilio. Kompreneble Bilbo tute ne aprobis la novan disvolvigxon. Li nun ne plu povis toleri la Monton, kaj tute ne placxis al li la ideo, ke li estos siegxata en gxi.

— La loko stinkas pro draka fetoro, — li grumblis al si, — kaj gxi nauxzas min. Kaj la kramo jam komencas gluigxi en mia gorgxo.

16. Nokta sxtelisto

La tagoj nun trenigxis lante kaj pene. Por pasigi la tempon multaj gnomoj okupigxis pri la trezoro stakante kaj stokante gxin. Torino nun parolis pri Arkesxtono de Traino arde petante ilin haste sercxi gxin en cxiu angulo.

— CXar Arkesxtono de mia patro, — li diris, — valoras pli ol rivero da oro. Por mi gxi estas preterpreza. Tiun sxtonon el la tuta trezoro mi unike postulas por mi, kaj mi vengxus min kontraux tiu, kiu trovus kaj retenus gxin.

Bilbo auxdis tiujn parolojn kaj tuj timis scivolante kio okazus, se iu trovus la sxtonon volvitan en pako da diversaj cxifonoj, kiun li uzis kiel kapkusenon. Tamen li ne menciis gxin, cxar dum la laciga atendado en lia eta kapo komencis konturigxi plano.

La prokrasto jam dauxris dum longa tempo, kiam la korakoj revenis rakontante novajxon pri Daino, kiu kun pli ol kvincent gnomoj hastis de la Feraj Montoj en la nord-okcidento, kaj kiu estis nun je dutaga marsxdistanco for de Dalo.

— Sed ili ne atingos la Monton nerimarkite, — diris Roako, — kaj mi timas, ke okazos batalo en la valo. Mi ne konsideras tion bona prognozo. Kvankam ili estas serioza popolo, ili sxajne ne venkos la hordon, kiu siegxas vin. Kaj ecx se ili sukcesus, kion vi gajnus? La vintro kaj negxo rapide progresas malantaux ili. Kiel vi nutros vin sen la amikeco kaj bonvolo de la najbaraj landoj? La trezoro estos la auxtoro de via morto, kvankam la drako jam pereis!

Sed Torino ne emociigxis.

— Vintro kaj negxo mordas homojn kaj elfojn sen distingoj, — li diris, — kaj ili eble trovos logxadon en la dezertejo malagrable netolerebla. Kiam miaj amikoj kaj la vintro persekutos ilin, ili eble farigxos pli trakteblaj negocantoj.

Tiunokte Bilbo decidigxis. La cxielo estis senluma kaj senmova. Tuj kiam la nokto plene nigrigxis, li eniris angulon de ilia cxambro apud la pordego kaj eltiris sxnuron kaj sian paketon kun Arkesxtono volvita en cxifono. Poste li grimpis supren de la muro. Nur Bomburo trovigxis tie, cxar estis lia vico por vacxi, kaj nur unu gnoma sentinelo kutime postenis.

— Estas terure malvarme! — diris Bomburo. — Mi preferus, ke ni povu bruligi fajron cxi-supre, kiel la homoj en ilia tendaro!

— Estas suficxe varme ene, — diris Bilbo.

— Nu tio eble veras, sed mi devos resti cxi tie gxis la noktomezo, — grumblis la grasa gnomo. — Nia nuna situacio estas bedauxrinda. Tamen mi ne auxdacus kontrauxi Torinon — lia barbo plu kresku! — kvankam li cxiam estis gnomo kun kolo rigida.

— Ne tiel rigida kiel miaj kruroj, — diris Bilbo. — Mi lacigxas pro la sxtupoj kaj la sxtonaj tuneloj. Mi donacus multon por senti la herbon inter miaj piedfingroj.

— Mi donacus multon por senti la glutadon de drinkajxo tra la gorgxo, kaj la komforton de mola lito kaj bona mangxo!

— Mi ne povos provizi tiujn, dum la siegxo dauxras. Sed mi jam delonge ncx postenis, kaj mi vacxos nun vialoke, se vi tion deziras. Mi ne plu povas dormi cxi-vespere.

— Vi estas bona ulo, sinjoro Baginzo, kaj mi akceptas vian oferon. Se iam vi rimarkas ion, atentu veki unue min! Mi

kusxigxos maldekstre en la interna kaverno proksime de cxi tie.

— Iru do! — diris Bilbo. — Mi vekos vin noktomeze, kaj vi vekos la venontan vacxanton.

Tuj kiam Bomburo foriris, Bilbo surfingrigis sian ringon, ligis sian sxnuron, sxtelgrimpis de sur la muro malsupren, kaj foriris. Li disponis pli malpli kvin horojn. Bomburo ade dormis (li dormis je cxiu momento, kaj depost sia aventuro en la arbaro li cxiam provis rekapti la belajn songxojn, kiujn li tiam spertis) kaj la aliaj laboris kun Torino. Supozeble neniu — inkluzive de Filio kaj Kilio — surgrimpus la muron, antaux ol venus ties vico.

Estis tre mallume, kaj li ne rekonis la vojon kiam li forlasis la padon, kiun ili nove konstruis, kaj subeniris gxis la akvofluo. Fine li venis al la voja kurbo, kie li devis trapasi la akvon se li deziris atingi la tendaron lauxintence. Tie la rivereto estis malprofunda kaj largxa, kaj la trapasado ne estis malfacila ecx por la eta hobito. Li jam preskaux transiris, kiam li glitis sur rondan sxtonon kaj falis en la akvon kun plauxdo, Li jxus elgrimpis la kontrauxan bordon, kiam elfoj aperis el la mallumo kun brilaj lanternoj sercxante tiun, kiu faris tiom da bruo.

— GXi estis ne fisxo! — diris unu. — Vagas spiono en la cxirkauxajxo. Kasxu la lampojn! Ili helpos lin pli ol nin, se temas pri la stranga eta kreitajxo, kiu estas ilia servisto.

— Servisto, cxu? — elsnufis Bilbo. Kaj meze de la elsnufo li lauxte ternis, kaj la elfoj venis al la bruo.

— Lumigu do! — li diris. — Mi estas cxi tie, se vi volas min! — Kaj li demetis sian ringon, kaj ekaperis de malantaux roko.

Ili kaptis lin rapide malgraux sia surprizigxo.

— Kiu vi estas? CXu vi estas la hobito de l' gnomoj? Kion vi faras? Kiel vi preterpasis niajn sentinelojn? — ili demandis unu post la alia.

— Mi estas sinjoro Bilbo Baginzo, — li respondis. — Kunulo de Torino, se vi deziras scii. Mi konas vian regxon lauxaspekte, sed li eble ne konas mian vizagxon. Sed Bardo memoros min, kaj precipe Bardon mi deziras renkonti.

— CXu vere? — diris ili, — kaj pri kio vi deziras paroli?

— Miaj propraj aferoj, karaj elfoj miaj. Sed se vi deziras iam reveni al viaj arbaroj de tiu cxi malvarma kaj morna loko, — li respondis tremante pro frido, — konduku min senprokraste al fajro, kie mi povos sekigxi. Kaj poste lasu min paroli kun viaj estroj kiel eble plej rapide. Mi disponas nur unu-du liberajn horojn.

Tiumaniere du horojn post kiam li eskapis el la CXefpordo, Bilbo sidis apud varma fajro antaux granda tendo, kaj tie ankaux sidis la Elfregxo kaj Bardo kun perpleksaj mienoj. Hobito armita elfmaniere kaj volvita en malnova tuko estis por ili io noveca.

— Tute certe, — diris Bilbo kiel eble plej serioze, — cxi tiu afero igxis netolerebla. Mi simple enuas pro la tuta ekspedicio. Mi preferus reveni hejmen al la okcidento, kie la najbaroj estas pli prudentaj. Sed mi havas intereson pri la afero: fakte, temas pri interezo dekkvarona. Tio estas konsentita en letero, kiun mi esperеble gardis, — li sercxis en sia trivita jako (kiun li ankoraux portis supre de sia masxkiraso) la krispigitan kaj falditan leteron de Torino, kiun oni en majo metis sub lian kamenobretan horlogxon!

— Nu, dekkvarono de la tiel nomitaj “profitoj”, kompreneble! — li dauxrigis. — Mi konscias pri tio. Miaparte, mi pretas konsideri viajn postulojn, kaj subtrahus el la totalo vian

rajtan porcion antaux ol kalkuli mian pagon. Tamen vi ne tiel bone konas Torinon Kverkasxildo kiel mi nun konas lin. Mi avertas vin, ke li estas preta sidi sur ora amasigxo kaj morti pro malsato, dum vi sidas cxi tie.

— Nu, li dauxrigu! — diris Bardo. — Tia stultulo meritas morti pro malsato.

— Jes gxuste, — diris Bilbo. — Mi komprenas vian vidpunkton. Sed ankaux la vintro venas rapide. Post nelonge via tendaro blokigxos pro negxo kaj tiel plu, kaj la provizado farigxos malfacila — ecx por la elfoj, supozeble. Kaj vi spertos aliajn malfacilajxojn. CXu vi ankoraux ne auxdis pri Daino kaj la gnomoj de la Feraj Montoj?

— Jes jam delonge, sed kiel li rilatas al ni? — demandis la regxo.

— Guste tiel mi pensis. Mi vidas ke mi havas informojn, kiujn vi ankoraux ne ricevis. Mi povas nun raporti al vi, ke Daino nun marsxas je nur dutaga distanco for de cxi tie, kaj ke li kunvenigis almenaux kvincent gnomojn. Multaj el tiuj spertis la militojn inter la gnomoj kaj la goblenoj, pri kiuj vi jam supozeble auxdis. Ilia alveno evidente kauxzos gravajn malagrablajxojn.

— Kial vi alportas tiajn informojn al ni? CXu vi perfidas viajn amikojn aux minacas nin? — demandis Bardo sombre.

— Estimata Bardo! — pepis Bilbo. — Ne tro rapide reagu! Mi neniam antauxe renkontis tiel suspekteman popolon! Mi simple provas eviti embarason por cxiuj. Kaj mi nun havas proponon por vi!

— Ni auxdos gxin! — ili diris.

— Vi vidos gxin! — li diris. — Jen! — Kaj tiam li eltiris Arkesxtonon kaj forjxetis gxian volvajxon.

Ecx la Elfregxo, kies okuloj kutime spektis belajn mirindajxojn, ekstaris imponite. Bardo mem gapis gxin silente. La globo plenis je lunlumo kaj kvazaux pendus antaux ili en teksita reto da frostaj steloglimoj.

— Jen Arkesxtono de Traino, — diris Bilbo. — La Montokoro. Kaj gxi estas ankaux la koro de Torino. Li taksas gxin pli ol riveron da oro. Mi donos gxin al vi. GXi helpos vin dum la marcxando. — Poste kun tremo kaj sopira rigardo Bilbo donis la mirindan sxtonon al Bardo, kiu blindumite tenis gxin en sia mano.

— Sed cxu gxi estas de vi donebla? — li fine demandis kun peno.

— Nu bone, — diris la hobito konsternite. — GXi ja ne estas. Sed, fakte mi supozas, ke mi povus postuli gxin por anstatauxigi mian porcion. Mi ja estas rompsxtelisto laux ili — kvankam miaparte mi neniam sentis min tia — sed mi estas honesta, almenaux tion mi esperas. Sed cetere mi devas nun reiri, kaj la gnomoj povos trakti min tiel, kiel ili deziras. Mi nur esperas, ke vi trovos gxin utila. Tiam la Elfregxo miris pro Bilbo.

— Bilbo Baginzo! — li diris. — Vi meritas porti kirason de elfaj princoj pli ol tiuj por kiuj gxi estis pli tauxga. Sed mi scivolas, cxu Torino Kverkasxildo konstatos tion. Mi eble pli bone konas la gnomojn gxenerale ol vi. Mi konsilas, ke vi restu kun ni, kaj ni honoros vin kaj trioble bonvenigos vin.

— Mi esprimas mian sinceran dankon al vi, — diris Bilbo riverencante. — Sed mi pensas, ke mi devas ne forlasi miajn amikojn post la aventuroj, kiujn ni kune spertis. Kaj mi

ankaux promesis veki la maljunan Bomburon je noktomezo! Mi vere devas foriri nun.

Ili ne kapablis persvadi lin por resti, kaj ili do arangxis eskorton por li. Kiam li estis foriranta, la regxo kaj Bardo adiauxis lin kun honoro. Kiam ili transiris la tendaron, maljuna viro volvita en malhela mantelo venis el sub tenda pordo kaj alproksimigxis.

— Gratulon, sinjoro Baginzo! — li diris, amike frapante lian dorson. — Vi estas cxiam pli lerta ol oni emas kredi.

Li estis Gandalfo.

Unuafoje post multaj tagoj Bilbo tre gxojis. Sed ne restis tempo por la demandoj, kiujn li tuj deziris starigi.

— Kiam venos la oportuna momento! — diris Gandalfo. — La afero nun venas al sia fino, almenaux se mi ne eraras. Vi spertos tre malagrablan momenton, sed restu kuragxa! Vi eble travivos tion sendamagxe. Cirkulas informoj, kiujn ecx la korakoj ankoraux ne auxdis. Bonan nokton!

Perpleksa sed rekuragxigita, Bilbo hastis pluen. Oni gvidis lin al sekura travadejo, kiun li trapasis seke kaj tiam li adiauxis la elfojn, kaj regrimpis atente al la CXefpordo. Li nun tre lacigxis, sed ankoraux ne estis la noktomezo, kiam li regrimpis per la sxnuro, kiu restis tie, kie li lasis gxin. Li malligis kaj kasxis gxin, kaj poste li sidigxis sur la muron kaj scivolis, kio okazos poste.

Noktomeze li vekis Bomburon, kaj poste siavice volvis sin en angulo, sen auxskulti la dankojn de l’ maljuna gnomo (li sentis, ke li ne tute meritis ilin). Li baldaux profunde dormis kaj forgesis siajn zorgojn gxis la mateno. Anstatauxe li songxis pri frititaj ovoj kun lardo.

17. La nuboj krevas

La sekvan tagon frumatene oni trumpetis en la tendaro. Baldaux aperis sola mesagxisto kuranta sur la mallargxa vojo. De malproksime li salutis la gnomojn kaj demandis, cxu Torino pretas auxskulti novan ambasadon, cxar estas ricevitaj novaj informoj, kiuj sxangxis la situacion.

— Temas pri Daino! — diris Torino, kiam li auxdis tion. — Ili informigxis pri lia alveno. Mi konjektis, ke tio sxangxos ilian decidon! Petu, ke ili venu malmultaj kaj senarmaj, kaj mi auxskultos ilin, — li diris al la heroldo.

Tagmeze denove vidigxis la standardoj de la Arbaro kaj la Lago. Dudekopa trupo alvenis. CXe la vojkomenco ili lasis siajn glavojn kaj lancojn kaj venis al la CXefpordo. La spektantaj gnomoj vidis, ke inter ili marsxis Bardo kaj la Elfregxo, kaj antaux tiuj maljunulo kun kapucxo portis fortikan keston el ferligita ligno.

— Saluton, Torino! — diris Bardo. — CXu via decido ankoraux samas?

— Mia decido ne sxanceligxas post kelkaj rondiroj de l’ suno, — respondis Torino. — CXu vi venis por starigi vantajn demandojn? La elfa hordo ankoraux ne foriris malgraux mia peto! GXis ilia foriro vi venas vane por marcxandi kun mi.

— CXu ekzistas nenio, pro kio vi rezignus vian oron?

— Nenio, kion vi aux viaj amikoj povus proponi.

— Kaj kio pri Arkesxtono de Traino? — li diris, kaj samtempe la maljunulo malfermis la keston, kaj levis la juvelon supren. La lumo impetis de sur lia mano kun matenblanka glimo.

Tiam Torino mire mutigxis konsternite. Neniu parolis dum longa tempo.

Fine Torino rompis la silenton, kaj lia vocxo rauxkis pro kolero.

— Tiu sxtono apartenis al mia patro, kaj nun al mi, — li diris. — Kial do mi devus pagi por tio, kio estas mia? — Sed lia mira scivolemo superis lin, kaj li aldonis: — Kiel venis tiu heredajxo de miaj prauloj al vi? Se fakte mi bezonas demandi tion al tia bando da sxtelistoj.

— Ni ne estas sxtelistoj, — respondis Bardo. — Ni sxangxos vian posedajxon kontraux la nia.

— Kiel gxi venis al vi? — kriis Torino furioze.

— Mi mem donis gxin! — pepis Bilbo, kiu sxtele rigardis super la muron terurite.

— Vi! Vi! — kriis Torino, kiu turnis sin al li kaj tenis lin per ambaux manoj. — Fia hobitacxo! Vi etstatura… rompsxtelisto! — li koleris ne povante trovi la gxustajn vortojn kaj skuante la kompatindan Bilbon kiel kuniklon.

— Je la barbo de Durino! Mi ja deziras, ke cxeestu nun Gandalfo! Li estu malbenita, pro tio ke li elektis vin! Lia barbo malkresku! Mi ja jxetos vin al la subaj rokoj! — li kriis kaj levis Bilbon per siaj brakoj.

— Haltu! Via deziro estas plenumita! — diris vocxo. La maljunulo kun la kesto forlasis sian kapucxon kaj mantelon. Estis Gandalfo! Kaj sxajne ne tro frue. — Se ne plu placxas al vi mia rompsxtelisto, bonvolu ne damagxi lin. Surterigu lin kaj auxskultu, kion li intencas diri!

— Vi sxajne komplotis kune! — diris Torino, kaj li faligis Bilbon sur la muran supron. — Mi ne plu traktos kun sorcxistoj kaj ties amikoj. Kion do vi deziras diri, posteulo de ratoj?

— Ve al mi, ve al mi! — diris Bilbo. — Mi konfesas, ke la situacio estas iom embarasa. Sed vi eble memoras ke, laux vi, mi rajtis elekti mian dekkvaronon el la trezoro! Mi eble tro lauxvorte interpretis tion. Mi nun trovas, ke gnomoj agas iom pli noble per siaj paroloj ol per siaj faroj. Sed tamen vi opiniis antauxe, ke miaj servoj ja valoris ion. Posteulo de ratoj, cxu?! CXu tio estas la danko promesita de vi kaj via familio, Torino? Nu akceptu almenaux, ke mi jam disponas mian porcion laux mia deziro, kaj lasu min repagita!

— Mi konsentas, — diris Torino sombre. — Mi ja lasos vin foriri tiel. Sed vi kaj mi neniam plu renkontigxos! — Post tio li turnis sin kaj parolis super la muron:

— Oni perfidis min, — li diris. — Vi prave konjektis, ke mi ne povus forlasi Arkesxtonon, mian familian heredajxon. Kontraux gxi mi donos dekkvaronon el nia oro kaj argxento, escepte de la gemoj. Kaj tio egalas la promesitan repagon de tiu perfidulo, kiu nun rajtas foriri. Kun li vi povos dividi la porcion. Kvankam li ricevos malmulte, mi supozas. Mi sendos lin al vi, se vi deziras, sed mia amikeco ne akompanas lin.

— Subiru do nun al viaj amikoj! — li diris al Bilbo. — Aux mi ja jxetos vin tien.

— Kio pri la oro kaj argxento? — demandis Bilbo.

— GXi sekvos poste, kiam ni pretigos gxin,—li diris.—Nun subiru!

— GXis tiam ni gardos la sxtonon! — kriis Bardo.

— Cetere vi ne similas grandiozan Regxon sub la Monto, — aldonis Gandalfo. — Sed eble tio sxangxigxos.

— Eble, — diris Torino. Sed la trezoro jam tiel ensorcxis lin, ke li scivolis cxu li povus pere de Daino rekapti Arkesxtonon kaj samtempe gardi la promesitan porcion de l’ trezoro.

Poste Bilbo hisigxis malsupren de l’ muro, kaj foriris sen rekompenco por siaj klopodoj, krom la kiraso, kiun Torino jam donis al li. Profunda honto premis la korojn de pli ol unu el la gnomoj.

— Adiaux! — li kriis al ili. — Ni eble denove renkontigxos kiel amikoj.

— Rapidu for! — kriis Torino. — Kvankam vi portas masxkirason, kiun fabrikis mia popolo, sed vi ne meritas gxin. Gin ne trapikas sagoj, sed se vi ne hastos for, mi trapikos viajn fiajn piedojn. Rapidu do!

— Atendu tamen! — diris Bardo. — Laux nia volo, vi disponos tempon gxis morgaux. Je tagmezo, ni revenos por vidi, cxu vi alportis el la trezoro la porcion, kiun la sxtono garantias. Se tio farigxas sentrompe, ni ja foriros, kaj la elfa armeo revenos al la Arbaro. GXis tiam, adiaux!

Tiam ili reiris al la tendaro. Sed Torino sendis pere de Roako mesagxistojn al Daino kun informoj pri la novajxoj petante, ke tiu alvenu senprokraste.

Tago kaj nokto pasis. La sekvan tagon la vento blovis el la okcidento, kaj la aero ombrigxis kaj sombrigxis. La mateno estis ankoraux frua kiam auxdigxis krioj en la tendaro. Kurieroj venis kaj raportis, ke gnoma armeo aperis cxirkaux la orienta monta firsto, kaj nun hastis al Dalo. Daino ja estis alveninta. Li rapidiris tranokte kaj tiumaniere atingis ilin pli frue, ol ili atendis. CXiu gnomo portis gxisgenuan feran

masxkitelon, kaj kovris siajn krurojn per fajnaj fleksеblaj metalaj sxtrumpoj, kies fabrikmetodon konis nur la popolo de Daino. CXiu gnomo estas ege fortika malgraux sia nealteco, sed cxi tiuj estis fortaj ecx kompare kun aliaj gnomoj. Dum bataloj ili svingis pezajn dutenilajn martelegojn, sed ankaux cxeflanke portis mallongan glavon kaj cxedorse rondan sxildon. Iliaj barboj estis forkoformaj kaj plektitaj, kaj nete sxovitaj sub iliajn zonojn. Iliaj cxapoj kaj sxuplandoj estis feraj, kaj iliaj vizagxoj estis severaj.

Trumpetoj sonoris, por ke homoj kaj elfoj estu batalpretaj. Post nelonge vidigxis en la alta valo rapide irantaj gnomoj. Ili haltis inter la rivero kaj la orienta firsto. Sed kelkaj iris pluen kaj transiris la riveron apud la tendaro. Tie ili kusxigis siajn armilojn kaj levis siajn manojn por signali pacon. Bardo eliris por renkonti ilin kun Bilbo.

— Daino, filo de Naino, sendis nin, — ili diris, kiam oni starigis al ili demandojn. — Ni hastas al niaj parencoj sub la Monto, cxar ni eksciis, ke la regxo regas denove. Kiuj vi estas, kiuj okupas la ebenejon kvazaux malamikoj antaux defenditaj muroj?

Tio estis kompreneble la gxentila kaj iom eksmoda formulo por tiaj okazoj, kaj simple signifis: “Vi havas neniujn aferojn cxi tie. Ni atingos nian celon, do forigu vin de nia vojo, aux ni batalos kontraux vin!”

Ili intencis pluiri al loko inter la Monto kaj rivera kurbigxo, cxar sxajnis, ke tiu mallargxa loko ne estis tiom forte defendita.

Bardo kompreneble malpermesis al la gnomoj aliri la Monton. Li decidis atendi cxar li konstatis, ke la oro kaj argxento neniam estus alportitaj por pagi Arkesxtonon, se pliaj plenarmitaj helpotrupoj venus al la fortikajxo. Ili alportis

multajn provizojn, cxar gnomoj povas porti pezajn sxargxojn, kaj preskaux cxiu gnomo de Daino portis ampleksan dorsosakon aldone al siaj armiloj. Tiel ili povus travivi siegxon dum pluraj semajnoj, kaj poste povus veni pliaj gnomoj — fakte multe pli, cxar Torino havis multajn parencojn. Plie ili povus malfermi kaj gardi unu el la aliaj pordoj, tiel ke la siegxantoj devus cxirkauxi la tutan Monton, kaj ili havus nesuficxajn personojn por tio.

Tio estis efektive la gnoma plano (cxar la korakaj mesagxistoj multe flugis inter Torino kaj Daino), sed tiumomente la vojo estis barita, kaj post multaj koleraj paroloj la gnomaj mesagxistoj sin returnis grumblante sub siaj barboj. Tiam Bardo tuj sendis mesagxistojn al la CXefpordo, sed ili trovis nek oron nek pagon. Sagoj pafis al ili, kiam ili alproksimigxis, kaj ili haste retroiris konsternite. La tendaro nun plene aktivis kun preparado por batalo, cxar la gnomoj de Daino nun antauxeniris laux la orienta rivera bordo.

— Stultuloj! — ridis Bardo. — Estas erare veni sub la monta firsto! Ili ne komprenas batalojn surgrundajn, malgraux sia sperto pri militoj subteraj. Jam kasxigxas niaj arkistoj kaj lancistoj inter la rokoj je ilia dekstra flanko. La gnoma masxkiraso estas bona, sed ili malfacile progresos. Ni do ataku ilin de ambaux flankoj, antaux ol ili ripozos.

Sed la Elfregxo diris:

— Longe mi atendos antaux ol ekmiliti pro trezoro. La gnomoj ne povos preterpasi nin, krom se ni permesos tion, kaj ili povos nenion fari, cxar ni rimarkos ilin. Anstatauxe ni devus atendi kaj esperi diskutemon. Cetere se fine malagrabla konflikto farigxos neevitebla, ni superus ilin dank’ al nia plimulteco.

Sed li ne konsideris la gnoman animon. Iliaj pensoj ardigxis pro tio, ke Arkesxtono estis kaptita de la siegxantoj, kaj ili jam divenis, ke Bardo kaj ties amikoj hezitas. Tial ili decidis ataki, dum la aliaj ankoraux debatis.

Ili subite kaj sensigne impetis antauxen. Arkoj knalis kaj sagoj siblis. La batalo estis tuj komencigxonta.

Sed subite la cxielo ombrigxis terure rapide! Nigra nubo hastis sur la cxielo. Vintra tondro kaj feroca vento ruligxis rauxke sur la Monton, kaj cxe ties pinto fulmo frapis. Sub la sxtormo nova nigreco kirligxis antauxen. Sed gxin ne pelis la vento, gxi venis elnorde kiel vasta svarmo da birdoj kaj tiel densa, ke vidigxis neniu lumo inter la flugiloj.

— Haltu! — kriis Gandalfo, kiu subite aperis kaj staris sole kun suprenlevitaj brakoj inter la gnomoj kaj la trupoj, kiuj frontis ilin. — Haltu! — li kriis, tondrovocxe, kaj lia bastono ekbrilis per fulmo. — Misfortuno celas vin cxiujn! Ve al vi! GXi venis pli rapide, ol mi atendis. La goblenoj atakos vin! Venos el la nordo Bolgo[5]! Tiu, kies patron vi mortigis en Morio, ho Daino! Vidu! La vespertoj sxvebas super lia armeo kiel akridosvarmo! La soldatoj rajdas lupojn, kaj vargoj sekvas ilin!

Ili miris kaj konsternigxis. Dum Gandalfo parolis, la malhelo profundigxis. La gnomoj haltis kaj rigardis supren. Pluraj elfaj vocxoj ekkriis.

— Venu! — diris Gandalfo. — Restas tempo por kunsido. Daino, filo de Naino, venu rapide al ni!

Tiel ekis batalo, kiun neniu atendis. GXi nomigxis la Batalo de Kvin Armeoj, kaj gxi estis horora. La goblenoj kaj sovagxaj lupoj batalis kontraux la elfoj, homoj kaj gnomoj. Jen do gxia historio. Depost kiam mortis la Granda Gobleno de l’ Nebulecaj Montoj, la goblena malamo al la gnomoj

denove frenezigxis. Mesagxistoj iris tien kaj reen inter iliaj urboj, kolonioj kaj fortikajxoj, cxar ili nun decidis konkeri la nordon. Ili kasxe intersxangxis informojn, kaj sub cxiuj montoj ili okupigxis pri provizado kaj armado. Tiam ili amasigxis sub montoj kaj valoj vojirante pertunele kaj dumnokte, gxis kiam vasta hordo amasigxis cxirkaux kaj malsupre de Monto Gundabado, ilia norda cxefurbo, kaj pretigxis por rapide sxteliri suden dum sxtormo. Kaj tiam ili eksciis pri la morto de Smauxgo, kaj gxojo plenigis iliajn korojn. Ili hastis dum pluraj noktoj inter la montoj, gxis fine ili subite aperis el la nordo gxuste post la lastaj soldatoj de Daino. Ecx la korakoj rimarkis ilin, nur kiam ili aperis sur la rompita ebenejo, kiu disigis la Solecan Monton de la montoj malantaux gxi. Oni ne povas diveni, kiom Gandalfo jam sciis, sed estas certe, ke tute surprizis lin cxi tiu subita sturmo.

Li rapide skizis planon dum kunsido kun la Elfregxo kaj Bardo, kaj ankaux kun Daino, cxar la gnoma mastro nun aligxis al ili. La goblenoj estis cxies malamikoj, kaj post ties apero cxiuj forgesis siajn antauxajn disputojn. Ilia nura sxanco estis, ke la goblenoj estu logitaj al valo inter la montaj firstoj, dum ili provus okupi la krestojn, kiuj elstaris orienten kaj suden. Sed tio igxus dangxera, se la goblenaj nombroj suficxus por sturmi la Monton mem kaj ataki ilin de malantauxe kaj de supre. Sed ne restis tempo por fari alian planon nek por voki helpon.

La tondro baldaux forpasis girante sudorienten. Sed nun venis la vesperta nubo flugante pli malalte super la montosxultro kaj kirligxante super ili, obskurigante la cxielon kaj terurante ilin.

— Al la Monto! — kriis Bardo. — Al la Monto! Ni okupu niajn lokojn dum ankoraux restas tempo!

Sur la suda firsto kaj inter la rokoj de gxiaj malsupraj deklivoj staris la elfoj. Sur la orienta firsto trovigxis homoj kaj gnomoj. Sed Bardo kun kelkaj plej lertaj homoj kaj elfoj grimpis al la plej alta pinto de l' orienta firsto por gvati la nordon. Post nelonge ili vidis amason rapide svarmi sur la submontajn ebenejojn. Post kelka tempo la avangardo cxirkauxkuris la firstan piedon kaj hastis en Dalon. Tiuj estis la plej rapidaj luprajdantoj, kaj iliaj kricxoj kaj hurloj jam de malproksime sxiris la aeron. Mallargxa linio da bravuloj formigxis antaux ili por sxajnigi kontrauxstaron, kaj tie multaj pereis antaux ol la aliaj retiris sin kaj kuris al ambaux flankoj. Kiel Gandalfo esperis, la goblena armeo amasigxis malantaux la avangardo, frontinta la reziston, kaj nun freneze versxigxis en la valon, pelante sin inter la montajn firstojn sercxante feroce malamikojn. Iliaj standardoj estis sennombraj, nigraj kaj rugxaj, kaj ili flusis antauxen kiel furioza kaj malorda tajdo.

La batalo estis terura. GXi estis por Bilbo lia plej timiga kaj plej malsxatata sperto — almenaux tiumomente, cxar li poste tre fieris pri gxi. Tre placxis al li rakonti gxin dum la postaj jaroj, kvankam li tre malmulte rolis en gxi. Mi devas konfesi, ke li metis sian ringon tuj kiam gxi komencigxis, kaj malaperis, kvankam li ne estis tute sendangxera. Magia ringo ne tute defendas iun kontraux goblena sturmo, kaj ne sxirmas kontraux flugantaj sagoj kaj sovagxaj lancoj. Sed gxi helpas kasxadon kaj malhelpas, ke goblena glavo elektu kiel apartan celon la kapon de l' ringportanto.

La elfoj atakis unue. Ili amare kaj glacie malamis la goblenojn. Iliaj lancoj kaj glavoj glimis en la mallumo kun akra ardo, cxar la manoj, kiuj tenis ilin, tre abomenis siajn malamikojn. Tuj kiam la malamikaj hordoj suficxe densigxis en la valo, la elfoj disigis ilin per sagoj. CXiu sago flagris kvazaux flamo dum gxi flirtis. Post sagoj miloj da lancoj

impetis suben. La krioj estis surdigaj. La rokoj nigrigxis pro la goblena sango.

Dum la goblenoj reordigxis post la elfa sturmo, kiu baldaux haltis, tuj sxvebis trans la valon rauxka mugxado. Kriante “Morio!” kaj “Daino, Daino!” la gnomoj el la Fera Montaro plongxis antauxen, svingante siajn martelegojn de la alia monta flanko, kaj akompanis ilin laganoj kun siaj longaj glavoj.

La goblenoj panikigxis. Kiam ili turnis sin por fronti la novan atakon, la elfoj resturmis ilin kun pliaj trupoj. Multaj goblenoj jam fugxis laux la rivero por ne fali en la kaptilon. Kaj multaj lupoj turnis sin kontraux ilin kaj ekmangxis la mortintojn kaj vunditojn. La venko sxajne proksimigxis, kiam auxdigxis krio de supre.

Goblenoj estis grimpintaj sur la Monton de la alia flanko, kaj multaj jam trovigxis sur la deklivoj cxirkaux la CXefpordo. Aliaj glite subiris malzorgante pri tiuj, kiuj falis kricxante de la klifoj kaj krutajxoj, por ataki de la supraj firstoj. Al cxiu kresto kondukis vojoj de supre disde la monta centro. La defendantoj ne estis suficxe multaj por longe bari tiujn vojojn. Espero pri venko nun malaperis. Ili versxajne haltigis nur la unuan fluson de l’ nigra tajdo.

La tago estis finigxanta. La goblenoj denove amasigxis en la valo. Tien tacxmento da voremaj vargoj venis kun la gardistoj de Bolgo, gigantaj goblenoj kun sxtalaj sabroj. La sxtorma cxielo nun malheligxis, dum vastaj vespertoj cxirkauxturbis la kapojn de elfoj kaj homoj, aux vampire krocxis sin sur vunditajn korpojn. Bardo nun luktis por defendi la orientan firston malrapide cedante sian lokon, dum la elfaj estroj baraktis cxirkaux sia regxo sur la suda firsto, proksime de la sentinela turo apud Korvokresto.

Tiam auxdigxis subita kriado, kaj cxe la CXefpordo trilis trumpeto. Ili forgesis Torinon! Granda peco de la muro, levita per stangoj, elfalis kun plauxdo en la lageton. Elimpetis la Regxo sub la Monto kun siaj kunuloj. Ili demetis siajn kapucxojn kaj mantelojn, kaj nun portis brilajn kirasojn. Iliaj okuloj brulis arde. En la mallumo la majesta gnomo brilis pro la ora glimo de velkanta fajro.

Rokojn jxetis suben la supraj goblenoj, sed ili kuris pluen al la akvofala fundo, kaj hastis antauxen por batali. Lupoj kaj rajdantoj falis aux fugxis antaux ili. Torino svingis sian hakilon kun fortaj frapoj, kaj sxajnis, ke nenio povis damagxi lin.

— Sekvu min! Sekvu min! Elfoj kaj homoj! Sekvu min! Ho mia popolo! — li kriis, kaj lia vocxo sonoregis kiel korno en la valo.

Senorde suben hastis cxiuj gnomoj de Daino por helpi lin. Ankaux multaj laganoj kuris suben, cxar Bardo ne povis reteni ilin. El la alia flanko venis ankaux multaj elfaj lancistoj. Denove en la valo sternigxis multaj mortintaj goblenoj, kiuj alte stakigxis, gxis Dalo estis malhela kaj hida pro iliaj kadavroj. La vargoj disigxis, kaj Torino boris tra la hordo rekte al la gardistoj de Bolgo. Sed li ne povis trapasi iliajn liniojn.

Malantaux li jam kusxis inter la mortaj goblenoj multaj homoj kaj gnomoj, kaj ankaux multaj belaj elfoj, kiuj devus esti vivontaj dum longaj epokoj gaje en la arbaro. Dum la valo pli vastigxis, lia atako iom post iom malrapidis. Liaj batalantoj estis tro malmultaj. Liaj flankoj ne estis defenditaj. La atakintoj nun igxis atakitoj, kaj devis formi grandan rondon, kiun cxirkauxis de cxiuj direktoj goblenoj kaj lupoj revenantaj al la atako. La gardistoj de Bolgo hurlante jxetis sin kontraux ilin, kaj plongxis sur ilin kiel

ondoj sur krutan plagxon. Iliaj amikoj ne povis helpi ilin, cxar la atako de la monta supro nun renovigxis kun duobla forto, kaj ambauxflanke homoj kaj elfoj malrapide retretis.

Bilbo triste spektis tion. Li staris cxe la elfa flanko sur Korvokresto, cxar de tie oni povus pli facile fugxi, kaj ankaux cxar la Tjuka parto de lia menso opiniis, ke se li devus partopreni la lastan senesperan batalon, li preferus antaux cxio defendi la Elfregxon. Estas menciinde, ke ankaux Gandalfo trovigxis tie, sidante kaj supozeble elpensante lastan sorcxan baton antaux la fino.

Tiu fino sxajnis tre proksima. “Post nelonge, — pensis Bilbo, — la goblenoj kaptos la CXefpordon, kaj ni cxiuj estos bucxitaj aux pelitaj suben por esti kaptitaj. Estas lamentinde, post tiom da penado. Mi pli preferus, se olda Smauxgo estus gardinta la fian trezoron sed ne tiuj kreitacxoj. Kaj kio pri kompatindaj Bomburo kaj Balino, Filio kaj Kilio kaj la aliaj, kiuj cxiuj fiaskos kune kun Bardo, la laganoj kaj la gajaj elfoj. Ve al mi! Mi auxdis kantojn pri multaj bataloj, kaj mi cxiam kredis, ke malvenko povus esti glora. GXi nur sxajnas esti tre malagrabla, por ne diri konsterna. Mi preferus ne plu esti cxi tie!”

La vento dissxiris la nubojn, kaj rugxa sunsubiro trancxis strekon cxe la okcidento. Kiam li vidis la rugxlumon tra la ombroj, Bilbo retrorigardis. Tiam li gxoje kriis. Li vidis ion, kio fervorigis lian koron: malhelajn siluetojn malgrandajn sed majestajn en la dista lumo.

— La agloj! La agloj! — li kriis. — La agloj alvenas!

La okuloj de Bilbo malofte eraris. La agloj venis laux la vento lauxvice en skadro, en kiu versxajne amasigxis agloj el cxiuj aglonestoj de l’ nordo.

— La agloj! La agloj! — li vokis dancante kaj svingante la brakojn. Kvankam la elfoj ne vidis lin, ili ja auxdis lin. Ili baldaux ripetis la krion, kaj gxi resonis en la valo. Multaj okuloj miris supren, kvankam nenio vidigxis krom la sudaj konturoj de l’ Monto.

— La agloj! — Bilbo denove kriis, sed tiumomente sxtono jxetita de supre forte frapis lian helmon, tiel ke li falis kaj nenion plu sciis.

18. La revena vojagxo

Kiam Bilbo rekonsciigxis, li estis sola. Li kusxis sur la ebenaj sxtonoj de Korvokresto, kaj neniu trovigxis apude. Sennuba kaj malvarma tago atendis lin. Li tremis cxar li estis sxtone frida, kvankam lia kapo estis arde varma.

“Nu mi scivolas, kio okazis? — li diris al si. — Mi kredas, ke mi ankoraux ne estas unu el la mortintaj herooj, tamen mi supozas, ke tio povos ankoraux okazi”.

Li sidigxis dolore. Rigardante al la valo, li ne vidis vivantajn goblenojn. Post kelka tempo lia kapo refresxigxis, kaj li kredis vidi elfojn marsxi inter la subaj rokoj. Li frotis siajn okulojn. Li certis, ke li vidis longe for sur la ebenejo la tendaron kun homoj. Apud la CXefpordo estis tumulto. Kaj sxajnis, ke la gnomoj malmuntis la muron. Sed cxio estis terure silenta. Ne resonis krioj aux kantaj ehxoj. La aero portis nur cxagrenon.

— Venis do la fina venko! — li diris kaj sentis sian kapon dolori. — Nu gxi aspektas tre sombre.

Subite li konstatis, ke viro grimpis supren al li.

— Ho vi! — li kriis per tremanta vocxo. — Ho vi! Kio novas?

— Kies vocxo parolas inter la sxtonoj? — diris la viro haltante kaj gvatante cxirkaux si kaj proksime de tie, kie Bilbo sidis.

Bilbo tiam rememoris sian ringon!

— Mi estu benita! — li diris. — La nevidebleco tamen havas siajn malavantagxojn. Mi supozas, ke sen gxi oni jam estus metinta min en varman liton nokte!

— Estas mi, Bilbo Baginzo, kunulo de Torino! — li kriis rapide demetante sian ringon.

— Estas bone, ke mi trovis vin! — diris la viro, pasxante al li. — Vi estas bezonata, kaj oni sercxas vin jam longe. Oni kredus vin unu el la multaj mortintoj, se Gandalfo ne dirus, ke via vocxo laste auxdigxis cxi tie. Oni do sendis min por lastafoje sercxi vin. CXu vi estas tre vundita?

— Temas pri malagrabla kapofrapo, mi kredas, — diris Bilbo. — Sed mi havas helmon kaj duran kranion. Tamen mi iom sentas nauxzon, kaj miaj kruroj estas kvazaux pajlaj.

— Mi portos vin gxis la tendaro en la valo, — diris la viro kaj facile levis lin.

La viro marsxis lerte kaj rapide. Post nelonge li kusxigis Bilbon antaux tendo en Dalo, kaj tie staris Gandalfo kun sia brako en skarpo. Ecx la sorcxisto ne evitis damagxon, kaj malmultaj en la armeo ne estis vunditaj.

Kiam Gandalfo vidis la hobiton li tre gxojis.

— Baginzo! — li diris. — Nekredeble! Vi vivas malgraux cxio… mi gratulas vin! Mi komencis timi, ke via fortuno eble elcxerpigxis! Temis pri terura afero, fakte preskaux katastrofa. Sed la aliaj novajxoj povas atendi. Venu! — li diris pli grave. — Oni petas vian cxeeston.

Li kondukis la hobiton en la tendon.

— Saluton, Torino! — li diris enirante. — Mi venigis lin.

Tie efektive kusxis Torino Kverkasxildo, kiu estis plurfoje vundita, kaj kies sxirita kiraso kaj nocxita hakilo estis forlasitaj sur la planko. Li levis siajn okulojn, kiam Bilbo venis al li.

— Adiaux, brava rompsxtelisto, — li diris. — Mi iras nun al la haloj de atendado por sidi inter miaj prauloj, gxis kiam la mondo renovigxos. CXar mi lasas nun mian oron kaj argxenton kaj iras tien, kie gxi malmulte valoras, mi deziras adiauxi vin kiel amiko kaj deziras retiri miajn parolojn kaj farojn cxe la CXefpordo.

Tre malgaja Bilbo klinigxis sur unu genuon.

— Adiaux, Regxo sub la Monto! — li diris. — Jen amara aventuro, se gxi finigxas tiel, kaj monteto da oro ne povas nuligi tion. Sed mi estas felicxa pro tio, ke mi partoprenis vian ekspedicion — jen honoro, kiun apenaux meritas iu ajn Baginzo.

— Ne! — diris Torino. — Vi estas pli bonkora ol vi scias, ido de la nobla okcidento. Miksigxas en vi kuragxo kaj sagxeco gxustakvante. Se iuj el ni pli estimus mangxadon, distradon kaj kantadon ol amasigitan oron, la mondo estus pli gaja. Nun mi devas forlasi gxin, cxu gxi estas gaja aux ne. Adiaux!

Tiam Bilbo foriris por esti sola kaj sidigxis volvita en kovrilo kaj — cxu vi povas kredi tion aux ne — ploris gxis liaj okuloj farigxis rugxaj kaj lia vocxo rauxka. Li estis tre simpatia eta ulo. Dum longa tempo li ecx ne povis trovi la senton en sia koro por diri sxercon.

“Estas bonsxance, — li fine diris al si, — ke mi vekigxis gxustamomente. Mi preferus, ke Torino vivu, sed mi estas felicxa almenaux pro tio, ke ni disigxis amike. Vi estas stulta, Bilbo Baginzo, kaj vi fusxis la aferon pri la sxtono. Okazis batalo malgraux viaj klopodoj por acxeti pacon kaj trankvilon. Sed mi supozas, ke oni ne povas kulpigi vin pro tio”.

Bilbo poste eksciis cxion, kio okazis post lia sveno. Sed la novajxoj ecx pli cxagrenis lin, kaj la aventuro jam terure

lacigis lin. Liaj ostoj multe doloris por la hejmeniro. Kaj la vojagxo estis iom prokrastita, do intertempe mi povas rakonti al vi iom pri la okazintaj eventoj. La agloj jam delonge suspektis la goblenan militiron. Neniu agado vere povis eviti ilian akran supermontan gvatadon. Ili do ankaux multe amasigxis sub la gvido de la Granda Aglo de l' Nebulecaj Montoj. Kaj fine kiam ili sentis la odoron de batalpreparado, ili rapide postcxasis la sxtormon gxustatempe. Ili forigis la goblenojn de sur la montaj deklivoj, pusxante ilin de super klifoj aux pelante ilin suben kricxantajn kaj konfuzitajn al la malamikoj. Post nelonge ili liberigis la Solecan Monton, kaj la elfoj kaj homoj povis fine subiri ambauxflanke al la valo por helpi la batalon.

Sed ecx helpate de la agloj, iliaj malamikoj nombre superis ilin. Dum tiu lasta horo, Beorno mem aperis. Neniu scias kiumaniere aux de kie li venis. Li estis sola kaj ursoforma kaj sxajnis kreski giganta pro la kolero.

Lia vocxo resonis kiel tamburoj kaj kanonoj, li forjxetis de sia vojo lupojn kaj goblenojn kiel pajlerojn kaj plumojn. Li trafis ilian arieron kaj fulme frakasis ilian cxirkauxantan linion. La gnomoj staris sensxancele apud sia estro sur malalta ronda monteto. Tiam Beorno kurbigxis kaj levis Torinon, kiu jam falis pikita de lancoj, kaj forportis lin de la batalo.

Kiam li revenis, lia furiozo duobligxis. Nenio povis kontrauxstari lin kaj neniu armilo povis damagxi lin. Li dispelis la gardistojn, kaptis Bolgon mem kaj dissxiris lin. Tiam teruro konfuzis la goblenojn kaj ili forkuris disdirekten. Sed la nova espero forigis la lacecon de iliaj malamikoj, kiuj tuj persekutis ilin kaj plejeble baris ilian eskapon, pelante ilin en la Riveron Rapidan, kaj tie la plimulto pereis. Tiuj kiuj fugxis suden kaj okcidenten estis cxasitaj gxis la marcxoj apud la Arbara Rivero. Tie la plimulto de la lastaj eskapintoj pereis, dum tiuj kiuj penetris la regnon de la arbaraj elfoj

estis mortigitaj aux logitaj pli internen, kie ili mortis en la malhelaj profundajxoj de Mornarbaro. La kantoj rakontas, ke tri kvaronoj el la norda goblenaro mortis tiutage, kaj en la montoj ekregis paco por multaj jaroj.

La venko igxis absoluta antaux la noktigxo, sed la venkintoj ankoraux cxasis, kiam Bilbo revenis al la tendaro. Tiumomente ne restis multaj en la valo, krom la plej grave vunditaj.

— Kie estas la agloj? — li demandis Gandalfon vespere, dum li kusxis volvita per multaj varmaj kovriloj.

— Kelkaj partoprenas la cxasadon, — diris la sorcxisto, — sed multaj jam revenis al siaj nestoj. Ili ne deziris resti cxi tie kaj foriris, kiam eklumis la auxroro. Daino kronis ilian mastron per oro, kaj jxuris sian amikecon por cxiam.

— Mi bedauxras tion. Nu mi celas, ke mi sxatus cxeesti por revidi ilin, — diris Bilbo dormeme. — Eble mi revidos ilin dum la vojagxo hejmen. CXu mi baldaux iros hejmen?

— Tuj kiam vi deziros, — diris la sorcxisto.

Fakte Bilbo foriris nur post kelkaj tagoj. Ili entombigis Torinon profunde sub la Monto, kaj Bardo metis Arkesxtonon sur lian bruston.

— GXi kusxu tie, gxis kiam la Monto falos! — li diris. — GXi alportu jam de nun fortunon al cxiu el liaj parencoj, kiu logxos cxi tie!

Poste sur lian tombon la Elfregxo metis Orkriston, la elfan glavon, kiun oni prenis de Torino, dum li estis kaptita. La kantoj diras, ke gxi cxiam brilis en la mallumo se proksimigxis malamikoj, kaj la gnoma fortikajxo ne povis esti atakita senaverte. Tie Daino, filo de Naino, eklogxis, kaj li

farigxis Regxo sub la Monto. Post kelka tempo pliaj gnomoj venis al lia trono en la antikvaj haloj. El la dek du kunuloj de Torino, dek ankoraux vivis. Filio kaj Kilio pereis defendante lin per siaj sxildoj kaj korpoj, cxar li estis la plej maljuna frato de ilia patrino. La aliaj restis kun Daino, cxar Daino juste disdonis sian trezoron.

Ne plu tauxgis evidente disdividi la trezoron laux la originaj planoj al Balino kaj Dvalino, Dorio kaj Norio kaj Orio, Oino kaj Gloino, Bifuro kaj Bofuro kaj Bomburo — kaj al Bilbo. Tamen oni donis dekkvaronon de la oro kaj argxento, forgxitan aux neforgxitan, al Bardo, cxar Daino diris:

— Ni honoros la parolon de l’ mortinto, kiu nun posedas Arkesxtonon.

Ecx dekkvarono de la trezoro estis enorma kaj pli ampleksa ol tiu de multaj regxoj inter la mortemuloj. El tiu trezoro Bardo sendis multon al la estro de Lagurbo kaj malavare rekompencis siajn subtenantojn kaj amikojn. Al la Elfregxo li oferis la verdajn smeraldojn de Giriono: la juvelojn, kiujn tiu plej adoris, kaj kiujn Daino redonis al Bardo.

Al Bilbo li diris:

— CXi tiu trezoro tiom apartenas al vi kiom al mi kvankam la antauxaj interkonsentoj ne estas plenumeblaj, kaj aliaj rajtas parton, pro tio ke ili akiris kaj defendis gxin. Sed kvankam vi deklaris vian porcion forlasita, mi dezirus malpravigi la parolojn de Torino, kiujn li poste maljxuris, tio estas: ke vi ricevu malmulton. Mi preferus rekompenci vin pli ricxe ol la aliajn.

— Vi estas tre gxentila, — diris Bilbo. — Sed fakte tio senpezigas min. Kiel mi povus reporti tiom da trezoro hejmen sen esti atakita aux murdita dum la vojagxo? Mi tute

ne scias. Mi ecx ne scias, kion mi farus kun gxi en mia domo. Mi certas, ke gxi estos tre sekura en viaj manoj.

Fine li akceptis nur du malgrandajn kestojn, unu kun argxento kaj alia kun oro, kies pezon povus porti forta poneo.

— Jen tiom, kiom mi povos prizorgi, — li diris. Venis la momento por adiauxi liajn amikojn.

— Adiaux Balino! — li diris, — kaj adiaux, Dvalino; adiaux Dorio, Norio, Orio, Oino, Gloino, Bifuro, Bofuro kaj Bomburo! Viaj barboj neniam maldensigxu! — Kaj turnante sin al la Monto li aldonis: — Adiaux Torino Kverkasxildo! Kaj Filio kaj Kilio! La memoro pri vi neniam forvelku!

La gnomoj riverencis al li gxisgrunde antaux la CXefpordo, sed iliaj vortoj hezitis en la gorgxoj.

— GXis revido kaj bonan sxancon, kien ajn vi vojagxos! — diris fine Balino. — Se iam vi revizitos nin, kiam niaj haloj estos denove ornamitaj, tiam kune ni festenos grandioze!

— Se iam vi pasos apud mia domo, — diris Bilbo, — ne hezitu frapi cxe la pordo. La temangxo estas je la kvara posttagmeze, sed vi estas bonvenaj cxiumomente! Tiam li turnis sin kaj foriris.

La elfa armeo ekmarsxis, kaj kvankam gxi igxis malpli granda, multaj tamen estis felicxaj, cxar la norda regiono estos pli gaja dum longa tempo. La drako estis mortinta, la goblenoj venkitaj, kaj iliaj koroj antauxgxuis gxojan postvintran printempon.

Gandalfo kaj Bilbo rajdis malantaux la Elfregxo, kaj apud ili marsxis Beorno cxi-foje en homa formo. Li ridis kaj kantis lauxte dum la vojagxo. Ili tiel iris gxis ili proksimigxis al la

limoj de Mornarbaro norde de la loko, kie elfluis la Arbara Rivero. Tiam ili haltis, cxar la sorcxisto kaj Bilbo ne deziris eniri la arbaron, kvankam la regxo petis, ke ili restu iom en liaj haloj. Ili intencis sekvi la arbaran egxon, cxirkaux gxia norda rando en sovagxejo, kiu disigis la arbaron de la Griza Montaro. GXi estis longa kaj malgaja vojo, sed cxar la goblenoj estis forpelitaj, gxi sxajnis malpli dangxera ol la timigaj subarbaraj padoj. Kaj cetere Beomo estis ironta la saman vojon.

— Adiaux! Ho Elfregxo! — diris Gandalfo. — La verda arbaro estu gaja, dum la mondo ankoraux junas! Kaj via popolo restu same gaja!

— Adiaux! Ho Gandalfo! — diris la regxo. — Aperu tie, kie vi estas plej bezonata sed malplej atendata! Ju pli ofte vi aperos en miaj haloj, des pli felicxa mi estos!

— Bonvolu, — balbutis Bilbo turnante sin sur unu piedo, — akcepti cxi tiun regalon! — kaj li eligis kolieron el argxento kaj perloj, kiun Daino donacis al li, kiam li foriris.

— Kial mi meritas tian donacon, ho hobito? — diris la regxo.

— Nu, hm, mi supozas, ke vi scias, — diris Bilbo iom gxenite, — ke, hm, vi devas ricevi kompenson por, hm, via gastigemo. Mi celas, ke ecx rompsxtelisto havas dankemon. Mi trinkis multe da via vino kaj mangxis ecx pli multe da via pano.

— Mi akceptos vian donacon, ho Bilbo la Majesta! — diris la regxo grave. — Kaj mi nomas vin Elfamiko kaj benas vin. Via ombro ne forvelku (aux sxtelado farigxos tro facila)! Adiaux!

Tiam la elfoj turnis sin al la Arbaro, kaj Bilbo komencis la longan vojon al la hejmo.

Li travivis multajn malfacilajxojn kaj aventurojn, antaux ol li revenis. La sovagxejo estis ankoraux sovagxa, kaj logxis tie multaj aliaj kreitajxoj krom la goblenoj. Sed li estis bone gvidita — la sorcxisto akompanis lin kun Beorno plimulte de la vojo — kaj li ne plu spertis gravan dangxeron. Kiam venis la vintromezo Gandalfo kaj Bilbo sekvis la tutan vojon cxirkaux la arbaro kaj venis al la domo de Beorno. Kaj tie dum kelka tempo ili restis. La Julo estis varma kaj gaja, kaj homoj venis de malproksime por festeni kiel gastoj de Beorno. La goblenoj de la Nebulecaj Montoj nun estis malmultaj kaj timemaj, kasxinte sin en plej profundaj truoj, kiujn ili povis trovi. Kaj la vargoj malaperis el la arbaroj, tiel ke homoj povis senriske kaj trankvile vojagxi al fremdaj landoj. Poste Beorno farigxis granda cxefo en tiu regiono kaj regis en la vasta regno inter la montaro kaj la arbaro. Oni rakontas, ke dum generacioj liaj idoj kapablis preni ursan formon, kaj kelkaj estis tre malicaj sombraj homoj, sed la plimulto estis kiel Beorno, kvankam iom malpli korpulentaj kaj fortikaj. Dum tiu epoko la lastaj goblenoj estis forpelitaj el la Nebulecaj Montoj, kaj nova paco ekregis sur la limoj de Sovagxujo.

Jam estis printempo tre dolcxa kaj milda, kaj la vetero brilis per sunpleno, kiam Bilbo kaj Gandalfo eliris el la domo de Beorno. Kaj kvankam Bilbo sopiris sian hejmon, li bedauxris pro la foriro, cxar la printempaj floroj kaj gxardenoj de Beorno estis tiel pompaj, kiel luksaj ili estis somere.

Fine ili supreniris la longan vojon kaj atingis la pasejon, kie la goblenoj kaptis ilin jam delonge. Sed ili venis al tiu alta loko matene, kaj kiam ili retrorigardis ili vidis la sunlumon sur la etenditaj landoj. Malantauxe kusxis la Mornarbaro kiel blua fora streko, kiu tre malhele verdigxis cxe la plej proksimaj randoj ecx dum la printempo. Tie pli longe for staris la Soleca Monto cxe la fora atingeblo de la vidpovo. Sur gxia alta pinto nefandita negxo brilis blanke.

— Tiel venas negxo post fajro, kaj ecx drakoj havas sian finon! — diris Bilbo, kaj li turnis la dorson al sia aventuro. Lia Tjuka flanko estis terure laca, kaj la Baginza parto cxiutage plifortigxis.

— Mia sola deziro estas sidi en mia propra fotelo! — li diris.

19. La lasta etapo

Je la unua de majo ambaux vojagxantoj fine revenis al la rando de la valo Rivendelo, kie staris la Lasta — aux la Unua — Hejmeca Domo. Estis ankoraux vespere, iliaj poneoj estis lacaj, precipe tiu kiu portis la pakajxojn, kaj ili cxiuj bezonis ripozi. Dum ili rajdis suben laux la kruta vojo, Bilbo auxdis la elfojn kanti en la arbaro, kvazaux ili ne cxesus post lia foriro. Tuj kiam la rajdantoj venis sub la arbarajn maldensejojn, la kantoj kveris kiel antauxe. Ili tekstis pli malpli jene:

La drak' malgrasigxis,
la ostoj nun eras;
l' armaj' frakasigxis,
la pomp' malfieras!
Dum rustos la glavo,
pereas la trono,
kun forto de l' pravo,
kaj or' je dispono,
la herbo plu kreskas,
folioj girlandas,
la rojoj majestas,
kaj elfoj plu kantas:
Ek! Tra-la-la-lalon!
Revenu la valon!
La steloj pli rangas
ol gema ostento,
la luno pli blankas
ol brila argxento:
pli ardas vespere
la fajr' sur kameno
ol oro subtere,
do kial promeno?
Ho! Tra-la-la-lalon!
Revenu la valon!

Vi kien malfruas,
foriras-revenas?
rivero plu fluas,
la steloj postenas!
Ho, kial cxe l’ fino
vi triste aspektas?
Jen elf kaj elfino
laculojn akceptas
per Tra-la-la-lalon,
revenu la valon,
tra-la-la-lalon,
fa-la-la-lalon fa-la!

Tiam la valaj elfoj aperis salutante ilin, kaj kondukis ilin trans la rivereton al la domo de Elrondo. Tie oni varme bonvenigis ilin kaj multaj avidaj oreloj pretis auxdi ilin rakonti siajn aventurojn. Gandalfo parolis, cxar Bilbo igxis kvieta kaj dormema. Li jam konis la rakonton plimulte, cxar li rolis en gxi kaj jam ripetis multon al Gandalfo dum la vojagxo hejmen aux en la domo de Beorno. Sed foje li malfermis unu okulon, kaj auxskultis, kiam rakontigxis epizodo, kiun li ne konis.

Tiumaniere li eksciis kien Gandalfo iris, cxar li auxdis la sorcxiston priparoli tion kun Elrondo. Okazis, ke Gandalfo partoprenis gravan kunsidon de l’ blankaj sorcxistoj — kleruloj pri cxiu scio kaj bona magio. Ili fine forpelis la Nekromanciiston el ties ombra citadelo en la suda Mornarbaro.

— Ekde nun, — Gandalfo diris, — la arbaro kreskos iom pli sane. Mi esperas, ke la nordo dum pluraj jaroj estos libera de tiu hororo. Sed mi preferus, ke li estu definitive ekzilita for de la mondo!

— Tio estus ja bonega, — diris Elrondo, — sed mi timas, ke tio ne okazos dum cxi tiu epoko de l’ mondo, nek dum pluraj venontaj epokoj.

Kiam ili fine rakontis pri siaj vojagxoj, estis rakontitaj multaj aliaj. Pluraj temis pri la praaj epokoj, aliaj pri la nuno, kaj aliaj pri neniu tempo, gxis kiam la kapo de Bilbo falis sur ties bruston, kaj li ekronkis komforte en angulo.

Kiam li vekigxis, li trovis sin en blanka lito, dum la luno brilis tra malfermita fenestro. Sube multaj elfoj kantis lauxte kaj klare sur la riveraj bordoj.

Kantu gxojplenaj, en rondo amika!
Vent’ blovas tra l’ arboj, tra l’ bedo erika,
la steloj floradas, la lun’ asfodelas,
en turo de l’ Nokto fenestroj brilhelas.
Dancu gxojplenaj, kunule korteze!
Molas la herbo, dancpasxu malpeze!
Argxentas rivero, la ombroj pasemas;
en gajo de majo, ni gaje kunvenas.
Kantu mallauxte, kaj songxojn ni teksu!
Volvu vin dorme kaj ire ni eksu!
Donnas vaginto. Ripozu li kalma!
Lulkanto! Lulkanto! Salika kaj alna!
Pinarb’ ne sopiru, gxis ventos la tago!
Lun’ falu! Mallumu la tero!
CXit’! Kverko, frakseno, kratago!
Silentu la akvo, gxis tagreapero!

— Bone, gajuloj! — diris Bilbo, elrigardante. — Kioma horo estas laux la luno? Via lulkanto vekus ebrian goblenon! Sed mi dankas vin.

— Kaj via ronkado vekus sxtonan drakon, sed ni dankas vin! — ili respondis kun rido. — Jam fruas la auxroro, kaj vi

dormas ekde la noktigxo. Eble morgaux via laco estos kuracita.

— Ecx dormeto bone resanigas en la domo Elronda,—li diris, — sed mi profitos el mia kuracado kiel eble plej multe. Denove bonan nokton, karaj amikoj! — Kaj li revenis al sia lito kaj dormis gxis malfrua mateno.

Lia laco baldaux forvelkis en tiu domo, kaj li partoprenis multajn gajajn dancojn kaj kapriolis kun la valaj elfoj frue kaj malfrue. Sed ecx tiu loko ne povis prokrasti lin, kaj li cxiam sopiris sian hejmon. Post semajno li do adiauxis Elrondon, kaj donacante al li la malmultajn regalojn, kiujn tiu pretis akcepti, li forrajdis kun Gandalfo.

Kiam ili eliris el la valo, la cxielo malheligxis en la malproksima okcidento antaux ili, kaj vento kaj pluvo versxis super ilin.

— En gajo de majo! — diris Bilbo, dum la pluvo drasxis liajn vangojn. — Sed ni forlasis la legendojn, kaj revenas hejmen. Mi supozas, ke ni nun gustumas la unuajn gutojn.

— La vojo estas longa, — diris Gandalfo.

— Sed gxi estas la lasta vojo, — diris Bilbo.

Ili venis al la rivero, kiu markis la limojn de Sovagxujo, kaj al la trapasejo sub la kruta rivera bordo, se vi bone memoras. La fluo estis sxvelinta pro tuttaga pluvado kaj negxo fandita de la venonta somero. Ili malfacile trapasis, kaj iris plu dum la vespero kondukis ilin al la lasta etapo.

La vojagxo estis simila al la antauxa, krom tio ke nur du rajdis tre silente. Almenaux cxi-foje ilin ne trudis la troloj. Je cxiu loko laux la vojo, Bilbo memoris diversajn eventojn kaj la parolojn de antaux unu jaro, kvankam sxajnis al li, ke jam

pasis jardeko. Tiel li kompreneble rimarkis la lokon, kie la poneo falis en la riveron, kaj kie ili deviigis sian vojon por sperti malagrablan aventuron kun Tocxjo, Alcxjo kaj Vilcxjo.

Proksime de la vojo ili retrovis la trolan oron, kiun ili enterigis kaj kiu restis kasxita kaj netusxita.

— Mi jam havas suficxe gxis mia vivofino, — diris Bilbo, kiam ili elfosis gxin. — Vi devus preni tion, Gandalfo. Mi supozas, ke vi povos utiligi gxin.

— Jes mi povos! — diris Gandalfo. — Sed al cxiu frato lian parton! Vi eble trovos, ke vi bezonos pli ol vi nun pensas!

Ili do metis la oron en sakojn, kaj sxargxis ilin sur la poneojn, kiuj ne tre sxatis tion. Poste ili pli lante iris, cxar ili devis marsxi. Sed la lando estis verda kaj la herbo estis mola, kaj Bilbo trapasxis gxin kontente. Li visxis sian vizagxon per silka tuko — ne, ne! evidente neniu el liaj tukoj travivis la aventuron, sed Elrondo prunte donis gxin al li — cxar junio enkondukis la someron, kiam la vetero igxis denove hela kaj varma.

CXar cxio devas veni al sia fino, ecx cxi tiu rakonto, venis fine la tago kiam ili ekvidis la landon, kie Bilbo naskigxis kaj kreskis, kaj kie li konis la arbarajn kaj montajn konturojn tiel bone kiel siajn manojn kaj piedojn. Supre de deklivo li fine ekvidis sian Monteton en la malproksimo. Li subite haltis kaj diris:

Vojoj pluen serpentumas
trans la rokojn, sub arbaron,
kavernoj, kie sun’ ne lumas,
kie roj’ ne trovas maron:
Tra la vintra negxinundo,
tra julia florbrakumo,
tra la herb’, sur sxtona grundo

kaj sub montojn sur la luno.
Vojoj cxiam pluen sagas
sub la nuboj kaj substele,
sed piedoj, kiuj vagas,
turnas sin al hejmo cele,
Kiu fajron, glavon spitas
kaj sxtonhalajn terurajxojn,
verdajn kampojn fine vidas
kaj konitajn hejmpejzagxojn.

Gandalfo rigardis lin.

— Bilbo, kara mia! — li diris. — Io okazis al vi! Vi ne plu estas la hobito, kiun mi antauxe konis.

Tiel ili pasis trans la ponton kaj antaux la muelejo apud la rivero, kaj venis gxuste al la cxefpordo de Bilbo.

— CXielo mia! Kio okazas? — li kriis.

Okazis tumulto, kaj cxiuspecaj hobitoj, respektindaj kaj malrespektindaj, dense amasigxis cxirkaux lia pordo. Multaj el ili eniris kaj eliris tra gxi, kaj Bilbo kolere rimarkis, ke ili ne atentis pri frotpurigado de siaj piedoj sur la sojla mato.

Se li estis surprizita, ili ecx pli surprizigxis. Li revenis meze de auxkcio! Pendis granda nigrarugxa afisxo sur la gxardena barilo anoncanta, ke je la dudekdua de junio, sinjoroj Grubo, Grubo kaj Subfoso vendos per auxkcio la posedajxojn de la Estimita sed Forpasinta sinjoro Bilbo Baginzo de Bag-Endo, Submonteto, Hobiturbo. La vendado komencigxis ekde la deka horo. Kaj nun estis jam la horo por tagmezmangxo, kaj la plimulto el la objektoj jam vendigxis por diversaj prezoj, jen bagatele malkare, jen preskaux senpage (kiel kutime kiam oni organizas auxkciojn). La gekuzoj de Bilbo, la Retikul-Baginzoj estis fakte mezurantaj liajn cxambrojn por vidi, cxu ilia meblaro disponus suficxe da spaco. Resume, oni

konsideris Bilbon “supozeble mortinta”, kaj ne cxiuj vere sinceris, kiam ili deklaris sin felicxaj, pro tio ke tiu supozo estis malprava.

La revenio de sinjoro Baginzo kauxzis grandan konsternigxon ne nur sub la Monteto sed ankaux post la Monteto kaj trans la Akvo. GXi efikis pli longe ol nauxtaga novajxo. Kaj fakte la legxaj disputoj dauxre subbruis dum multaj jaroj. Nur post longa tempo estis akceptite, ke Bilbo vere vivas. La hobitoj farintaj bonajn acxetojn dum la auxkcio estis tre malfacile konvinkeblaj, kaj fine por sxpari tempon Bilbo reacxetis siajn proprajn meblojn. Multaj argxentaj kuleroj mistere malaperis kaj neniam retrovigxis. Li mem suspektis la Retikul-Baginzojn. Kaj siaparte ili neniam agnoskis la auxtentecon de la nova Bilbo, kaj neniam plu amikis kun li. CXar ili tre arde deziris vivi en lia agrabla hobitotruo.

Kaj Bilbo trovis, ke li perdis pli ol siajn kulerojn, li perdis ankaux sian reputacion. Estas vere, ke li por cxiam restis elfamiko, kaj la sorcxistoj, gnomoj kaj cxiuj personoj, kiuj kutirais pasi tie, dauxre honoris lin. Sed li ne plu estis respektata. Fakte, cxiuj najbaraj hobitoj konsideris lin “stranga” — krom liaj genevoj je la Tjuka flanko, sed ecx al tiuj la maljunuloj malkonsilis amikecon kun li.

Mi bedauxras konfesi, ke estis tute egale al li. Li estis tre kontenta: kaj la bruado de lia bolkrucxo sur la fajro estis nun ecx pli muzikeca ol dum la trankvilaj tagoj antaux la Neatendita Festo. Lia glavo pendis super la kameno. Lia masxkiraso estis ordigita sur vestohoko en la vestiblo (poste li pruntedonis gxin al muzeo). Liaj oro kaj argxento estis plejparte elspezitaj por acxeti donacojn, foje utilajn sed foje ekstravagancajn, kaj tio eble klarigas la korinklinon de liaj genevoj. Sian magian ringon li gardis sekreta, kaj li uzis gxin nur kiam venis nedezirataj vizitantoj.

Li eksxatis verki poemojn kaj viziti la elfojn. Kvankam multaj skuis la kapon tusxante siajn fruntojn dirante “Kompatinda maljuna Baginzo!”, kaj kvankam malmultaj kredis liajn rakontojn, li restis tre felicxa gxis la fino de sia vivo, kaj tiu dauxris tre longe.

Post kelkaj jaroj, iun auxtunan vesperon Bilbo sidis en sia kabineto skribante siajn rememorojn, kiujn li deziris titoli “Tien kaj Reen, feriado de hobito”, kiam auxdigxis sonorado cxe la cxefpordo. Venis Gandalfo kaj gnomo, kaj tiu efektive estis Balino.

— Venu! Venu! — diris Bilbo, kaj ili baldaux sidigxis komforte sur foteloj apud la fajro.

Se Balino rimarkis, ke la vesxto de Bilbo estis iom pli ampleksa, kaj ke li nun portis verajn orajn butonojn, Bilbo same rimarkis, ke la barbo de Balino igxis pli longa, kaj lia zono estis juveloza kaj impone majesta.

Ili evidente parolis pri la aventuroj, kiujn ili kune spertis, kaj Bilbo demandis pri novajxoj el la landoj cxirkaux la Monto. SXajnis ke tie aferoj floradis. Bardo rekonstruis la urbon Dalo kaj homoj venis tien de la lago, el la sudo kaj okcidento. La tuta valo nun estis kultivita kaj ricxa, kaj la eksdraka dezerto nun plenis je birdoj kaj printempaj burgxonoj. Lagurbo estis refondita kaj pli prosperis ol antauxe. Valoraj varoj nun flusis ambauxdirekten de la Rivero Rapida, kaj en tiu regiono reciprokis la amikeco de elfoj, gnomoj kaj homoj.

La maljuna Urbestro spertis misfortunon. Bardo donacis al li multe el sia oro por helpi la laganojn, sed cxar tiuspecaj uloj ofte infektigxas per la draka malsano, la Urbestro prenis la oron, fugxis kun gxi kaj mortis pro malsato en la sovagxejo, forlasita de siaj kunuloj.

— La nova Urbestro estas pli sagxa, — diris Balino, — kaj tre popolara, cxar kompreneble oni kredas, ke li respondecas pri la nuna prospero. Ili recitas kantojn kiuj diras, ke dum lia regado ricxajxoj fluas en la riveroj.

— Nu la antikvaj auxguroj pravis, almenaux iumaniere!
— diris Bilbo.

— Kompreneble! — diris Gandalfo. — Kaj kial ili ne devus pravi? Vi certe ne kredas la auxgurojn, simple pro tio ke vi rolis en ilia disvolvigxo, cxu? CXu vi vere kredas, ke viaj mirindaj aventuroj kaj eskapoj okazis tute hazarde por via nura profito? Vi estas tre brava ulo, sinjoro Baginzo, kaj mi tre sxatas vin, sed malgraux cxio vi estas nur tre eta ulo en vasta mondo!

— Kaj por tio mi estas dankema! — diris Bilbo ridante, kaj pasigis al li la tabakujon.

skono (angle scone). Hordea flano, kuko mangxata kun sxauxmkremo kaj teo dum la tradicia brita posttagmeza temangxo.

muzelsako (angle nosebag). Sako kun aveno, kiun oni metas sur la muzelon de la cxevalo.

purpura imperiestro (latine apatura iris; angle purple emperor). Granda brila purpura papilio, kiu apartenas al la familio nimfalidoj. GXi havas longajn antenojn, helajn strekojn sur la flugiloj kaj okulecan punkteton sur la postflugiloj.

Tomnodio (angle Tomnoddy). Moknomo por malsprita vantulo.

Bolgo estas la filo de Azogo, kiu mortigis Troron.